

ความรับผิดชอบทางอาญาของผู้ประกอบการก่อสร้าง

ชุตติกาญจน์ ตันติสุขสันต์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2564

CRIMINAL LIABILITY OF THE CONSTRUCTION CONTRACTOR

CHUTIKARN TUNTISUKSUNA

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws

Department of Law

Pridi Banomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University

2021

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ความรับผิดชอบของผู้ประกอบการก่อสร้าง
เสนอโดย นางสาวชุตिकाญจน์ ดันตีสุขสันต์
สาขาวิชา นิติศาสตร์
หมวดวิชา กฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร.จิรวุฒิ ลิปิพันธ์

ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แล้ว

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ประชาน วัฒนวนิชย์)

..... กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(อาจารย์ ดร.จิรวุฒิ ลิปิพันธ์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์อัจฉริยา ชุตินันท์)

คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ รับรองแล้ว

..... คณบดีคณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย รัตนช่อสกุล)
วันที่ ๒๑ เดือน ๕ พ.ศ. ๒๕๕๕

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ความรับผิดชอบทางอาญาของผู้ประกอบการก่อสร้าง
ชื่อผู้เขียน	ชุตติกาญจน์ ตันติสุขสันต์
อาจารย์ที่ปรึกษา	ดร.จิรวุฒิ ลิปิพันธ์
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2563

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรับผิดชอบทางอาญาของผู้ประกอบการก่อสร้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ประกอบการก่อสร้างที่เป็นนิติบุคคล ซึ่งในปัจจุบันนี้แม้จะมีมาตรการลงโทษทางอาญา ตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 แต่ก็ไม่สามารถข่มขู่ยับยั้งทำให้ผู้กระทำความผิดเกิดความเข็ดหลาบได้ แสดงให้เห็นจากอุบัติเหตุที่เหตุจากงานก่อสร้างที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง จึงได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายควบคุมอาคารในเรื่องการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับผู้ประกอบการก่อสร้างในต่างประเทศเพื่อให้ทราบผลและการลงโทษที่มีประสิทธิภาพ ข้อเสนอแนะทางในการแก้ไข เพื่อเป็นการป้องปรามไม่ให้ผู้ประกอบการก่อสร้างทำการก่อสร้างซึ่งขาดมาตรฐานและนำไปสู่การสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน ดังนั้นผู้เขียนเห็นว่ามีควมจำเป็นที่รัฐจะต้องมีการปรับปรุงกฎหมายเพื่อใช้ในการควบคุมผู้ประกอบการก่อสร้าง โดยให้การกระทำทั้งหลายที่เกี่ยวกับการก่อสร้างให้มีความรับผิดชอบในทางอาญาอย่างชัดเจนโดยมุ่งเน้นการลงโทษปรับและริบทรัพย์สินกับนิติบุคคลในเชิงลงโทษที่มีความร้ายแรงเพียงพอที่จะทำให้ผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นนิติบุคคลเพิ่มความระมัดระวังในการก่อสร้างให้มากขึ้น กล่าวคือ การกำหนดโทษตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ผู้เขียนเห็นว่าบทกำหนดโทษปรับในปัจจุบันมีลักษณะเป็นโทษปรับที่เป็นการกำหนดระวางโทษขั้นสูงไว้แต่ไม่มีการกำหนดอัตราโทษขั้นต่ำไว้ จึงทำให้เกิดปัญหาการปรับลดโทษปรับลงได้ จึงเห็นสมควรที่จะแก้ไขกฎหมายเป็นการกำหนดโทษปรับ อีกทั้งการกำหนดโทษทางอาญาไว้สำหรับนิติบุคคลอย่างชัดเจน โดยผู้เขียนนำเสนอให้มีการลงโทษปรับโดยพิจารณาจากขนาดขององค์กรและรายรับรายจ่ายที่ผ่านมาของนิติบุคคลโดยมีการกำหนดระดับขั้นของโทษปรับตามขนาดขององค์กรหากองค์กรใดมีขนาดใหญ่ที่มีธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรับเหมาก่อสร้างจำนวนมากย่อมต้องมีโทษปรับที่มีอัตราสูงกว่าองค์กรขนาดเล็ก รวมทั้งการกำหนดข้อกำหนดขั้นต่ำการก่อสร้างอาคาร (Building code) ตามต่างประเทศ เพื่อที่จะได้มีการสร้างมาตรฐานในงานก่อสร้างให้มีมาตรฐานเดียวกันบังคับใช้เหมือนกันทั่วประเทศ และเพื่อความสะดวกในการบังคับใช้กฎหมาย นอกจากนี้ควรมีการแก้ไขความรับผิดชอบทางอาญาของ

ผู้ประกอบการก่อสร้างตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 227 เนื่องจากไม่มีมาตรการลงโทษทางอาญาที่จะนำมาบังคับใช้โดยตรง มีเพียงแต่บทลงโทษต่อผู้มีวิชาชีพเท่านั้น ซึ่งถือได้ว่าเป็นความรับผิดชอบเฉพาะตัว รวมทั้งกฎหมายอาญายังไม่ครอบคลุมอย่างเพียงพอถึงผู้ประกอบการก่อสร้างที่มีสถานะเป็นนิติบุคคล การนำมาตรการลงโทษทางอาญามาบังคับใช้จึงเปรียบเสมือนการลดความอยากในการกระทำความผิดของผู้ประกอบการก่อสร้าง เพื่อเป็นการสร้างมาตรการป้องกันการกระทำความผิดของผู้ประกอบการก่อสร้างมากขึ้นสุดท้ายแล้วก็จะลดความเสียหายที่จะเกิดขึ้นด้วย

คำสำคัญ: ความรับผิดทางอาญา, ผู้ประกอบการก่อสร้าง

Thesis Title	Criminal Liability of the Construction contractor
Author	Chutikarn Tuntisuksun
Thesis Advisor	Dr. Jirawut Lipipun
Department	Law
Academic Year	2020

ABSTRACT

The objective of this thesis is to study about criminal liability of the contractor operators. In particular, the contractor operators that are legal entities. Nowadays, although there is criminal punishment of the Building Control Act B.E. 2522 it may not intimidate, causing the offender to become flustered. Demonstrated from the incident that occurred from the construction work that occurred continuously Therefore, a comparative study of the building control law on criminal penalties for foreign construction operators was conducted, in order to know the results and effective implementation Proposal of solutions to prevent contractor operators from doing construction which is lacking standard and leading to loss of life and property. The authors argue that the state needs to update the law to control construction operators. All actions related to construction are liable to criminal sanctions. The company focuses on penalties, fines, and forfeiture of assets with legal persons. This is a severe penalty for allowing the offender, a legal expert, to be more cautious when it comes to construction. Determination of Penalties for Vessel Control Act B.E. 2522 (1979). The research has shown that penalty rates under the Building Control Act show that they are not adequate to deter offenders have already foreseen that the penalty for breach is less than the benefits they receive or are worth risking. Therefore, the author feels that the penalty should be amended appropriately, except for the fine. The legislation was passed to raise the cost of crime and reduce profits. This includes assessing the income or benefits offenders received. This is to ensure that the offender is appropriately punished. The author considers the present penalty code to be an advanced penalty, but no minimum penalty is imposed. Consequently, if the accused admits, he can reduce the fine by half. Consequently, the Submitter considers it appropriate to amend the Act to a minimal adjustment. This is to avoid the reduction of penalties being too small. According to a study of the Act, criminal penalties are not explicitly imposed on

legal entities. Therefore, the author should be determined that criminal penalties that are specific and effective should be imposed on the juristic persons who perform the construction. The form of punishment focuses on penalties, fines, and forfeiture of assets. It includes punishments that weigh heavily enough to result in offenders fearful of a fine. This usually requires a severe fine to affect the economic or financial side of the juristic person. The authors presented a penalty based on the size of the organization and the past expenditures of the juristic person. If a large organization has many construction-related transactions, it will be punishable by a fine that is higher than that of a small organization. Including setting minimum building code standards. It is the position of the author that this should be defined in the Vessel Control Act. In this way, the construction standard will be developed using the same national average. This includes law enforcement. In addition, the criminal liability of construction operators should be amended in accordance with Section 227 of the Criminal Code. This research found that Article 227 of the Criminal Code has issues related to the criminal liability of the contractor as there are no criminal penalties to be enforced directly against contractors, only a penalty against a professional, which is regarded as an individual fault. This includes the fact that the criminal law does not adequately cover construction operators with legal person status. Therefore, applying criminal penalties is like reducing the need to go after the construction operators. That will reduce the damage that's going to be done.

Key words: Criminal Liability, the Contractor

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ ด้วยความช่วยเหลือจากบุคคลหลายฝ่าย อันดับแรก ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงต่ออาจารย์ ดร.จิรวุฒิ ลิปิพันธ์ ที่กรุณาได้รับเป็นที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ และได้กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำ เสนอแนวคิดอันเป็นประโยชน์ในการเขียน วิทยานิพนธ์ ตลอดจนตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ซึ่งผู้เขียนขอกราบ ขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงต่อรองศาสตราจารย์ ดร.ประธาน วัฒนวานิชย์ ที่กรุณาให้ความรู้และคำปรึกษาแนะนำ ตลอดจนรับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์อัจฉริยา ชูตินันท์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่กรุณาให้ คำแนะนำผู้เขียนเรื่องการจัดรูปแบบหัวข้อ รวมทั้งแนะนำแนวคิดต่าง ๆ ที่สามารถนำมาแก้ไข วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้ถูกต้องสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณคุณกัมต์ธิภพ คุณเบ็ญจวรรณ คุณวัศวิชญ์ ตันติสุขสันต์ บิดา มารดา และพี่ชายของผู้เขียนสำหรับความช่วยเหลือ ความรักความเอาใจใส่ ที่เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้เขียน มีกำลังใจในการศึกษาค้นคว้าเป็นอย่างมาก ขอขอบคุณคุณไตรทศ บุนนาค เพื่อนของผู้เขียนที่คอย เป็นแรงสนับสนุนและสร้างความมั่นใจกับผู้เขียนตลอดมา ขอขอบคุณคุณชาญวิทย์ อมรรังสีสกุล เพื่อนรักของผู้เขียนที่คอยช่วยเหลือ แนะนำแนวทาง และถกประเด็นเรื่องการแก้กฎหมาย ตลอดจน ขอขอบคุณพี่ ๆ เจ้าหน้าที่ ที่คณะนิติศาสตร์ปริติพณย์กัทุกท่าน ที่คอยช่วยเหลือในเรื่องต่าง ๆ ใน การเรียนจนประสบความสำเร็จในการศึกษาตลอดมา

หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีคุณค่าและประโยชน์อันใด ผู้เขียนขอมอบให้แด่บิดา มารดา ครูบาอาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ แต่หากมีข้อบกพร่องประการใดผู้เขียนขอน้อมรับไว้ เพียงผู้เดียวและต้องขออภัยมา ณ โอกาสนี้

ชุตติกาญจน์ ตันติสุขสันต์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๖
กิตติกรรมประกาศ.....	๗
สารบัญตาราง.....	๘
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	4
1.3 สมมติฐานของการศึกษา.....	4
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	5
1.5 วิธีการดำเนินการศึกษา.....	5
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรับผิดชอบของผู้ประกอบการก่อสร้าง.....	7
2.1 ความรับผิดชอบของผู้ประกอบการก่อสร้าง.....	7
2.2 แนวความคิดและทฤษฎีในการลงโทษทางอาญาต่อผู้ประกอบการก่อสร้าง.....	11
2.3 แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรับผิดชอบของนิติบุคคล.....	27
2.4 ทฤษฎีและแนวคิดในเรื่องอุบัติเหตุจากการทำงาน.....	41
2.5 ความรับผิดชอบของธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง.....	48
2.6 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีต่อผู้ประกอบการก่อสร้างของ ประเทศไทย.....	54
3. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีกับผู้ประกอบการก่อสร้างที่เป็นนิติบุคคล ของต่างประเทศ.....	89
3.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	89
3.2 ประเทศอังกฤษ.....	97
3.3 ประเทศฝรั่งเศส.....	106
4. วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับหลักกฎหมายในความรับผิดทางอาญาของผู้ประกอบการ ก่อสร้างที่เป็นนิติบุคคล.....	120

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
4.1 วิเคราะห์มุมมองในการนำความรับผิดชอบทางอาญามาใช้ลงโทษนิติบุคคลที่เป็น ผู้ประกอบการก่อสร้าง.....	121
4.2 วิเคราะห์ความรับผิดชอบในทางอาญาของผู้ประกอบการก่อสร้างที่มีอยู่ ในปัจจุบัน.....	124
4.3 วิเคราะห์มาตรการด้านกฎหมายในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดตาม พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522.....	131
4.4 วิเคราะห์การลงโทษปรับ ตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522.....	134
4.5 วิเคราะห์เหตุผลความจำเป็นในการปรับปรุงพระราชบัญญัติควบคุม อาคาร พ.ศ. 2522.....	140
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	142
5.1 บทสรุป.....	142
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	145
บรรณานุกรม.....	149
ภาคผนวก.....	159
ก. ตารางที่ 1 แสดงกำหนดโทษตามพระราชบัญญัติตามพระราชบัญญัติควบคุม อาคาร พ.ศ. 2522.....	160
ข. ตารางที่ 2 แสดงการแก้ไขอัตราโทษตามพระราชบัญญัติตามพระราชบัญญัติ ควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522.....	165
ประวัติผู้เขียน.....	168

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 ตารางสรุปบทลงโทษ อยู่ในหมวด 9 บทกำหนดโทษ ตามมาตรา 65- มาตรา 74 ในการฝ่าฝืนกฎหมายตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร.....	85-86

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันธุรกิจอสังหาริมทรัพย์เป็นหนึ่งในธุรกิจที่มีมูลค่าสูงและเกี่ยวข้องกับคนจำนวนมากซึ่งเป็นผู้ว่าจ้างในการรับเหมาก่อสร้าง ธุรกิจรับเหมาก่อสร้างนั้นมีทั้งการรับเหมาก่อสร้างที่เป็นการรับเหมาก่อสร้างในภาครัฐและภาคเอกชน ประกอบกับการรับเหมาก่อสร้างเป็นส่วนสำคัญของการเริ่มต้นในทางธุรกิจและเป็นที่อยู่อาศัย ซึ่งเมื่อพิจารณาข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการรับเหมาก่อสร้างจะเห็นได้ชัดว่ามีปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างผู้รับจ้างและผู้ว่าจ้างอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ประกอบการก่อสร้าง¹ ที่มีการผิดสัญญาไม่ว่าจะเป็นการทิ้งงานหรือการก่อสร้างล่าช้าหรือเมื่อก่อสร้างแล้วเสร็จ ทรัพย์สินที่ก่อสร้างเกิดชำรุดเนื่องจากการใช้วัสดุผิดไปจากรายการก่อสร้างที่ได้ตกลงกันไว้ หรือมีการก่อสร้างไม่ตรงกับรูปแบบที่กำหนด ทำให้เกิดการฟ้องร้องและดำเนินคดีในทางแพ่งระหว่างผู้ว่าจ้างและผู้ประกอบการก่อสร้างเป็นจำนวนมากในแต่ละปี

ประเด็นหลักที่สำคัญเกี่ยวกับสัญญาจ้างเหมาก่อสร้างคืออำนาจต่อรองของกลุ่มสัญญาที่ไม่เท่าเทียมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ว่าจ้างซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาที่ขาดความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการรับเหมาก่อสร้างทำให้การดำเนินการตามสัญญาเกิดความเสียเปรียบและเมื่อเกิดการผิดสัญญาก็เกิดขึ้น ผู้ว่าจ้างไม่สามารถฟ้องผู้ประกอบการให้รับผิดชอบใช้ค่าเสียหายได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งรูปแบบในการชำระเงินสำหรับการรับเหมาก่อสร้างผู้ว่าจ้างจะต้องจ่ายเงินให้กับผู้ประกอบการก่อสร้างก่อนทำการเริ่มการก่อสร้าง ลักษณะของข้อตกลงดังกล่าวจะทำให้ผู้ว่าจ้างเสียเปรียบและหากผู้ประกอบการก่อสร้างทิ้งงานหรือก่อสร้างล่าช้าจะทำให้ผู้ว่าจ้างต้องนำคดีมาฟ้องศาลเพื่อให้บังคับให้ผู้รับจ้างปฏิบัติตามสัญญาหรือชดเชยค่าเสียหาย ลักษณะของนิติสัมพันธ์ตามสัญญาจ้างเหมาก่อสร้างดังกล่าว จะเห็นได้ชัดว่าเป็นสัญญาทางแพ่งซึ่งเกิดขึ้นจากการสมัครใจเข้าผูกพันตามสัญญาของกลุ่มสัญญา ทำให้โอกาสในการที่กลุ่มสัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะเสียเปรียบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งฝ่ายผู้ว่าจ้างเกิดขึ้นอยู่เสมอ และแนวทางที่จะนำมาใช้ในการเยียวยาความเสียหายที่

¹ ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ “ผู้ประกอบการก่อสร้าง” หมายถึง ผู้รับเหมาก่อสร้างที่มีสถานะเป็นนิติบุคคล โดยดำเนินธุรกิจรับจ้างเหมาก่อสร้าง.

เกิดขึ้นกับผู้ว่าจ้างคือการฟ้องร้องให้บังคับคดีทางแพ่งเท่านั้น เนื่องจากการกระทำที่เป็น การกระทำที่ผิดสัญญา อย่างไรก็ตามแม้จะสามารถฟ้องร้องบังคับคดีทางแพ่งกันได้ แต่โดย ส่วนใหญ่แล้วผู้ประกอบการก่อสร้างจะดำเนินการจดทะเบียนนิติบุคคลเพื่อรับงานรับเหมาก่อสร้าง ในรูปของบริษัท และเป็นบริษัทที่มีทุนจดทะเบียนต่ำมาก ทำให้คู่สัญญาที่เป็นผู้ประกอบการ ก่อสร้างที่เป็นนิติบุคคลประเภทบริษัทแม้จะถูกฟ้องให้รับผิดชอบใช้ค่าเสียหายฐานผิดสัญญา แต่การ ฟ้องร้องดังกล่าวก็ไม่ได้มีผลผูกพันผู้ถือหุ้นหรือกรรมการบริษัทเป็นการเฉพาะตัวเนื่องจากคู่สัญญา ที่แท้จริงคือบริษัทรับเหมาก่อสร้างไม่ใช่ผู้ถือหุ้น ลักษณะของข้อกำหนดเปิดช่องให้ผู้ประกอบการ ก่อสร้างมีการเปิดบริษัทรับเหมาก่อสร้างและมีโอกาสทำให้ผู้ว่าจ้างได้รับความเสียหาย แม้บริษัท รับเหมาก่อสร้างจะถูกฟ้องก็จะยังเป็นเพียงแค่การฟ้องในคดีแพ่งหรือคดีล้มละลายและบังคับเอา กับทรัพย์สินของบริษัทซึ่งมักจดทะเบียน โดยทุนทรัพย์ต่ำส่งผลให้ผู้ว่าจ้างไม่สามารถบังคับเอา กับทรัพย์สินใด ๆ ของบริษัทผู้ประกอบการก่อสร้างได้ ในความเป็นจริงซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับ ความเสียหายที่เกิดขึ้นในทางแพ่งในการรับเหมาก่อสร้างซึ่งมีมูลค่าสูงและมีสัญญาจ้างเหมา ก่อสร้างทั่วประเทศจำนวนมาก จึงมีประเด็นที่จะต้องพิจารณาว่าสัญญาจ้างเหมาก่อสร้างควรเป็น สัญญาเฉพาะที่มีความเป็นพิเศษแตกต่างจากสัญญาทางแพ่งทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนด ลักษณะของการกระทำบางประการที่มีความชัดเจนให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับบริษัทรับเหมาก่อสร้าง จะต้องมีความรับผิดชอบอาญาร่วมด้วยนอกเหนือจากความรับผิดทางแพ่ง ในลักษณะทำนอง เดียวกันกับความรับผิดทางอาญาของผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับเช็ค อย่างไรก็ตามการบัญญัติ กฎหมายเฉพาะเพื่อเอาผิดกับคู่สัญญาในทางแพ่งเพื่อให้มีโทษทางอาญาเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิ เสรีภาพของบุคคลและอาจเกี่ยวพันกับธุรกิจรับเหมาก่อสร้างทั่วประเทศที่อาจได้รับผลกระทบหาก มีการออกกฎหมายอาญาเพื่อเอาผิดกับผู้ประกอบการก่อสร้างโดยไม่มีหลักการที่ชัดเจน ดังนั้น ใน เบื้องต้นผู้เขียนจึงมีประเด็นในทางกฎหมายว่าสัญญาจ้างเหมาก่อสร้างเป็นสัญญาทางแพ่งที่เกี่ยวข้อง กับธุรกิจรับเหมาก่อสร้างที่มูลค่าทางธุรกิจจำนวนมากทั่วประเทศที่อาจต้องมีการบัญญัติ กฎหมายเฉพาะเพื่อเอาผิดกับผู้ประกอบการก่อสร้างที่อาศัยช่องว่างทางกฎหมายและมีเจตนาชัดเจน ในการทำให้ผู้ว่าจ้างได้รับความเสียหายโดยไม่ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น โดย กำหนดให้ผู้ประกอบการก่อสร้างที่มีข้อเท็จจริงในลักษณะดังกล่าว จะต้องรับผิดโดยมีการออก กฎหมายเฉพาะขึ้นมาเพื่อให้ผู้ประกอบการก่อสร้างจะต้องรับผิดตามกฎหมายเฉพาะไม่เพียงแต่รับ ผิดตามกฎหมายทั่วไปตามประมวลกฎหมายอาญา ทั้งนี้เพื่อแก้ไขปัญหาการที่ผู้ประกอบการ ก่อสร้าง ingsานหรือทำงานล่าช้า โดยปราศจากเหตุอันสมควร จนนำไปสู่ความเสียหายที่ส่งผล กระทบต่อประชาชน และจะเป็นการยกระดับมาตรฐานอุตสาหกรรมก่อสร้างของประเทศไทยให้ สามารถมีประสิทธิภาพและเป็นการคุ้มครองประชาชนทั่วไปซึ่งเป็นหนึ่งในผู้บริโภค

นอกจากนี้ในการรับเหมาก่อสร้างยังมีความเกี่ยวข้องกับกลุ่มบุคคลอื่นที่ไม่ใช่เพียงแต่เฉพาะผู้ว่าจ้างเท่านั้น กฎหมายที่จะเข้ามาควบคุมธุรกิจรับเหมาก่อสร้างจะต้องมีการออกกฎหมายในลักษณะเป็นภาพรวมครอบคลุมไปถึงการกระทำใด ๆ ในการรับเหมาก่อสร้างที่อาจส่งผลกระทบต่อและเป็นอันตรายต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นลูกจ้างของบริษัทรับเหมาก่อสร้างซึ่งจะต้องได้รับการปฏิบัติและมีมาตรฐานในการปฏิบัติงานที่มีความปลอดภัยรวมไปถึงบุคคลที่เข้าใกล้เขตการก่อสร้างที่จะต้องมีการควบคุมมาตรฐานความปลอดภัยในการก่อสร้างไม่ให้เกิดความเสียหายหรือเกิดอันตรายต่อบุคคลทั่วไปด้วย

ที่ผ่านมาเมื่อเหตุการณ์ตึกถล่มจนนำไปสู่การสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินจำนวนมากอย่างต่อเนื่อง² ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการควบคุมมาตรฐานการรับเหมาก่อสร้างแม้ในประเทศไทยจะมีกฎหมายที่มีลักษณะเป็นการควบคุมการก่อสร้าง เช่น พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ. 2543 หรือ พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาแล้ว 4 ครั้ง โดยครั้งล่าสุดแก้ไขเมื่อปี พ.ศ. 2558 ก็ตาม แต่ก็ยังคงมีปัญหาที่เกิดขึ้นในส่วนของมาตรการกำหนดโทษทางอาญา กล่าวคือ โทษที่บัญญัติไว้ตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 นี้ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ไม่มีผลเป็นการยับยั้งผู้ประกอบการก่อสร้างที่กระทำความผิด เนื่องจากการกำหนดโทษนั้น เช่น โทษปรับ ไม่ว่าจะเป็นการปรับไม่เกินอัตราที่กฎหมายกำหนด หรือ โทษปรับรายวันในกรณีความผิดต่อเนื่อง มีมูลค่าต่ำกว่าผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบการก่อสร้างได้รับ หรือแม้จะมีการปรับเป็น 2 เท่า³ ของโทษที่บัญญัติไว้ หากนำมาเปรียบเทียบกับผลประโยชน์ของผู้ประกอบการที่ฝ่าฝืนกฎหมาย ก็ยังไม่มียุทธศาสตร์ต่อฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ประกอบการ ทั้งที่วัตถุประสงค์ของการลงโทษปรับนั้น มีไว้เพื่อให้ผู้กระทำความผิดได้รับผลกระทบทางการเงิน เกิดความเข็ดหลาบไม่กล้าที่จะกระทำความผิดซ้ำอีก และเป็นการยับยั้งข่มขู่เป็นสำคัญ แม้ว่าในพระราชบัญญัติควบคุมอาคารฯ นี้ จะมีโทษจำคุก แต่ก็ถือว่าเป็นโทษจำคุกในระยะสั้น และในปัจจุบันผู้ประกอบการก่อสร้างส่วนใหญ่จะมีสถานะเป็นนิติบุคคล ซึ่งโทษจำคุกนี้ก็ไม่สามารถมีผลใช้บังคับกับนิติบุคคลได้ ในขณะที่ในต่างประเทศมี

² ชูเลิศ จิตเจื้อจุน บริษัท ที.เอ.เทค จำกัด, “ถอดบทเรียนปัญหาการวิบัติในงานวิศวกรรมโยธา,” สืบค้นเมื่อวันที่ 29 สิงหาคม 2563, จาก

http://physdo.op.swu.ac.th/Portals/47/Case%20Building%20Failure%202019_1.pdf

³ มาตรา 70 บัญญัติว่า ถ้าการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้เป็นการกระทำอันเกี่ยวข้องกับอาคารเพื่อพาณิชย์กรรม อุตสาหกรรม การศึกษาหรือการสาธารณสุข หรือเป็นการกระทำในทางการค้าเพื่อให้เช่าซื้อ ขาย หรือจำหน่ายโดยมีค่าตอบแทนซึ่งอาคารใด ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษเป็นสองเท่าของโทษที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ.

กฎหมายที่มีการบัญญัติไว้โดยเฉพาะเกี่ยวข้องกับการควบคุมธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในทุกบริบท โดยการบัญญัติกฎหมายเฉพาะเพื่อควบคุมธุรกิจรับเหมาก่อสร้างให้เกิดความปลอดภัยในลักษณะป้องกันเหตุที่จะเกิดขึ้นและมีการนำโทษในทางอาญามาใช้บังคับกับผู้กระทำความผิดซึ่งบ่งชี้ให้เห็นว่าสัญญาจ้างเหมาก่อสร้างเป็นสัญญาที่ในต่างประเทศให้ความสำคัญเป็นพิเศษจากสัญญาทางแพ่งอื่น ๆ ทั่วไป เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนทั่วไป รวมถึงมีความเกี่ยวข้องกับมูลค่าในทางธุรกิจที่ค่อนข้างสูงและมีการนำองค์ความรู้เฉพาะทางมาใช้ในการก่อสร้างจึงต้องมีการควบคุมให้ธุรกิจรับเหมาก่อสร้างเป็นธุรกิจที่มีความพิเศษและมีการควบคุมต่างหากจากสัญญาทางแพ่งทั่วไป ดังนั้น วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงมุ่งจะศึกษาเกี่ยวกับการนำมาตรการทางอาญามาใช้บังคับในการควบคุมผู้ประกอบการก่อสร้างโดยจะเปรียบเทียบกับบทบัญญัติของกฎหมายในต่างประเทศ คือ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และประเทศฝรั่งเศสเพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับการรับเหมาก่อสร้างให้มีมาตรฐานที่สูงขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับหลักการลงโทษทางอาญาต่อผู้ประกอบการก่อสร้าง
2. เพื่อศึกษาปัญหาความเหมาะสมของอัตราโทษทางอาญาของผู้ประกอบการก่อสร้างตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 และประมวลกฎหมายอาญามาตรา 227 ว่าควรกำหนดเป็นเช่นไร เพื่อให้เกิดผลเป็นการข่มขู่ยับยั้งผู้กระทำความผิดโดยนำหลักนิติเศรษฐศาสตร์มาช่วยในการวิเคราะห์
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายอาญาของต่างประเทศและกฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมผู้ประกอบการก่อสร้าง
4. เพื่อแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมการก่อสร้างในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้ประกอบการก่อสร้าง โดยการแก้ไขในส่วนของมาตรการลงโทษ เพื่อให้มีผลเป็นการป้องกันและปรามปราบไม่ให้ผู้ประกอบการก่อสร้างทำการก่อสร้างซึ่งขาดมาตรฐานและนำไปสู่การสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

กฎหมายไทยให้ความสำคัญสัญญาจ้างรับเหมาก่อสร้างในลักษณะเป็นสัญญาทางแพ่งทำให้เกิดปัญหาการขาดประสิทธิภาพในการใช้บังคับ ถึงแม้จะมีประมวลกฎหมายอาญากำหนดโทษไว้ใน มาตรา 227 แต่มาตรานี้ก็ใช้บังคับแก่ผู้มีวิชาชีพเท่านั้น ซึ่งถือได้ว่าเป็นความผิดเฉพาะตัว

เท่านั้น และแม้จะมีพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 เข้ามาควบคุมเป็นการเฉพาะ แต่ก็พบว่ามีปัญหาเกิดขึ้นอยู่มาก เช่น โทษปรับที่ผู้กระทำความผิดได้รับนั้น เมื่อนำไปชั่งน้ำหนักต่อผลประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดได้รับแล้ว มีมูลค่าน้อยกว่า จึงทำให้ผู้กระทำความผิดยอมที่ชำระค่าปรับ มากกว่าการปฏิบัติตามกฎหมาย จึงควรแก้ไขอัตราโทษปรับหรือโทษจำคุกให้เหมาะสม เพื่อให้ผู้ประกอบการก่อสร้างเจ็ดหลายจากการไม่ใช้ความระมัดระวังในการประกอบอาชีพ และเพื่อเป็นการข่มขู่ยับยั้ง อีกทั้งจากการศึกษาหลายประเทศ ไม่ว่าจะเป็นประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา หรือ ประเทศฝรั่งเศส ที่มีการออกกฎหมายให้ถือว่าเป็นความผิดทางอาญา หรือ มีมาตรการต่าง ๆ ทางอาญาขึ้นมาใช้บังคับกับผู้ประกอบการก่อสร้างเพื่อควบคุมการประกอบธุรกิจให้เป็นธรรมและเกิดความปลอดภัยกับบุคคลทั่วไป ที่มีประสิทธิภาพ จึงเกิดสมมติฐานขึ้นว่า น่าจะนำมาประยุกต์ใช้แก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่มีอยู่ได้อย่างเหมาะสม

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะมุ่งศึกษาเกี่ยวกับการนำกฎหมายอาญามาใช้ในการควบคุมธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง โดยเปรียบเทียบบทบัญญัติของกฎหมายไทยกับกฎหมายของต่างประเทศ จำนวน 3 ประเทศคือประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และประเทศฝรั่งเศส เนื่องจากทั้งสามประเทศเป็นประเทศที่มีระบบกฎหมายที่พัฒนาและมีมาตรฐานด้านการควบคุมธุรกิจรับเหมาก่อสร้างที่มีความชัดเจนและสามารถเป็นบรรทัดฐานให้กับประเทศไทยเพื่อใช้ในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายไทยให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

1.5 วิธีการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะมุ่งเน้นการวิจัยเชิงคุณภาพจากเอกสาร (Documentary Research) เป็นสำคัญ โดยการศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องผ่านระบบฐานข้อมูลต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือ บทความ ตำรา หรือข้อมูลที่อยู่ในอินเทอร์เน็ตเพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการแก้ไขประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสัญญาจ้างเหมาก่อสร้าง

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับหลักการลงโทษทางอาญาของผู้ประกอบการก่อสร้าง
2. ทำให้ทราบแนวทางในการแก้ไขอัตราโทษตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 และประมวลกฎหมายอาญามาตรา 227 ให้มีความสอดคล้องกับฐานะทางเศรษฐกิจของ

ผู้ประกอบการก่อสร้าง เพื่อใช้ในการกำหนดโทษได้อย่างเหมาะสม โดยมุ่งหมายให้เกิดการใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ทำให้ทราบกฎหมายอาญาของต่างประเทศและกฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง

4. สามารถแก้ไขปรับปรุงกฎหมายควบคุมการก่อสร้างในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้ประกอบการก่อสร้าง โดยการแก้ไขในส่วนของมาตรการลงโทษ เพื่อให้มีผลเป็นการป้องกันและปรามปราบไม่ให้ผู้ประกอบการก่อสร้างทำการก่อสร้างซึ่งขาดมาตรฐานและนำไปสู่การสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน

บทที่ 2

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรับผิดชอบของผู้ประกอบการก่อสร้าง

ผู้ประกอบการก่อสร้าง ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ “ผู้ประกอบการก่อสร้าง” หมายถึง ผู้รับเหมาก่อสร้างที่มีสถานะเป็นนิติบุคคล โดยดำเนินธุรกิจรับจ้างในการออกแบบ ก่อสร้าง เพื่อมุ่งหวังผลกำไรที่เกิดจากการดำเนินธุรกิจของตนเอง

งานก่อสร้างเป็นงานที่มีความละเอียดซับซ้อนต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่าย เนื่องจากเป็นงานที่มีลักษณะพิเศษที่ต้องใช้ความรู้ความสามารถเฉพาะด้านเข้ามาเกี่ยวข้อง จึงทำให้มีกฎหมายที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับผู้ประกอบการก่อสร้างทั้งในความรับผิดชอบทางแพ่ง ทางปกครอง และทางอาญา กล่าวคือ

2.1 ความรับผิดชอบของผู้ประกอบการก่อสร้าง

2.1.1 ความรับผิดชอบทางแพ่ง จะเป็นลักษณะในความรับผิดชอบต่อคู่สัญญา คือ

การก่อนนิติสัมพันธ์กับบุคคลต่าง ๆ ในหลายลักษณะ เช่น การให้คำปรึกษาแก่ผู้ว่าจ้าง การออกแบบก่อสร้าง และหรือการควบคุมงานก่อสร้างให้แก่ผู้ว่าจ้างหรือเจ้าของโครงการ ซึ่งต้องอาศัย ความรู้ความชำนาญในการปฏิบัติตามหลักวิชาการ และต้องสร้างสรรค์งานนั้นให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์และอยู่ในขอบเขตที่กฎหมายกำหนดไว้ในส่วนที่เกี่ยวกับงานนั้นอีกด้วยการก่อนนิติสัมพันธ์ดังกล่าวอาจแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1. รับผิดชอบสัญญาจ้างทำของ

เมื่อมีการตกลงที่จะทำงานเกี่ยวกับงานก่อสร้างหรืองานวิศวกรรมโยธา ไม่ว่าจะป็นงานออกแบบและคำนวณ งานควบคุมการก่อสร้าง งานวางโครงการก่อสร้าง โครงการงานพิจารณาตรวจสอบ หรืองานให้คำปรึกษาเกี่ยวกับวิชาชีพวิศวกรรม ให้แก่ บุคคลใดไม่ว่าจะเป็นผู้ว่าจ้างหรือเจ้าของโครงการ ย่อมก่อให้เกิดนิติสัมพันธ์ระหว่าง ผู้ประกอบการก่อสร้าง หรือวิศวกร และบุคคลนั้นในลักษณะสัญญาจ้างทำของ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 587 เนื่องจากสัญญาดังกล่าวมุ่งถึงความสำเร็จของงานอันเกิดจากการใช้ความรู้ ความชำนาญ หรือการใช้วิชาชีพวิศวกรรมของวิศวกรในการสร้างสรรค์งานนั้น ผู้ประกอบการก่อสร้าง หรือวิศวกร ย่อมมีความผูกพันที่จะต้องใช้วิชาชีพที่ตนมีอยู่เพื่อให้เกิดความสำเร็จในงานนั้น

หากผู้ประกอบการก่อสร้าง หรือวิศวกรไม่ปฏิบัติตามสัญญาแล้วก่อให้เกิดความเสียหายต่อคู่สัญญา ผู้ประกอบการก่อสร้าง หรือวิศวกรต้องรับผิดชอบ ทางแพ่งตามข้อกำหนดในสัญญาจ้างทำของนั้น นอกจากนี้ วิศวกรเองอาจต้องรับผิดชอบทางวิชาชีพต่อ สภาวิศวกรหรือรับผิดชอบในทางอาญาต่อสังคมด้วย ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความเสียหายที่เป็นผลมาจากการใช้วิชาชีพของวิศวกรนั้น

2. ความรับผิดชอบหลักตัวการตัวแทน

ในการเข้าควบคุมงานตามสัญญาจ้างทำของระหว่างผู้วิศวกรกับผู้ว่าจ้าง หรือเจ้าของโครงการดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ในบางครั้งการใช้วิชาชีพตามสัญญาจ้าง ทำของนั้น วิศวกรอาจต้องทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการติดต่อกับหรือควบคุมดูแล การทำงานของผู้ประกอบการก่อสร้าง ผู้รับเหมาก่อสร้างหรือคนงานแทนผู้ว่าจ้าง ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้ 2 กรณี คือ การแต่งตั้งแสดงออกชัดเจนด้วยการตกลงยินยอมของคู่สัญญาโดยทำเป็นหนังสือหรือ วาจาซึ่งเป็นกรณีที่รู้จักกันจากคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย อาจเป็นเรื่องที่เคยปฏิบัติต่อกันมาจนเป็น ปกติไม่จำเป็นต้องมอบหมายกันอีก ส่วนอีกกรณีหนึ่งเป็นการแต่งตั้งโดยปริยายเพื่อให้ การตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาอื่น ๆ และงานเสร็จ ล่วงไปด้วยดีถูกต้องตามหลักวิชาการและ ตรงตามความประสงค์ของผู้ว่าจ้างหรือเจ้าของโครงการ กรณีที่วิศวกรต้องทำหน้าที่เป็น ตัวแทนของผู้ว่าจ้างหรือเจ้าของโครงการ ในการควบคุมดูแลการปฏิบัติงานของผู้ประกอบการก่อสร้าง หรือผู้รับเหมาก่อสร้างหรือคนงานให้ดำเนินไปอย่าง เรียบร้อย อันเป็นการใช้วิชาชีพวิศวกรรมอย่างหนึ่ง แล้วก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ว่าจ้างหรือ เจ้าของโครงการ วิศวกรอาจต้องรับผิดชอบทางแพ่ง ต่อผู้ว่าจ้างหรือเจ้าของโครงการในลักษณะของ ตัวการตัวแทน และอาจต้องรับผิดชอบ ทางวิชาชีพต่อสภาวิศวกร หรือรับผิดชอบในทางอาญาต่อสังคมด้วย ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความเสียหาย ที่เป็นผลมาจากการใช้วิชาชีพของวิศวกรนั้น¹

2.1.2 ความรับผิดชอบทางปกครอง

เนื่องจากงานก่อสร้างเป็นงานที่สร้างความเสียหายต่อประชาชนหลาย ๆ ฝ่าย ทำให้คดี ที่เกี่ยวกับการก่อสร้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายเกี่ยวกับควบคุมอาคารที่ก่อสร้าง จึงเป็นกฎหมาย มหาชน ที่มีลักษณะพิเศษ โดยมีสภาพบังคับทางปกครองด้วย เนื่องจากมีบทบาทของพนักงาน เจ้าหน้าที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับผู้ประกอบการก่อสร้างในบางขั้นตอน รวมถึงมีมาตรการต่าง ๆ ที่รัฐ เข้าไปดำเนินการทางตามที่กฎหมายได้ให้อำนาจไว้ หากมีการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเกิดขึ้น เช่น

¹ พนารัตน์ เฉลิมวุฒิศักดิ์, “ความรับผิดชอบทางแพ่งเนื่องจากการประกอบวิชาชีพของ สถาปนิกและวิศวกร ในโครงการก่อสร้าง,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543), น. 25 - 26.

ตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ในส่วนของเรื่องการที่ผู้ประกอบการก่อสร้างฝ่าฝืนคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่น มีการนำมาตรการทางปกครองมาบังคับใช้ เนื่องจากเจตนารมณ์ของกฎหมาย มีวัตถุประสงค์ให้อำนาจเจ้าพนักงานท้องถิ่นที่จะคุ้มครองประโยชน์สาธารณะและความปลอดภัยของประชาชน กล่าวคือ หากยังคงมีการฝ่าฝืนกฎหมายอยู่ตราบใด เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจออกคำสั่งทางปกครองได้เสมอ เช่น คำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่นตามมาตรา 43 บัญญัติว่า

“(2) คำเนินการหรือจัดให้มีการรื้อถอนอาคารดังกล่าวได้เองโดยจะต้องปิดประกาศกำหนดการรื้อถอนไว้ในบริเวณนั้นแล้วเป็นเวลาไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน และเจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคาร ผู้รับผิดชอบงานออกแบบอาคาร ผู้รับผิดชอบงานออกแบบและคำนวณอาคาร ผู้ควบคุมงานและผู้ดำเนินการ จะต้องร่วมกันเสียค่าใช้จ่ายในการนั้นเว้นแต่บุคคลดังกล่าวจะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้เป็นผู้กระทำหรือมีส่วนร่วมในการกระทำที่เป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย

ในการดำเนินการรื้อถอนอาคารตามวรรคหนึ่ง เมื่อเจ้าพนักงานท้องถิ่น หรือผู้ซึ่งดำเนินการแทนเจ้าพนักงานท้องถิ่นได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่พฤติการณ์แล้ว บุคคลตามวรรคหนึ่งจะเรียกร้องค่าเสียหายจากเจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือผู้ซึ่งดำเนินการแทนเจ้าพนักงานท้องถิ่นไม่ได้

วัสดุก่อสร้างที่ถูกรื้อถอนและสิ่งของที่ขนออกจากอาคารส่วนที่มีการรื้อถอนให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจยึดและเก็บรักษาไว้หรือขายและถือเงินไว้แทนได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง และถ้าเจ้าของมิได้เรียกเอาทรัพย์สินหรือเงินนั้นคืนภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มีการรื้อถอน ให้ทรัพย์สินหรือเงินนั้นตกเป็นของราชการส่วนท้องถิ่นนั้นเพื่อนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในการรื้อถอนอาคารตามพระราชบัญญัตินี้”

จะเห็นได้ว่า หากผู้ประกอบการก่อสร้างมีการกระทำที่ฝ่าฝืนกฎหมาย เจ้าพนักงานท้องถิ่นสามารถมีคำสั่งในเรื่องการรื้อถอนอาคารได้ แสดงให้เห็นถึงการใช้อำนาจปกครองโดยแท้

หรือตามมาตรา 52 ในเรื่องของการอุทธรณ์คำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่น เช่น ผู้ประกอบการก่อสร้างที่ได้รับคำสั่งและไม่เห็นด้วยกับคำสั่งนั้น ต้องอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์ภายใน 30 วัน ตามวรรคหนึ่งนี้ จะเห็นได้ว่า เป็นขั้นตอนของการดำเนินคดีทางปกครองตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 42 วรรคสอง ที่กำหนดให้การฟ้องคดีปกครองจะกระทำได้ที่ต่อเมื่อได้ดำเนินการตามขั้นตอนหรือวิธีการแก้ไขความเดือดร้อน หรือความเสียหายตามที่กฎหมายกำหนดไว้แล้ว คือ ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากคำสั่งทางปกครองหากไม่เห็นด้วยกับคำสั่งนั้นจะต้องมีการอุทธรณ์คำสั่งนั้น ๆ เสียก่อน ถึงจะฟ้องร้องบังคับคดีกันได้

2.1.3 ความรับผิดชอบทางอาญา

ความรับผิดชอบของผู้ประกอบการก่อสร้างนั้น นอกจากจะมีความรับผิดชอบตามที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว หากการก่อสร้างนั้นก่อให้เกิดความเสียหาย ต่อชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินของบุคคลอื่น ก็ถือได้ว่าเป็นการก่ออาชญากรรมอย่างหนึ่งที่จะต้องรับโทษทางอาญาเช่นกัน เช่น ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 227 หรือ พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 โดยเป็นการลงโทษตามกฎหมายที่รัฐบัญญัติไว้เพื่อเอาโทษแก่ผู้ฝ่าฝืน โดยมีมาตรการบังคับทางอาญา ทั้งโทษจำคุกและโทษปรับ

จากการศึกษาจะเห็นได้ว่า กฎหมายหมายที่เกี่ยวกับการควบคุมงานก่อสร้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 นั้น จะมีการดำเนินการที่ละมาตรการ กล่าวคือ จะมีการดำเนินการตามมาตรการทางปกครองก่อน เช่น คำสั่งรื้อถอน ตามตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้น หากไม่มีการปฏิบัติตามและยังคงมีการกระทำความผิดอยู่ต่อเนื่อง เจ้าพนักงานท้องถิ่นก็สามารถดำเนินการร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงานสอบสวนเพื่อให้ดำเนินคดีอาญาต่อไป เนื่องจากคดีอาญาตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคารฯ เป็นความผิดต่อแผ่นดิน ผู้เสียหายได้แก่รัฐโดยเจ้าพนักงานท้องถิ่นถือว่าเป็นผู้เสียหายโดยตรง อีกทั้งในการดำเนินคดีอาญาที่เป็นความผิดต่อแผ่นดิน แม้ไม่มีผู้เสียหายร้องทุกข์บุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้เสียหายก็ “เป็นผู้กล่าวโทษ” ได้ โดยบทลงโทษทางอาญาตามที่กฎหมายกำหนดไว้คือ โทษจำคุก และโทษปรับ แต่มีข้อสังเกตว่าหากมีการกระทำนั้นเป็นการกระทำความผิดต่อเนื่อง ก็จะมีการลงโทษปรับเป็นรายวันเพิ่มขึ้น ตัวอย่างเช่น มาตรา 66 ทวิ บัญญัติว่า

“ผู้ใดมิได้รื้อถอนอาคารตามคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่นตามมาตรา 42 โดยมีได้ อยู่ในระหว่างการอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าว ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

นอกจากต้องระวางโทษตามวรรคหนึ่งแล้ว ผู้ฝ่าฝืนยังต้องระวางโทษปรับอีกวันละไม่เกินสามหมื่นบาทจนกว่าจะได้ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่น”

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ความรับผิดชอบของผู้ประกอบการก่อสร้างนั้น มีมาตรการลงโทษทั้งทางแพ่ง ทางปกครอง และทางอาญา ซึ่งวิธานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งเน้นที่จะศึกษาเฉพาะความรับผิดชอบทางอาญาของผู้ประกอบการก่อสร้างเท่านั้น

ที่ใดมีสังคมที่นั่นมีกฎหมายเป็นคำกล่าวที่มีความจริงแท้และแน่นอนในการนำกฎหมายไปใช้เป็นเครื่องมือในการทำให้คนในสังคมสามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ดังนั้นจะเห็นได้ว่ากฎหมายเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการควบคุมไม่ให้คนในสังคมกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายที่ถือว่าเป็นสิ่งไม่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นในแต่ละสังคม

² สนิท สนั่นศิลป์, วิเคราะห์คดีควบคุมอาคาร, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุตราไพศาล, 2559), น. 184.

2.2 แนวความคิดและทฤษฎีในการลงโทษทางอาญาต่อผู้ประกอบการก่อสร้าง

2.2.1 หลักการบังคับใช้กฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

เมื่อกล่าวถึงกฎหมายอาญาโดยส่วนใหญ่แล้วจะหมายถึงประมวลกฎหมายอาญาที่ใช้บังคับอยู่ในประเทศไทย อย่างไรก็ตามกฎหมายอาญาไม่ได้มีจำกัดเฉพาะในประมวลกฎหมายอาญา การกระทำความผิดอาญาหากปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติอื่นที่กำหนดให้การกระทำบางประการที่ฝ่าฝืนต่อพระราชบัญญัติเหล่านั้นเป็นการกระทำความผิดอาญาซึ่งผู้กระทำจะต้องรับโทษตามกฎหมาย นอกจากนี้ในการจัดแบ่งประเภทของการกระทำความผิดในทางอาญาจะมีรูปแบบในการแบ่งประเภทหลายรูปแบบ แต่รูปแบบในการแบ่งประเภทของการกระทำความผิดอาญาที่มีความเกี่ยวข้องกับอาชญาวิทยา คือ การกำหนดรูปแบบการกระทำความผิดเป็นความผิดอาญาต่อส่วนตัวที่สามารถยอมความได้และเป็นความผิดอาญาต่อแผ่นดินซึ่งไม่สามารถยอมความได้

ความผิดอาญาต่อส่วนตัว³ ซึ่งเป็นความผิดอันยอมความได้จะเป็นลักษณะของการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งกระทำการฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายที่มีความผิดทางอาญาแต่โดยลักษณะของการกระทำเป็นการกระทำความผิดอาญาที่ส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อปัจเจกชนซึ่งเป็นผู้เสียหายเท่านั้น ไม่ได้มีความเสียหายโดยตรงต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมและก่อให้เกิดความเสียหายในวงกว้างของสังคม ดังนั้นในความผิดอาญาที่เป็นความผิดต่อส่วนตัวจึงต้องมีกระบวนการในทางกฎหมายที่แตกต่างหากออกจากการกระทำความผิดอาญาแผ่นดินซึ่งเป็นผู้เสียหายและกระทบต่อบุคคลเป็นวงกว้าง หากมีการกระทำความผิดอาญาฐานใดฐานหนึ่งเกิดขึ้นและเป็นการกระทำความผิดอาญาต่อส่วนตัว ผู้เสียหายหรือผู้มีอำนาจจัดการแทนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4) และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 3 มาตรา 4 และ มาตรา 5 จะต้องนำคดีไปร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนที่มีเขตอำนาจ และจะมีการสรุปจำนวนโดยพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบทำความเห็นสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องไปยังพนักงานอัยการ และพนักงานอัยการจะพิจารณาความเห็นสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องไปยังศาลอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งกระบวนการดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินการเพื่อเอาผู้กระทำความผิดมาลงโทษ โดยผ่านกระบวนการยุติธรรมในทางอาญาตั้งแต่ชั้นสอบสวน ชั้นพนักงานอัยการ จนถึงชั้นพิจารณาคดีในศาล การดำเนินการดังกล่าวข้างต้นจะต้องคำนึงถึงบริบทของตัวผู้กระทำความผิดในด้านต่าง ๆ เช่น อายุ ลักษณะของการกระทำความผิด ฐานความผิดที่ได้กระทำผิดกฎหมายอาญา ปัจจัยทางด้านสังคมของผู้กระทำความผิด เป็นต้น แม้กระบวนการก่อนนำคดีขึ้นศาลจะไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับอาชญาวิทยาแต่แนวทางและทฤษฎีเกี่ยวกับอาชญาวิทยาจะมีส่วนสำคัญในการใช้ดุลพินิจของ

³ คณิต ฅ นคร, กฎหมายอาญาภาคทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2563), น. 140.

เจ้าพนักงานตำรวจและพนักงานอัยการเพื่อให้กระบวนการในการสืบสวนสอบสวนและ
 ทำความเห็นสั่งฟ้องต่อศาลเป็นไปด้วยความเหมาะสมในกระบวนการนำผู้กระทำความผิด
 มาลงโทษ

นอกจากนี้ในกรณีเป็นความผิดต่อส่วนตัวผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา
 ความอาญามาตรา 2 (4)⁴ หรือผู้มีอำนาจจัดการแทนสามารถที่จะนำคดีอาญาดังกล่าวที่ได้รับความเสียหายจาก
 การกระทำความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลยมาฟ้องคดีได้เองทั้งนี้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา
 ความอาญามาตรา 28 ซึ่งภายใต้ระบบกฎหมายไทยประชาชนสามารถนำคดีอาญาขึ้นฟ้องศาลได้
 โดยตรง อย่างไรก็ตามหากเป็นกรณีที่ประชาชนนำคดีอาญามาฟ้องเองจะต้องมีการกลั่นกรอง
 โดยกระบวนการทางการศาลเรียกว่าการไต่สวนมูลฟ้อง ซึ่งหากเป็นกรณีที่ประชาชนฟ้องเองจะต้อง
 มีการไต่สวนมูลฟ้องเสมอเพื่อให้เกิดความแน่ใจว่าโจทก์นำคดีมาฟ้องจำเลยเป็นคดีที่มีมูลและไม่ได้
 เป็นการใส่ร้ายหรือทำให้เกิดความเสียหายกับตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย และในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง
 จะไม่ถือว่าจำเลยเป็นจำเลยแต่จำเลยสามารถที่จะแต่งตั้งทนายขึ้นมาเพื่อโต้แย้งโจทก์ในชั้นไต่สวน
 มูลฟ้องได้ หากเป็นกรณีที่พนักงานอัยการเป็นผู้ยื่นฟ้องในคดีอาญาเองจะไม่ได้บังคับให้ต้องทำการ
 ไต่สวนมูลฟ้องก่อน เนื่องจากกระบวนการในการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการมีการสืบสวน
 สอบสวนโดยเจ้าหน้าที่รัฐทั้งส่วนของพนักงานสอบสวนสืบสวนและพนักงานอัยการซึ่งถือได้ว่ามี
 การกลั่นกรองการกระทำความผิดตามสมควรแล้วจึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องมีการไต่สวนมูลฟ้อง
 หากเป็นกรณีพนักงานอัยการเป็นผู้ยื่นฟ้องคดีอาญาเอง อย่างไรก็ตามการไต่สวนมูลฟ้องในกรณีที่
 พนักงานอัยการยื่นฟ้องเป็นดุลพินิจของศาลว่าจะสั่งให้ไต่สวนมูลฟ้องหรือไม่

นอกจากนี้ในกระบวนการยุติธรรมในทางอาญาที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดอาญา
 ต่อส่วนตัวนั้น เนื่องจากเป็นการกระทำความผิดที่สามารถยอมความได้ หากมีการดำเนินการให้
 สามารถยอมความได้โดยการเจรจาไกล่เกลี่ยและชดเชยค่าเสียหายหรือกระทำการอื่นใดจนเป็นที่
 พอใจกับผู้เสียหายจะทำให้การดำเนินคดีอาญาเสร็จสิ้นไปและผู้เสียหายได้รับการชดเชยค่าเสียหาย
 จนเป็นที่พอใจ ทำให้กระบวนการในการดำเนินคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับความผิดต่อส่วนตัวจะมี
 กระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยตั้งแต่ชั้นพนักงานสอบสวน หรือแม้กระทั่งในชั้นพนักงานอัยการหาก
 เป็นความผิดอันยอมความได้ก็สามารถเจรจาไกล่เกลี่ยเพื่อให้ทั้งสองฝ่ายตกลงยอมความกันและ
 ตกลงระงับคดีอาญาความผิดต่อส่วนตัวที่เกิดขึ้น ในชั้นศาลก็มีทักษะในการเก็บเกี่ยวความผิดอาญา
 ต่อส่วนตัวเช่นเดียวกัน โดยศาลจะไม่เข้ามาเป็นคนกลางในการไกล่เกลี่ยโดยตรงแต่จะมีเจ้าพนักงาน
 สงสารและผู้ประนอมข้อพิพาทซึ่งเป็นคนนอกเข้ามามีส่วนในการเจรจาไกล่เกลี่ยเพื่อให้โจทก์และ

⁴ คณิต ฅ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2561),
 น. 148.

จำเลยตกลงระงับข้อพิพาทในคดีอาญาผ่านการชดเชยค่าเสียหายให้กับโจทก์ตามสมควร ซึ่งกระบวนการในการเจรจาไกล่เกลี่ยคือสมานฉันท์เหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งในการทำให้กระบวนการในการดำเนินคดีอาญาสามารถบรรลุผลและไม่เป็นอุปสรรคต่อการบวนการยุติธรรมในทางอาญา โดยภาพรวม แนวทางการระงับข้อพิพาททางเลือกลงกล่าวจึงเป็นอีกแนวทางหนึ่งซึ่งถูกนำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีความยืดหยุ่นและไม่มุ่งประสงค์ที่จะเน้นการเอาผู้กระทำความผิดมาลงโทษอย่างเดียวซึ่งอาจจะไม่ได้เกิดประโยชน์ใด ๆ กับทั้งผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดเลย

ถ้าหากคดีอาญาความผิดต่อแผ่นดิน⁵ จะเป็นกรณีที่เป็นกรกระทำผิดอาญาโดยไม่มีปัจเจกชนคนใดคนหนึ่งเป็นผู้เสียหาย แต่รัฐเป็นผู้เสียหาย ซึ่งกรณีดังกล่าวกระบวนการในการดำเนินคดีอาญาเพื่อเอาผู้กระทำความผิดมาลงโทษจะไม่ต้องอาศัยคำร้องทุกข์ของผู้เสียหายอีกต่อไป เจ้าหน้าที่รัฐในส่วนของพนักงานสืบสวนและเจ้าพนักงานสอบสวนสามารถดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดได้ทันที หรือในบางกรณีอาจมีบุคคลใดบุคคลหนึ่งมากกว่าโทษว่ามีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (7) ซึ่งจะทำให้พนักงานสอบสวนจะทำการสอบสวนตามที่ได้มีการกล่าวโทษเพื่อพิจารณาทำความเห็นส่งไปยังพนักงานอัยการและให้พนักงานอัยการคลั่งกรองและทำความเห็นส่งฟ้องหรือไม่ฟ้องต่อศาลอีกครั้งหนึ่ง

2.2.2 วิวัฒนาการในการลงโทษทางอาญา

รูปแบบของกฎหมายที่ใช้ในการควบคุมการกระทำความผิดในทางอาญา ซึ่งคือกฎหมายอาญาจะมีรูปแบบที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละสังคมรวมถึงช่วงเวลาและธรรมเนียมประเพณีของแต่ละสังคม ซึ่งแนวคิดดั้งเดิม มีความคิดว่าต้องเป็นการกระทำผิดต่อศีลธรรม (Moral Wrongness) เท่านั้น แต่อย่างไรก็ตามเมื่อสังคมได้มีการพัฒนาขึ้น ผู้คนมากขึ้นเริ่มเกิดการรวมตัวกันเป็นสังคมมากขึ้นจึงทำให้เกิดแนวคิดที่ว่า การออกกฎหมายต้องเป็นการออกเพื่อรักษาความสงบของสังคม ซึ่งตามแนวความคิดนี้ การกระทำใดที่มีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน จะถือว่าเป็นความผิดทางอาญา ทำให้การกำหนดความรับผิดทางอาญาของการกระทำต่าง ๆ สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของสังคม⁶ หรืออาจกล่าวได้ว่า กฎหมายเกิดขึ้นในสังคมมนุษย์และพัฒนาไปตามลำดับ โดยเริ่มจากสามัญสำนึก (Common Sense) ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องที่อยู่กับศีลธรรม จนนำไปสู่กฎหมายจารีตประเพณี (Custom

⁵ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพมหานคร: จีระรัชการพิมพ์), น. 18.

⁶ Mark Findlay, Stephen Odgers and Stanley Yeo, Australian Criminal Justice, (Oxford University Press Australia, 1998), pp. 9-12.

Law) กฎหมายชาวบ้าน (Folk Law) และพัฒนามาเป็นกฎหมายของนักกฎหมาย (Jurist's Law) จนกลายเป็นกฎหมายเทคนิค (Technical Law)⁷ ซึ่งการเกิดกฎหมายเทคนิคขึ้น เนื่องด้วยสังคมมีการพัฒนาที่สลับซับซ้อนมากขึ้น ถ้าฟังกฎหมายที่ใช้อยู่ไม่เพียงพอ หรือล่าสมัยต่อการยับยั้งการกระทำความคิดได้ เช่น ในเรื่องการก่อสร้างที่ในปัจจุบันนี้เทคโนโลยีที่มีความก้าวหน้ามากขึ้น อีกทั้งเป็นเรื่องที่ต้องใช้ความรู้เฉพาะทาง จึงส่งผลให้ผู้ว่าจ้างไม่สามารถตรวจสอบผู้รับจ้างได้อย่างครบถ้วน จึงทำให้ผู้รับจ้างอาศัยโอกาสนี้ ก่อสร้างโดยไม่คำนึงถึงความปลอดภัยทางด้านต่าง ๆ จนส่งผลเกิดความเสียหายต่อคนในสังคม ซึ่งในเรื่องนี้ถ้าฟังเพียงเหตุผลทางศีลธรรมไม่สามารถทำให้ประชาชนสำนึกได้ว่าสิ่งที่กระทำอยู่เป็นความผิดอย่างไร จึงต้องมีกฎหมายทางเทคนิคขึ้นมาบังคับใช้ และหากผู้ใดฝ่าฝืนกฎหมายที่สังคมสร้างขึ้นก็จะถูกลงโทษ

ดังนั้น โทษ จึงหมายถึง เครื่องมือทางกฎหมาย ที่เป็นสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นมาด้วยตนเอง เพื่อใช้ลงโทษมนุษย์ด้วยกันเองที่ฝ่าฝืนต่อกฎระเบียบของสังคม รวมทั้งรักษาความสงบเรียบร้อยภายในรัฐด้วย

โดยการลงโทษนั้นมีวัตถุประสงค์ให้ผู้ให้ผู้ที่ได้รับโทษตามรูปแบบและวิธีการที่ได้กำหนดไว้ตามกฎหมาย รู้สำนึกว่าสิ่งที่ตนเองกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ผิด เป็นพฤติกรรมที่คนส่วนใหญ่ในสังคมไม่ต้องการที่จะให้เกิดขึ้น และบุคคลนั้นก็ต้องเข้าสู่กระบวนการแก้ไขพฤติกรรมหรือการบังคับโทษ⁸ ฉะนั้นจึงมีทฤษฎีต่าง ๆ ที่ถูกกำหนดขึ้น เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ในการลงโทษผู้กระทำความผิด ซึ่งในอดีตนั้น โทษจะถูกกำหนดขึ้นจากผู้มีอำนาจของแต่ละรัฐ หรืออาจกล่าวได้ว่าโทษเกิดจากผู้ปกครองรัฐ จึงทำให้บางครั้งผู้รับโทษได้รับผลร้าย แต่ในปัจจุบันโทษทางอาญาจะเกิดจากการตรากฎหมาย ที่ผ่านกลไกจากสมาชิกในสังคมนั้น หมายความว่าสมาชิกในสังคมจะมีส่วนร่วมในกระบวนการตรากฎหมาย ซึ่งหากสิ่งใดไม่ถูกตราขึ้นเป็นกฎหมายแล้วก็จะไม่ใช่โทษทางอาญา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2 บัญญัติว่า “บุคคลจักต้องรับโทษในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้น ต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย” อาจกล่าวตามหลักได้ว่า “ไม่มีความผิด ไม่มีโทษ โดยไม่มีกฎหมาย”

โทษต่าง ๆ ในปัจจุบัน มีดังนี้

(1) ประหารชีวิต

⁷ ทวีเกียรติ มินะกะนิษฐ, สังคมกับกฎหมาย, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2552), น. 22-23.

⁸ เกียรติจิจร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญาภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542), น.574-576.

- (2) จำคุก
- (3) กักขัง
- (4) ปรับ
- (5) ริบทรัพย์สิน

2.2.3 หลักการกำหนดความรับผิดชอบและโทษทางอาญา

2.2.3.1 ทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง

การลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งผู้กระทำความผิด วิวัฒนาการมาจากแนวความคิดของสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิม ซึ่งแนวความคิดนี้คิดว่ามนุษย์ทุกคนมีเหตุผลและมีเจตจำนงอิสระ (Free will) ที่จะเลือกตัดสินใจว่าจะกระทำความผิดหรือไม่กระทำความผิด ดังนั้น มนุษย์จึงเลือกที่จะกระทำในสิ่งที่ทำให้ตัวเองมีความสุขและได้รับผลประโยชน์ และหลีกเลี่ยงที่จะไม่กระทำในสิ่งที่ทำให้ตนเองเกิดความทุกข์ มนุษย์จึงต้องรับผิดชอบในการกระทำของตนเอง ฉะนั้นการกระทำความผิดจึงเกิดขึ้นจากการเลือกกระทำของเขา เนื่องจากเห็นว่าได้รับผลประโยชน์มากกว่าจึงกล้าที่จะยอมเสี่ยงที่จะกระทำความผิดต่าง ๆ หรืออาจเกิดขึ้นจากคนที่ไม่เกรงกลัวต่อกฎหมายหรือการบังคับใช้กฎหมายที่อ่อนแอ การลงโทษจึงควรมีขึ้นเพื่อป้องกัน หรือ ยับยั้งไม่ให้คนกระทำความผิด โดยมีการบัญญัติให้ชัดเจนว่าการกระทำใดบ้างเป็นความผิด และมีการกำหนดโทษให้ได้สัดส่วนกับการกระทำความผิดนั้น ๆ โดยการทำให้ผู้กระทำความผิดรู้สึกว่าจะเกิดผลเสียมากกว่าผลประโยชน์ที่ได้รับหากเขาเลือกที่จะกระทำความผิด⁹

การลงโทษเพื่อการข่มขู่ยับยั้ง มีเป้าหมายที่สำคัญ คือ การป้องกันอาชญากรรมที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต สามารถแบ่งได้ 2 ประเภท กล่าวคือ การยับยั้งเฉพาะบุคคลและการยับยั้งโดยทั่วไป¹⁰

การยับยั้งเฉพาะบุคคล (Specific Deterrence) เป็นการลงโทษเพื่อให้ผู้กระทำความผิดได้รับความทุกข์ทรมานจากการลงโทษและเกิดความเกรงกลัวไม่กล้าที่จะกระทำความผิดซ้ำอีก

การยับยั้งโดยทั่วไป (General Deterrence) เป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อเป็นการยับยั้งหรือเตือนบุคคลอื่น ๆ ในสังคมมิให้กระทำความผิดแบบเดียวกันเพราะเกรงกลัวที่จะถูกลงโทษ

ทั้งนี้การลงโทษจะบรรลุวัตถุประสงค์ในการข่มขู่ยับยั้งและการป้องกันการกระทำความผิด ต้องมีลักษณะสำคัญ 4 ประการ¹¹

⁹ ณรงค์ ใจหาญ, กฎหมายอาญาว่าด้วยโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2543), น. 20-21.

¹⁰ Andrew Ashworth, Sentencing and Criminal Justice, 6th (Cambridge University Press, 2015), p. 83.

(1) การลงโทษต้องมีความแน่นอนในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ กล่าวคือ เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้ว จะต้องทำให้โอกาสของผู้กระทำความผิดหลุดรอดจากการถูกจับกุมจากการลงโทษเป็นไปได้ยาก ซึ่งจะมีผลต่อการข่มขวัญและยับยั้งผู้กระทำความผิดให้เกิดความเกรงกลัว

(2) การลงโทษต้องกระทำด้วยความรวดเร็ว คือ เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้ว จะต้องสามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้โดยเร็ว จึงทำให้ผู้กระทำความผิดและคนทั่วไปเห็นว่าเมื่อกระทำความผิดแล้วจะได้รับผลเช่นไร

(3) การลงโทษจะต้องมีความเสมอภาค โดยผู้กระทำความผิดจะต้องถูกลงโทษเท่าเทียมกัน ไม่มีการเลือกปฏิบัติ การลงโทษจึงจะเป็นการข่มขู่ยับยั้ง

(4) การลงโทษต้องกระทำให้ได้สัดส่วนและเหมาะสม กล่าวคือ หากโทษเบาเกินไป ไม่ได้สัดส่วนกับการกระทำความผิด ก็จะทำให้ผู้กระทำความผิดยังมีความอยากที่จะกระทำความผิดอยู่ไม่เกิดการเข็ดหลาบ แต่หากหนักเกินไป ก็อาจจะทำให้ผู้กระทำความผิดปกปิดการกระทำของตนเองโดยการทำร้ายเหยื่อก็เป็นได้

2.2.3.2 หลักการลงโทษให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิด

หลักการพิจารณาคดีและการบังคับโทษให้เหมาะสมกับบุคคล (Individualization of Punishment) นั้น เป็นเรื่องความสัมพันธ์ที่เหมาะสมของการกำหนดโทษที่จะใช้กับผู้กระทำความผิดกับความผิดอาญาที่ถูกต้องที่เหมาะสมกับคน ๆ นั้น โดยการมองว่า มนุษย์ ซึ่งเป็นผู้กระทำความผิดที่ถือว่าเป็นประธานของการบังคับโทษ มีความสามารถ ความรู้สึกผิดชอบไม่เท่าเทียมกัน จึงแสดงให้เห็นว่า การลงโทษตามหลักการนี้มุ่งที่ตัวผู้กระทำความผิดเป็นสำคัญ มากกว่าการพิจารณาถึงบุคคลอื่น ๆ เนื่องจากมองว่า ตัวผู้กระทำความผิดมีความสำคัญต่อการป้องกันมิให้เกิดการกระทำผิดซ้ำขึ้นอีก จึงเป็นเรื่องที่มุ่งที่จะเปลี่ยนแปลงแก้ไขตัวบุคคลผู้กระทำความผิดเป็นหลัก เพื่อให้ผู้กระทำความผิดสามารถกลับตัวเป็นคนดีของสังคมได้ แม้บางครั้งการลงโทษที่รุนแรงทำให้ผู้กระทำความผิดได้รับผลร้ายและได้รับความยากลำบาก ผู้กระทำความผิดก็ยังกลับมากระทำความผิดซ้ำอีก ไม่เข็ดหลาบต่อโทษที่ได้รับ ถือได้ว่าโทษนั้นไม่เหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิด อีกทั้งยังไม่ใช่การแก้ปัญหาที่แท้จริง ดังนั้นหลักการกำหนดโทษจึงมีความจำเป็นที่จะต้องรู้และเข้าใจตัวผู้กระทำความผิดเพื่อให้เกิดการลงโทษให้เหมาะสม และเป็นการยับยั้งการกระทำผิดอย่างแท้จริง

¹¹ ภัทรวรรณ ทองใหญ่, อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2562), น. 122-124.

การลงโทษให้เหมาะสมกับความผิดและตัวผู้กระทำความผิดนั้น มีพื้นฐานตามความเป็นจริงที่ว่ามนุษย์แต่ละคนกระทำความผิดย่อมมาจาก สภาพพฤติกรรมแห่งคติ ประวัติการกระทำ ความผิด อายุ สุขภาพทางกายและภาวะแห่งจิต ประวัติการศึกษา ครอบครัว สิ่งแวดล้อม ภูมิหลังต่าง ๆ ประวัติการทำงานบุคลิก อุปนิสัย และพฤติกรรมภายนอกต่าง ๆ เช่น สิ่งแวดล้อมรอบข้างของผู้กระทำความผิด เนื่องจากสิ่งแวดล้อมนี้ถือเป็นสิ่งหนึ่งที่ส่งผลต่อการตัดสินใจที่จะกระทำความผิดของผู้กระทำความผิดด้วยเช่นกัน และการที่บุคคลนั้น จะตัดสินใจอย่างไรก็ขึ้นอยู่กับสภาพพื้นฐานในจิตใจของบุคคลนั้น ๆ ด้วย ซึ่งก็จะแตกต่างกันออกไปในแต่ละคน จึงกล่าวได้ว่าการที่คน ๆ หนึ่ง จะกระทำความผิดนั้นหรือไม่ขึ้นอยู่กับทางเลือกตัดสินใจของตนเองเป็นสำคัญ¹² ดังนั้น การลงโทษให้เหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิด จึงต้องพิจารณาจากข้อเท็จจริง 2 ส่วนที่สำคัญในการบังคับได้ คือ¹³

- (1) ข้อเท็จจริงที่เป็นพฤติกรรมของการกระทำความผิด
- (2) ข้อเท็จจริงที่เป็นส่วนบุคคลกล่าวคือ ความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติเป็นอาชญา

ซึ่งทั้ง 2 ข้อมนำไปสู่การพิจารณาใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษ และการบังคับโทษตามความเหมาะสมกับผู้กระทำความผิดรายบุคคล

2.2.3.3 ทฤษฎีการลงโทษปรับ

จากที่ผู้เขียนได้กล่าวมาข้างต้น เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการลงโทษทางอาญาที่ผู้เขียนยกมาศึกษา ก็คือการลงโทษเพื่อการข่มขู่ขังให้ผู้กระทำความผิดเกิดความกลัว ไม่กล้าที่จะกระทำความผิดซ้ำอีก รวมทั้งหลักการลงโทษให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิด ซึ่งถือว่าเป็นทฤษฎีในการลงโทษแล้วนั้น วิธีการลงโทษก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่จะต้องศึกษาประกอบ เพื่อนำไปสู่การพิจารณากำหนดวิธีการลงโทษให้เหมาะสม

โทษปรับ ถือได้ว่าเป็นโทษอย่างหนึ่งทางอาญา และเป็นโทษที่นิยมใช้ลงโทษกับผู้กระทำความผิด เนื่องจากการปรับเป็นเครื่องมือการลงโทษที่เป็นตัวเงิน (Monetary Sanction) เป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดทางทรัพย์สิน ซึ่งมีผลในการถ่ายโอนเงินจากผู้กระทำความผิดมาสู่รัฐ อีกทั้งยังเป็นมาตรการทางอาญาที่สามารถบังคับใช้ได้กับทั้งบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล ซึ่งโทษปรับนี้ถือว่าเป็นโทษที่ดีอีกทางหนึ่ง หากต้องการให้ผู้กระทำความผิดได้รับความเสียหายทางเศรษฐกิจ อย่างเช่น ผู้ประกอบการก่อสร้าง ที่ไม่ใช้ความระมัดระวังในการทำงานจนก่อให้เกิด

¹² อัจฉริยา ชูตินันท์, อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2563), น. 234-235.

¹³ ธาณี วรรณทร์, มาตรการบังคับทางอาญา, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2557), น. 64-66.

ความเสียหายต่อประชาชน และส่วนใหญ่ผู้ประกอบการก่อสร้าง ก็มักจะจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล จึงทำให้ไม่สามารถลงโทษจำคุกนิติบุคคลได้ ดังนั้น การลงโทษที่ถือว่าเป็นโทษที่เหมาะสมที่สุดต่อผู้ประกอบการก่อสร้าง ณ ปัจจุบัน ก็คือ โทษปรับ เนื่องจากการถูกบังคับเอาทรัพย์สิน ที่สามารถส่งผลกระทบทางการเงินและเศรษฐกิจของผู้ประกอบการก่อสร้างได้ โดยที่โทษปรับนี้ ต้องเป็นโทษที่มีอัตราที่สูงเพียงพอให้ผู้ประกอบการก่อสร้างเกิดความเจ็บปวดตามทฤษฎีข่มขู่ยับยั้ง ทำให้ผู้ประกอบการก่อสร้างเกิดความกลัว ลดความอยากที่จะกระทำความผิด จน ไม่กล้ากลับมากระทำความผิดซ้ำ หากเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับผลประโยชน์ที่เขาจะได้รับแล้วต้องไม่มีความคุ้มค่าเกิดขึ้น และในอีกมุมหนึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับโทษจำคุกแล้ว โทษปรับนั้นมีข้อดีหลายประการ กล่าวคือ¹⁴

- (1) มีต้นทุนที่ต่ำกว่า เนื่องจากโทษปรับไม่จำเป็นต้องมีการบริหารจัดการอย่างเช่นโทษจำคุก
- (2) ไม่ต้องสูญเสียแรงงานที่เป็นทรัพยากรมนุษย์จากการต้องโทษจำคุก
- (3) อีกทั้งการลงโทษปรับยังสามารถทำให้ผู้กระทำความผิดยังสามารถหารายได้เลี้ยงดูครอบครัวได้ และไม่ก่อผลด้านลบต่อตัวผู้กระทำความผิด ซึ่งทำให้ไม่มีตราประทับติดตัวไปตลอดชีวิตแม้จะพ้นโทษจำคุกแล้วก็ตาม ซึ่งตราประทับนี้ มักจะทำให้ผู้พ้นโทษกลับเข้าสู่สังคมด้วยความยากลำบากและอาจจะกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก

ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่า การนำโทษปรับมาบังคับใช้ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้น่าจะเป็นสิ่งที่ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พระราชบัญญัติที่ตราขึ้นใหม่ในปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดทางเศรษฐกิจหรือส่งผลกระทบต่อประชาชนส่วนใหญ่ เช่น พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 เจตนารมณ์ของกฎหมายก็มีการกำหนดโทษปรับ เป็นหลัก ในอัตราที่สูง ในลักษณะกฎหมายทางเทคนิค มากกว่าความผิดทางศีลธรรม ก็เพื่อให้มีผลเป็นการยับยั้งการกระทำความผิดนั้น

1. ลักษณะของโทษปรับ

จากที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าโทษปรับมีลักษณะดังนี้

1.1 เป็นโทษที่บังคับเอาแก่ทรัพย์สินนั้น คือ เงิน

1.2 เงินที่บังคับได้มา จะตกเป็นของแผ่นดิน ซึ่งเงินค่าปรับทางอาญานั้น จะแตกต่างจากค่าปรับทางแพ่ง คือ

¹⁴ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, “การกำหนดโทษทางอาญากับประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย,” ในเอกสารประกอบการบรรยาย หลักสูตรผู้บริหารด้านกฎหมายภาครัฐระดับสูงรุ่นที่ 6, สืบค้นเมื่อวันที่ 16 กันยายน 2563, จาก <http://web.krisdika.go.th/data/outsitedata/article77/file77/c07.pdf>

1) เงินค่าปรับทางแพ่ง เพื่อชดเชยความเสียหายแก่เอกชนผู้ได้รับความเสียหาย แต่เงินค่าปรับทางอาญาเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิด

2) เงินค่าปรับทางแพ่งคู่กรณีสามารถกำหนดไว้ชัดเจน แต่เงินค่าปรับทางอาญากฎหมายกำหนดไว้

3) เงินค่าปรับทางแพ่งจะบังคับให้ผู้ถูกปรับจำคุกแทนไม่ได้ แต่เงินค่าปรับทางอาญาบังคับให้ผู้ถูกปรับจำคุกแทนได้

4) การปรับทางอาญาถือว่าเป็นโทษทางอาญาย่อมถือว่าเป็นที่เสื่อมเสียเกียรติยศแก่ผู้ถูกปรับอยู่ในตัว เพราะถือได้ว่าเป็นผู้ต้องโทษทางอาญา แต่การปรับทางแพ่งนั้น จะเห็นได้ว่า ไม่ใช่โทษ จึงไม่ใช่เรื่องที่จะทำให้เสื่อมเสีย

2. ประเภทของการลงโทษปรับ¹⁵

2.1 การลงโทษปรับตามอัตราขั้นสูงสุด ต่ำสุด ที่กำหนดไว้ในกฎหมายอาญาไทย ซึ่งเป็นการกำหนดโทษปรับในอัตราที่แน่นอน กล่าวคือ จะปรับได้ในอัตราที่ไม่ต่ำกว่ากฎหมายกำหนด และต้องไม่สูงกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้เช่นกัน เช่น มาตรา 151 “ผู้ใดเป็นเจ้าพนักงาน มีหน้าที่จัดการหรือดูแลกิจการใด เข้ามีส่วนได้เสียเพื่อประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่นเนื่องด้วยกิจการนั้น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสองหมื่นบาท” แต่การกำหนดช่วงค่าปรับดังกล่าว ศาลสามารถใช้ดุลพินิจในการกำหนดค่าปรับได้ ในช่วงค่าปรับนั้น ซึ่งการมีช่วงค่าปรับให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจเช่นนี้ ก็ทำให้ศาลสามารถกำหนดอัตราค่าปรับดังกล่าวให้ได้สัดส่วนและเหมาะสมกับผู้กระทำความผิดได้

แต่อย่างไรก็ตามการกำหนดค่าปรับในลักษณะนี้มีปัญหาอยู่เช่นกัน กล่าวคือ ขนาดโทษมีมูลค่าน้อยกว่าที่จะทำให้ผู้กระทำความผิดเจ็บหลาย จนไม่สามารถยับยั้งผู้กระทำความผิดได้ ทั้งในปัจจุบันนี้ อัตราโทษในลักษณะนี้ส่วนใหญ่เป็นอัตราโทษที่ไม่เหมาะสมกับเศรษฐกิจในปัจจุบันที่เปลี่ยนไป หากนำมาเทียบกับสถานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิด ผลประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดได้รับนั้น และค่าเงินที่เปลี่ยนแปลงไปมากแต่อัตราโทษปรับกลับยังไม่มีมีการแก้ไข ทำให้เปรียบเทียบการเกิดความล้าหลังทางกฎหมาย ไม่มีผลต่อการยับยั้งข่มขู่ผู้กระทำความผิด

2.2. การปรับตามจำนวนเท่าของผลประโยชน์ที่ได้รับ ได้แก่การเพิ่มอัตราโทษปรับเป็นสองเท่า หรือมากกว่านั้นจากโทษปรับที่มีอยู่เดิม โดยจะพบได้ในความผิดบางประเภทตามกฎหมายหรือพระราชบัญญัติต่าง ๆ ที่มุ่งเน้นในการคุ้มครองทางด้านเศรษฐกิจ หรือ

¹⁵ ชญาณี เลียบทวี, “มาตรการกำหนดโทษทางอาญาตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555).

ผลประโยชน์ของสาธารณะ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้กระทำความผิดได้รับความเสียหายทางเศรษฐกิจเป็นทวีคูณ และเพื่อให้สอดคล้องกับปริมาณความเสียหายทางเศรษฐกิจที่สังคมจะได้รับ เช่น มาตรา 296 แห่งพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 296 “ผู้ใดฝ่าฝืน มาตรา 238, 239, 240, 241 หรือ 243 ต้องระโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี ปรับไม่เกิน 2 เท่าของผลประโยชน์ที่บุคคลนั้นได้รับไว้ หรือพึงจะได้รับเพราะการกระทำฝ่าฝืนดังกล่าว แต่ทั้งนี้ค่าปรับดังกล่าวต้องไม่น้อยกว่าห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

แต่อย่างไรก็ตามฐานของโทษปรับที่ใช้มาทวิคูณนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นโทษปรับที่กำหนดขึ้นสูง ค่าที่แน่นอน ทั้งอัตราโทษไม่ได้เปลี่ยนแปลงตามค่าเงินในปัจจุบัน แม้จะนำมาเป็นการของโทษทวีคูณก็ยังมีมูลค่าที่น้อย ถือได้ว่าไม่สัมพันธ์กันหากนำมาเทียบกับผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิด

2.3 การลงโทษปรับตลอดเวลาที่กระทำความผิด โดยการลงโทษลักษณะนี้เป็นการลงโทษที่มุ่งเน้นต่อความผิดที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิด โดยการฝ่าฝืนกฎหมายอยู่ตลอดเวลา ต่อเนื่องกัน จะเห็นได้ว่า เป็นมาตรการที่เร่งให้ผู้กระทำความผิดต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎหมาย เช่น ความผิดตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522

แม้จะมีการลงโทษปรับเป็นรายวัน แต่ก็ยังคงน้อยกว่าผลประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดได้รับผู้กระทำความผิดจำนวนมากจึงเลือกที่จะฝ่าฝืนกฎหมายและยอมชำระค่าปรับรายวันต่อไป เนื่องจากความคุ้มค่าหรือผลประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดได้รับนั้นมีมากกว่าการปฏิบัติตามกฎหมาย

2.4 โทษปรับที่สอดคล้องกับสถานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิด ได้แก่ โทษปรับที่สอดคล้องกับรายได้ต่อวันของผู้กระทำความผิด หรือ สอดคล้องกับสถานะทางเศรษฐกิจการเงินในปัจจุบันของผู้กระทำความผิด กล่าวคือ ใครมีฐานะมากก็สมควรที่จะถูกปรับมากกว่าผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจน้อยกว่า อยู่บนสมมติฐานที่ว่าผู้กระทำความผิดแต่ละคนมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ไม่เท่าเทียมกัน

2.2.3.4 ทฤษฎีการลงโทษจำคุก

“การลงโทษจำคุก ถือได้ว่าเป็นมาตรการทางอาญาที่ใช้ควบคุมบุคคลในเรือนจำ หรือสถานที่ควบคุม เพื่อจำกัดสิทธิเสรีภาพและความเป็นอิสระของผู้กระทำความผิด” ซึ่งการลงโทษจำคุกนี้ จะเห็นได้ว่า ส่งผลกระทบต่อชื่อเสียง ชีวิต ความเป็นอยู่ของผู้กระทำความผิด เป็นการแยกผู้กระทำความผิดออกจากสังคมภายใต้เงื่อนไข และระยะเวลาตามที่กฎหมายกำหนด

โทษจำคุกในปัจจุบัน ได้รับการพัฒนาปรับปรุงก้าวหน้ามากขึ้นทั้งในด้าน สถานที่วิธีการแก้ไขผู้กระทำความผิดเพื่อให้ผู้กระทำความผิดได้กลับคืนสู่สังคมได้อีกครั้งหนึ่ง

โดยที่โทษจำคุกนี้ถือได้ว่าเป็นโทษที่รุนแรงรองจากโทษประหารชีวิต ก่อให้เกิดผลสอดคล้องกับทฤษฎีในการลงโทษต่าง ๆ กล่าวคือ เพื่อตอบแทนผู้กระทำความผิดตามความร้ายแรงที่ได้กระทำความผิด ซึ่งอาจส่งผลให้ผู้กระทำความผิดหลบจำและเกรงกลัวที่จะกระทำอีกได้ อันเป็นการป้องกันโดยเฉพาะ อีกทั้งมีผลเป็นการข่มขู่ไม่ให้มีการกระทำความผิด

แต่อย่างไรก็ตาม โทษจำคุก เป็นวิธีการที่สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายมาก เพราะ ต้องใช้ทรัพยากรเป็นจำนวนมาก ในการก่อสร้าง การบริหารจัดการต่าง ๆ ดังนั้นจึงควรใช้กับอาชญากรในคดีอุกฉกรรจ์ เพื่อเป็นการป้องกันสังคม และไม่เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดที่มีไข้มีสันดานอาชญากร ฉะนั้นแนวความคิดสมัยใหม่จึงพยายามเล็งโทษจำคุกและใช้มาตรการทางอาญาอื่น ๆ แทนการลงโทษจำคุก หรือถ้าจำเป็นต้องใช้โทษจำคุกก็ควรจะถูกนำมาใช้ใน 5 กรณีที่จำเป็นอย่างยิ่ง¹⁶

- 1) เมื่อผู้กระทำความผิดไม่มีทรัพย์สินเพียงพอที่จะชำระค่าปรับ
- 2) เมื่อมีอัตราที่จะหลบหนีจากการถูกดำเนินคดีมีมากขึ้น อัตราโทษปรับที่จะใช้ยับยั้งอาชญากรรมจึงต้องสูงมากขึ้น จนทาปรับเกินอัตราโทษปรับที่เหมาะสม หรือเกินกว่าทรัพย์สินที่ผู้กระทำความผิดมีอยู่
- 3) เมื่อผลประโยชน์ส่วนตัวของผู้กระทำความผิดที่ได้รับมีมาก ซึ่งทำให้โทษปรับที่จะยับยั้งการกระทำความผิดก็ต้องเป็นจำนวนที่สูงมาก เมื่ออัตราโทษปรับที่สูงมากจนเกินทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดก็ถือได้ว่า โทษปรับไม่ได้ผลอีกต่อไปจึงต้องใช้โทษจำคุกแทน
- 4) เมื่ออาชญากรรมมีความเป็นไปได้สูงที่จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคม ค่าปรับไม่สามารถยับยั้งการกระทำความผิดนั้นได้อีก
- 5) เมื่อขนาดของความเสียหายต่อสังคมมีสูงมาก การยับยั้งด้วยโทษปรับไม่เพียงพอรูปแบบของการลงโทษจำคุก¹⁷

1) โทษจำคุกตลอดชีวิต ถือได้ว่าเป็นโทษที่หนักที่สุดของการลงโทษจำคุก เพราะต้องอยู่ในเรือนจำจนกว่าผู้ต้องโทษจะตาย เพื่อเป็นการตัดโอกาสผู้กระทำความผิดอย่างเด็ดขาดออกจากสังคม เพื่อความปลอดภัยของประชาชนส่วนรวม โดยที่โทษจำคุกตลอดชีวิตนี้เป็นโทษสถานหนึ่ง ที่ศาลจะลงได้ภายใต้ที่กฎหมายกำหนดไว้ในความผิดฐานนั้น ๆ ซึ่งอาจจะเป็นโทษทางเลือกที่ศาลจะใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษได้ตามความเหมาะสม

¹⁶ ปกป้อง ศรีสนิท, “การวิเคราะห์โทษทางอาญาด้วยหลักเศรษฐศาสตร์,” วารสารนิติศาสตร์, ปีที่ 39, ฉบับที่ 3, น. 519-520 (กันยายน 2553).

¹⁷ ธาณี วรภัทร์, *อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่ 13*, น. 86-92.

2) โทษจำคุกมีกำหนดระยะเวลา คือ โทษจำคุกที่มีกำหนดเวลาเพียงเท่าที่ระบุไว้ในคำพิพากษาจึงมีโอกาสดับคืนสู่สังคมได้¹⁸

2.2.3.5 แนวคิดการลงโทษอาญาตามหลักนิติเศรษฐศาสตร์

สำหรับหัวข้อนี้ ผู้เขียน จะนำเสนอ โดยเน้นเกี่ยวกับบทลงโทษทางอาญาที่เหมาะสมตามหลักนิติเศรษฐศาสตร์เพื่อจะนำแนวความคิดนี้ไปต่อยอดวิเคราะห์ถึงหลักการกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาของผู้ประกอบการก่อสร้างที่เหมาะสมต่อไป

นิติเศรษฐศาสตร์ (economic analysis of law) เป็นแนวความคิดแบบใหม่ที่น่าพื้นฐานทางเศรษฐศาสตร์มาอธิบายและปรับใช้ควบคู่กับกฎหมาย โดยข้อสมมติฐานของหลักนี้คือ ทุกคนไม่ว่าจะเป็นผู้บังคับใช้กฎหมาย ผู้ถูกบังคับใช้กฎหมาย ตลอดจนผู้กระทำความผิด หรืออาชญากรล้วนเป็นสัตว์เศรษฐกิจ มีเหตุผลทางเศรษฐกิจในตัวของคน กล่าวคือ แต่ละฝ่ายจะตัดสินใจกระทำความผิด เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการนั้น โดยจะตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ คำนึงถึงความคุ้มค่ามากที่สุด และเลือกทางที่ตนเองได้รับผลประโยชน์สูงสุด ภายใต้เงื่อนไขที่ตนเองต้องเผชิญ¹⁹ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ตัวของอาชญากร เขาจะตัดสินใจกระทำความผิด เมื่อได้ประเมินหรือชั่งน้ำหนักระหว่าง ต้นทุนที่ใช้ในการกระทำความผิดและผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิด ถ้าหากผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิดอยู่ในสถานะที่ไม่แน่นอนและมีน้อยกว่าต้นทุน นั่นหมายความว่าอาจจะไม่สามารถกระทำความผิดสำเร็จหรืออาจจะถูกจับได้ ก็จะไม่กระทำความผิดนั้น แต่ถ้าหากในทางตรงกันข้าม ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิดนั้นอยู่ในสถานะที่แน่นอนมากกว่าต้นทุนในการกระทำความผิด อาชญากรก็จะเลือกที่จะกระทำความผิด เพราะคุ้มค่าที่จะเสี่ยง²⁰ อย่างเช่น การกระทำความผิดฐานลักทรัพย์ในบ้านผู้เสียหายจะต้องมีการประเมินก่อนว่าโอกาสจะลักทรัพย์สำเร็จเท่าใด จะได้ทรัพย์สินมาจำนวนมากหรือไม่ โอกาสที่จะถูกจับกุมมีมากน้อยเพียงใด และหากถูกจับกุมแล้วจะได้รับโทษเพียงใด เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป ในทางนิติเศรษฐศาสตร์ บุคคลจะเลือกที่จะกระทำความผิดหากผลประโยชน์ของการกระทำความผิดสูงกว่าต้นทุน ดังนั้น ระบบการลงโทษตามแนวคิดนิติเศรษฐศาสตร์นี้จึงมีว่า การลงโทษที่สามารถจะยับยั้งหรือข่มขู่ผู้กระทำความผิดได้ ต้องเป็นการ

¹⁸ ณรงค์ ใจหาญ, กฎหมายอาญาว่าด้วยเรื่องโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2543), น. 20-21.

¹⁹ Gary Becker, "Criminal and Punishment: An Economic Approach," Retrieved April 1, 2564, from <http://www.nber.org/chapters/c3625.pdf>.

²⁰ ปกป้อง ศรีสนิท, กฎหมายอาญาชั้นสูง, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2561), น. 91.

ลงโทษที่มีลักษณะเป็นการเพิ่มต้นทุนของผู้กระทำความผิด ซึ่งต้นทุนในที่นี้ เช่น โทษที่ได้รับ หรือ โอกาสที่จะถูกจับกุม และลดผลประโยชน์ของผู้กระทำความผิดไปในตัว เช่น

- 1) การเพิ่มโทษให้สูงขึ้น เช่น การเพิ่มโทษปรับให้สูงขึ้น หรือเพิ่มโทษจำคุกให้สูงขึ้น
- 2) การเพิ่มโอกาสในการถูกจับกุม เช่น การเพิ่มกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจให้มีการกวาดค้น

ตรวจสอบในพื้นที่ต่าง ๆ ให้มากขึ้น การติดกล้องวงจรปิดให้มากขึ้น เป็นต้น

ซึ่ง นิติเศรษฐศาสตร์นั้น จะมุ่งเน้นต่อการเพิ่มโทษมากกว่าเพิ่มโอกาสในการจับกุม เนื่องจากการเพิ่มโทษโดยเฉพาะ การปรับ จะเห็นได้ว่าก่อให้เกิดต้นทุนทางสังคมและต้นทุนในการบริหารจัดการในระดับที่ต่ำ เมื่อเทียบกับโอกาสการจับกุมที่จะต้องเพิ่มกำลังคนและกำลังทรัพยากรในการจัดซื้ออุปกรณ์ต่าง ๆ อีกทั้งก็ยังไม่เป็นที่แน่ชัดว่าจะสามารถจับกุมตัวผู้กระทำความผิดได้หรือไม่ หรือ หากจับมาแล้วจะคุ้มค่าเพียงพอกับต้นทุนที่รัฐเสียไปหรือไม่อันถือได้ว่าเป็นการใช้ทรัพยากรที่ไม่คุ้มค่า

แต่อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่า แม้การเพิ่มโอกาสในการจับกุมนั้น จะเป็นการเพิ่มทรัพยากร แต่ถ้าหากเพิ่มโทษจนเป็นโทษที่หนักแล้ว แต่ยังไม่สามารถที่จะนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ รัฐก็ควรที่จะยอมเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมเพิ่มโอกาสในการจับกุม ควบคู่กับการเพิ่มโทษ เพื่อให้เกิดการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ มิเช่นนั้นแล้ว หากอาชญากรที่ก่ออาชญากรรมยังมีจำนวนมาก แม้มีการเพิ่มโทษ กฎหมายก็ไม่ต่างอะไรกับกระดาษที่ไม่สภาพบังคับ

บทลงโทษทางอาญาที่เหมาะสมตามหลักนิติเศรษฐศาสตร์

การลงโทษทางอาญาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการป้องกันปราบปรามและข่มขู่ยับยั้งอาชญากรรมมิให้มีขึ้นอีกนั้น มีทั้งส่วนที่ลงโทษไม่ใช่ตัวเงิน (Non-monetary Sanction) เช่น โทษจำคุก และส่วนที่ลงโทษเป็นตัวเงิน (Monetary Sanction) เช่น โทษปรับ ซึ่งงานวิจัยทางด้านนิติเศรษฐศาสตร์แสดงให้เห็นว่า ผู้กระทำความผิดจะตอบสนองต่อแรงจูงใจ ผลประโยชน์ และต้นทุนที่แตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงและพฤติกรรม สภาพแวดล้อมเป็นราย ๆ ไป ฉะนั้น บทลงโทษทางอาญาที่เหมาะสมต้องสามารถยับยั้ง และป้องปรามพฤติกรรมกระทำความผิดโดยเน้นไปที่การเพิ่มต้นทุนคาดคะเนของการก่ออาชญากรรมในครั้งนั้น ๆ และต้องเป็นการลดผลประโยชน์ของการก่ออาชญากรรมเป็นสำคัญ เช่น การเพิ่มโทษให้หนักขึ้น หรือ การเพิ่มโอกาสในการที่จะถูกจับกุมมากขึ้น อีกทั้งการเพิ่มต้นทุนค่าเสียโอกาสในการกระทำความผิด โดยการเพิ่มมูลค่าทางเลือกอื่นที่เขาต้องเผชิญให้สูงขึ้น เป็นต้น²¹

(ก) อัตราโทษปรับที่เหมาะสม

²¹ Steven D. Levitt and Thomas J. Mile, Empirical study of criminal punishment in A Mitchell Polinsky and Steven Shavell, (Handbook of Law and Economic, 2007), Volume 1, Elseveier, p. 466.

โทษปรับ ถือได้ว่าเป็นโทษสถานหนึ่งที่ได้รับคามนิยามที่จะนำมาบังคับใช้ต่อผู้กระทำความผิด แต่ปัญหาที่พบ คือ การกำหนดโทษปรับยังไม่สามารถข่มขู่ยับยั้งผู้กระทำความผิดได้เท่าที่ควร อีกทั้งยังไม่สอดคล้องกับความเสียหายที่แท้จริง เนื่องจากข้อจำกัดของกฎหมายที่ไม่ได้รับการแก้ไขในปัจจุบัน หรือการใช้ดุลพินิจของศาลก็ตาม จนนำมาสู่ปัญหาที่ว่าผลในการลงโทษปรับนั้นน้อยเกินไปที่จะป้องปรามอาชญากรจากการก่ออาชญากรรม เช่น การกำหนดโทษปรับในมูลค่าที่น้อยกว่าทรัพย์สินที่ลักมาในฐานความผิดลักทรัพย์ หรือ การลงโทษปรับที่น้อยมากที่ไม่ส่งผลกระทบต่อด้านการเงินของผู้กระทำความผิด เมื่อเทียบกับความคุ้มครองค่าที่ได้รับ ซึ่งการลงโทษเช่นนี้ เท่ากับไม่ส่งผลอะไรต่อผู้กระทำความผิด ผู้กระทำความผิดก็ยังคงมีความอยากที่จะกระทำความผิดอยู่เรื่อยไป

ทางด้านนิติเศรษฐศาสตร์เห็นว่า การลงโทษปรับนั้น เป็นการถ่ายโอนทรัพย์สินจากผู้กระทำความผิดมาสู่รัฐ โดยไม่เป็นการสิ้นเปลืองในการจัดการบริหารหากเทียบเคียงกับโทษอื่น ๆ ซึ่งนักนิติเศรษฐศาสตร์มองว่า หากจะต้องมีการลงโทษ โทษปรับควรเป็นโทษลำดับแรกที่ศาลต้องคำนึงถึง

จากที่กล่าวมา เมื่อเราทราบแล้วว่า การที่จะยับยั้งผู้กระทำความผิด มิให้กระทำความผิดซ้ำอีก และเกิดความกลัวไม่กล้าที่จะกระทำความผิดได้ ก็ต้องกระทำโดยการเพิ่มต้นทุนพร้อมกับการลดผลประโยชน์ไปด้วยกัน คือ การเพิ่มโทษ ซึ่งสำหรับการเพิ่มโทษนั้น โทษที่จะลงก็ต้องเหมาะสมด้วย ฉะนั้นในทางนิติเศรษฐศาสตร์จึงได้วางหลักเกณฑ์ กำหนดโทษปรับที่เหมาะสม โดยอยู่บนสมมติฐานที่ว่า มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างสมบูรณ์ ภายใต้หลักการดังนี้²²

(1) ความรับผิดชอบเด็ดขาด (Strict Liability) หลักความรับผิดชอบเด็ดขาดมีหลักการที่กำหนดให้ผู้กระทำความผิดหรือผู้ก่อความเสียหายรับผิดชอบโดยไม่มีเงื่อนไข ซึ่งค่าปรับที่เหมาะสม คือ ค่าปรับในอัตราเท่ากับค่าเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับหรือผู้กระทำความผิดได้ก่อขึ้น ทั้งในรูปแบบที่มีมูลค่าและกำหนดมูลค่าไม่ได้ แต่อย่างไรก็ตาม ต้องไม่มากไปกว่าความเสียหายที่แท้จริงและทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดมีอยู่

ตัวอย่างเช่น การขับรถชนผู้อื่น โดยประมาท หากมีค่าเสียหาย รวมทั้งหมด 100,000 บาท ค่าปรับก็ควรเท่ากัน เพราะหากน้อยกว่า ก็จะไม่เกิดผลในการยับยั้งผู้กระทำความผิด ถ้าหากจำเลยมีทรัพย์สินไม่เพียงพอ ก็ต้องถูกจำคุกเพื่อชดเชยค่าปรับที่ไม่มีกำลังชำระ

²² ปกป้อง จันวิทย์, “ความรู้เรื่องต้นว่าด้วยนิติเศรษฐศาสตร์,” ในเอกสารประกอบสัมมนาเรื่อง การวิเคราะห์กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาด้วยเศรษฐศาสตร์ จัดโดย สถาบันรพีพัฒนศักดิ์ สำนักงานศาลยุติธรรม มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย กรุงเทพมหานคร.

(2) หลักความรับผิดบนฐานความผิด (Fault-based Liability) กล่าวคือ ผู้กระทำความผิดไม่จำเป็นต้องรับผิดทุกกรณี จะรับผิดก็แต่ตามที่กฎหมายกำหนดเงื่อนไขไว้ คือเป็นกรณีที่มูลค่าของผลประโยชน์จากการกระทำความผิดสูงกว่าต้นทุน

ตัวอย่างเช่น ในการลักทรัพย์เพื่อนำไปขายตลาดมืด ต้องใช้ต้นทุนในการกระทำความผิด เช่น ในยานพาหนะ ความเสี่ยงที่ตำรวจจะจับกุมสูง ค่าเครื่องมือ รวมแล้วมีค่าใช้จ่ายประมาณ 20,000 บาท แต่ได้เงินจากการขายเพียงแค่ 15,000 บาท ก็จะเห็นได้ว่า การกระทำความผิดไม่คุ้มค่ากับผลประโยชน์ที่ได้รับ การกระทำเช่นนี้จึงไม่ใช่การกระทำที่อาชญากรต้องการกระทำ ซึ่งหากการลงโทษปรับอยู่ในอัตราที่สูงเท่าต้นทุน คือ 20,000 บาท ผู้กระทำความผิดหรืออาชญากรจะตัดสินใจไม่กระทำความผิด เนื่องจากไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ใด ๆ แต่ในมุมกลับกัน หากอัตราโทษปรับต่ำกว่าผลประโยชน์ที่ได้รับ 15,000 บาท บุคคลนั้นก็จะตัดสินใจที่กระทำความผิด เนื่องจากผลประโยชน์มีความคุ้มค่าที่จะกระทำ แต่ถ้าหากผลคาดคะเนจากการกระทำความผิดมีมูลค่าสูงถึง 30,000 บาท ซึ่งมากกว่าความเสียหายที่ก่อขึ้นคือ มูลค่า 20,000 บาท ในกรณีนี้จะถือว่าผู้กระทำความผิดมีความผิด ตามหลักความรับผิดบนฐานความผิด

การปรับภายใต้หลักนี้ ต้องพิจารณาผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดประกอบด้วย แล้วนำไปเปรียบเทียบกับกฎหมายที่ใช้ ซึ่งในบางครั้งอาจกล่าวมากกว่าหลักความรับผิดเด็ดขาด ซึ่งมีการกำหนดโทษในทุก ๆ ฐานความผิด ทุก ๆ ความเสียหาย เนื่องจากหลักนี้รัฐจะต้องมีการกำหนดเงื่อนไขและมาตรฐานของกฎหมาย ต้องพิจารณาจากพฤติกรรมจริงของผู้กระทำความผิดว่าฝ่าฝืนเงื่อนไขของกฎหมายหรือไม่ก่อนที่จะลงโทษ

(ข) โทษจำคุกที่เหมาะสม

ด้านนิติเศรษฐศาสตร์นั้น แม้จะกล่าวได้ว่าโทษจำคุก เป็นโทษที่มีประสิทธิภาพในการยับยั้งผู้กระทำความผิด แต่ก็มีต้นทุนต่อสังคมที่สูงมาก หากนำมาเทียบกับโทษปรับ เพราะต้องมีการใช้ค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการในด้านต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม แม้โทษจำคุกจะมีต้นทุนที่สูง แต่ยังมี ความสำคัญ เพราะถือได้ว่าเป็นโทษที่มีศักยภาพในการป้องปรามและยับยั้งการก่ออาชญากรรม เนื่องจากบางฐานความผิดนั้นโทษปรับก็ไม่อาจทดแทนได้สมบูรณ์ เช่น ผู้กระทำความผิดร้ายแรง หรือผู้นั้นเป็นบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจมาก โทษปรับอย่างเดียวก็ไม่เพียงพอที่จะยับยั้งพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดได้ จึงต้องลงโทษจำคุกควบคู่ไปด้วย เพื่อให้ผู้กระทำความผิดเกิดความเข็ดหลาบไม่กล้าที่จะกระทำความผิดอีก เนื่องจากเหตุผลที่ว่า มนุษย์ทุกย่อมต่างกลัวที่จะสูญเสียเสรีภาพ การถูกจำคุกต้องทุกข์กับความลำบาก ซึ่งโทษจำคุกเสมือนเครื่องมือในการควบคุม

อาชญากรที่เด็ดขาด เพราะส่งผลทั้งป้องปรามไม่ให้กระทำความผิดและยังส่งผลให้อาชญากรไม่มีโอกาสกระทำความผิด²³

ในทางนิติเศรษฐศาสตร์ได้กล่าวว่า การลงโทษจำคุกที่เหมาะสม มีหลักเกณฑ์ใกล้เคียงกับการลงโทษปรับ คือ ภายใต้อรรถประโยชน์ที่รับผิดเด็ดขาด โดยที่ระยะเวลาจำคุกพิจารณาจากผลประโยชน์ในการจำคุก และด้านต้นทุนของการจำคุก เช่น ค่าอาหารในเรือนจำ ค่าดูแล ฯลฯ ซึ่งระยะเวลาของโทษจำคุกที่เหมาะสมที่สุดคือ ผลประโยชน์เท่ากับต้นทุน แต่อย่างไรก็ตามการรับผิดตามหลักนี้นั้น ผู้กระทำความผิดจะถูกกำหนดให้รับผิดโดยไม่คำนึงถึงผล แต่ในมุมมองของหลักความรับผิดชอบพื้นฐานความผิด สามารถคำนึงถึงผลได้

ซึ่งความคุ้มค่าของโทษจำคุกจะพิจารณาจากการป้องปรามอาชญากรรมได้สูงและสามารถลดอันตรายต่อสังคมได้มาก แต่อย่างไรก็ตามในอีกมุมมองของการลงโทษจำคุก ผลประโยชน์จะลดลงเมื่อตามจำนวนผู้ที่ถูกจำคุกเพิ่มมากขึ้น เพราะการมีนักโทษในระบบคุกสูงมาก อาจทำให้เห็นว่า การจำคุกที่เป็นอยู่นั้นเป็นระดับที่เกินเลยต่อความเหมาะสมของสังคม

ดังนั้นโทษจำคุกควรนำมาใช้ในกรณีที่จำเป็น ดังต่อไปนี้²⁴

1. เมื่อผู้กระทำความผิดมีทรัพย์สินไม่เพียงพอต่อการชำระค่าปรับ
2. เมื่ออัตราหลบหนีจากการถูกดำเนินคดีมากขึ้น
3. เมื่อส่งผลถึงผลประโยชน์ในมูลค่าที่มาก ซึ่งอัตราโทษปรับก็ต้องสูงตามจนทำให้ผู้กระทำความผิดไม่มีทรัพย์สินเพียงพอที่จะชำระค่าปรับ จึงต้องใช้โทษจำคุกมาเพื่อยับยั้งการกระทำความผิด

4. เป็นอาชญากรรมที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคม

5. เมื่อความเสียหายสูงมากจนถึงขนาดที่โทษปรับไม่เพียงพอ

(ก) ความเหมาะสมของโทษกรณีความผิดไม่ร้ายแรงแต่โอกาสกระทำความผิดสูง

คือ ความผิดที่เกิดความเสียหายบ่อยครั้ง แม้ความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นจะน้อยกว่า แต่อาจเกิดความเสียหายต่อสังคมที่สูงกว่าการก่ออาชญากรรมที่ก่อให้เกิดความเสียหายมาก แต่มีโอกาสดังกล่าวได้น้อย ซึ่งนักนิติเศรษฐศาสตร์มองในเรื่องของโอกาสกระทำความผิดมาประกอบว่า อาชญากรรมที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งย่อมก่อให้เกิดความเสียหายมากเช่นเดียวกับอาชญากรรมร้ายแรง จึงให้ลงโทษสูงเช่นเดียวกันกับความผิดร้ายแรง²⁵

²³ ปกป้อง ศรีสนิท, *อรรถกถาเชิงอรรถที่ 16*, น. 521.

²⁴ เฟิงอ้อ.

²⁵ A.Mitchell and Steven Shavell, *Handbook of Law and Economic*, Volume 1 (Elsevier, 2007), pp. 457-489.

จากการศึกษาข้างต้น ผู้เขียนเห็นว่า หลักนิติเศรษฐศาสตร์ ถือเป็นศาสตร์ที่น่าสนใจที่จะนำมาปรับใช้กับความรับผิดชอบทางอาญาของผู้ประกอบการก่อสร้าง เพราะเป็นเรื่องความผิดที่มีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่มีมูลค่าสูงเข้ามาเกี่ยว เนื่องจาก หลักนิติเศรษฐศาสตร์นั้นให้ความสำคัญทางด้านความยุติธรรมควบคู่กับประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งทำให้สามารถนำมาแก้ไขปัญหาในการกำหนดโทษ ว่าผู้กระทำความผิดควรได้รับโทษเท่าใด เพียงใดได้ดีในระดับหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับหนึ่งในหลักวัตถุประสงค์ในการลงโทษทางอาญา ก็คือเพื่อการข่มขู่ยับยั้ง อีกทั้งหลักนิติเศรษฐศาสตร์นี้ยังมีความยืดหยุ่นกับข้อเท็จจริงเป็นราย ๆ ไป

2.3 แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรับผิดชอบของนิติบุคคล

2.3.1 การลงโทษทางอาญาต่อนิติบุคคล

โทษที่จะใช้ลงกับนิติบุคคลนั้นมีความเห็นออกเป็นสองฝ่าย คือ ฝ่ายที่เห็นว่านิติบุคคลไม่อาจมีความรับผิดชอบทางอาญาได้ เห็นว่าโทษตามกฎหมายจะเป็นโทษที่ได้กระทำต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน เช่นที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 คือ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และริบทรัพย์สิน ซึ่งเป็นได้ว่ากฎหมายอาญากำหนดโทษไว้สำหรับบุคคลธรรมดา เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษ คือ เพื่อการทดแทน เพื่อการข่มขู่ เพื่อการปรับปรุงแก้ไข และเพื่อมิให้มีโอกาสในการกระทำความผิดอีก การลงโทษนิติบุคคลย่อมเห็นได้ว่าไม่อาจบรรลุวัตถุประสงค์ของการลงโทษทางอาญาได้ และมีโทษหลายประการที่ใช้ลงกับนิติบุคคลไม่ได้ เช่น โทษที่กระทำต่อร่างกาย เป็นต้น แต่อีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่าวัตถุประสงค์ในการออกกฎหมาย ไม่ว่าจะ เป็นกฎหมายแพ่งหรือกฎหมายอาญาก็ตาม ย่อมใช้บังคับกับบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลด้วย เพราะมิฉะนั้นแล้วบรรดาระเบียบและความมั่นคงของกฎหมายจะตกอยู่ในภาวะที่น่าจะเป็นอันตราย (the order of state and legal security) แม้โทษบางประการจะใช้ลงกับนิติบุคคลไม่ได้ก็ตาม ถึงกระนั้นก็ยังมิโทษปรับและริบทรัพย์สิน ซึ่งใช้ลงโทษกับนิติบุคคล ได้ผลดี ส่วนโทษประหารชีวิตก็เทียบได้กับการเลิกนิติบุคคลนั้น ๆ นอกจากนั้นแล้ว ศาลอาจใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัย เช่น การสั่งห้ามการดำเนินกิจการหรือสั่งเลิก ประกอบกิจการก็ได้ ในความผิดส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นกับนิติบุคคลนั้น ศาลไทยจะลงโทษ นิติบุคคลเพียงแก่ปรับ เท่าที่กฎหมายเปิดช่องให้สามารถลงโทษได้ ส่วนผู้แทนนิติบุคคล ถือว่าไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง จึงไม่ได้ลงโทษปรับด้วยแต่อย่างใด เนื่องจากถือว่านิติบุคคลมีสถานะทางกฎหมายแยกต่างหากจากผู้แทนนิติบุคคล แต่ในทางปฏิบัติผู้แทนนิติบุคคล จะต้องเป็นผู้ไปรับฟังการพิจารณา เพราะคดีอาญาต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อหน้าจำเลย และเมื่อศาลมีคำพิพากษาปรับนิติบุคคล ผู้แทนนิติบุคคลเหล่านั้น จะเป็นผู้นำเงินค่าปรับไป

ชำระต่อศาลจึงจะเสร็จสิ้นคดี²⁶ แต่ก็มีบางกรณีที่ศาลฎีกาไทยลงโทษผู้แทนนิติบุคคลให้ร่วมกับนิติบุคคลโดยลงโทษจำคุกและปรับซึ่งขัดกับหลักการที่ว่านิติบุคคล บุคคลไม่มีตัวตนที่แท้จริง และไม่สามารถลงโทษทางอาญากับนิติบุคคลได้สำหรับศาลไทยแนววินิจฉัยของศาลฎีกาได้กำหนดแนวการลงโทษไว้เป็นสองกรณี²⁷ คือ

- 1) ความผิดที่กฎหมายบัญญัติให้ลงโทษกับนิติบุคคลหรือผู้แทนไว้โดยตรง
- 2) ความผิดที่ไม่ได้กำหนดความผิดไว้กับนิติบุคคลหรือผู้แทน โดยตรงสำหรับแนวของศาลฎีกาที่วินิจฉัยนั้น ในกรณีที่กฎหมายไม่ได้กำหนดความผิดไว้ สำหรับนิติบุคคลหรือผู้แทนนิติบุคคลโดยเฉพาะตามประมวลกฎหมายอาญา หากเป็นความผิดที่กระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน เช่นความผิดฐานฉ้อโกงประชาชนและพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินอันเป็นการฉ้อโกงประชาชน ปลอมเครื่องหมายการค้า พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534

ศาลพิพากษาลงโทษปรับนิติบุคคล ลงโทษจำคุก และปรับ ผู้แทนนิติบุคคล โดยถือว่าเป็นตัวการร่วมกระทำความผิดกับนิติบุคคลโดยถือเอาการกระทำของผู้แทนเป็นการกระทำของนิติบุคคลเอง เนื่องจากนิติบุคคลไม่มีตัวตน ไม่สามารถที่จะลงโทษอย่างอื่น นอกจากโทษปรับได้ ส่วนโทษที่มีการกำหนดไว้สำหรับผู้แทนนิติบุคคลกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกัสิ่งแวดลอมมีอยู่หลายฉบับ เช่นพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษา คุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นกฎหมายที่ออกมา บังคับใช้หลัง พ.ศ. 2535 เป็นส่วนใหญ่ มีการกำหนดโทษไว้เป็นการเฉพาะสำหรับผู้แทนนิติบุคคล ส่วนใหญ่จะเป็นโทษปรับและจำคุก

โทษทางอาญาของศาลไทยที่ได้ใช้ลงกับนิติบุคคลเป็นเพียงโทษปรับสถานเดียว เนื่องจากกฎหมายไม่เปิดช่องให้ลงโทษได้มากกว่านี้ โทษต่าง ๆ เช่น โทษปรับห้าเท่าของบุคคลธรรมดา การยุบกิจการ การห้ามประกอบกิจการ การควบคุมกิจการ การปิดกิจการ การห้ามประมุขงานจากส่วนราชการ การห้ามระดมทุนจากประชาชน การห้ามสั่งจ่าย เช็ค การริบทรัพย์สิน ไม่ได้มีบัญญัติในกฎหมายไทย ไม่ว่าจะเป็นตามกฎหมายอาญาทั่วไปหรือกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมก็ตาม ศาลไทยจึงไม่อาจลงโทษนิติบุคคลอย่าง กฎหมายต่างประเทศได้ หากลงโทษก็จะเป็นการขัดกฎหมายรัฐธรรมนูญไทยซึ่งบัญญัติว่าโทษที่จะใช้ลงแก่บุคคลนั้น

²⁶ Yashwant Rai Vyas, *The Criminal Liability of Corporation in Malaysia Law*, (The Organizing Copmmittee For the Seventh Law Asia Conference, Bangkok, 8 12 August 1981), pp. 6-7.

²⁷ บัญญัติ สุชีวะ, “ความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคล,” *บทบัญญัติ*, เล่มที่ 33, ตอนที่ 1, น. 3 (2519).

จะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ใน กฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำผิดมิได้ คงมีการกำหนดสำหรับกรณีของนิติบุคคลไว้ สูงกว่าบุคคลธรรมดา คือ พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 มาตรา 70 เพียงพระราชบัญญัติเดียวที่กำหนดโทษปรับผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นนิติบุคคลเป็นสองเท่าของบุคคลธรรมดา ดังนั้น ศาลไทยคงลงได้เฉพาะโทษปรับเท่ากับบุคคลธรรมดา

สำหรับการลงโทษนิติบุคคลนั้น เห็นว่าการที่นิติบุคคลได้มีอิทธิพลต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมเป็น อย่างมากนั้น ทำให้สังเกตเห็นได้ว่าการดำเนินงานของนิติบุคคลใด ๆ อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมและส่วนรวมได้ และผลกระทบที่สังคมและส่วนรวมได้รับน่าจะมีจำนวนที่มากกว่าการกระทำผิดของบุคคลธรรมดาจากเหตุดังกล่าว จึงมีความจำเป็นที่จะต้องกำหนดโทษสำหรับนิติบุคคลขึ้น ทั้งนี้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมการประกอบกิจการของ นิติบุคคลนั้น ๆ ซึ่งถือเป็นนโยบายทางอาญา (China bicy) นอกจากนี้ผู้เขียนยังเห็นว่าการกำหนดโทษนิติบุคคลดังกล่าว น่าจะเป็นไปตามทฤษฎีการลงโทษเพื่อเป็นการปรับปรุงแก้ไข (Reformation) เพื่อมิให้นิติบุคคลกระทำความผิดอีกหรือเป็นไปตามทฤษฎีการลงโทษเพื่อชดเชยความเสียหาย (Recitation) ตามที่นิติบุคคลเป็นผู้ก่อขึ้นนั่นเอง²⁸

2.3.2 ประโยชน์การลงโทษต่อนิติบุคคล

ประโยชน์การลงโทษนิติบุคคล ผลที่แท้จริงที่นิติบุคคลควรจะได้รับจากการลงโทษนั้น ควรจะเป็นการทำให้ผู้แทนนิติบุคคลหรือผู้ถือหุ้นในนิติบุคคลนั้น ๆ มีความรู้สึกที่จะต้องคอยระมัดระวังการดำเนินงานใด ๆ ของนิติบุคคลเพื่อป้องกันมิให้เกิดการกระทำผิดอาญาขึ้นหรือควรจะทำให้ผู้แทนของนิติบุคคล เกิดความรู้สึกที่ไม่อยากจะทำผิดซ้ำอันเป็น เหตุให้นิติบุคคลต้องรับผิดชอบทางอาญาขึ้นอีก ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ของสังคม โดยส่วนรวมและเพื่อประโยชน์ของผู้กระทำความผิดเองซึ่งเป็นเป้าหมายของนโยบายทางอาญา แต่ความเป็นจริงที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันนี้ โทษที่นิติบุคคลได้รับส่วนใหญ่นั้นคือ โทษปรับ เนื่องจากเป็นโทษที่มีความเหมาะสมมากที่สุดที่จะใช้ลงโทษแก่นิติบุคคลซึ่ง เป็นผู้กระทำความผิดและเนื่องจากโทษปรับตามที่บัญญัติไว้ในฐานความผิดต่าง ๆ ในประมวลกฎหมายอาญานั้น มีอัตราโทษที่ไม่สูงมาก เนื่องจากเจตนารมณ์ที่แท้จริงของการกำหนดโทษในประมวลกฎหมายอาญานั้นมุ่งประสงค์ จะใช้บังคับกับผู้กระทำผิดที่เป็นบุคคลธรรมดาจึงทำให้เห็นได้ว่า เมื่ออัตราค่าปรับของบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล มีความเท่าเทียมกัน ความสามารถในการชำระค่าปรับของนิติบุคคลย่อมมีสูงกว่าบุคคลธรรมดาจึงไม่เป็นปัญหาแก่นิติบุคคลแต่ประการใด และศาลเองก็ไม่สามารถที่จะกำหนดอัตราค่าปรับให้มีความเหมาะสมกับการกระทำความผิดของนิติบุคคลได้ เนื่องจากจะเป็นการพิพากษาเกินบทบัญญัติของกฎหมายที่มี

²⁸ อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ, “อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ, “ร่างประมวลกฎหมายอาญาเปรียบเทียบว่าด้วยโทษและทฤษฎีการลงโทษ,” วารสารกฎหมาย, เล่ม 1, ปีที่ 3, น. 43 (มกราคม - เมษายน 2520).

อยู่ซึ่งเป็นการต้องห้าม ด้วยเหตุนี้ นิติบุคคลเองก็อาจจะเห็นว่าบทลงโทษที่ใช้บังคับอยู่นั้น ไม่มีสภาพบังคับ (Sanction) พอที่จะทำให้นิติบุคคล เกิดความเกรงกลัวต่อการกระทำผิดอาญาได้ การลงโทษนิติบุคคลด้วยโทษปรับดังกล่าวจึงไม่บรรลุเป้าหมายของ นโยบายทางอาญาดังที่ได้กล่าวข้างต้นแต่ใช้ว่าการลงโทษนิติบุคคลดังกล่าวจะไม่มีผลดีแต่ประการใด การลงโทษนิติบุคคลมีผลดีเช่นไรจะหากกล่าวถึงในหัวข้อต่อไป

ผลดีของการลงโทษนิติบุคคล

1. ทำให้นิติบุคคลมีความระมัดระวังมากขึ้นในการดำเนินงานเพื่อป้องกันมิให้เกิดการกระทำผิดเนื่องจากการหากปรากฏว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้นนิติบุคคลอาจต้องรับโทษทางอาญาด้วยเช่นกัน

2. หากนิติบุคคลรายใดถูกดำเนินคดีอาญาเป็นเนืองนิตย์อาจทำให้ผู้ถือหุ้นในนิติบุคคลนั้น ๆ ไม่มีความเชื่อมั่นในการบริหารงานของนิติบุคคลนั้นได้หรืออาจทำให้นักลงทุน ไม่กล้าลงทุนในธุรกิจของนิติบุคคลนั้น ๆ นอกจากนี้การถูกฟ้องดำเนินคดีบ่อย ๆ อาจเป็นการทำลายชื่อเสียงและหรือภาพพจน์ของนิติบุคคลดังกล่าวอีกด้วย

3. ผู้เสียหายได้รับการชดเชยค่าเสียหายจากผู้กระทำผิดที่เป็นนิติบุคคล แม้ว่าจำนวนค่าเสียหายอาจมีจำนวนไม่มากพอหรือไม่เท่ากับจำนวนความเสียหายที่เกิดขึ้นก็ตาม

4. ในเรื่องของความเสียหายทางแพ่งที่นิติบุคคลเป็นผู้ก่อให้เกิดขึ้นและจะต้องชดเชยให้กับผู้เสียหาย นั้นนิติบุคคลส่วนใหญ่แล้วได้มีการทำประกันภัยความรับผิดไว้กับบริษัทผู้รับประกันภัยซึ่งเมื่อใดที่นิติบุคคลต้อง รับผิดชอบบุคคลภายนอกที่ได้รับความเสียหายแล้ว ผู้ที่จะรับผิดชอบในสิ่งที่เกิดขึ้นก็คือบริษัทผู้รับประกันภัยนั่นเอง นิติบุคคลจะรับผิดชอบเมื่อค่าความเสียหายที่ต้องชดเชยมีจำนวนมากกว่าข้อตกลงที่ได้ตกลงไว้กับบริษัทผู้รับประกันภัยด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำของนิติบุคคลต่างมั่นใจได้ว่าตนจะได้รับการชดเชยความเสียหายที่ได้รับอย่างแน่นอน และนิติบุคคลเองก็ไม่ต้องอยู่บนความเสี่ยงในการที่จะต้องสูญเสียเงินซึ่งไม่ อาจทราบจำนวนที่แน่นอนในการที่จะต้องชดเชยเงินค่าเสียหายให้กับบุคคลใดเนื่องจากได้ออนความเสี่ยงให้กับบริษัทผู้รับประกันภัยไปแล้ว

ในเรื่องของการประกันภัยความรับผิด (Liability Insurance)²⁹ ของนิติบุคคลดังกล่าว ถือได้ว่าเป็นมาตรการสำคัญทางเศรษฐกิจและสังคมที่บุคคลเป็นส่วนตัวหรือเป็นคณะบุคคลใช้ป้องกันบรรเทาหรือผ่อนคลาย การสูญเสียทางเศรษฐกิจซึ่งการประกันภัยดังกล่าวเป็นการประกันภัยความเสียหายที่เกิดขึ้นกับบุคคลภายนอกไม่ว่าจะเป็นความเสียหายต่อทรัพย์สินของ

²⁹ จิตติ ดิงศภัทย์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการประกันภัย, พิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530).

บุคคลภายนอก หรือการบาดเจ็บทางร่างกาย หรือการเสียชีวิต และความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้น เป็นความรับผิดชอบตามกฎหมายของผู้เอาประกันภัยซึ่งก็คือนิติบุคคลด้วย ผู้บริหารของนิติบุคคล ส่วนใหญ่เลือกที่จะทำประกันภัยลักษณะนี้ด้วยเห็นว่าการประกันภัยจะช่วยให้ตนได้มีทรัพย์สินส่วนหนึ่งไป ประกอบอาชีพได้อีกช่วยให้การประกอบธุรกิจมีความมั่นคงโดยตรงอีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมการลงทุนให้แก่นิติบุคคลนั้น ๆ นอกจากนี้ยังเป็นการลดค่าใช้จ่ายหรือราคาแห่งการป้องกันการเสี่ยงภัยซึ่งหมายความว่าหากไม่มีการทำประกันภัยไว้ นิติบุคคลเองก็ย่อมมีความจำเป็นที่จะต้องป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้นด้วยตนเองซึ่งอาจใช้วิธีบวกเอามูลค่าทรัพย์สินหรือสินค้าที่ตกอยู่ในความเสี่ยงภัยเข้าไปในราคาสินค้าและบริการด้วยซึ่งเป็นเหตุทำให้ราคาสินค้าและบริการสูงเกินสมควร กล่าวได้ว่ามาตรการหนึ่งในการบริหารความเสี่ยงของนิติบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพอันเป็นหลักสากลที่ได้รับการยอมรับโดยทั่วไปคือการโอนความเสี่ยงภัยที่อาจเกิดขึ้นจากภัยต่าง ๆ ด้วยการประกันภัยนั่นเอง แต่การทำประกันภัยความรับผิดดังกล่าวก็มีข้อจำกัดประการหนึ่งคือ ความรับผิดที่สามารถจะเอาประกันภัยได้นั้นจำกัดอยู่เฉพาะความรับผิดในทางกฎหมายแพ่งเท่านั้น ความรับผิดในทางอาญาไม่ถือว่าเป็นส่วนได้เสียที่เอาประกันภัยได้ การเอาประกันภัยความรับผิดในทางอาญาถือว่าเป็นความรับผิดที่เอาประกันภัยไม่ได้เพราะการเอาประกันภัยเช่นนี้ขัดต่อนโยบายสาธารณะ (Against Public Policy)³⁰

ผลเสียของการลงโทษนิติบุคคล มีดังนี้

1. การลงโทษนิติบุคคลแท้จริงแล้วเป็นการลงโทษผู้ถือหุ้นซึ่งอาจเป็นบุคคลที่ไม่ได้มีส่วนรู้เห็นในการกระทำความผิดแต่ประการใด
2. การลงโทษเฉพาะแต่นิติบุคคลเท่านั้นอาจจะไม่ได้ผลที่แท้จริงการที่จะให้การลงโทษนิติบุคคล ได้ผลอย่างแท้จริงนั้นจะต้องลงโทษผู้บริหารนิติบุคคลด้วยเสมอ เนื่องจากผู้บริหารนิติบุคคลเป็นผู้กระทำการแทน นิติบุคคลนั้น ๆ ซึ่งถือได้ว่าเป็นผู้แสดงเจตนาแทนนิติบุคคล
3. ตามประมวลกฎหมายอาญาของไทยมีกำหนดเพดานขั้นสูงของการกำหนดโทษปรับเอาไว้ทำให้การกำหนดอัตราโทษปรับแก่นิติบุคคลถูกจำกัดด้วยเพดานของโทษปรับที่มีกำหนดไว้ และเป็นเหตุให้การกำหนดโทษปรับไม่มีความเหมาะสมกับการกระทำความผิดของนิติบุคคล ด้วยเหตุดังกล่าวจึงทำให้นิติบุคคลเห็นว่าโทษ ตามประมวลกฎหมายอาญาแล้วไม่มีสภาพบังคับและไม่มีความน่าเกรงกลัวต่อการกระทำผิดของนิติบุคคลแต่อย่างใด

จากที่กล่าวไปแล้วข้างต้นการลงโทษนิติบุคคลนับได้ว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้นสามารถส่งผลกระทบต่อความ

³⁰ สิทธิโชค ศรีเจริญ, “การประกันภัยความรับผิด,” วารสารกฎหมายสุโขทัยธรรมมาธิราช, ฉบับที่ 1, ปีที่ 1, น. 69 (กรกฎาคม 2532).

สงบสุขและหรือเศรษฐกิจใน สังคมโดยรวมได้ การลงโทษนิติบุคคลมีผลดีในการยับยั้งมิให้นิติบุคคลกระทำความผิดได้บ้างแม้ว่าจะไม่ได้ผลเป็นการยับยั้งมิให้มีการกระทำความผิดได้อย่างสิ้นเชิงก็ตาม แต่หากไม่มีการลงโทษนิติบุคคลเลยก็จะกลับ กลายเป็นการส่งเสริมให้นิติบุคคลกล้าที่จะกระทำความผิดโดยไม่เกรงกลัวต่อกฎหมายและไม่คำนึงถึงความสงบสุข หรือผลกระทบต่อผู้อื่นที่สังคมจะได้รับ สิ่งที่เป็นปัญหาและพบเห็นได้ก็คือในเรื่องของโทษและการกำหนดโทษที่จะใช้ลงแก่นิติบุคคลซึ่งจะเห็นได้ว่าโทษที่มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาหรือแม้แต่ในกฎหมายอื่นบางฉบับ นั้นไม่เหมาะสมกับการลงโทษผู้กระทำความผิดที่เป็นนิติบุคคลเนื่องจากโทษที่มีบัญญัติอยู่เดิมนั้นเหมาะกับการลงโทษผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาและแม้ว่าโทษที่มีบัญญัติอยู่นี้จะเหมาะสมกับการลงโทษผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาแต่ก็ยังสามารถเห็นได้ว่าบางบทบัญญัติที่ยังใช้บังคับอยู่ก็มีโทษต่ำซึ่งไม่เหมาะสมกับการกระทำความผิดซึ่งอาจเป็นเพราะว่าบทบัญญัติดังกล่าวนั้น ไม่ได้รับการทบทวนและแก้ไขให้ ทันสมัยและมีความเหมาะสมกับสภาพของการกระทำความผิดที่มีความร้ายแรงขึ้นว่าเมื่อก่อนมาก

เมื่อโทษที่มีกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญามีความไม่เหมาะสมกับการลงโทษผู้กระทำความผิด ซึ่งเป็นนิติบุคคล การลงโทษนิติบุคคลจึงไม่ได้ผลดีเท่าที่ควรจะเป็นและอาจมีผลทำให้การกระทำความผิดของนิติบุคคลมีจำนวนมากขึ้นด้วยเนื่องจากนิติบุคคลไม่มีความเกรงกลัวต่อกฎหมาย และแม้นิติบุคคลจะถูกดำเนินคดี และได้รับการลงโทษ โทษที่จะลงแก่นิติบุคคลได้ก็ไม่พ่นโทษปรับหรือโทษริบทรัพย์สินเนื่องจากสภาพของนิติบุคคล เปิดช่องให้ลงโทษปรับและหรือโทษริบทรัพย์สินได้เท่านั้นซึ่งการที่นิติบุคคลได้รับโทษดังกล่าวอาจเห็นว่าจำนวน ค่าปรับที่จะต้องชำระนั้นมีจำนวนที่น้อยเกินไปนิติบุคคลส่วนใหญ่มีกำลังในการชำระค่าปรับในส่วนนี้มากกว่า บุคคลธรรมดาอย่างแน่นอนจึงอาจเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้นิติบุคคลมองว่ากฎหมายที่มีใช้บังคับอยู่กับนิติบุคคลไม่มีสภาพบังคับ (Seduction) อย่างเพียงพอ นิติบุคคลจึงไม่เกรงกลัวต่อกฎหมายดังกล่าวและอาจทำให้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาและอาจมีจำนวนที่มากขึ้นและการกระทำความผิดดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อสังคมส่วนรวม ได้มากขึ้นๆ เช่นกัน³¹

2.3.3 นโยบายการลงโทษนิติบุคคล

นโยบายทางอาญาของทุก ๆ ระบบกฎหมายไม่ว่าจะเป็นระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law) และระบบกฎหมายซีวิลลอว์ (Civil Law) ต่างเห็นพ้องต้องกันว่านิติบุคคลมีความรับผิดชอบทางอาญาได้ในความผิดเกือบทุกประเภท แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ ปัญหาการกำหนดโทษแก่นิติบุคคลอย่างโทษที่มีกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 ซึ่งกำหนดโทษที่ศาลจะใช้ลง

³¹ กุลทิศา ยูวะหงษ์, “สภาพบังคับทางอาญาที่เหมาะสมสำหรับนิติบุคคล,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549).

แก่ผู้กระทำความผิดไว้ 5 ประเภท ซึ่งจากโทษที่มีกำหนดไว้ดังกล่าว จะเห็นได้ชัดว่านิติบุคคลสามารถ รับโทษได้เพียงโทษปรับและ/หรือโทษริบทรัพย์สินเท่านั้น ส่วนโทษที่เหลือได้แก่โทษประหารชีวิต โทษจำคุก และโทษกักขังนั้นไม่สามารถลงโทษนิติบุคคลได้เนื่องจากสภาพของนิติบุคคลไม่เปิดช่องให้ ลงโทษนั้น ๆ แก่นิติบุคคลได้ นอกจากนี้การลงโทษปรับ อัตราค่าปรับก็ยังไม่สูงพอที่จะบ่งคับจากนิติบุคคลเนื่องจากมีอัตราโทษเท่าเทียมกันกับบุคคลธรรมดา ซึ่งเป็นธรรมดาที่นิติบุคคลจะต้องมีกำลังในการชำระค่าปรับมากกว่าบุคคลธรรมดาอย่างแน่นอน จากเหตุดังกล่าวจึงทำให้เกิดเป็นปัญหาในการกำหนดโทษแก่นิติบุคคลที่กระทำความผิด เช่นเดียวกับบุคคลธรรมดาเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตามแม้การลงโทษนิติบุคคลจะยังคงเป็นปัญหาในทางปฏิบัติในขณะนี้แต่ก็พบว่าศาลก็ได้มีคำพิพากษา ลงโทษนิติบุคคลที่กระทำความผิดมาโดยตลอด จึงเป็นเรื่องที่น่าพิจารณาว่าการลงโทษนิติบุคคล ดังกล่าวนั้นมีวัตถุประสงค์ในการลงโทษเช่นไร และมีผลดีหรือผลเสียมากน้อยแค่ไหนเพียงไร³²

ก. วัตถุประสงค์ของการลงโทษนิติบุคคล

วัตถุประสงค์ของการลงโทษผู้กระทำความผิดในทางอาญานั้นส่วนใหญ่มักจะอ้างกันว่า เพื่อเป็นการคุ้มครองสังคมมากกว่าเพื่อเหตุอื่นแต่ก็จะเห็นได้ว่าแม้การคุ้มครองสังคมจะเป็นจุดหมายขั้นสุดท้ายของการลงโทษก็ตามแต่ปัญหาที่จะต้องพิจารณาก็คือ ควรใช้วิธีการลงโทษอย่างไรจึงจะได้ผลเป็นการคุ้มครองสังคมที่ดีที่สุด³³ การลงโทษทำให้เกิดผลได้ต่างกันหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นการป้องกันปราบปราม และแก้ไขตัวผู้กระทำความผิดตลอดจนต้องการลงโทษบุคคลที่กระทำด้วยเจตนาโดยรู้ตัวว่าจะไรเป็นความผิดและยังคงกระทำลงด้วยความสมัครใจประกอบกับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากลักษณะของจิต (Caltrate state of mind) ที่แตกต่างกันออกไปด้วย แล้วแต่วิธีการที่จะดำเนินการลงโทษ จึงได้มีทฤษฎีต่าง ๆ เกิดขึ้นมาขัดแย้งกันว่าควรมีการลงโทษ เพื่อให้เกิดผลอย่างไรหรืออีกนัยหนึ่งคือการลงโทษควรมีวัตถุประสงค์อย่างไร ทฤษฎีต่าง ๆ ดังกล่าวที่มีความสำคัญ³⁴ และเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปมีดังนี้

- 1) ทฤษฎีการลงโทษเพื่อเป็นการทดแทน
- 2) ทฤษฎีการลงโทษเพื่อเป็นการข่มขู่
- 3) ทฤษฎีการลงโทษเพื่อเป็นการปรับปรุงแก้ไข

³² สุรสิทธิ์ อิงสถิตธนวันต์, “ความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคล,” ในหลักสูตร ผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น รุ่นที่ 14 โดยสถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม กรุงเทพมหานคร, 2558: น. 6.

³³ อุททิศ แสนโกสีก, “วัตถุประสงค์ของการลงโทษ,” บทบัญญัติ, เล่ม 2, ปีที่ 27, น. 271 (2513).

³⁴ อัจฉริยา ชูตินันท์, อ้างแล้ว เจริญธรรม ที่ 12, น. 225-231.

- 4) ทฤษฎีการลงโทษเพื่อเป็นการตัดไม่ให้มีโอกาสกระทำผิดอีก
- 5) ทฤษฎีการลงโทษเพื่อฟื้นฟูผู้กระทำผิด
- 6) ทฤษฎีการลงโทษเพื่อชดเชยความเสียหาย
- 7) ทฤษฎีการลงโทษเพื่อให้สาสมกับความผิดที่ได้กระทำ

อาจเห็นได้ว่าการลงโทษผู้กระทำความผิดในบางกรณี วัตถุประสงค์ตามทฤษฎีการลงโทษดังที่กล่าวข้างต้นมีความขัดกันคือ ถ้าดำเนินการลงโทษตามวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งก็อาจไม่ได้ผลตามวัตถุประสงค์ของการลงโทษอย่างอื่น แต่บางครั้งวัตถุประสงค์การลงโทษก็อาจเข้ากันได้ คือ ถ้าดำเนินการลงโทษตามวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งแล้วก็เป็นผลตามวัตถุประสงค์อย่างอื่นด้วย

การศึกษาถึงทฤษฎีการลงโทษต่าง ๆ ดังกล่าวนั้นมีประโยชน์ในการที่จะเป็นแนวทางให้บุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่จะสามารถใช้วิจารณญาณเพื่อพิจารณาว่าเหตุใดจึงต้องมีการลงโทษผลกระทบของการกระทำความคิดที่มีต่อตัวผู้เสียหายเป็นอย่างไร ผู้กระทำผิดสมควรที่จะถูกลงโทษหรือไม่ เพียงใด การลงโทษจะส่งผลกระทบต่อสังคมและเศรษฐกิจเป็นส่วนรวมหรือไม่ เพียงใด หรือการลงโทษนั้นจะมีผลกระทบต่อตัวจำเลยหรือครอบครัวของจำเลยเพียงใด เรียกได้ว่าการศึกษาถึงทฤษฎีการลงโทษนั้นมีความสำคัญต่อการใช้ดุลพินิจของศาลในการลงโทษผู้กระทำผิดอย่างมากทีเดียว³⁵

ในปัจจุบันนี้จะเห็นได้ว่าในประมวลกฎหมายอาญาของไทยยังไม่มีบทบัญญัติใดที่บัญญัติถึงความรับผิดชอบทางอาญาซึ่งเป็นความรับผิดชอบทั่วไปของนิติบุคคลไว้เป็นการเฉพาะ เฉกเช่นเดียวกับประมวลกฎหมายอาญาของประเทศฝรั่งเศส แต่จะมีบัญญัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบของนิติบุคคลไว้ในกฎหมายอื่น เช่น ในพระราชบัญญัติ เป็นต้น และเท่าที่สังเกตได้จากการบัญญัติพระราชบัญญัติต่าง ๆ มักจะมีการบัญญัติถึงตัวผู้กระทำความผิดไว้ชัดเจนบ้าง ไม่ชัดเจนบ้าง บางกฎหมายมีการกำหนดฐานะของผู้กระทำความผิดไว้ชัดเจน บางพระราชบัญญัติแม้แต่ในประมวลกฎหมายอาญาก็ใช้คำที่ระบุถึงตัวผู้กระทำความผิดว่า “ผู้ใด” ซึ่งคำนี้เองที่ได้สร้างปัญหาให้กัน ผู้ใช้กฎหมายว่าจะให้หมาย รวมถึงนิติบุคคลด้วยหรือไม่ ประการใด

ความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลนั้นสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภทตามกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้³⁶ ดังนี้

³⁵ ไชยยศ วรรณนทีศิริ, “ดุลพินิจในการลงโทษผู้กระทำผิด,” ตุลพาท, เล่ม 5, ปีที่ 41, น. 121 (กันยายน ตุลาคม 2537).

³⁶ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, “ความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคล,” วารสารนิติศาสตร์, ฉบับที่ 3, ปีที่ 23, น. 538-540 (กันยายน 2536).

1. กฎหมายที่บัญญัติให้ลงโทษนิติบุคคลโดยตรง เป็นกฎหมายที่กำหนดความผิดและโทษของนิติบุคคลไว้โดยตรง เช่น พระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้าง หุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคม และมูลนิธิ พุทธศักราช 2499 พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 ในมาตรา 93 ในส่วนของผู้กระทำซึ่งกฎหมายใช้คำว่า “บริษัท” ความผิดของนิติบุคคลที่บัญญัติไว้ส่วนใหญ่มักเป็นการไม่กระทำการ เช่น ในมาตรา 43 และมาตรา 44 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครอง ผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535 เป็นต้น และโทษที่กำหนดไว้ส่วนใหญ่ก็เป็นเพียงโทษปรับและผลทาง กฎหมายของความผิดประเภทนี้ศาลก็มักจะลงโทษโดยตรงตามกฎหมายนั้นซึ่งในทางนิติวิธีศาสตร์ สามารถที่จะตัดสินตามกฎหมายอย่างไม่มีข้อถกเถียงใด ๆ ทั้งสิ้น

2. กฎหมายที่บัญญัติให้ลงโทษผู้ที่มีฐานะอย่างใดอย่างหนึ่ง กฎหมายจะใช้คำกลาง ๆ เป็นฐานะ ๆ เช่นนั้นซึ่งเป็นที่ที่บุคคลธรรมดาและนิติบุคคล เช่น ในพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 มาตรา 53 “ผู้รับใบอนุญาต” พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2535 ใช้คำว่า “นายจ้าง” เป็นต้น ซึ่ง ผลของการตีความสามารถตีความไปถึงนิติบุคคลได้เพราะมีฐานะนั้น ๆ ได้ แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ ฝ่ายนิติบัญญัติกลับกำหนดโทษไม่สอดคล้องหรือไม่มีความเหมาะสมกับกรณีที่นิติบุคคลเป็นผู้กระทำความผิดคือ ไม่แยกออกมาเป็นโทษสำหรับนิติบุคคลให้ชัดเจน ในพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 ที่ใช้คำว่า “นายจ้าง” บัญญัติให้รับผิดและมีการระวางโทษให้มีการจำคุกด้วยซึ่งมิใช่โทษที่ใช้กับ นิติบุคคลได้ ศาลไทยลงโทษนิติบุคคลตามกฎหมายประเภทนี้แต่ถูกจำกัดโดยสภาพให้ลงโทษได้เพียง โทษปรับ (ฎีกาที่ 480/2524 ฎีกาที่ 674125207) จึงมีปัญหาว่า ถ้ากฎหมายบัญญัติว่าให้ลงโทษจำคุกและปรับ ศาลจะตัดสินอย่างไร จะตัดสินให้รับโทษอย่างใดอย่างหนึ่งก็ไม่ได้ ถ้าจะยกเว้นได้ก็ เพียงโทษปรับ โทษจำคุกจะเว้นมิได้

3. กฎหมายบัญญัติให้ลงโทษบุคคลทั่วไป เช่น ในประมวลกฎหมายอาญาใช้คำว่า “ผู้ใด” ซึ่งเป็นคำกว้าง ซึ่งคำว่า “ผู้ใด” โดยทั่วไปแล้วหมายถึงบุคคลธรรมดาเป็นผู้กระทำความผิดเท่านั้น ตามแนวคำพิพากษาของศาลไทย นิติบุคคลอาจเป็นผู้ใดซึ่งเป็นผู้กระทำความผิดตามข้อนี้ได้ โดยพิจารณาจากลักษณะความผิด พฤติการณ์แห่งการกระทำ และอำนาจหน้าที่ของนิติบุคคลประกอบวัตถุที่ประสงค์ของนิติบุคคลเป็นราย ๆ ไป ทั้งนี้ ศาลฎีกาของไทยได้เคยวินิจฉัยว่า นิติบุคคลอาจเป็น “ผู้ใด” ได้หากผู้แทนนิติบุคคลได้กระทำการแทนนิติบุคคลไปภายในอำนาจหน้าที่ของผู้แทนใน การดำเนินกิจการตามวัตถุประสงค์ของนิติบุคคล (Intra Vires) ซึ่งก็ต้องถือว่าเป็นการกระทำของนิติ บุคคลเองซึ่งมีผลทำให้นิติบุคคลเป็นผู้กระทำความผิดอาญาได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1669/2506)

ในทางตำรานั้นมีความเห็นซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่มตามพื้นฐานของระบบกฎหมาย ดังนี้

1. ระบบกฎหมาย Civil Law (ศาสตราจารย์จิติติ ดิงศรัทีย และศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัย) เห็นว่า นิติบุคคลจะต้องรับผิดชอบทางอาญาหรือไม่จะต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้อย่างชัดเจน เพราะฉะนั้นจึงต้องมีกฎหมายบัญญัติให้นิติบุคคลรับผิดชอบไว้อย่างชัดเจน ซึ่งศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัย ได้บันทึกไว้ท้ายคำพิพากษาฎีกาที่ 1144/2493” ว่านิติบุคคลไม่ควรมีความรับผิดชอบใด ๆ นิติบุคคล ถูกจัดตั้งเพื่อประโยชน์ในทางทรัพย์สินเท่านั้น วัตถุประสงค์การลงโทษไม่น่าจะเหมาะสมแต่หากเป็นไปได้ เพื่อนโยบายทางอาญาก็อาจมีได้แต่ก็เป็นกรณีเฉพาะเท่านั้น กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความเป็นจริงและเป็นไปเพื่อวินิจฉัยแก่บุคคลธรรมดาเท่านั้นอีกทั้งตั้งอยู่บนพื้นฐานบน “ความชั่ว” ซึ่งเป็นไปไม่ได้เลยที่นิติบุคคลจะมีความชั่ว ส่วนศาสตราจารย์จิติติ ดิงศรัทีย เองก็มีความเห็นว่า มาตรา 59 ใช้สำหรับวินิจฉัยความรับผิดที่ ผู้กระทำ เป็นบุคคลธรรมดาเท่านั้น

2. ระบบ Common Law (ศาสตราจารย์บัญญัติ สุชีวะและศาสตราจารย์ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล) เห็นว่า นิติบุคคลมีความรับผิดชอบทางอาญาได้โดยไม่มีข้อสงสัยและได้อธิบายโดยใช้หลัก Alter Ego Doctrine ของ Common Law กล่าวคือ การถือเอาการกระทำและเจตนาของบุคคลผู้เป็นจิตวิญญาณและเจตจำนงโดยแท้ของนิติบุคคล เป็นการกระทำและเจตนาของนิติบุคคล

ในทางปฏิบัติศาลไทยเองก็ยอมรับที่จะลงโทษนิติบุคคลได้อย่างไม่จำกัด คือ ลงโทษได้ทั้งตามกฎหมายที่บัญญัติให้ลงโทษนิติบุคคลโดยตรง กฎหมายที่บัญญัติให้ลงโทษผู้มีฐานะอย่างใดอย่างหนึ่งและกฎหมายที่บัญญัติให้ลงโทษบุคคลทั่วไป เช่น ศาลไทยลงโทษนิติบุคคลในความผิดฐานปลอม หรือเลียนเครื่องหมายการค้า ความผิดฐานขัดคำสั่งเจ้าพนักงาน ความผิดฐานฉ้อโกง ตลอดจน ความผิดฐานฉ้อโกงประชาชนแม้แต่ความผิดที่กระทำโดยประมาทด้วย และแนวคำพิพากษาฎีกาที่ถือ เป็นบรรทัดฐานการวินิจฉัยความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลของศาลไทย ได้แก่ คำพิพากษาฎีกาที่ 787-788/2506 (ประมุขใหญ่) ซึ่งในคำพิพากษาฎีกานี้ ศาลได้วางหลักความรับผิดของนิติบุคคลไว้ 3 ประการคือ

1. บุคคลธรรมดาซึ่งเป็นผู้แทนนิติบุคคลได้แสดงเจตนาซึ่งอยู่ในอำนาจหน้าที่
2. ผู้แทนนิติบุคคลได้แสดงเจตนาไปในการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของนิติบุคคล แต่ทั้งนี้จะต้องพิจารณาตามลักษณะความผิด พฤติการณ์แห่งการกระทำและอำนาจหน้าที่ของ ผู้แทนนิติบุคคลประกอบกับวัตถุประสงค์ของนิติบุคคลเป็นราย ๆ ไป

3. ผู้แทนของนิติบุคคลได้กระทำไปเพื่อให้นิติบุคคลได้รับประโยชน์ของการกระทำนั้น ซึ่งตามแนววินิจฉัยของศาลฎีกาไทยนั้น บุคคลที่จะถือว่าเป็นผู้แทนนิติบุคคลที่จะถือเอาการกระทำ และ เจตนาของเขาเป็นการกระทำและเจตนาของนิติบุคคลนั้น เช่น เป็น “ผู้จัดการ” “กรรมการผู้จัดการ” หรือ “หุ้นส่วนผู้จัดการ” เป็นต้น

ศาลฎีกาโดยที่ประชุมใหญ่ได้กล่าวข้อความในคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าวไว้ว่า เจตนาของนิติบุคคลย่อมแสดงออกโดยเจตนาของบุคคลธรรมดา คือ ผู้แทนนิติบุคคล ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 75 นิติบุคคลจึงมีเจตนาได้ แต่ทั้งนี้ก็ต้องพิจารณาในแต่ละฐานความผิดเป็นรายๆ ไป ซึ่งจะเห็นได้ว่าการวางหลักในคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าวเห็นว่ามีพฤติการณ์เป็นการใช้นิติวิธี (Juristic Method) ของ Common Law ไปกำหนดหลักเกณฑ์โดยศาลใช้หลัก Alter Ego Doctrine ซึ่งการวางหลักในคำพิพากษาดังกล่าวเห็นได้ว่าเป็นการวางหลักไว้เฉพาะแต่ความผิดที่กระทำโดยเจตนาเท่านั้น ดังนั้นจึงอาจเกิดปัญหาขึ้นว่าหากเป็นความผิดที่กระทำโดยประมาทหลักเกณฑ์ที่ศาลจะใช้พิจารณาความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคล ศาลจะใช้หลักเกณฑ์ใดความรับผิดชอบของนิติบุคคลที่ได้กระทำโดยประมาท

นอกจากจะปรากฏว่า ศาลได้พิพากษาลงโทษนิติบุคคลในความผิดอาญาที่ได้กระทำไปโดยเจตนาดังที่กล่าวไปแล้วนั้น ยังปรากฏว่าศาลได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ตัดสินให้นิติบุคคลรับผิดชอบในความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทด้วย ในส่วนนี้จะศึกษาถึงความรับผิดชอบของนิติบุคคลที่ได้กระทำโดยประมาทโดยเริ่มจากการศึกษาความหมายของการกระทำโดยประมาท ดังนี้

1) ความหมายของการกระทำโดยประมาท

ปัจจุบันไม่ว่าจะในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law) หรือระบบกฎหมายซีวิล ลอว์ (Civil Law) ต่างก็เห็นว่าการกระทำโดยประมาทในความผิดหลายประเภทเป็นเรื่องที่ก่อให้เกิด ภัยอันตรายต่อส่วนรวมจึงได้มีการกำหนดไว้ให้การกระทำโดยประมาทเป็นความผิดอาญา ซึ่งความประมาทเลินเล่อเป็นเจตนาอันหนึ่งแห่งความรับผิดชอบของบุคคลในทางอาญา และการกระทำโดยประมาทนั้น จะเป็นความผิดมิโทษได้ก็แต่เฉพาะบางเรื่องที่ถูกกฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น

การกระทำโดยประมาทคืออะไรนั้น ได้มีนักนิติศาสตร์ให้คำนิยามไว้ต่าง ๆ กัน และนักนิติศาสตร์ส่วนใหญ่มักจะอ้างถึงคำของ Baron Alderson ที่ได้กล่าวไว้ในคดีเรื่องหนึ่งอย่างเหมาะสมว่า ประมาทเลินเล่อคือการไม่ทำตามสิ่งที่วิญญูชนทำหรือทำตามสิ่งที่วิญญูชนจะไม่ทำในการดำเนินกิจการแห่งชีวิตตามปกติ ประมาทเลินเล่อเป็นแต่เพียงเหตุการณ์กระทำอันหนึ่ง (Objective Fact) ไม่เกี่ยวกับจิตใจของผู้กระทำกรณนั้น จิตใจของผู้กระทำนั้นจะเป็นอย่างไรจึงไม่ต้องนำมาพิจารณาเพราะเหตุว่าการกระทำโดยประมาทไม่ใช่เจตนาทำผิด ไม่ใช่เรื่องจิตใจชั่วร้ายอย่างไรแต่เป็นเรื่องของการกระทำที่ขาด หรือเกินกว่าปกติเท่านั้น ถ้าพิจารณาถึงจิตใจว่าต้องรู้สึกถึงความประมาทหรือไม่ประมาทด้วยแล้วก็จะ กลายเป็นว่าคนดีที่มีปกติวิสัยระมัดระวังมากจะถูกวินิจฉัยว่าประมาทง่ายกว่าคนที่สะเพร่าอยู่เป็นประจำ เพราะคนที่ระมัดระวังมากนั้นจิตใจของเขา

ย่อมมองเห็นการกระทำเป็นประมาทได้ง่ายแต่คนสะเพร่าเป็นนิสัยจะไม่มีวันประมาทตามความคิด ความรู้สึกของเขาเลยเพราะเขามองไม่เห็นความสะเพร่าของตัวเอง³⁷

ศาสตราจารย์จิตติ ดิงศภัทย์ ได้ให้คำนิยามของคำว่า “ประมาท” ว่าเป็น การขาดความระมัดระวังซึ่งความสำคัญอยู่ที่ว่า ความระมัดระวังแค่ไหนจึงจะเป็นการเพียงพอ ถ้าวางระดับความระมัดระวังได้แล้ว หากปราศจากความระมัดระวังที่เดียวหรือหากระวังแล้วแต่ยังไม่เพียงพอก็เป็นประมาทได้ทั้งสองประเภท นอกจากนี้การกระทำโดยประมาทยังให้หมายความรวมถึงการงดเว้นไม่กระทำการที่จัดต้องทำเพื่อป้องกันมิให้เกิดผลด้วย สำหรับ รศ.ดร.ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ ได้ให้คำนิยามของคำว่า “ประมาท” ไว้ว่า การกระทำโดยประมาท ได้แก่ การกระทำความผิดมิใช่โดยเจตนา กล่าวคือ ผู้กระต่ายังคงรู้สำนึกแต่ไม่ประสงค์ต่อผลหรือเล็งเห็นผลของการกระทำนั้น³⁸

แม้ว่าคำว่า “ประมาท” หรือ “ประมาทเลินเล่อ” จะมีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่ง และ พินัยช้อยู่หลายมาตรา เช่น มาตรา 217, 318, 398, 420, 441, 451, 623, 812, 831, 879 และ มาตรา 905 เป็นต้น แต่จะเห็นได้ว่าในประมวลกฎหมายแพ่งและพินัยช้อยมิได้มีคำนิยามคำว่า “ประมาท” หรือ “ประมาทเลินเล่อ” ไว้แต่อย่างใด ฉะนั้น จึงต้องอาศัยแนวคำพิพากษาฎีกาเป็นหลักว่าอย่างไรจึงจะเป็นประมาทหรือไม่ประมาท

³⁷ จิตติ ดิงศภัทย์, “ประมาทเลินเล่อ,” วารสารกฎหมาย, ฉบับที่ 1, ปีที่ 4, น. 13 (มกราคม - เมษายน 2521).

³⁸ จิตติ ดิงศภัทย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2536), น. 241.

2) การกระทำโดยประมาทในทางอาญา

การกระทำโดยประมาทเป็นองค์ประกอบภายในสำหรับความผิดที่ผู้กระทำมิได้มีเจตนาอัน เป็นข้อยกเว้นจากหลักทั่วไปจึงต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะว่าความผิดฐานใดบ้างที่กำหนดให้บุคคลต้องรับผิดเมื่อได้กระทำโดยประมาท

คำว่า “ประมาท” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 ได้ให้คำแปลคำว่า “ประมาท” ไว้ว่า มัวเมา เลินเล่อ เผอเรอ ลืมสติ ซึ่งในกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา 43 บัญญัติไว้ว่า “ที่ว่าการกระทำโดยประมาทนั้น ท่านอธิบายว่า บุคคลกระทำโดยมิได้ตั้งใจ แต่กระทำโดยอาการอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ คือ

- (1) กระทำโดยปราศจากความระมัดระวังอันควรเป็นวิสัยของปกติชนก็
- (2) ผู้หาเลี้ยงชีพด้วยศิลปศาสตร์ในกิจการอย่างหนึ่งอย่างใด เช่น เป็นหมอหรือเป็นช่าง เป็นต้น ละเลยการอันควรต้องทำให้ดีในทางศิลปศาสตร์นั้นเสียก็ดี
- (3) ทำฝ่าฝืนกฎหมาย ข้อบังคับหรือคำสั่งอันชอบด้วยกฎหมายก็ดีเหล่านี้ถึงกระทำให้มิได้ตั้งใจ ท่านถือว่ากระทำโดยฐานประมาท”

ต่อมาเมื่อกฎหมายลักษณะอาญาถูกยกเลิกไป ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 วรรคสี่ ได้มีบัญญัติหลักเกณฑ์ของการกระทำโดยประมาทไว้ว่า “กระทำโดยประมาท ได้แก่ กระทำ ความผิดมิใช่โดยเจตนาแต่กระทำโดยปราศจากความระมัดระวังซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้นได้แต่หาได้ใช้เพียงพอไม่” ซึ่งจาก บทบัญญัติดังกล่าวสามารถแยกพิจารณาได้³⁹ ดังนี้

1) การกระทำโดยประมาทมิใช่เป็นการกระทำโดยเจตนา

การกระทำใดจะเป็นการกระทำโดยประมาทได้จะต้องปรากฏว่าผู้กระทำมิได้กระทำโดยเจตนาไม่ว่าจะเป็นเจตนาโดยประสงค์ต่อผลหรือเจตนาข้อมเล็งเห็นผล เช่น ความผิดฐานทำ คนตายโดยประมาทตามมาตรา 291 เป็นต้น ซึ่งการที่ผู้กระทำไม่มีเจตนาในการกระทำนั้นอาจเป็น เพราะไม่รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบภายนอกของความผิดหรือรู้ข้อเท็จจริงอันเป็น องค์ประกอบภายนอกของความผิดแต่ไม่ประสงค์ต่อผลหรือเล็งเห็นผล ถือได้ว่าผู้กระทำไม่มี เจตจำนง (weld) เพราะแท้จริงแล้ว ผู้กระทำมีเจตจำนงในการกระทำในสิ่งที่ตนกำลังกระทำอยู่ (willed movement)” แต่ผู้กระทำมิได้ ประสงค์ให้เกิดผลเป็นความผิดตามกฎหมายขึ้น ผู้กระทำจึง ไม่มีเจตนาในทางอาญาเพราะขาดส่วนที่ประสงค์หรือเล็งเห็นผลแห่งความเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำของตน ดังนั้น ผู้กระทำจึงยังต้องรู้สำนึกอยู่ เพราะหากไม่รู้สำนึกก็ไม่เป็นการกระทำ เมื่อไม่มีการกระทำก็จะเป็นการกระทำโดยประมาทมิได้

³⁹ หยุด แสงอุทัย, กฎหมายอาญา ภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 19 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547), น. 67.

2) กระทำโดยปราศจากความระมัดระวังซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้นจำต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์ หมายความว่า จะต้องพิจารณาถึงภาวะหรือสถานการณ์ที่ผู้กระทำประสพอยู่ในขณะกระทำนั้นว่าผู้กระทำควรจะใช้ความระมัดระวังตามวิสัยและพฤติการณ์อย่างไรเป็นการกำหนดขนาดของความระมัดระวังที่ผู้กระทำควรต้องมี

3) ผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวังเช่นว่านั้นได้แต่หาได้ใช้เพียงพอไม่ การใช้ความระมัดระวังนี้จะต้องพิจารณาจากวิสัยของบุคคลสมมติเพราะการกระทำโดยประมาทต้องดูจากภายนอก บุคคลสมมตินี้คงเป็นเพียงบุคคลธรรมดาทั่ว ๆ ไปที่มีความรอบคอบ (Ordinary Prudent Man) หรืออาจเป็นบุคคลผู้มีวิชาชีพนั้น ๆ ตามแต่วิสัยของผู้กระทำในภาวะนั้น ๆ และตามวิสัยนั้นจะใช้ความระมัดระวังได้เพียงใดขึ้นอยู่กับพฤติการณ์ว่าตนจะทำได้เพียงใด หากโดยวิสัยแล้วควรระมัดระวังได้แต่โดยพฤติการณ์ไม่อาจใช้ความระมัดระวังได้หรือในทำนองกลับกันก็จะถือว่าผู้นั้น ประมาทไม่ได้เพราะเขาทำดีที่สุดแล้ว

โครงสร้างความรับผิดชอบทางอาญาในการกระทำโดยประมาท

การพิจารณาความรับผิดชอบทางอาญาของบุคคลที่ได้กระทำโดยประมาทนั้นใช้หลักตาม มาตรา 59 แห่งประมวลกฎหมายอาญาในการพิจารณาความรับผิดชอบเช่นเดียวกับการพิจารณาความผิดของ ผู้กระทำความผิดที่ได้กระทำไปโดยเจตนา การกระทำที่เป็นกรกระทำโดยประมาทจะถือว่าเป็นประมาท หรือไม่เป็นการพิจารณาถึงองค์ประกอบภายในของตัวผู้กระทำ หมายความว่า ถ้าเข้าหลักเกณฑ์ตาม มาตรา 59 วรรคสี่ ที่บัญญัติว่า “การกระทำโดยประมาท ได้แก่ กระทำ ความผิดซึ่งมิใช่โดยเจตนาแต่ กระทำโดยปราศจากความระมัดระวังซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้น จำต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์และ ผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวังเช่นว่านั้นได้แต่หาได้ใช้ เพียงพอไม่” ก็จะถือว่าบุคคลผู้กระทำความผิดนั้น ได้กระทำโดยประมาทและจะถือว่าเป็นความผิด ได้การกระทำนั้น ๆ จะต้องเป็นการกระทำความผิดตามที่กฎหมายบัญญัติให้การกระทำนั้น เป็นการกระทำโดยประมาทซึ่งเป็นความผิดตามกฎหมายด้วย⁴⁰

ขอบเขตความรับผิดชอบทางอาญาในการกระทำโดยประมาทของนิติบุคคล

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาของไทยแล้วจะเห็นได้ว่าไม่มี บทบัญญัติใดที่ได้บัญญัติความรับผิดชอบทางอาญาในการกระทำโดยประมาทของนิติบุคคลไว้แยก ต่างหากจากการกระทำโดยประมาทของบุคคลธรรมดา จึงทำให้เกิดเป็นปัญหาว่า นิติบุคคลจะมี

⁴⁰ คณิต ณ นคร, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 3*, น. 344-361.

ความรับผิดชอบในการกระทำโดยประมาทได้หรือไม่ หากมีนิติบุคคลจะมีความรับผิดชอบทางอาญาในการกระทำโดยประมาทภายใต้ขอบเขตความรับผิดชอบทางอาญาแค่ไหนเพียงใด⁴¹

จากแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ผ่านมามองเห็นได้ว่า นอกจากจะพบว่าศาลฎีกาได้นำหลักเรื่องการแสดงเจตนาของนิติบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 70 มาประกอบในการวินิจฉัยความรับผิดชอบของนิติบุคคลมาโดยตลอดซึ่งเท่ากับศาลเห็นว่านิติบุคคลอาจมีความรับผิดชอบทางอาญาเป็นการทั่วไปได้เหมือนดังเช่นบุคคลธรรมดาแล้ว และการที่ศาลฎีกาได้วินิจฉัยคำว่า “ผู้ใด” นั้น ให้หมายรวมถึงนิติบุคคลด้วยโดยศาลฎีกาวางหลักในการตัดสินคดีไว้ว่าในกรณีที่ผู้แทนของนิติบุคคล ได้กระทำการต่าง ๆ ไปภายในขอบเขตแห่งอำนาจหน้าที่และภายในขอบวัตถุประสงค์ของนิติบุคคลและ นิติบุคคลได้รับประโยชน์จากการนั้น นิติบุคคลย่อมมีความรับผิดชอบทางอาญาได้ ซึ่งทำให้เห็นได้ว่าศาลฎีกาได้นำหลักเรื่องการแสดงเจตนาของนิติบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 70 มาใช้ในการกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลทำให้ในทางปฏิบัติ นิติบุคคลสามารถมีความรับผิดชอบทางอาญาเป็นการทั่วไปได้ ก็ยังพบว่าศาลไทยยังได้มีการขยายขอบเขตให้นิติบุคคลรับผิดชอบใน ความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทด้วย ดังปรากฏในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3446/2537⁴²

2.4 ทฤษฎีและแนวคิดในเรื่องอุบัติเหตุจากการทำงาน

แนวความคิดในเรื่องอุบัติเหตุจากงานก่อสร้าง ว่าด้วย “คนกับสิ่งแวดล้อมในการทำงาน” สถาบันความปลอดภัยในการทำงาน กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ร่วมกับ โครงการร่วมมือจากรัฐบาลญี่ปุ่น (The Project on Strengthening of the National Institute for Improvement of Working Conditions and Environment JICA) โดย Mr.Hirotoshi Goto หัวหน้าโครงการฯ ได้จัดทำคู่มือ “ความปลอดภัยในงานก่อสร้างสำหรับผู้คุมงาน (Manual of Construction Safety for Supervisor)” ได้เสนอปัญหาและสาเหตุการประสบอันตรายในงานก่อสร้างโดยวาง แนวคิดในเรื่อง “คนกับสิ่งแวดล้อมการทำงาน” (สถาบันความปลอดภัยในการทำงาน 2543) ไว้ดังต่อไปนี้

⁴¹ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, ความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคล, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาชัยธรรมศาสตร์, 2553), น. 80-83.

⁴² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3446/2537 “ศาลลงโทษนิติบุคคลในความผิดฐานประมาทเป็นเหตุให้คนตาย เพราะความประมาทของนิติบุคคลที่ไม่ได้ติดตั้งราวกันรั้ว ป้องกันอุบัติเหตุหากมีการรั่วไหลของก๊าซตามกฎกระทรวง....”

ปัจจัยที่สำคัญของการเกิดการประสบอันตรายจากการประกอบอาชีพมีด้วยกัน

2 ประการ

1. ผู้ประกอบอาชีพหรือคนงาน ปกติจะหมายรวมถึงผู้ประกอบอาชีพ ทุกชนิด ทั้งในภาคอุตสาหกรรม เกษตรกรรม ธุรกิจเอกชน รัฐวิสาหกิจ และราชการ ซึ่ง เป็นกลุ่มกำลังแรงงานที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจของประเทศ ปกติแล้ว ผู้ประกอบ อาชีพเหล่านี้ เป็นผู้ที่มีส่วนในการก่อให้เกิดภัยจากการประกอบอาชีพนั้น ซึ่งอาจจะเนื่อง มาจากขาดประสบการณ์ ขาดความรู้ ความเข้าใจในงานที่ทำ มีทัศนคติ และจิตสำนึกที่ ไม่ปลอดภัย และไม่ได้ป้องกันตนเองอย่างเหมาะสม เป็นต้น

2. สิ่งแวดล้อมการทำงาน เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญที่อยู่ล้อมรอบตัว ผู้ประกอบอาชีพหรือคนงานในขณะที่ทำงาน อันอาจจะรวมถึง เครื่องจักรกล อุปกรณ์ เครื่องมือ อากาศที่หายใจ แสงสว่าง ความสั่นสะเทือน รังสี ความร้อน ความเย็น ก๊าซ ไอสาร ฝุ่น พุ่ม ละออง สารเคมีอื่น ๆ และสัตว์ต่าง ๆ นอกจากนี้ยังรวมถึงสภาพการทำงานที่ซ้ำซาก การเร่งรีบทำงาน การทำงานเป็นผลัด หมุนเวียนเรื่อยไป สัมพันธภาพ ระหว่างเพื่อนร่วมงาน ค่าตอบแทน และชั่วโมงการทำงาน เป็นต้น ความไม่เหมาะสม ของสิ่งแวดล้อมการทำงาน นับว่าเป็นปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการก่อให้เกิด การ ประสบอันตรายจากการประกอบอาชีพเช่นเดียวกัน

ลักษณะของการเกิดการประสบอันตรายจากการประกอบอาชีพนั้น จะ สืบเนื่องจากการที่คนงานต้องทำงาน หรือปฏิบัติงานเพื่อให้ได้ชิ้นงาน คนงานจะอยู่ใน แวดวงของสิ่งแวดล้อมการทำงาน แล้วปัจจัยทั้งสองจะมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ดังนั้นถ้าหาก ทั้งสองปัจจัยมีความเหมาะสมคือ คนงานมีทัศนคติที่ปลอดภัย มีความรู้ ความเข้าใจ และ ปฏิบัติตนเหมาะสม และสิ่งแวดล้อมการทำงานมีความปกติและเหมาะสม ก็ย่อมเป็นที่ แน่ใจว่าจะไม่มีภัยจากการประกอบอาชีพเกิดขึ้น แต่ในทางตรงข้าม หากปัจจัยหนึ่ง ปัจจัยใดหรือทั้งสองปัจจัยมีความบกพร่องหรือไม่เหมาะสม ก็อาจจะคาดหมายได้ว่า อาจจะมีการประสบอันตรายจากการประกอบอาชีพขึ้นได้ ซึ่งอาจจะเป็นผล ทำให้คนงานเกิดอุบัติเหตุและโรคเนื่องจากการทำงาน⁴³

⁴³ สถาบันความปลอดภัยในการทำงาน กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน , ความปลอดภัยในงานก่อสร้างสำหรับผู้คุมงาน (Manual of Construction Safety for Supervisor), (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ร้อยสิบเอ็ดธุรกิจ จำกัด, 2543).

2.4.1 ความหมายของอุบัติเหตุจากการทำงาน

เฉลิมชัย ชัยกิตติภรณ์ (2540, 20-21) ได้ให้ความหมายของคำว่าอุบัติเหตุไว้ว่า หมายถึง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่มีคาดคิด ไม่ได้ตั้งใจให้เกิดขึ้น ไม่ได้มีการวางแผนไว้ล่วงหน้าและไม่สามารถควบคุมได้ เมื่อมีอุบัติเหตุเกิดขึ้นย่อมทำให้มีผลเสียหลายประการ⁴⁴

ชัยยุทธ ชาลิตนธิกุล (2534, 11) ได้ให้ความหมายของคำว่าอุบัติเหตุไว้ว่า หมายถึง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญ ไม่ได้คาดคิดและควบคุมไว้ก่อนในที่ทำงาน แล้วมีผลทำให้คนเกิดการบาดเจ็บ พิการ หรือเสียชีวิต และอาจทำให้ทรัพย์สินเสียหาย⁴⁵

วิจิตร บุญยะโทตระ (2530, 38) ได้ให้ความหมายของคำว่าอุบัติเหตุไว้ว่า อุบัติการณ์ซึ่งเกิดขึ้นโดยไม่คาดหมายมาก่อน ทำให้มีการบาดเจ็บ ตาย และสูญเสีย ทรัพย์สินโดยที่ไม่มีใครต้องการ ทำให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สิน เป็นอันตรายแก่ ร่างกาย จิตใจ และสังคม⁴⁶

วิฑูรย์ สิมะโชคดี (2547, 20) ได้ให้ความหมายของคำว่าอุบัติเหตุไว้ว่า หมายถึง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดคิด และควบคุมไว้ก่อนโดยการออกแรงกระทำ หรือแรงวัตถุ สิ่งของ บุคคล หรือการแผ่รังสี เป็นผลทำให้เกิดการบาดเจ็บหรือน่าจะเกิดการบาดเจ็บเพราะเหตุนี้ ซึ่งอาจจะเป็นเพียงทำให้เครื่องจักรกล เครื่องมือเสียหาย ทำให้ผู้ประสบอุบัติเหตุ รอดได้อย่างหวุดหวิด หรือบาดเจ็บเล็กน้อย หรือพิการ หรือถึงแก่ชีวิตได้⁴⁷

แมคฟาแลนด์ และมัวร์ (Mc Farland and Moor 1961 อ้างถึงใน รุ่งรัตน์ ศรีสุริยเวศน์ 2537, 14) ได้ให้ความหมายของอุบัติเหตุไว้ว่า หมายถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่ได้มีการวางแผนหรือไม่คาดหวังมาก่อน ซึ่งอุบัติเหตุจะถูกวัดออกมาในความหมายของความถี่ต่อจำนวนครั้ง หรือการเกิดและระดับความรุนแรงของการได้รับบาดเจ็บ⁴⁸

⁴⁴ เฉลิมชัย ชัยกิตติภรณ์, ปรัชญาและแนวคิดเกี่ยวกับความปลอดภัยในการทำงาน, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2540).

⁴⁵ ชัยยุทธ ชาลิตนธิกุล, แนวทางการปรับปรุงสภาพการทำงานในสถานประกอบการ, (กรุงเทพมหานคร: กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน, 2534).

⁴⁶ วิจิตร บุญยะโทตระ, วิทยาการระบาด และควบคุมอุบัติเหตุ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2530), น. 38.

⁴⁷ วิฑูรย์ สิมะโชคดี และวีรพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์, วิศวกรรมและการบริหารความปลอดภัยในโรงงาน, พิมพ์ครั้งที่ 17 (กรุงเทพมหานคร: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี(ไทย-ญี่ปุ่น), 2547), น. 20.

⁴⁸ รุ่งรัตน์ ศรีสุริยเวศน์, “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงาน: เปรียบเทียบระหว่างสถานประกอบการปื้มโลหะที่มีอันตรายถึงของอุบัติเหตุสูงและต่ำ จังหวัดสมุทรปราการ,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาบัณฑิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล, 2537), น. 14.

จากความหมายทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า อุบัติเหตุ หมายถึง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดคิดมาก่อน เมื่อเกิดขึ้นแล้วทำให้เกิดการบาดเจ็บ หรือสูญเสียอวัยวะ พิการ ทูพพลภาพ ตาย และทำให้ทรัพย์สินเสียหาย เมื่อมีอุบัติเหตุเกิดขึ้นย่อมส่งผลกระทบต่อ ลูกจ้าง ครอบครัวลูกจ้าง นายจ้าง และสังคม ตลอดจนประเทศชาติในที่สุด

2.4.2 สาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงาน

วิฑูรย์ สิมะ โชคดี (2547, 20) เป็นผู้ที่ได้ศึกษาถึงสาเหตุที่ก่อให้เกิดอุบัติเหตุ อย่างจริงจัง ในโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ ในปี ค.ศ.192) ผลการศึกษาวิจัย สรุปได้ว่า สาเหตุของอุบัติเหตุ มีสาเหตุที่สำคัญ 3 ประการ⁴⁹ ดังนี้

1) สาเหตุที่เกิดจากคน (Human Causes) มีจำนวนสูงที่สุด คือร้อยละ 88 ของการเกิดอุบัติเหตุทุกครั้ง การทำงานไม่ถูกต้อง ความพลั้งเผลอ ความประมาท การมีนิสัยชอบเสี่ยงในการทำงาน เป็นต้น

2) สาเหตุที่เกิดจากความผิดพลาดของเครื่องจักร (Mechanical Failure) มีจำนวนเพียงร้อยละ 10 ของการเกิดอุบัติเหตุทุกครั้ง เช่น ส่วนที่เป็นอันตรายของ เครื่องจักร ไม่มีเครื่องป้องกัน เครื่องจักร เครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ ชำรุดบกพร่อง สภาพแวดล้อมในการทำงานไม่ปลอดภัย เป็นต้น

3) สาเหตุที่เกิดจากดวงชะตา (Acts of God) มีเพียงร้อยละ 2 ของการเกิด อุบัติเหตุ ซึ่งเป็นสาเหตุที่ไม่สามารถควบคุมได้ เช่น พายุถล่ม น้ำท่วม เป็นต้น

วิจิตร บุญย โทตระ (2530, 38) ได้กล่าวถึงสาเหตุของอุบัติเหตุจากการทำงาน โดยสามารถจำแนกได้ตามลำดับชั้น⁵⁰ ดังนี้

1) นิสัยดั้งเดิมและสิ่งแวดล้อมของสังคม

(1) นิสัยดั้งเดิม ความสะเพร่าหรือขาดความรอบคอบ ความคือดิ่ง ความตระหนี่ เห็นแก่ตัว หรือลักษณะอื่น ๆ อันสืบเนื่องต่อกันมา

(2) สิ่งแวดล้อมทางสังคม อาจจะโน้มนำทำให้เกิดบุคลิกที่ไม่ดี แต่อาจแก้ไขได้ด้วยการศึกษาทั้งสองกรณี

2) ข้อบกพร่องในตัวบุคคล ข้อบกพร่องในตัวบุคคลที่ได้รับช่วงต่อกันมา เช่น การขาดความรอบคอบ โมโหริ้าย หงุดหงิด ตื่นเต้นง่าย ไม่นึกถึงความรู้สึกของผู้อื่น ละเลยการปฏิบัติงานโดยไม่ปลอดภัย ฯลฯ เมื่อรวบรวมหลาย ๆ ประการ ก็ก่อให้เกิดการทำงานที่ไม่ปลอดภัย หรือสถานะที่อาจจะเป็นอันตรายต่อร่างกายหรือเครื่องจักร

⁴⁹ วิฑูรย์ สิมะ โชคดี และวีรพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 47, เฟิงอ้าง.*

⁵⁰ วิจิตร บุญย โทตระ, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 46, เฟิงอ้าง.*

3) การปฏิบัติงานที่ไม่ปลอดภัย หรือสถานที่ที่เป็นอันตรายต่อร่างกาย หรือ เครื่องจักรกล ได้แก่

(1) การปฏิบัติงานที่ไม่ปลอดภัย เช่น ยืนใต้ของที่ยกลอยตัว สตาร์ทเครื่องยนต์โดยไม่บอกกล่าว หยอกล้อกันเล่นขณะปฏิบัติงานถอดเครื่องป้องกันอันตราย จากตัวเครื่องจักร

(2) สถานที่ที่เป็นอันตรายต่อร่างกายหรือเครื่องกล เช่น ห้องเครื่องไม่มีที่ครอบปิด ไม่มีที่ป้องกันป้อนหรือคั้นสำหรับสตาร์ท ไม่มีรั้วป้องกัน แสงสว่างไม่เพียงพอ ทั้งสองกรณีนี้ก่อให้เกิดอุบัติเหตุโดยตรง

4) อุบัติเหตุที่เกิดขึ้น เช่น ตกมาจากที่สูง ถูกชนหรือของหล่นถูกศีรษะ ซึ่ง อุบัติเหตุเหล่านี้จะก่อให้เกิดการบาดเจ็บ

5) การบาดเจ็บ กระดูกแตกเป็นแผล ซึ่งเป็นการบาดเจ็บอันเนื่องมาจากอุบัติเหตุโดยตรง บุญลือ นิมนบ้านไร่ (2539, 20) ได้ทำการศึกษา และสรุปสาเหตุของการเกิด อุบัติไว้เป็น 2 ประการ⁵¹ คือ

1) การกระทำที่ไม่ปลอดภัย (Unsafe Act) เป็นสาเหตุใหญ่ที่ก่อให้เกิดอุบัติเหตุ คิดเป็นร้อยละ 85 ของการเกิดอุบัติเหตุทั้งหมด

2) สภาพการณ์ที่ไม่ปลอดภัย (Unsafe Condition) เป็นสาเหตุรอง คิดเป็น ร้อยละ 15 ของการเกิดอุบัติเหตุทั้งหมด

สรุปจากผู้ทำการศึกษาวิจัย แยกสาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุในการทำงานได้เป็น 2 ประการ คือ

1) การกระทำที่ไม่ปลอดภัย คิดเป็นร้อยละ 85 ของการเกิดอุบัติเหตุทั้งหมด ตัวอย่างเช่น การทำงานไม่ถูกต้อง ความพลั้งเผลอ ความประมาท การมีนิสัย ชอบเสี่ยงในการทำงาน เป็นต้น

2) สภาพการณ์ที่ไม่ปลอดภัย คิดเป็นร้อยละ 15 ของการเกิดอุบัติเหตุ ทั้งหมด ตัวอย่างเช่น พื้นลื่น สกปรก เครื่องมือชำรุด เครื่องจักรไม่มีการ์ดครอบส่วนที่ อาจจะทำให้เกิดอันตราย เป็นต้น

⁵¹ บุญลือ นิมนบ้านไร่, “ปัจจัยด้านการบริหารคน และสภาวะแวดล้อมในสถานที่ทำงานที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงาน: เปรียบเทียบสถานประกอบการปัมโลหะที่มีความถี่ของการบาดเจ็บสูงและต่ำ จังหวัดสมุทรปราการ,” (รายงานผลการวิจัย สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์และอุตสาหกรรมและความปลอดภัย, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2539).

2.4.3 ทฤษฎีรูปแบบระบบของบ็อบ ฟิเรนซ์ (Firenze System Model)

เรนซ์ (Firenze) ได้อธิบายแนวคิดรูปแบบระบบความปลอดภัยว่า การศึกษา เรื่องสาเหตุของอุบัติเหตุจะต้องศึกษาองค์ประกอบทั้งระบบที่มีปฏิสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบที่เป็นสาเหตุของอุบัติเหตุแต่ละองค์ประกอบ ซึ่งมีความสำคัญต่อการตัดสินใจในการผลิตงานและการเกิดอุบัติเหตุ ดังต่อไปนี้⁵²

1. คนหรือผู้ปฏิบัติงาน

คนหรือผู้ปฏิบัติงาน ในการผลิตงานหรือทำงานแต่ละชิ้น ผู้ปฏิบัติงานจำเป็นต้องตัดสินใจในการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายในแต่ละครั้งย่อมมีความเสี่ยงแอบแฝงอยู่เสมอถึงแม้ว่าจะได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง แต่ถ้าข้อมูลที่ได้รับไม่ถูกต้องจะทำให้การตัดสินใจนั้นผิดพลาดหรือเกิดความเสียหายสูงขึ้นไป ทำให้เกิดความล้มเหลวในการทำงานซึ่งอาจส่งผลให้เกิดอุบัติเหตุได้

2. อุปกรณ์เครื่องจักร เครื่องกล

อุปกรณ์เครื่องจักร เครื่องกล ที่ใช้ในการผลิตจะต้องมีความพร้อม ปราศจากข้อผิดพลาด ถ้าอุปกรณ์เครื่องจักร เครื่องกลออกแบบไม่ถูกต้อง ไม่ถูกหลักวิชาการ หรือขาดการบำรุงรักษาที่ดี ย่อมทำให้กลไกของเครื่องจักรปฏิบัติงานผิดพลาด ซึ่งจะนำไปสู่การเกิดอุบัติเหตุได้⁵³

3. สิ่งแวดล้อมของสภาพการทำงาน

สิ่งแวดล้อมของสภาพการทำงาน มีบทบาทที่สำคัญต่อการผลิตหรือความผิดพลาดที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อม ที่ก่อให้เกิดปัญหาให้กับผู้ใช้แรงงาน และเครื่องจักร ซึ่งจะเป็สาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุได้ เช่น ทำงานอยู่ภายใต้สิ่งแวดล้อมที่มีสารพิษ ฟังกระจาย หรือแสงจ้าในขณะที่ปฏิบัติงาน เป็นต้น⁵⁴

ฉะนั้น ก่อนที่จะตัดสินใจทุกครั้งผู้ปฏิบัติงานต้องหาข้อมูลเพื่อให้แน่ใจว่า การตัดสินใจของตนถูกต้องหรือไม่ โดยเฉพาะข้อมูลที่ใช่ประกอบการตัดสินใจ ซึ่งต้องประกอบด้วยข้อมูลมีจำนวนและคุณภาพมากพอที่จะทำให้ความเสี่ยงต่าง ๆ ลดลงอยู่ในขีดจำกัดที่อาจสามารถควบคุมได้

⁵² เน็ดสคัลด์ สืบทรัพย์ และณัฐพันธ์ เจริญนันท์, “แนวทางการจัดการด้านความปลอดภัยในการทำงาน เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของพนักงานในสถานประกอบการอุตสาหกรรมเครื่องทำความเย็น ไทย,” วารสารสมาคมนักวิจัย, ฉบับที่ 2, ปีที่ 19, น. 68-80 (2557).

⁵³ ศิริขวัญ ศรีศักดิ์, “ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อด้านสุขภาพกับพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการทำงานของพนักงาน โรงงานผลิตชิ้นส่วนรถยนต์ จังหวัดระยอง,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 2557).

⁵⁴ นพรัตน์ เท็นงาคิต, “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการป้องกันอุบัติเหตุจากการทำงานของพนักงานเก็บขยะ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 2556).

โอกาสที่จะเกิดความผิดพลาดหรืออุบัติเหตุก็จะลดลง⁵⁵ ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้ปฏิบัติงานจึงจำเป็นต้องได้รับข้อมูลให้มากที่สุดและเป็น ประโยชน์ที่สุด เช่น อาจได้รับการฝึกอบรม สอนหรือแนะนำงานเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานได้รับข้อมูลที่มีคุณภาพในการทำงาน เป็นการช่วยให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผล เป็นการลดความผิดพลาดจากการตัดสินใจของผู้ปฏิบัติงานอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม แม้ผู้ปฏิบัติงานจะได้รับข้อมูลที่มีคุณภาพดีเพียงพออย่างไรแล้วก็ตาม แต่ความผิดพลาดในการตัดสินใจที่ยังอาจเกิดขึ้นได้ เพราะยังมีตัวแปรที่สำคัญ เป็นตัวแปรที่แอบแฝงอยู่ มักจะได้รับการมองข้าม ตัวแปรที่ว่านี้คือ “ความเครียด (Stress)” เมื่อความเครียดเกิดขึ้นกับผู้ปฏิบัติงาน จะทำให้ความสามารถในการตัดสินใจ ของผู้ปฏิบัติงานชะงักหรือช้าลง ซึ่งจะมีผลการทำงาน ความเครียดดังกล่าวนี้ ประกอบ ด้วยความเครียดทางจิตใจ เช่น ความกังวลใจ ความก้าวร้าว และความเมื่อยล้า บางครั้ง ความเครียดอาจเกิดจากสภาพในการทำงาน เช่น แสงสว่างที่ไม่พอดี เช่น มากเกินไป หรือน้อยเกินไป อากาศร้อน เป็นต้น ความเครียดทั้งสองประเภทนั้น หรือแม้แต่เพียงประเภทเดียวมีผลทำให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความผิดพลาดในการตัดสินใจขึ้นได้ ซึ่งนำไปสู่การเกิดอุบัติเหตุ อุบัติภัย และอันตรายจากการทำงานได้ง่าย

2.4.4 ทฤษฎีจิตวิทยาเพื่อความปลอดภัย

อุบัติเหตุ อุบัติภัย และความปลอดภัยที่เกี่ยวข้องในหลายสาขาวิชา เช่น สาธารณสุข ศาสตร์ วิศวกรรม อุตสาหกรรม จิตวิทยาอุตสาหกรรม ได้ทำการศึกษาถึงอุบัติเหตุที่ส่งผล กระทบโดยตรงต่อผลผลิตภาพ (Productivity) ในการทำงาน เพื่อที่จะพยายามหาวิธีการ ในการลด ป้องกัน หรือจัดการกับอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพ การศึกษาในสาขาวิชาจิตวิทยาเพื่อความปลอดภัย เป็นส่วนหนึ่งของ จิตวิทยาอุตสาหกรรม มีทฤษฎีและแนวความคิดในเรื่องอุบัติเหตุและความปลอดภัยไว้⁵⁶

1. ทฤษฎีความโน้มเอียงในการเกิดอุบัติเหตุ (The Accident Proneness Theory) เป็นทฤษฎีที่เป็นแนวความคิดเริ่มแรกและเป็นที่รู้จักกันดีในหมู่นักจิตวิทยาที่สนใจ อุบัติภัยโดยทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่าบุคคลบางคนมีแนวโน้มที่จะประสบอุบัติเหตุมากกว่า บุคคลอื่น อันเนื่องมาจากพฤติกรรมที่ไม่ปลอดภัย (Unsafe Behavior) ในการทำงานของเขา เช่น ประมาทเลินเล่อ มักง่าย เป็นต้น

⁵⁵ ทรงศักดิ์ ใจกล้า, “ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานของเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานระดับวิชาชีพในนิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร จังหวัดชลบุรี,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 2557).

⁵⁶ ฉวี ฐพันธ์ เขจรนนท์, การจัดการทรัพยากรมนุษย์ Human Resource Management, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ซีเอ็ดยูเคชั่น, 2545), น. 260.

2. ทฤษฎีเป้าหมายความเป็นอิสระและความตื่นตัว (The Goals-Freedom Alertness Theory)

ทฤษฎีให้ความสำคัญกับบรรยากาศในการทำงาน โดยกล่าวว่าบรรยากาศที่ไม่เหมาะสมในการทำงานจะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคคล ซึ่งจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานขายประสิทธิภาพในการทำงาน ตลอดจนก่อให้เกิดอุบัติเหตุ ขึ้นได้ ถ้าหากมีการจัดการให้บรรยากาศในการทำงานเป็นไปอย่างเหมาะสมกับลักษณะ และชนิดของงานแล้ว บุคคลจะสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผล ต่อการลดอัตราการเกิดอุบัติเหตุลงได้

การสร้างบรรยากาศในการทำงานที่เหมาะสมจะกระตุ้นให้ผู้ปฏิบัติงาน เกิดการวางแผนเป้าหมายในการปฏิบัติงานทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยที่เป้าหมายที่กำหนดขึ้นต้องอยู่ในระดับที่บุคคลจะสามารถบรรลุได้ตามกำลังความสามารถ และ ความพยายามที่เขาใส่ลงไป นอกจากนี้การส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการให้อิสระในการปฏิบัติงานแก่ผู้ปฏิบัติงาน จะส่งผลในการเพิ่มประสิทธิภาพ ตลอดจนสร้างความตื่นตัวในการทำงานขึ้น ทำให้งานนั้น ๆ มีประสิทธิผล ซึ่งจะส่งผลถึงการลดอุบัติเหตุ

3. ทฤษฎีการปรับตัวและความเครียด (The Adjustment-Stress Theory)

ทฤษฎีนี้จะให้ความสำคัญต่อบรรยากาศของงาน โดยจะมีความเชื่อว่า บุคคลที่ต้องทำงานภายใต้ความเครียด (Stress) หรือความกดดัน (Pressure) มักจะมีแนวโน้มที่จะเกิดอุบัติเหตุได้ง่ายกว่าบุคคลที่ไม่ต้องทำงานภายใต้ความเครียดโดยบรรยากาศ ที่ก่อให้เกิดความเครียดในการทำงานของบุคคลอาจจะเป็นสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เช่น สี แสงสว่าง เสียง อุณหภูมิ หรือสิ่งแวดล้อมทางจิตใจ เช่น วัฒนธรรมองค์กร ลักษณะ ของผู้ร่วมงาน ตั้งแต่หัวหน้างานจนถึงเพื่อนร่วมงาน ตลอดจนผู้บังคับบัญชาที่ไม่ เหมาะสม ซึ่งบรรยากาศในการทำงานอาจมีผลต่อส่วนรวมหรือเฉพาะบุคคล

2.5 ความรับผิดชอบของธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง

สำหรับธุรกิจรับเหมาก่อสร้างมีข้อจำกัดเกี่ยวกับงานก่อสร้างมีอยู่หลายประการ ผู้ควบคุมงานหรือผู้ประกอบการก่อสร้างต้องพิจารณาให้รอบคอบว่าการทำงานแต่ละอย่างแต่ละชนิดมีปัญหาหรือข้อจำกัดอยู่อย่างไร ซึ่งเมื่อทราบล่วงหน้าว่างานที่ทำนั้นมีข้อจำกัดอยู่แล้วจะเป็นการช่วยให้ผู้ควบคุมงานหรือผู้ประกอบการก่อสร้าง วางแผนหาทางดำเนินงาน ได้ถูกต้อง งานก็จะดำเนินไปได้ด้วยความราบรื่นไม่หยุดชะงักกลางคัน การคิดแก้ปัญหาเอาแต่เฉพาะหน้าย่อมเสี่ยงต่อข้อผิดพลาด เพราะมีเวลาไตร่ตรองหาเหตุผลจำกัด ด้วยเหตุนี้ผู้ควบคุมงาน หรือผู้ประกอบการก่อสร้างจำเป็นต้องมีความเข้าใจเรื่องข้อจำกัดให้ดีกว่างาน แต่ละชนิดแต่ละขั้นตอนหรือแต่ละช่วงเวลามีข้อจำกัดอย่างไร ซึ่งข้อจำกัดดังกล่าวอาจนำไปสู่การ ทิ้งงานของผู้ประกอบการ

ซึ่งพิจารณาตามหลักในการบริหารงานก่อสร้าง หรือ 4M⁵⁷ ซึ่งได้แก่ วัสดุ (Material) เงินทุน (Money) กำลังคน (Man) และการจัดการ (Management) ปัญหาหรือข้อจำกัดในงานก่อสร้าง มีรายละเอียดดังนี้

1. วัสดุก่อสร้างขาดแคลน การขาดแคลนวัสดุก่อสร้างมาจากหลายสาเหตุ เช่น การกักตุน วัสดุก่อสร้างเพื่อหวังผลในการเก็งกำไร ในช่วงเวลาที่มีความต้องการวัสดุมากกว่า ปริมาณวัสดุ ที่ผลิตได้ ส่วนในเรื่องของวัตถุดิบในการผลิตขาดแคลน หรือปริมาณความต้องการในตลาดมากกว่า ปริมาณที่ผลิตได้นั้น

2. เงินทุน สาเหตุที่ทำให้ธุรกิจก่อสร้างเกิดปัญหามากที่สุดก็คือ เงินทุน โดยเฉพาะ เงินทุนหมุนเวียนที่จะใช้เพื่อทำให้งานก่อสร้างสามารถดำเนินต่อไปได้ ยกตัวอย่างเช่น ถ้าผู้ประกอบการไม่สามารถทำงานได้ตามแผนงานหรือไม่สามารถส่งงานได้ตามที่วางแผนไว้ เงินงวดที่ได้รับก็อาจจะไม่เพียงพอ ที่จะหมุนเวียนเพื่อให้งานสามารถดำเนินต่อไป หรืออาจจะไม่ได้รับเงินงวดถัดไปก็จะมีปัญหาทำให้งานล่าช้าหรือหยุดชะงักลงได้ ซึ่งส่งผลให้เงินทุนหมุนเวียนขาดมือหนักไปอีก

3. การขาดแคลนบุคลากรงานก่อสร้าง นับว่าเป็นงานหรือเป็นธุรกิจประเภทหนึ่ง ที่ต้องมี ผู้เกี่ยวข้องมากมาย หลากหลายความรับผิดชอบ หลากหลายหน้าที่ อย่างเช่นทำหน้าที่เป็น เจ้าของงาน ทำหน้าที่เป็นผู้ควบคุมงาน ทำหน้าที่เป็นผู้ประกอบการก่อสร้าง หรือต้องใช้บุคลากรที่มีความแตกต่างกัน ทางด้านระบบการศึกษาและต้องใช้แรงงานจำนวนมาก ซึ่งแรงงานหรือบุคลากรเหล่านั้นมีความ แตกต่างกันในเรื่องระดับการศึกษา ทักษะ และประสบการณ์การทำงาน กล่าวคือ ในงานก่อสร้าง โครงการหนึ่ง ๆ อาจมีบุคลากรตั้งแต่กรรมกรจนถึงระดับปริญญาเอก หรืออาจใช้บุคลากรที่ไม่เคยมี ประสบการณ์เลยจนถึงบุคคลที่มีประสบการณ์มาก และบางงานต้องใช้ บุคคลที่มีความชำนาญเฉพาะทาง การขาดแคลนคนงานตามฤดูกาล เนื่องจากประเทศไทยอาชีพ กรรมกรก่อสร้างส่วนใหญ่ มิได้ทำเป็นอาชีพหลัก แต่ทำเป็นอาชีพเสริม เมื่อถึงฤดูกาลทำนาหรือ ทำเกษตรกรรมคนงานก็จะ กลับไปทำนา ทำไร่หรือสวน

4. การบริหารงานของผู้ประกอบการ ไม่มีระบบเพราะผู้ประกอบการย่อยส่วนใหญ่ จะเข้ามารับงานบางส่วนใน โครงการก่อสร้าง อย่างเช่น ในงานระบบสุขาภิบาลหรือระบบไฟฟ้า เป็นต้น ซึ่ง ผู้ประกอบการย่อยส่วนใหญ่จะเป็นบุคคลธรรมดา หรือหากเป็นนิติบุคคลก็จะรวมตัว กันแบบหลวม ๆ มีพนักงานประจำอยู่ไม่มาก และจึงทำให้การบริหารภายในองค์กรที่ยังไม่มีระบบ

⁵⁷ เกียรติพงษ์ อุดมธนะธีระ, “ปัจจัยในกระบวนการผลิต 4 ด้าน (4M in Production Process),” สืบค้นเมื่อวันที่ 16 กันยายน 2563, จาก <https://www.iok2u.com/index.php/article/business-administrator/210-4m-in-production-process-4>.

ที่ชัดเจนแน่นอน จึงง่ายต่อการเกิดปัญหาในเรื่องของการควบคุมงบประมาณการเงิน ซึ่งจะส่งผลไปยังคนงาน กล่าวคือ คนงานอาจไม่ได้รับค่าแรงสม่ำเสมอ ทำให้มีการลาออกแล้วรับคนงานใหม่เข้ามาทำงาน ทำให้ต้อง เรียนรู้งานใหม่ตลอดเวลา เกิดปัญหาในการทำงานก่อสร้างได้ นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการท่านอื่นที่กล่าวถึงปัญหาหรือข้อจำกัดในงานก่อสร้างไว้ดังนี้

1. ข้อจำกัดในด้านการเงิน เช่นการเบิกจ่ายเงินที่ล่าช้าดังนั้นผู้ประกอบการและผู้ควบคุมงาน จึงควรมีเงินสำรองจ่ายเตรียม เพื่อไว้สำหรับกรณีจำเป็นอื่น ๆ ถ้าหวังรอเงินจากผู้ว่าจ้างจะทำให้ชักช้า ไม่ทันเวลา ฉะนั้นการเงินของผู้ประกอบการหรือผู้ควบคุมงานต้องอยู่ในฐานะที่จับจ่ายใช้สอยได้ทันที เพราะอาจจะมียาจ่ายจรรยาขึ้นมาเมื่อไรก็ได้⁵⁸

2. ข้อจำกัดเกี่ยวกับการคมนาคม เนื่องจากสถานที่ก่อสร้างอาจห่างไกลจากการคมนาคม ทำให้การขนส่งหรือการติดต่อกระทำได้ล่าช้า ไม่สะดวก ส่งผลให้งานก่อสร้างไม่สามารถดำเนินได้ ตามแผนที่วางไว้ จึงควรมีวางแผนการคมนาคมให้ดีก่อนการปฏิบัติงาน⁵⁹

3. ข้อจำกัดเกี่ยวกับคนงานและอัตราค่าจ้างงานที่ผู้ประกอบการทำ อาจอยู่ในท้องถิ่นที่แตกต่างกันไป ฉะนั้นจะมีปัญหาในเรื่องคนตามมา เพราะในท้องถิ่นบางแห่งไม่สามารถหาคนงานที่มีความชำนาญเฉพาะอย่างได้ เช่น งานฝีมือ งานที่ซับซ้อนและยาก หรืองานที่เสี่ยงอันตราย เมื่อเกิดกรณีเช่นนี้ขึ้นทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ อาทิ ทำให้งานล่าช้าไม่เสร็จตามกำหนด หรือคุณภาพงานไม่ได้มาตรฐาน⁶⁰

4. ข้อจำกัดเกี่ยวกับลมฟ้าอากาศ เช่น น้ำท่วม ลมพายุ ฝนตกหนัก สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งบั่นทอนต่อการทำงานของคนงานอย่างยิ่ง ถ้าภัยจากธรรมชาติมีความรุนแรงมากอาจมีผลทำให้ไม่สามารถทำงานต่อไปได้ นอกจากนี้ยังทำลายทรัพย์สินให้เกิดความเสียหาย ในงานก่อสร้างขนาดใหญ่ที่ต้องใช้เวลาทำงานเป็นแรมปี ดังนั้นผู้ประกอบการจึงควรทราบสถิติในสิ่งเหล่านี้ไว้บ้าง เพราะอาจหาทางป้องกันเอาไว้ล่วงหน้าได้ การที่ทราบลักษณะอากาศในท้องถิ่นต่าง ๆ จึงมีความสำคัญอย่างมาก ช่วยให้การดำเนินงานไม่สะดุด ล่าช้า หรือเกิดอุปสรรคและปัญหา

5. ข้อจำกัดเกี่ยวกับแบบรูปและรายการก่อสร้าง เช่น แบบเขียนไม่ชัดเจน เขียนผิด หรือมีรายละเอียดต่าง ๆ ไม่เพียงพออาจทำให้ผู้ควบคุมงานตัดสินใจไม่ถูกว่าจะดำเนินการต่อไปอย่างไร

⁵⁸ อติทยา สุวรรณโณ, “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้แรงงานต่างด้าวของประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในจังหวัดสงขลา,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่, 2558).

⁵⁹ นลเรศ ศรีโท, “ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพงานก่อสร้างของเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน,” (วิทยานิพนธ์วิศวกรรมมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2558).

⁶⁰ เพิ่งอ้าง.

ทำให้งานก่อสร้างต้องล่าช้าหรือหยุดชะงักลง และแบบที่เขียนไว้คลุมเครือจะมีปัญหาต่อการทำงาน เป็นช่องทางที่เปิดโอกาสให้ผู้เขียนแบบ หรือผู้ควบคุมงานฝ่ายนายจ้างเกี่ยงงอนหรือต่อรองตั้งข้อเรียกร้องเอาได้ ทำให้ผู้ประกอบการต้องสูญเสียผลประโยชน์หรือกำไรลงไป ฉะนั้นผู้ประกอบการต้องศึกษา แบบรูปและรายการก่อสร้างให้ละเอียดก่อนที่จะทำสัญญาจ้างก่อสร้างต้องตีความกันให้กระจ่าง ในส่วนที่น่าจะเป็นปัญหาอันเนื่องจากความไม่ชัดเจนของแบบรูปและรายการก่อสร้าง⁶¹

6. ข้อจำกัดเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือ งานก่อสร้างบางประเภทอาจมีข้อกำหนดให้ ต้องใช้วัสดุชนิดนั้น ยี่ห้อ นั้น ลักษณะนั้น ฯลฯ เรื่องนี้บางครั้งไม่เป็นปัญหาสำหรับผู้ประกอบการ แต่ถ้าของเหล่านั้นเกิดหาไม่ได้หรือขาดตลาดขึ้นมาหรือยากแก่การสั่งเข้ามาจากต่างประเทศ ย่อมจะเป็นปัญหาต่อการทำงานทั้งสิ้น จนไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้

7. ข้อจำกัดเกี่ยวกับเวลา งานบางอย่างต้องทำแข่งกับเวลา เช่น ในกรณีที่งานรีบเร่ง ข้อจำกัด ในเรื่องนี้มีปัญหาอยู่มากเกี่ยวกับการวางแผนงาน เช่น จะจัดวางรูปงานอย่างไร งานชนิดไหนจะทำก่อนหลังจัดแบ่งคนงานและเวลาออกอย่างไรงานจึงจะประสานกันได้ดี ถ้าจัดให้มีการวางแผนและ ดำเนินไปตามแผนอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว งานจะสำเร็จลุล่วงตรงตามเวลาที่กำหนด

8. ข้อจำกัดเกี่ยวกับวิธีการก่อสร้างงานก่อสร้างบางอย่างหรือการก่อสร้างในสถานที่บางแห่ง ไม่สามารถดำเนินงานไปได้ตามวิธีปกติ ทั้งนี้เพราะปัญหาเกี่ยวกับตัวอาคารหรือสิ่งแวดล้อมข้างเคียง เช่น การก่อสร้างติดกับโรงพยาบาล ต้องพยายามควบคุมเสียงหรือการสั่นสะเทือนเนื่องจากการ ตอกเสาเข็ม เพื่อมิให้เกิดเสียงรบกวนหรือทำความเสียหายให้กับอาคารข้างเคียงได้⁶²

9. ข้อจำกัดเกี่ยวกับระเบียบข้อบังคับหรือกฎหมาย เช่น ขนาดของรถบรรทุก ลักษณะการบรรทุก หรือกำหนดช่วงเวลาให้รถบรรทุกวิ่ง ปัญหาเกี่ยวกับการจ้างแรงงาน ปัญหาเกี่ยวกับการจ่ายค่าชดเชยเนื่องจากประสบอุบัติเหตุ หรือปัญหาเกี่ยวกับการจ่ายค่าตอบแทนต่าง ๆ ซึ่งถ้า วางแผนไว้ไม่รัดกุม ก็อาจทำให้งานชะงักหรือไม่ก้าวหน้าไปเท่าที่ควรเรื่องต่าง ๆ เหล่านี้ ผู้ควบคุมงาน หรือผู้ประกอบการก่อสร้างต้องเข้าใจ และศึกษาหาช่องทางในการแก้ปัญหาให้ดี⁶³

10. ข้อจำกัดด้านอื่น ๆ เช่น ความร่วมมือประสานงานของคนงาน ปัญหาของฝ่ายว่าจ้าง บางครั้ง ผู้ควบคุมงานของที่ว่าจ้างก็สร้างปัญหาอยู่มิใช่น้อย ซึ่งมักจะโยกโย้หรือโลเลได้ง่าย บางครั้งผู้ประกอบการก่อสร้างต้องแก้ปัญหาโดยจ่ายค่าตอบแทนหรือค่ารับรองให้ มิฉะนั้นแล้วผู้

⁶¹ อทิตยา สุวรรณโณ, *อ้าวแล้ว เจิงอรรถที่ 58.*

⁶² สุวัฒน์ สมะตะ, “แนวทางการดำเนินงานการแก้ปัญหาการก่อสร้างอาคารราชการล่าช้า ในจังหวัดนครสวรรค์,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 2554), น. 64.

⁶³ *เพ็งอ้าว.*

ควบคุมงานจะหาทาง กู้เงินแก้ง และยังทำให้งานไม่ดำเนินไปตามแผนที่วางไว้รวมทั้งทำให้งาน เกิดหยุดชะงักขึ้นได้

Promkuntong ได้วิจัยและพบว่าในกระบวนการงานก่อสร้างมีปัญหามาจาก 2 สาเหตุ ใหญ่ๆ⁶⁴ คือ

1. สาเหตุจากภายนอกบริษัท ได้แก่ การขาดแคลนทรัพยากร นโยบายของภาครัฐบาล และความจำกัดของสถานที่ก่อสร้าง

2. สาเหตุจากภายในบริษัท ได้แก่ การขาดการกำหนดจุดว่าใครเป็นผู้ตัดสินใจเมื่อเกิด ปัญหาจากเจ้าของงาน การประสานงานไม่มีประสิทธิภาพและที่สำคัญที่สุด คือ การบริหารงาน ที่ไม่มีประสิทธิภาพของผู้ประกอบการ

วิโรจน์ ได้วิจัยและพบว่าปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นสาเหตุของปัญหาในงานก่อสร้าง สามารถ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ด้วยกัน⁶⁵ คือ

1. ผลกระทบจากด้านเทคโนโลยี ได้แก่ ระยะเวลาที่เหลื่อมกันระหว่างการออกแบบกับ การก่อสร้าง ความยากของระบบโครงสร้างที่เลือกใช้และการเปลี่ยนแปลงสัญญา

2. ผลกระทบจากโครงสร้างองค์กร ได้แก่ การจัดหาผู้ประกอบการย่อย การใช้ระบบ บริหาร แบบต่าง ๆ การควบคุมการก่อสร้างโดยใช้ระบบ Cost Control ระบบ Time Control และ ระบบ Quality Control การประสานงานระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ขณะดำเนินงาน

3. ผลกระทบจากการบริหาร ได้แก่ สภาพการแข่งขันในการประมูลงาน การวางแผน งานก่อสร้าง ตลอดจนช่วงที่มีการก่อสร้าง

อินทรีย์ และพิวา ได้ทำการศึกษาถึงสาเหตุสำคัญที่เป็นปัญหางานก่อสร้าง โดยทำการ สํารวจด้วยแบบสอบถามจำนวน 150 ชุด ส่งไปยังกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเจ้าของโครงการ กลุ่มผู้ประกอบการก่อสร้าง และกลุ่มที่ปรึกษาโครงการ จึงแบ่งสาเหตุของปัญหางานก่อสร้างเป็น 9 กลุ่ม หลัก ๆ ได้แก่ วัสดุก่อสร้าง บุคลากร เครื่องจักรกลก่อสร้าง การเงิน การเปลี่ยนแปลงของ งาน ก่อสร้าง งานราชการ การควบคุมและกำหนดการทำงาน สัญญาจ้างเหมาก่อสร้าง และ สภาพแวดล้อม⁶⁶

⁶⁴ Promkuntong, Krit. Delays in Building Construction Projects in Thailand, [MSc Thesis]. Bangkok: Asian Institute of Technology; 1992. [in Thai].

⁶⁵ วิโรจน์ แดงวิเชียร, “การศึกษากาการบริหารงานก่อสร้างในประเทศไทย: ปัญหาและแนวทางการแก้ไข,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540).

⁶⁶ อินทรีย์ สมมจกโล และพิวา กัดมัน, “สาเหตุล่าช้าที่ทำให้งานก่อสร้างล่าช้า,” (วิทยานิพนธ์ มหาบัณฑิต คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี, 2539).

ส่วนการจ้างก่อสร้างอาคาร หรือ สิ่งปลูกสร้างในหน่วยงานของรัฐ สามารถประมวล ปัญหาและ อุปสรรคในการดำเนินงานด้านก่อสร้าง⁶⁷ ดังนี้

1. ปัญหาจากการขอตั้งงบประมาณ สาเหตุจากส่วนราชการขอตั้งงบประมาณรายการ ก่อสร้างโดยไม่มีความพร้อมในเรื่องรูปแบบรายการ หรือไม่ได้รับงบประมาณตามวงเงินที่ขอตั้งไว้ ทำให้ไม่สามารถก่อสร้างได้ ต้องตัดลดรูปแบบรายการ หรือแบ่งขอในรูปแบบ โดยแยกขอตั้ง งบประมาณแต่ละปี

2. ปัญหาจากการออกแบบรูปรายการก่อสร้าง ปัญหาที่เกิดขึ้นได้แก่ ส่วนราชการ ออกแบบ รูปแบบรายการล่าช้า ออกแบบรูปรายการไม่ละเอียดไม่ชัดเจน และหรือไม่ถูกต้อง เนื่องจากแบบรูปรายการก่อสร้างมีการเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์ หรือแนวความคิดของการใช้งาน หรือ เปลี่ยนแปลงรูปแบบภายหลัง เป็นต้น

3. ปัญหาจากการกำหนดราคากลาง เนื่องจากคณะกรรมการกำหนดราคากลาง ไม่มีความรู้ ความชำนาญในการกำหนดราคากลาง จึงมักจะใช้ราคาของผู้ออกแบบเป็นราคากลาง โดยไม่ได้ มีการตรวจสอบหรือกำหนดราคากลางไม่ถูกต้อง ไม่ได้ใช้ราคาวัสดุอุปกรณ์ตามราคา ของกระทรวง พาณิชยหรือราคามาตรฐานของสำนักงานงบประมาณ ซึ่งบางครั้ง โครงการก่อสร้าง ไม่สามารถประกวด ราคาได้ในวงเงินงบประมาณ อันเนื่องมาจากกำหนดรูปแบบและราคาสูงกว่า วงเงินงบประมาณ

4. ปัญหาจากการควบคุมงานก่อสร้าง ปัญหาที่มักเกิดขึ้นในการควบคุมงาน คือ ผู้ควบคุมงาน ไม่มีความชำนาญในการควบคุมโดยเฉพาะโครงการก่อสร้างขนาดใหญ่ ที่มีงานระบบ หลายระบบ และต้องการผู้ควบคุมงานที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะแต่ละระบบ แต่โครงการนั้น อาจจะมีผู้ควบคุมงาน ที่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะในงาน โยธา แต่ไม่มีความรู้ในงานระบบ เช่น ระบบไฟฟ้า ระบบ สุขภิบาล เป็นต้น

5. ปัญหาจากการตรวจการจ้าง ปัญหาเกิดจากคณะกรรมการตรวจการจ้างไม่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ไม่เอาใจใส่ดูแลกับงานก่อสร้าง หรือคณะกรรมการตรวจการจ้างมาจากหลาย หน่วยงานซึ่งขาดประสานงานที่ดี

6. ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงแก้ไขขยายเวลาสัญญา เนื่องจากแบบรูปหรือ รายการ ประกอบแบบหรือวงงานไม่ถูกต้อง หรือผู้รับจ้างขอแก้ไขเปลี่ยนแปลงรายละเอียด ก่อสร้างเอง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อระยะเวลาการก่อสร้างด้วย

⁶⁷ กรกช อ่อนน่วม และ ฉาน เรื่องธรรมสิงห์, “ปัญหาและอุปสรรคในการจัดซื้อจัดจ้างขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น,” วารสารวิชาการ, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, น. 222-233 (2562).

7. ปัญหาผู้รับจ้างประสบปัญหาการทำงาน ซึ่งเป็นปัญหาของผู้รับจ้างหรือผู้ประกอบการเอง เช่น การขาดสภาพคล่องทางการเงิน ราคาค่าก่อสร้างต่ำเกินไปทำให้เกิดภาวะขาดทุน จนไม่สามารถทำงานก่อสร้างต่อไปได้

2.6 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีต่อผู้ประกอบการก่อสร้างของประเทศไทย

สภาวะสังคมไทยในปัจจุบันเป็นยุคของการพัฒนา เรื่องของวิศวกรรมได้เข้ามา มีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันของประชาชน ไม่ว่าจะ ใด หรือกิจการใดย่อมจะหนีไม่พ้นที่จะเกี่ยวข้องกับงานวิศวกรรม หรือผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวกับงานวิศวกรรม งานวิศวกรรมที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องต่อการดำรงชีวิตและสังคมปัจจุบันอย่างยิ่งคือ งานวิศวกรรมโยธา ซึ่งเป็นผู้ใช้วิชาชีพ ในการออกแบบและคำนวณ ควบคุมงานก่อสร้าง ตั้งแต่งานขนาดเล็กจนถึงงานขนาดใหญ่ การเพิ่มขึ้นของประชากรอย่างรวดเร็วก่อให้เกิดผลที่ตามมา คือ การแออัดแอ่ง ในการทำมาหากิน ที่อยู่อาศัย และปัญหาจราจรที่มีเพิ่มมากขึ้นทุกวัน ทำให้การก่อสร้าง ในประเทศไทยมีความ สลับซับซ้อนมากขึ้น ต้องอาศัยเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อช่วยเพิ่ม ประสิทธิภาพของงานและ สนองตอบต่อความต้องการที่เพิ่มมากขึ้นของประชาชนด้วย จึงจำเป็นต้องอาศัยความรู้ทางด้าน วิศวกรรมแผนใหม่ในการออกแบบและคำนวณ รายละเอียดทางด้านวิศวกรรมเพื่อให้เกิดความ มั่นคงของงานด้านวิศวกรรมอันจะยัง ความปลอดภัยแก่สาธารณชน⁶⁸

เมื่อวันที่ 16 สิงหาคม 2536 ได้เกิดโศกนาฏกรรมร้ายแรงที่สุดเท่าที่เคยเกิดจาก การวิบัติ ของสิ่งปลูกสร้างในประเทศไทยที่จังหวัดนครราชสีมาโดยอาคารส่วนที่ต่อเติมจากเดิม 3 ชั้น เป็น 6 ชั้น ของโรงแรมรอยัลพลาซ่า ได้พังทลายลงอย่างรุนแรงและ ราบพลัน คงเหลือไว้เฉพาะ อาคารสร้างใหม่ด้านหน้าที่เป็น โถงลิฟต์ ส่วนด้านในซึ่งเป็น อาคารที่ต่อเติมจาก 3 ชั้นเป็น 4 ชั้น ได้ถูกจุดพังทลายเข้าหาส่วนกลาง การพังทลายจะมี ลักษณะที่เสาถูกทำลายจนหมดทุกชั้น ทำให้ พื้นและคานของอาคารทั้ง 6 ชั้นร่วงลงมา กองซ้อน ๆ กัน เหลือความสูงเพียง 5 เมตรเท่านั้น ในขณะที่เกิดเหตุมีผู้อาศัยอยู่ในอาคาร 379 คน จากรายงานของกองอำนวยการเฉพาะกิจ เพื่อช่วยเหลือและค้นหาผู้ประสบภัยซึ่ง ยุติการค้นหา ณ วันที่ 3 กันยายน 2536 สรุปว่า พบผู้เสียชีวิต 137 คน บาดเจ็บ 227 คน ซึ่ง ความเสียหายดังกล่าวเกิดจากความผิดพลาดในการออกแบบและ คำนวณงานวิศวกรรม⁶⁹

⁶⁸ คัมภีร์ แก้วเจริญ, “ละเมิดเนื่องจากความไม่ปลอดภัยในงานวิศวกรรม,” วารสารอัยการ, ฉบับที่ 8, ปีที่ 85 น. 9 (มกราคม 2528).

⁶⁹ คณะกรรมการวิชาการสาขาวิศวกรรมโยธา สมาคมวิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทย, รายงาน การศึกษาอาคาร โรงแรมรอยัลพลาซ่าวิบัติ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ เชนเนอร์ล เอนจิเนียริ่ง, 2536), น. 18.

จากการประชุมใหญ่ทางวิชาการประจำปี 2539 ของสมาคมวิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ 15 - 18 สิงหาคม 2539 ได้ทำการศึกษากรณีการวิบัติของอาคารเฉพาะครั้งที่รุนแรงหรือมีผู้เสียชีวิตจำนวน 23 ราย เมื่อนำมาศึกษาวิเคราะห์ ในแง่มุมต่าง ๆ พบว่า

1. จำนวนการวิบัติเชิงสถิติ จะเห็นว่า จำนวนครั้งของการวิบัติภัยมีมากในช่วงปี พ.ศ. 2534 - 2536 ซึ่งเป็นช่วงที่งานก่อสร้างมีอัตราเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จนขาดแคลน วิศวกรและช่างเทคนิค นอกจากนี้อัตราการเสียชีวิตของผู้เคราะห์ร้ายมีจำนวนสูงตามไปด้วยโดยเฉพาะในปี พ.ศ. 2536 มีผู้เสียชีวิตถึง 324 คน อันเนื่องมาจากอาคาร โรงงาน วิบัติและอาคาร โรงแรมวิบัติ คือ

เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2536 อาคาร โรงงานสูง 4 ชั้น บนถนนพุทธมณฑลสาย 4 เกิดอัคคีภัยและพังทลายลงมาทั้งหมด 3 หลัง สาเหตุของการพังทลายเนื่องจากเสาและคาน เป็นโครงสร้างเหล็กรูปพรรณที่มีได้มีวัสดุป้องกันอัคคีภัยห่อหุ้มไว้ ทำให้โครงสร้างเหล็กได้รับความร้อนจากเพลิงไหม้โดยตรงและพังทลายลงมาภายในเวลา 30 นาที ทำให้มีผู้เสียชีวิตถึง 187 คน และกรณีโรงแรมรอยัลพลาซ่าทำให้มีผู้เสียชีวิตถึง 137 คนดังกล่าวข้างต้น

2. อายุการใช้งานของอาคารและสาเหตุของการวิบัติ อาคารวิบัติมักเกิดขึ้น ระหว่างการก่อสร้างเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากโครงสร้างเสาหรือรากฐานไม่สามารถรับน้ำหนักคงที่ของอาคารได้ นั่งร้าน ไม้แบบอันเป็นโครงสร้างชั่วคราวพังทลาย สำหรับอาคารที่วิบัติเมื่อก่อสร้างเสร็จ สาเหตุเกิดจากการเคลื่อนตัวของดินคั่นให้ฐานราก เคลื่อนตัวจนไม่สามารถรับน้ำหนักของอาคารได้ สำหรับอาคารที่มีอายุการใช้งาน ระหว่าง 2 - 5 ปีสาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากไฟไหม้ และอาคารที่มีอายุมากกว่า 5 ปีสาเหตุ เกิดจากการต่อเติมอาคาร

3. ชนิดลักษณะของการวิบัติ มักเกิดกับอาคารที่มีขนาดเล็กและความสูงไม่มาก การพังทลายเป็นไปในลักษณะการพังทลายโดยสิ้นเชิง เนื่องจากเสารับน้ำหนักไม่ไหว ฐานรากเสีย เสถียรภาพ คุณภาพการก่อสร้างไม่ดี

4. ส่วนของโครงสร้างที่เกิดการพังทลาย ชิ้นส่วนหลักของโครงสร้างที่เกิดความเสียหายหรือวิบัติคือ ฐานราก เสา ซึ่งชิ้นส่วนทั้งเสาและฐานรากเมื่อได้รับความเสียหาย จะทำให้วิบัติภัยรุนแรงมากจนทำให้อาคารเกิดการวิบัติทั้งหลัง ส่วนกรณีพื้นและคาน ได้รับความเสียหาย จะทำให้เกิดการพังทลายได้เฉพาะจุดของอาคารเท่านั้น

5. ความบกพร่องที่เป็นสาเหตุของการพังทลาย เป็นความบกพร่องของรายละเอียด การก่อสร้าง ทั้งในลักษณะที่ออกแบบผิดพลาด หรือแสดงรายละเอียดไม่ชัดเจน หรือ รายละเอียดที่กำหนดให้ใช้ไม่ปลอดภัยเพียงพอโดยเฉพาะเมื่อเกิดเหตุผิดปกติ เช่น การเคลื่อนตัวของดินหรือเพลิงไหม้ ความบกพร่องที่พบมากลำดับต่อมาคือ คุณภาพของวัสดุต่ำหรือการก่อสร้างไม่ดี อันเนื่องจากการควบคุมงานไม่มีคุณภาพหรือไม่มีการควบคุมเลย นอกจากนี้ยังมีความบกพร่องที่

ตรวจสอบพบอีก เช่น สร้างผิดแบบหรือต่อเติมอาคารโดยประมาทหรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ นั่งร้านไม้แบบไม่แข็งแรง ความบกพร่องในเรื่อง รายละเอียดการก่อสร้างไม่ดีหรือการออกแบบไม่ดี และปัญหาเรื่องคุณภาพวัสดุต่าง ๆ จะเป็นความบกพร่องที่พบร่วมกับความบกพร่องอื่น ๆ ในหลายกรณี

ในการประชุมดังกล่าวได้นำผลการวิเคราะห์สาเหตุของการวิบัติของอาคารทั้ง 23 กรณี มาสรุปถึงสาเหตุของการวิบัติ ได้ดังนี้ คือ

1. การวิบัติของอาคารมักเกิดในช่วงระยะเวลาการก่อสร้างหรือเมื่อก่อสร้างเพิ่งแล้วเสร็จ อันเนื่องมาจากความบกพร่องในการเลือกใช้รายละเอียด การก่อสร้างที่ผิด หลักวิชาการและคุณภาพ การก่อสร้างไม่ดี ส่วนอาคารที่มีอายุการใช้งานหลายปี มักมี สาเหตุของการวิบัติที่จุดชนวนมาจาก อัคคีภัย

2. โครงสร้างที่เกิดการวิบัติบ่อยครั้งที่สุดคือ ฐานรากและเสา เมื่อเกิดการวิบัติมักทำให้ โครงสร้างวิบัติอย่างรุนแรงมีอันตรายมากที่สุด สาเหตุส่วนใหญ่เกิดจาก Overloading on Column หรือการออกแบบโครงสร้างไม่ถูกต้องหรือไม่มีเสถียรภาพเพียงพอ

3. การออกแบบโครงสร้าง หรือการเลือกใช้รายละเอียดการก่อสร้างที่ผิดพลาดมีส่วนอย่างมากต่อการวิบัติของอาคาร ซึ่งสามารถแก้ไขปรับปรุงได้โดยวิศวกรจะต้อง เอาใจใส่อย่างเต็มที่ต่องานออกแบบ ศึกษาถึงพฤติกรรมโครงสร้างคำนวณอย่างถี่ถ้วน แสดงรายละเอียด โครงสร้างให้ชัดเจนและคำนึงถึงเสถียรภาพความมั่นคงของอาคารเป็น หลักใหญ่เพื่อความปลอดภัยของสาธารณชน

4. คุณภาพของการก่อสร้างและการควบคุมงานมีผลกระทบอย่างมากต่อการวิบัติ หากมีระบบการควบคุมงานที่มีคุณภาพเพียงพอ ผู้ควบคุมงานจะสามารถควบคุมการ ก่อสร้างให้ วัสดุมีคุณภาพดี และลดข้อผิดพลาดจากการออกแบบหรือการก่อสร้างได้ อย่างมากอันจะทำให้การ วิบัติลดน้อยลง⁷⁰

จากการวิเคราะห์สาเหตุของการวิบัติของอาคารในการประชุมนั้น พบว่า สาเหตุของ การวิบัติของอาคารส่วนใหญ่เกิดจากการใช้วิชาชีพวิศวกรรม คือ ความบกพร่องใน การเลือกใช้ รายละเอียด การก่อสร้างที่ผิดหลักวิชาการ การออกแบบโครงสร้างไม่ถูกต้องหรือไม่มีเสถียรภาพ เพียงพอ การควบคุมงานที่ไม่มีคุณภาพเพียงพอ ได้กล่าวไว้แล้วในตอนต้นว่า การศึกษาครั้งนี้ มุ่งศึกษาเฉพาะวิชาชีพวิศวกรรมโยธา ซึ่งเป็นผู้ใช้ความรู้ความสามารถในการสร้างสรรค์งาน 5 ประเภท มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้ คือ

⁷⁰ มั่น ศรีเรือนทอง, “อาคารวิบัติในรอบทศวรรษที่ผ่านมา,” ในการประชุมใหญ่ ทางวิชาการ ประจำปี 2539 โดย สมาคมวิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร, 2539: น. 15 - 18.

1. งานออกแบบและคำนวณ หมายถึง การใช้ความรู้ในงานวิศวกรรมโยธาเพื่อให้ได้มาซึ่งรายละเอียดในการก่อสร้าง โดยแสดงเป็นแบบรูป ข้อกำหนดและประมาณการ
2. งานควบคุมการก่อสร้าง หมายถึง การอำนวยความสะดวกดูแลการก่อสร้างในสาขาวิศวกรรมโยธา ให้เป็นไปโดยถูกต้องตามหลักวิชาการ แบบรูป และข้อกำหนด
3. งานพิจารณาตรวจสอบ หมายถึง การค้นคว้า การวิเคราะห์ การทดสอบ การหาข้อมูล และสถิติต่าง ๆ เพื่อเป็นหลักเกณฑ์ประกอบการตรวจสอบวินิจฉัยงานใน สาขาวิศวกรรมโยธา
4. งานวางโครงการก่อสร้างโครงการ หมายถึง การวางแผนผังหรือการวางแผนงานการก่อสร้างในสาขาวิศวกรรมโยธา
5. งานให้คำปรึกษา หมายถึง การให้ข้อเสนอแนะ และหรือการตรวจสอบที่เกี่ยวข้องกับงานในสาขาวิศวกรรมโยธาตาม (1), (2), (3) หรือ (4)⁷¹

ในการสร้างสรรค์งานทั้ง 5 ประเภทของวิศวกรต้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับคนจำนวนมาก มีทั้งความเกี่ยวข้องที่เกิดจากเจตนาของวิศวกรกับบุคคลอื่นในลักษณะของนิติกรรม ประเภทต่าง ๆ เช่น การทำสัญญาจ้างแรงงานหรือสัญญาจ้างทำของระหว่างเจ้าของโครงการ หรือผู้ว่าจ้าง เพื่อให้วิชาชีพวิศวกรรมสร้างสรรค์งานสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้แก่คู่สัญญาอาจเป็นงานคำนวณและออกแบบโครงสร้างอาคาร งานควบคุมการก่อสร้างหรือการวางแผนผังงานการก่อสร้าง เป็นต้น การทำสัญญาซื้อขายอุปกรณ์ในนามของตนเองหรือเป็นตัวแทนของ ผู้ว่าจ้างในการติดต่อกับบุคคลอื่น เพื่อให้งานตามสัญญาจ้างนั้น ๆ สำเร็จลุล่วงไป เป็นต้น นอกจากนี้ในการใช้วิชาชีพของวิศวกรอาจก่อให้เกิดความสัมพันธ์ต่อบุคคลอื่นใดโดยไม่เจตนาในลักษณะของการละเมิด เช่น งานก่อสร้างของวิศวกรโยธาพังทลายลงมาทำให้ บุคคลอื่นบาดเจ็บ ตายหรือทรัพย์สินเสียหาย หากสาเหตุของการพังทลายเกิดจากความบกพร่องในการใช้รายละเอียด การออกแบบโครงสร้างไม่ถูกต้องหรือไม่ มีเสถียรภาพเพียงพอ การควบคุมงานที่ไม่มีประสิทธิภาพ อันเป็นการใช้วิชาชีพวิศวกรรมย่อมก่อให้เกิดความรับผิดชอบตามกฎหมายของวิศวกรต่อบุคคลอื่นในลักษณะต่าง ๆ แล้วแต่ความสัมพันธ์ที่มีต่อกัน

2.6.1 พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542

2.6.1.1 ความรับผิดชอบต่อวิชาชีพ

คำว่า “วิชาชีพ” มาจากคำว่า profession มาจากคำกริยา “to profess” จากคำลาติน Pro+ fateri แปลว่า ยอมรับหรือยอมรับว่าเป็นของตน คำนี้เดิมทีเคยใช้ในเรื่อง ศาสนา หมายความว่า เป็นการประกาศตนว่ามีศรัทธาในศาสนาหรือการประกาศ ปฏิญาณตน คำว่า วิชาชีพ แต่เดิมในยุโรปจึงมิได้หมายถึง “อาชีพ” ในแง่ “การทำมาหากิน” แต่หมายถึงในแง่ที่ว่า เป็น “งานที่คน

⁷¹ กฎกระทรวง ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2508) ออกตามความในพระราชบัญญัติวิชาชีพ.

อุทิศตนไปตลอดชีวิต และโดยที่การจะ ปฏิญาณตน “บวช” เป็นพระสงฆ์ในศาสนาคริสต์ จะต้องผ่านการศึกษาอบรมในวิชา เทววิทยา (theology) เป็นเวลาหลายปี คำว่า “วิชาชีพ” จึงมีนัยเกิดขึ้นตามมาว่า เป็น อาชีพที่มีลักษณะเป็นผู้ที่มีความรู้ชั้นสูงที่จะต้องผ่านการศึกษาอบรมเป็นเวลาหลายปีและ เป็นอาชีพที่เป็นหมู่คณะ ที่มีขนบธรรมเนียมและจรรยาบรรณของหมู่คณะ โดยเฉพาะและ หมู่คณะวิชาชีพนั้นจะต้องสอดคล้องดูแลสมาชิกของเขาส่งให้อยู่ในกรอบของธรรมเนียมของอาชีพนั้น ๆ นอกจากพระสงฆ์แล้ววิชาชีพที่ยุโรปยกย่องกันมาแต่โบราณและสมัยกลางคือ วิชาชีพนักกฎหมายและวิชาชีพแพทย์⁷²

คำว่า “วิชาชีพ (Profession)” มีความหมายอย่างไรนั้น อาจารย์จิตติ ดิงศภัทย์ ได้ให้คำแปล Profession โดยอ้างอิงมาจาก Oxford Advanced Dictionary เป็นใจความว่า “อาชีพ โดยเฉพาะอาชีพที่ต้องมีการศึกษาชั้นสูงและการฝึกอบรมเป็นพิเศษ เช่น กฎหมาย สถาปัตยกรรม แพทย์ การศาสนา” หรือหมายถึงกลุ่มบุคคลที่ประกอบอาชีพใดโดยเฉพาะก็ได้

สำหรับความหมายในมุมมองของนักกฎหมายของคำว่า วิชาชีพ นั้น พจนานุกรม Black’s Law Dictionary ได้ให้ความหมายไว้ 2 ความหมาย ได้แก่ “บุคคลผู้ซึ่งเป็นสมาชิกของสถาบันวิชาชีพเนื่องจากการศึกษา การคัดเลือก และเป็นผู้ดำรงตนอยู่ในกรอบของประมวลจริยธรรม ของวิชาชีพนั้น” หรือ “ผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญชั้นสูงในเรื่องหรือในแวดวงนั้น ๆ”⁷³

ส่วนคำแปล “วิชาชีพ (Profession)” ที่อ้างอิงมาจาก Webster Dictionary ให้คำแปลเป็นใจความว่า “อาชีพที่ต้องมีการฝึกอบรมชั้นสูงในศิลปศาสตร์ (Liberal) หรือ วิทยาศาสตร์ (Science) ซึ่งโดยปกติเป็นงานในทางความคิด (Mental) มากกว่ากำลังกาย (Manual) เช่น การสอน วิศวกรรม การเขียนบทความ โดยเฉพาะวิชาชีพแพทย์ กฎหมาย การศาสนา ซึ่งเคยเรียกว่าวิชาชีพของผู้รู้ (the learned profession) หรือของผู้คง แก่เรียน”⁷⁴

⁷² พนารัตน์ เณลิมวุฒิศักดิ์, “ความรับผิดชอบทางแพ่งเนื่องจากการประกอบวิชาชีพของ สถาปนิกและวิศวกรในโครงการก่อสร้าง,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543), น. 55 - 56.

⁷³ Law Dictionary, “What is PROFESSIONAL? definition of PROFESSIONAL (Black's Law Dictionary),” Retrieved September 20, 2020, from <https://www.latestlaws.com/wp-content/uploads/2015/04/Blacks-Law-Dictionery.pdf>.

PROFESSIONAL: 1. A person, who is a member of a professional body due to the education qualification and follows the prescribed moeal and professional code of conduct. 2. A person who has mastered a high level of expertise in a subject, notion on field.

⁷⁴ จิตติ ดิงศภัทย์, หลักวิชาชีพนักกฎหมาย, (กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ ธรรมศาสตร์, 2542), น. 32.

Roscoe Pound ได้กล่าวไว้ว่า “Profession หมายความว่า กลุ่มบุคคลผู้ประกอบ วิชาการ เป็นอาชีพร่วมกัน โดยเจตนารมณ์เพื่อบริการประชาชน”⁷⁵

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายคำว่า “วิชาชีพ” ว่า “อาชีพที่ต้องอาศัยวิชาความรู้ความชำนาญ วิชาที่จะนำไปใช้ประกอบอาชีพ”⁷⁶

วิชาชีพเหมือนอาชีพอื่นในแง่ที่ว่า เป็นอาชีพเหมือนกัน แต่มิได้หมายความว่า การทำมาหากินอย่างเดียว แต่อาจรวมถึงงานที่ทำอยู่เป็นประจำในการดำรงชีวิตก็ได้ ดังนั้น อาชีพใดจะจัดว่าเป็นวิชาชีพได้ต้องประกอบด้วยลักษณะหลายประการ คือ

1) ลักษณะของงาน ต้องใช้ความรู้ความชำนาญและความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขา ซึ่งเป็นการใช้สติปัญญามากกว่าการใช้ฝีมือ (Manual) และแรงงาน ต้องมีการศึกษาอบรม อย่างสมบูรณ์แบบในทางวิชาการชั้นสูง ทั้งในด้านทฤษฎีและปฏิบัติชั่วระยะเวลาหนึ่ง ก่อนที่จะสามารถปฏิบัติการในงานนั้นได้ ไม่ใช่งานที่บุคคลทั่วไปจะทำได้โดยเพียงแค่ ทดลองปฏิบัติเท่านั้น

2) ต้องมีองค์กรควบคุมการประกอบวิชาชีพ โดยมีการรวมกลุ่มในระหว่าง ผู้ประกอบวิชาชีพด้วยกันจัดตั้งเป็นองค์กรซึ่งจะเป็นผู้ออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ เพื่อควบคุมให้ผู้ประกอบวิชาชีพกระทำการตามกฎหมาย มีข้อบังคับเป็นจรรยาบรรณซึ่ง ผู้ประกอบวิชาชีพจะต้องกระทำตามข้อบังคับนั้นควบคู่ไปกับหน้าที่และส่งเสริมมาตรฐานในการประกอบวิชาชีพ

3) มีลักษณะเป็นการผูกขาดจำกัดเฉพาะกลุ่มบุคคลที่มีความรู้ความชำนาญ ได้รับการศึกษาอบรมจนเชี่ยวชาญในด้านนั้น ๆ โดยเฉพาะบุคคลที่จะประกอบวิชาชีพใดจะต้อง ได้รับความจากองค์กรซึ่งควบคุมผู้ประกอบวิชาชีพนั้นก่อนจึงจะมีสิทธิประกอบวิชาชีพนั้น ๆ ได้ ดังนั้น คำว่า วิชาชีพ จึงหมายถึง อาชีพที่ต้องใช้ความรู้ความชำนาญและความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขาโดยต้องผ่านการศึกษอบรมทางวิชาการชั้นสูง เป็นงานที่ต้องใช้สติปัญญา มากกว่าการใช้ ฝีมือและแรงงาน และมีลักษณะเป็นการผูกขาดมีการรวมกลุ่มในระหว่างผู้ประกอบวิชาชีพด้วยกัน โดยมีองค์กรเป็นผู้ควบคุมจรรยาบรรณของสมาชิก

2.6.1.2 วิชาชีพวิศวกรรม

เดิมกฎหมายที่ใช้ควบคุมวิชาชีพวิศวกรรม คือ พระราชบัญญัติวิชาชีพวิศวกรรม พ.ศ. 2505 ต่อมา รัฐ ได้ตราพระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542 เพื่อใช้ควบคุมผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมโดยให้ยกเลิกพระราชบัญญัติวิชาชีพวิศวกรรม พ.ศ. 2505 พระราชบัญญัติวิชาชีพ

⁷⁵ จิตติ ดิงสภักดิ์, หลักวิชาชีพนักกฎหมาย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ประกายพรึก, 2537), น. 15 – 16.

⁷⁶ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554, (กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน, 2556), น. 1118.

วิศวกรรม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2512 และพระราชบัญญัติวิชาชีพวิศวกรรม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2520 ให้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 30 พฤศจิกายน 2542 เป็นต้นไป เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้คือโดยที่ในปัจจุบันวิทยาการด้านวิศวกรรมมีความเจริญก้าวหน้าไปมากและมีรายละเอียดที่ลึกซึ้งมากขึ้น ไม่ว่าจะในด้านวิศวกรรมโยธา วิศวกรรมเหมืองแร่ วิศวกรรมเครื่องกล วิศวกรรมไฟฟ้า วิศวกรรมอุตสาหการ ฯลฯ ซึ่งการประกอบวิชาชีพ วิศวกรรมเหล่านี้อาจส่งผลกระทบต่อชีวิตร่างกาย ทรัพย์สินของประชาชน ได้มาก อันสมควร มีการควบคุมเพื่อกำหนดกรอบความรู้ความสามารถของผู้ประกอบวิชาชีพ และเพื่อติดตามดูแล ผู้ประกอบวิชาชีพให้ใกล้ชิดกว่าที่เป็นมา แต่เดิมประกอบกับองค์กรวิชาชีพวิศวกรรมได้ก่อตั้งมานานจนเป็นปีกแผ่นแล้ว สมควรให้ผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมรวมตัวกันเป็นองค์กรเข้า มามีส่วนช่วยรัฐในการควบคุมดูแลเพื่อให้เกิดผลดียิ่งขึ้น อนึ่ง ประเทศไทยคงต้องเปิดเสรีทางการค้าและการบริการในไม่ช้านี้ สมควรให้ภาครัฐและภาคเอกชนได้มีส่วนร่วมมือกัน อย่างใกล้ชิดในการส่งเสริมคุณภาพการประกอบวิชาชีพ เพื่อให้พร้อมที่จะแข่งขันกับ ต่างประเทศได้ สมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพวิศวกรรม จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

1) ความหมายของคำว่าวิชาชีพวิศวกรรม

คำว่า “วิชาชีพวิศวกรรม” มีผู้ให้ความหมายของคำว่า วิชาชีพวิศวกรรม ไว้หลายความหมาย แตกต่างกันไป กล่าวคือ พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542 มาตรา 4 ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับวิชาชีพ วิศวกรรมไว้ดังนี้

วิชาชีพวิศวกรรม หมายความว่า วิชาชีพวิศวกรรมในสาขาวิศวกรรมโยธา วิศวกรรมเหมืองแร่ วิศวกรรมเครื่องกล วิศวกรรมไฟฟ้า วิศวกรรมอุตสาหการ และ วิชาชีพวิศวกรรมอื่น ๆ ที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง วิชาชีพวิศวกรรมควบคุม หมายความว่า วิชาชีพวิศวกรรมที่กำหนดในกฎกระทรวง

ผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม หมายความว่า บุคคลซึ่งได้รับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมจากสภาวิศวกร⁷⁷

คณะกรรมการส่งเสริมวิชาชีพวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยี (Accreditation Board for Engineering and Technology) ได้ให้นิยามของคำว่า “อาชีพวิศวกรรม” เป็นอาชีพที่ใช้ความรู้ด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ ที่ได้มาจากการศึกษาประสบการณ์และการฝึกฝนในการตัดสินใจพัฒนาแนวทาง การใช้วัตถุและพลังงานใน ธรรมชาติอย่างประหยัดเพื่อประโยชน์ของมนุษยชาติตามพระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542 นอกจากนี้จะให้ความหมายของคำว่า วิชาชีพวิศวกรรมไว้แล้วยังกำหนดหลักเกณฑ์ในการขอใบอนุญาตเพื่อเป็นผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมว่า

⁷⁷ พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542, มาตรา 4.

ผู้ขอใบอนุญาตต้องเป็นสมาชิกสามัญหรือสมาชิกวิสามัญของ สภาวิศวกร ซึ่งสมาชิกสามัญต้องมีความรู้ในวิชาชีพวิศวกรรม โดยได้รับปริญญา ประกาศนียบัตร หรือวุฒิบัตรเทียบเท่าปริญญาในสาขาวิศวกรรมศาสตร์ที่สภาวิศวกรรับรอง ส่วนสมาชิกวิสามัญจะต้องเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับวิชาชีพวิศวกรรม นอกจากนี้ สมาชิกทั้งสองประเภทจะต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กำหนดไว้ใน ข้อบังคับสภาวิศวกร ทั้งนี้ อยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของสภาวิศวกรซึ่งเป็นองค์กรที่มี วัตถุประสงค์ในการควบคุมความประพฤติและการดำเนินงานของผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมให้ถูกต้องตามมาตรฐานและจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพวิศวกรรม มีอำนาจในการออกใบอนุญาตให้แก่ผู้ขอประกอบวิชาชีพวิศวกรรม⁷⁸

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า วิศวกร คือ บุคคลที่มีคุณสมบัติในการทำงานด้าน วิศวกรรมโดยใช้ความรู้ ใช้หลักการและวิธีการทางด้านวิเคราะห์และออกแบบทางด้าน วิศวกรรมศาสตร์ ที่ได้มาจากการศึกษาหรือประสบการณ์ หรืออาจกล่าวได้อย่างง่าย ๆ ว่า วิศวกร คือ นักปฏิบัติและนักแก้ปัญหาที่ใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อตอบสนอง ความต้องการของสังคม วิศวกรเป็นนักคิดนักประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์หรือกระบวนการใหม่ ๆ โดยมุ่งใช้เพื่อแก้ปัญหาในการทำงานหรือปัญหาเศรษฐกิจ⁷⁹ อาชีพวิศวกรรม จึงจัดเป็นวิชาชีพแขนงหนึ่ง เนื่องจากผู้ประกอบอาชีพวิศวกรรมต้องได้รับการศึกษาอบรม ได้รับการยอมรับจากสาธารณชนทั่ว ๆ ไปว่ามีความชำนาญในด้านวิศวกรรมสาขาต่าง ๆ และต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติ วิศวกร พ.ศ. 2542 จึงจะขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมเพื่อสนองตอบ ความต้องการของสังคมได้ มีคณะกรรมการควบคุมผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรม คือ สภาวิศวกร

ซึ่งในงานก่อสร้างผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรที่มีบทบาทสำคัญที่สุดก็คือ ผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมโยธา คือ วิศวกรรมโยธา ซึ่งประกอบไปด้วยงานทั้งหมด 5 ลักษณะ คือ งานออกแบบและคำนวณ งานควบคุมการก่อสร้าง งานพิจารณาตรวจสอบ งานวางโครงการก่อสร้างโครงการ งานให้คำปรึกษา จะเกี่ยวข้องกับงานก่อสร้าง มีรายละเอียด ของงานกำหนดไว้ในกฎกระทรวงงานในสาขาวิศวกรรม โยธา ดังกล่าวข้างต้น ต้องมีลักษณะ ขนาด หรือ อยู่ในประเภทดังต่อไปนี้⁸⁰

⁷⁸ พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542 มาตรา 8, มาตรา 12.

⁷⁹ สมบัติ ทิมทรัพย์, “แนวทางอาชีพวิศวกรรม,” วิศวกรรมสาร มก., ฉบับที่ 1, ปีที่ 1, น. 154 (เมษายน 2530).

⁸⁰ กิตติกันต์ จอมดวง, “การวิเคราะห์และออกแบบเบื้องต้นระบบสารสนเทศสำหรับงานควบคุมอาคาร,” (การค้นคว้าอิสระ คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2550), น. 21-22.

1. อาคารตั้งแต่สามชั้นขึ้นไปที่ก่อสร้างห่างจากทางสาธารณะไม่ เกินสิบสี่เมตร
2. โรงงานอุตสาหกรรมที่ใช้เครื่องจักรตั้งแต่ห้าสิบบางม้าเพลา ขึ้นไป
3. อาคารถาวรที่ใช้เป็นอาคารสาธารณะ หรือเป็นที่อยู่อาศัย ของคนเป็นจำนวนมาก เช่น โรงมหรสพ โรงพยาบาล โรงเรียน โรงแรม กัศตาคาร หอประชุม ห้องสมุด อาคารแบบแฟลต หรืออาคารอย่างอื่นที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน
4. สะพานที่ช่วงระหว่างศูนย์กลางตอม่อช่วงใดช่วงหนึ่งยาวตั้งแต่ สิบเมตรขึ้นไป
5. ท่าสำหรับเทียบเรือที่มีระวางขับน้ำตั้งแต่หนึ่งร้อยตันขึ้นไป
6. อุ้เรือหรือคานเรือ สำหรับเรือที่มีระวางขับน้ำตั้งแต่ห้าสิบตัน ขึ้นไป
7. เขื่อนกั้นน้ำที่ต้องรับความดันของน้ำหลังเขื่อนที่มีความลึก ตั้งแต่สองเมตรขึ้นไป
8. กำแพงกันดินที่ต้องรับความดันของคนหลังกำแพงที่มีความสูง ตั้งแต่สองเมตร เป็นต้นไป
9. โครงสร้างสำหรับรองรับถังน้ำ ถังน้ำมัน หรือสำหรับใช้ในการ รับส่งวิทยุหรือโทรทัศน์ หรือใช้ในการอื่นใด ที่มีความสูงจากระดับฐานตั้งแต่สิบเมตร ขึ้นไป เว้นแต่โครงสร้างชั่วคราวที่ใช้กับกิจการอย่างใดอย่างหนึ่ง
10. ปล่องไฟหรือเสาที่ปลุกสร้างหรือปักไว้และมีความสูงจาก ระดับฐานตั้งแต่สิบเมตรขึ้นไป เว้นแต่ปล่องไฟหรือเสาที่ปลุกสร้างหรือปักไว้ชั่วคราว
11. ถังเก็บของไหล เช่น ก๊าซ น้ำ น้ำมัน ที่มีความจุตั้งแต่หนึ่งร้อย ลูกบาศก์เมตรขึ้นไป
12. ทางรถไฟ หรือทางรถราง ซึ่งมีความยาวตั้งแต่สิบกิโลเมตร เป็นต้นไป
13. ทางประเภททางหลวงแผ่นดิน ทางหลวงจังหวัด ทางหลวง เทศบาล และทางหลวงสัมปทาน ตามกฎหมายว่าด้วยทางหลวง
14. สนามบิน ทางวิ่ง หรือลานจอดเครื่องบิน
15. อุโมงค์สาธารณะ
16. สระว่ายน้ำสาธารณะ
17. งานผลิตน้ำประปาสำหรับประชาชนที่มีปริมาณการผลิตตั้งแต่ หนึ่งพันลูกบาศก์เมตรต่อวันขึ้นไป

งานของผู้ประกอบอาชีพวิศวกรรมโยธา คือ การใช้วิชาชีพเพื่อสร้างสรรค์งานให้แก่เจ้าของโครงการหรือผู้ว่าจ้าง ไม่ว่าจะเป็งานออกแบบ และคำนวณ งานควบคุมการก่อสร้าง งานพิจารณาตรวจสอบ งานวางโครงการก่อสร้าง โครงการ หรืองานให้คำปรึกษา ซึ่งเป็นงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินของสาธารณชน ผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมจะต้องใช้ความรู้ความชำนาญ ในหลักวิชาการอย่างระมัดระวัง สมเหตุสมผลและมีทักษะในฐานะ

ผู้ประกอบการวิชาชีพในการสร้างสรรค์งานนั้น ๆ เพื่อป้องกันมิให้เกิดความบกพร่องในการเลือกใช้รายละเอียดการก่อสร้างที่ผิดหลักวิชาหรือคุณสมบัติการก่อสร้างไม่ดี การออกแบบโครงสร้างไม่ถูกต้องอันเป็นการใช้วิชาชีพที่ผิดพลาด ได้กล่าวไว้ในตอนต้นแล้วว่า พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542 ได้กำหนดคุณสมบัติและหลักเกณฑ์ของผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรม ไว้ให้ปฏิบัติงานมีมาตรฐานเดียวกัน เพื่อให้ผู้ประกอบการวิชาชีพวิศวกรรมประพฤติปฏิบัติ ตามหลักเกณฑ์ดังกล่าว อันเป็นการควบคุมดูแลความประพฤติหรือจรรยาบรรณในการประกอบวิชาชีพ ในขณะเดียวกันตามพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวมีบทบัญญัติเกี่ยวกับ โทษสำหรับผู้ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ไว้ด้วย ดังนั้น หากผู้ประกอบการวิชาชีพวิศวกรรมใช้ทักษะความสามารถในวิชาชีพของตนไม่เป็นไปตามมาตรฐานและก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น ผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมนั้นจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น และรับผิดชอบต่อสภาวิศวกร ในทางจรรยาบรรณอันเป็นความรับผิดชอบทางวิชาชีพตาม พระราชบัญญัติดังกล่าว นอกจากนี้อาจต้องรับผิดชอบต่อบุคคลผู้ได้รับความเสียหายในทางแพ่งต่อสังคมส่วนรวมในทางอาญาด้วย

ในส่วนของความรับผิดชอบทางวิชาชีพต่อสภาวิศวกรนั้น สภาวิศวกรโดย คณะกรรมการจรรยาบรรณเป็นผู้มีอำนาจลงโทษวิศวกรผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นสมาชิก ของสภาวิศวกรโดยการ ตักเตือน ภาคทัณฑ์ พักใช้ใบอนุญาต หรือเพิกถอนใบอนุญาต ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความร้ายแรงของการกระทำของวิศวกรและความเสียหายอันเป็นผลมาจาก การใช้วิชาชีพนั้น

2) วัตถุประสงค์ของสภาวิศวกร⁸¹

สภาวิศวกรมีวัตถุประสงค์หลัก คือ ควบคุมความประพฤติและ การดำเนินการของผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมให้ถูกต้องตามมาตรฐานและจรรยาบรรณ แห่งวิชาชีพวิศวกรรมโดยมีอำนาจในลักษณะที่เป็นการบังคับฝ่ายเดียวเหนือสมาชิก เป็น ตัวแทนของผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมของประเทศไทย ซึ่งมีสิทธิและหน้าที่โดยชอบ ด้วยกฎหมายในการเป็นตัวแทนของผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมไปทำการเจรจาทำความตกลงระหว่างประเทศในเรื่องการเปิดเสรีทางการค้าและบริการ รวมทั้งการดำเนินการใน ด้านอื่น ๆ ส่งเสริมความสามัคคีและใกล้ชิดข้อพิพาทของสมาชิกดำเนินการอื่นตามที่ กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

3) อำนาจและหน้าที่ของสภาวิศวกร

พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542 กำหนดให้สภาวิศวกรมีอำนาจ คือ ออกใบอนุญาตให้แก่ผู้ประกอบการวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม พักใช้ใบอนุญาตหรือ เพิกถอนใบอนุญาต ออกข้อบังคับสภาวิศวกรเกี่ยวกับการรับสมัครสมาชิก การออก ใบอนุญาต ต่ออายุใบอนุญาต การพักใช้ใบอนุญาต เพิกถอนใบอนุญาต คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้รับใบอนุญาตแต่ละ

⁸¹ พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542, มาตรา 6 และมาตรา 7.

ระดับ จรรยาบรรณแห่งวิชาชีพวิศวกรรม และการประพฤติผิดจรรยาบรรณอันจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ มาตรฐานในการประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม กำหนดให้คณะกรรมการสภาวิศวกรมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดอุทธรณ์ของผู้ได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ซึ่งอุทธรณ์คำวินิจฉัย ชี้ขาดของคณะกรรมการจรรยาบรรณ และกำหนดให้คณะกรรมการจรรยาบรรณมีอำนาจ ในการวินิจฉัยชี้ขาดอย่างใดอย่างหนึ่ง ในกรณีที่มีการกล่าวหาหรือกล่าวโทษว่าผู้ประกอบ วิชาชีพประพฤติผิดจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพคือ ยกข้อกล่าวหา ตักเตือน ภาคทัณฑ์ พักใช้ใบอนุญาต เพิกถอนใบอนุญาต⁸²

สภาวิศวกรมีหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542 คือ รับรองปริญญา ประกาศนียบัตรหรือวุฒิปัตรในการประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม รับรองความรู้ความชำนาญในการประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม ทำหน้าที่ควบคุมการบริหารงานของกรรมการสภาวิศวกรเสนอแนะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการกำหนดและบอกเลิก สาขาวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม ดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสภาวิศวกร คณะกรรมการสภาวิศวกรมีหน้าที่บริหารและดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และข้อบังคับของสภาวิศวกรสอดส่องดูแลและดำเนินการทางกฎหมายกับผู้ฝ่าฝืนพระราชบัญญัติ วิศวกร พ.ศ. 2542 ส่วนคณะกรรมการจรรยาบรรณ มีหน้าที่พิจารณาวินิจฉัยกรณีที่มีการ กล่าวหา หรือกล่าวโทษว่า ผู้ประกอบวิชาชีพประพฤติผิดจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ⁸³

ดังนั้น สภาวิศวกรจึงมีอำนาจใช้ดุลพินิจในการออกใบอนุญาตหรือ ไม่ออกใบอนุญาตให้แก่ผู้ขอรับใบอนุญาตเพื่อประกอบวิชาชีพวิศวกรรม สำหรับการพิจารณาตัดสินลงโทษในการกระทำหรือประพฤติผิดจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพของสมาชิก เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการจรรยาบรรณ ซึ่งได้รับแต่งตั้งจากมติที่ประชุมใหญ่ของ สภาวิศวกร สามารถพักใช้ใบอนุญาตหรือเพิกถอนใบอนุญาตได้ ตามความร้ายแรงของ ความเสียหายที่เกิดจากการใช้วิชาชีพดังกล่าวตามพระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดว่า บุคคลที่ได้รับการเสียหายหรือ พบการกระทำผิดจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพวิศวกรรมของผู้ได้รับใบอนุญาตมีสิทธิกล่าวหา ผู้ได้รับใบอนุญาตนั้นโดยทำเรื่องยื่นต่อวิศวกร กรรมการหรือบุคคลอื่นมีสิทธิกล่าวโทษ ผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมว่าผิดจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม โดย แจ้งเรื่องต่อสภาวิศวกร สิทธิการกล่าวหาหรือการกล่าวโทษนั้นสิ้นสุดลงเมื่อพ้นหนึ่งปี นับแต่วันที่ผู้ได้รับความเสียหายหรือผู้กล่าวโทษรู้เรื่อง

⁸² พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542, มาตรา 33 และมาตรา 61.

⁸³ พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542, มาตรา 8 และมาตรา 57.

ความประพฤติดังกล่าว นอกจากนั้น การถอนเรื่องการกล่าวหาหรือการกล่าวโทษที่ได้ยื่นไว้แล้วนั้น ไม่เป็นเหตุให้ระงับ การดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้⁸⁴

เมื่อสภาวิศวกรได้รับเรื่องการกล่าวหาหรือการกล่าวโทษแล้ว ให้เสนอเรื่องดังกล่าวต่อ คณะกรรมการจรรยาบรรณ ซึ่งแต่งตั้งตามมติของที่ประชุมใหญ่ สภาวิศวกรจากสมาชิกที่มี คุณสมบัติตามที่กำหนดไว้โดยไม่ชักช้า ให้คณะกรรมการ จรรยาบรรณมีอำนาจหน้าที่พิจารณา วินิจฉัยกรณีที่มีการกล่าวหาว่าผู้ได้รับใบอนุญาต ประพฤติผิดจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพวิศวกรรม วิธีพิจารณาและวินิจฉัยให้เป็นไปตาม ระเบียบของคณะกรรมการ และในการปฏิบัติหน้าที่ตาม พระราชบัญญัตินี้ให้ คณะกรรมการจรรยาบรรณหรืออนุกรรมการเป็นเจ้าพนักงานตามประมวล กฎหมายอาญา⁸⁵

ตามมาตรา 61 กำหนดให้คณะกรรมการจรรยาบรรณมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาด ใดๆ อย่างใด อย่างหนึ่ง คือ ยกข้อกล่าวหา ตักเตือน ภาคทัณฑ์ พักใช้ใบอนุญาตมีกำหนดเวลา ตามที่เห็นสมควร แต่ไม่เกินห้าปี หรือเพิกถอนใบอนุญาตผู้ได้รับใบอนุญาตซึ่งคณะกรรมการจรรยาบรรณวินิจฉัยชี้ขาด อาจ อุทธรณ์คำวินิจฉัยชี้ขาดต่อคณะกรรมการภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำวินิจฉัยของ คณะกรรมการให้ทำเป็นคำสั่งสภาวิศวกรพร้อมด้วยเหตุผลของการวินิจฉัยชี้ขาดและให้ถือเป็น ที่สุด⁸⁶

ผลการวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการจรรยาบรรณ ห้ามมิให้ผู้ได้รับ ใบอนุญาต ซึ่งอยู่ในระหว่างถูกพักใบอนุญาตผู้ใดประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมหรือ แสดงด้วยวิธีใด ๆ ให้ผู้อื่นเข้าใจว่าเป็นมีสิทธิหรือพร้อมที่จะประกอบวิชาชีพวิศวกรรม ควบคุมนับแต่วันที่ทราบคำสั่ง สภาวิศวกรที่สั่งพักใบอนุญาตนั้น หากฝ่าฝืนให้สภาวิศวกร มีมติเพิกถอนใบอนุญาตของผู้ นั้น นับแต่วันที่ศาลพิพากษาถึงที่สุด และผู้นั้นจะยื่นขอรับ ใบอนุญาตอีกไม่ได้จนกว่าจะพ้นห้าปีนับแต่ วันที่ถูกสั่งเพิกถอนใบอนุญาต⁸⁷

4) บทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพ วิศวกรรม ตามพระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542 กล่าวคือ

ผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมจะต้องปฏิบัติตามสัญญาจ้างให้แก่ผู้ว่าจ้างหรือเจ้าของ โครงการอย่างเต็มความสามารถเพื่อให้ผลงานมีประสิทธิภาพ ในขณะเดียวกันใน การปฏิบัติหน้าที่ จะต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของสาธารณชนด้วย ถ้าเมื่อใดที่ความต้องการของผู้ว่าจ้างเป็น

⁸⁴ พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542, มาตรา 51.

⁸⁵ พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542, มาตรา 52, มาตรา 53, มาตรา 57 และมาตรา 59.

⁸⁶ พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542, มาตรา 61 และมาตรา 62.

⁸⁷ พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542, มาตรา 63, มาตรา 64 และมาตรา 65.

ปฏิบัติต่อความปลอดภัยของสาธารณชนแล้ว วิศวกรจะ ต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของสังคม มากกว่าผลประโยชน์ของผู้ว่าจ้าง เช่น การที่ ผู้ว่าจ้างต้องการประหยัดค่าใช้จ่ายโดยการลดขนาด มาตรฐานของวัสดุลง หากวิศวกร เห็นว่ากรณีดังกล่าวจะก่อให้เกิดความไม่ปลอดภัยต่อชีวิตและ ทรัพย์สินของบุคคลอื่นแล้ว วิศวกรต้องชี้แจงให้ผู้ว่าจ้างทราบ มิใช่ทำตามความประสงค์ของ ผู้ว่าจ้างทุกประการ ทั้งนี้ การปฏิบัติงานของวิศวกรจะต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ในเรื่องวินัยหรือ จรรยาบรรณแห่ง วิชาชีพ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542

5) แนวคิดเกี่ยวกับจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรม

ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 การประกอบวิชาชีพวิศวกรรมในประเทศไทย สามารถทำกัน ได้อย่างเสรี รัฐบาลยังไม่มียุทธศาสตร์ที่จะออกกฎหมายมาควบคุมการประกอบ วิชาชีพวิศวกรรม ต่อมาภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 การพัฒนาเทคโนโลยีแขนงต่าง ๆ ได้พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว มีการก่อสร้างอาคารขนาดเล็กและขนาดใหญ่มากขึ้น รัฐบาลจึงเห็น สมควรในการตรา พระราชบัญญัติวิชาชีพวิศวกรรม พ.ศ. 2505 ขึ้นเพื่อใช้ควบคุมการประกอบ วิชาชีพวิศวกรรม และ ต่อมาได้แก้ไขปรับปรุงเพื่อให้การควบคุมวิชาชีพดังกล่าวเกิดผลดี มากขึ้น จึงได้ตรา พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542 ขึ้น และให้ยกเลิกพระราชบัญญัติ วิชาชีพวิศวกรรม พ.ศ. 2505 ความจำเป็นในการตราพระราชบัญญัติดังกล่าว เนื่องจากการ เร่งรัดพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ได้มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ ประกอบกับการ วิบัติของอาคารขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ที่เกิดขึ้นจึงมีการตราพระราชบัญญัติดังกล่าวขึ้น ใช้ควบคุมผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมเพื่อให้เกิด ความปลอดภัยแก่สาธารณชนยิ่งขึ้น

6) จุดมุ่งหมายของกฎหมายเกี่ยวข้องกับจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพ วิศวกรรม

กฎหมายเกี่ยวกับจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมมุ่งที่จะ ควบคุมความ ประพฤติของผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมให้อยู่ในกรอบความประพฤติ อันดีงาม เป็นกฎหมายที่ บัญญัติถึงลักษณะและกำหนดโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดที่ เกี่ยวกับวิชาชีพหรือจรรยาบรรณ ในการประกอบวิชาชีพเท่านั้น เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ มาตรฐานในการประกอบวิชาชีพวิศวกรรม เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสังคมมีความ ปลอดภัยมากขึ้น พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการควบคุม มาตรฐานของบุคคลที่จะเข้ามาทำหน้าที่เป็นผู้ประกอบวิชาชีพ วิศวกรรมในสาขาต่าง ๆ ซึ่งต้องเป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับงานด้านวิศวกรรม เท่านั้น นอกจากนี้จะต้อง เป็นผู้ที่มีคุณสมบัติเป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพแล้ว ยังต้องเป็นบุคคลที่มี จิตสำนึกใน ความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงานของตนด้วย วัตถุประสงค์ของการกำหนดหลักเกณฑ์ ในการประกอบวิชาชีพวิศวกรรมให้มีมาตรฐาน เพื่อป้องกันมิให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกายและ

ทรัพย์สินของประชาชน วัตถุประสงค์ของกฎหมายเกี่ยวกับจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพ
วิศวกรรม⁸⁸พอสรุปได้ดังต่อไปนี้คือ

1. ในส่วนขององค์กรผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรม

การจัดตั้งองค์กรเพื่อควบคุมผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมกระทำโดยรัฐโดยการตรา
พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542 ให้มีการจัดตั้งสภาวิศวกร ซึ่งมี ฐานะเป็นนิติบุคคลขึ้นควบคุม
ผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรม มีอำนาจหน้าที่เป็นองค์กรของ ผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรม และ
เป็นตัวแทนของรัฐในการควบคุมวินัยหรือจรรยาบรรณ ในการประกอบวิชาชีพของสมาชิก

2. ในส่วนของผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรม

เพื่อกำหนดมาตรฐานความรู้ความสามารถ ควบคุมความประพฤติ หรือจรรยาบรรณ
ของผู้ประกอบวิชาชีพให้อยู่ในมาตรฐานเดียวกัน และในขณะเดียวกันเป็น การส่งเสริมทางวิชาการ
ให้แก่ผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมด้วย

3. ในส่วนของสาธารณชน

เพื่อให้เกิดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน อีกทั้งคุ้มครองประชาชน
ผู้ใช้บริการจากผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรม หากถูกเอารัด เอาเปรียบหรือได้รับการปฏิบัติอย่าง
ไม่เป็นธรรมสามารถที่จะร้องเรียนกล่าวโทษได้

7) มาตรการที่ใช้ในการลงโทษ

ตามพระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542 มีบทบัญญัติถึงโทษสำหรับบุคคล ผู้กระทำการ
ฝ่าฝืนบทบัญญัติตามพระราชบัญญัตินี้ และบัญญัติถึงตัวบุคคลผู้จะต้องถูกลง โทษไว้ 2 ประเภทคือ

1. ผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรม หรือ ผู้ได้รับใบอนุญาตให้ประกอบ วิชาชีพวิศวกรรม
ควบคุมทั้ง 5 สาขา ดังกล่าวข้างต้นที่กระทำความผิดในการประกอบ วิชาชีพ จะต้องถูกลงโทษตาม
พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542 บัญญัติไว้ ซึ่งเป็น โทษ ในทางจรรยาบรรณของการประกอบ
วิชาชีพหรือโทษทางวิชาชีพนั่นเอง โดย พระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดโทษที่จะลงแก่วิศวกรผู้กระทำ
ความผิดไว้ 4 ประเภท คือ ตักเตือน ภาคทัณฑ์ พักใช้ใบอนุญาต เพิกถอนใบอนุญาต

2. บุคคลทั่วไป หรือ บุคคลผู้ไม่ได้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรม ควบคุมทั้ง 5 สาขา และ
บุคคลผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรม หรือผู้ได้รับใบอนุญาตให้ ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม
ทั้ง 5 สาขา แต่ถูกพักใช้ใบอนุญาต หรือถูกเพิกถอนใบ อนุญาต ซึ่งตามพระราชบัญญัติวิศวกร
พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติเกี่ยวกับการกระทำความผิด ในลักษณะต่าง ๆ ไว้⁸⁹ คือ การประกอบวิชาชีพ

⁸⁸ ธนะชัย มีผดุง, คำอธิบายหลักเกณฑ์การประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมตาม พระราชบัญญัติ
วิชาชีพวิศวกรรม พ.ศ. 2505, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พิมพ์ดี, 2537), น. 8.

⁸⁹ พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542, มาตรา 45.

วิศวกรรมควบคุมหรือแสดงด้วยวิธีใด ๆ ให้ผู้อื่น เข้าใจว่าตนจะประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม โดยมีได้รับใบอนุญาต ประกอบวิชาชีพ วิศวกรรมควบคุมหรือแสดงด้วยวิธีใด ๆ ให้ผู้อื่นเข้าใจว่าตนมีสิทธิหรือพร้อมจะประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมในระหว่างถูกพักใช้ใบอนุญาต ในพระราชบัญญัตินี้กำหนดโทษ ที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดไว้ 3 ประเภท คือ จำคุก ปรับ ทั้งจำคุก และปรับ ซึ่งเป็นโทษ ทางอาญา สำหรับบุคคลผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรม หรือผู้ได้รับใบอนุญาต ให้ประกอบ วิชาชีพวิศวกรรมควบคุมทั้ง 5 สาขา แต่ถูกพักใช้ใบอนุญาตและไปประกอบวิชาชีพ วิศวกรรมควบคุมหรือแสดงด้วยวิธีใด ๆ ให้ผู้อื่นเข้าใจว่าตนมีสิทธิหรือพร้อมจะประกอบ วิชาชีพ วิศวกรรมควบคุมในระหว่างถูกพักใช้ใบอนุญาต นอกจากจะถูกลงโทษทางอาญาแล้ว ยังอาจถูก ลงโทษทางจรรยาบรรณหรือโทษทางวิชาชีพ คือ สภาวิศวกรสามารถเพิกถอน ใบอนุญาตของผู้ประกอบวิชาชีพนั้นได้

การฝ่าฝืนบทบัญญัติความผิดทางจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพดังกล่าว แม้มีได้ก่อให้เกิด ความเสียหายแก่บุคคลอื่นหรือทรัพย์สินแต่ประการใด ผู้ฝ่าฝืนยังอาจต้อง ได้รับโทษซึ่งเป็นโทษที่ กำหนดขึ้นใช้ควบคุมผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมเพื่อให้เกิดความ ปลอดภัยแก่สาธารณชน ซึ่งพระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายพิเศษที่มี บทบัญญัติกำหนดโทษ เป็นการจำกัด สิทธิในการประกอบวิชาชีพวิศวกรรมของผู้ประกอบ วิชาชีพวิศวกรรมควบคุมไว้โดยเฉพาะ โดยมี วัตถุประสงค์เพื่อควบคุมให้การประกอบ วิชาชีพวิศวกรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับมาตรการลงโทษทางวิชาชีพทั้ง 4 ประเภท อาจสรุปได้ดังต่อไปนี้คือ

1) มาตรการเด็ดขาดที่ใช้ในการลงโทษ

ในกรณีที่ผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมกระทำความผิดในการ ประกอบวิชาชีพและ ส่งผลให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อชีวิต ร่างกายและทรัพย์สิน ของประชาชนเป็นจำนวนมาก เช่น กรณี โรงแรมรอยัลพลาซ่าพังทลาย มาตรการตาม พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว คือ ให้เพิกถอน ใบอนุญาตของวิศวกรผู้กระทำความผิด แต่ วิศวกรนั้นอาจขอรับใบอนุญาตใหม่ได้⁹⁰ นอกจากจะ พิจารณาจากความเสียหายซึ่งเป็นผลมาจากการกระทำความผิดแล้ว ยังต้องพิจารณาการกระทำของ วิศวกรผู้กระทำความผิดว่า เป็นการจงใจ ประมาทเลินเล่อ หรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

2) มาตรการชั่วคราวที่ใช้ในการลงโทษ

ในกรณีที่ความผิดนั้นเป็นการกระทำผิดซึ่งไม่ร้ายแรง มิได้ เกิดจากการจงใจหรือ ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง และความเสียหายที่เกิดขึ้นไม่ส่งผล กระทบต่อสาธารณชนมากนัก มาตรการที่จะใช้ในการลงโทษวิศวกรผู้กระทำความผิด คือ สั่งพักใช้ใบอนุญาตโดยมีกำหนด ระยะเวลาตามความร้ายแรงของพฤติกรรมที่กระทำ ความผิดนั้น

⁹⁰ พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542, มาตรา 65.

อย่างไรก็ตาม แม้พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542 จะมี บทบัญญัติที่ใช้ในการลงโทษ และกำหนดมาตรการที่จะใช้ในการลงโทษในทางวิชาชีพแก่ วิศวกรผู้กระทำความผิดอันเป็นการลงโทษในทางความประพฤติ แต่บทบัญญัติเกี่ยวกับ โทษดังกล่าวไม่อาจควบคุมความสามารถของผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมได้ ดังนั้น หากผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมฝ่าฝืนบทบัญญัติความผิดดังกล่าว หรือกรณี que ผู้ประกอบ วิชาชีพวิศวกรรมใช้วิชาชีพตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542 แล้วแต่ประสพการณ์หรือความสามารถในการใช้วิชาชีพนั้นยังก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินของบุคคลอื่น ซึ่งเป็นความผิดที่บัญญัติไว้ในกฎหมายอื่น เช่น ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ วิศวกรผู้นั้นอาจจะต้องรับโทษทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา หรือรับผิดทางแพ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งเป็นกฎหมายทั่วไปด้วย

2.6.2 พระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ. 2543

ในการก่อสร้างนอกจากวิศวกรที่มีความเกี่ยวข้องกับงานก่อสร้างแล้ว ยังมีบุคคลอื่นกลุ่มหนึ่งที่ต้องเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการก่อสร้างด้วยเช่นกัน กล่าวคือ “สถาปนิก” สถาปนิกถือได้ว่ามีส่วนสำคัญต่องานก่อสร้าง พร้อมทั้งมีหน้าที่และความรับผิดชอบตามที่กฎหมายกำหนดไว้ไม่ว่าสถาปนิกนั้นจะอยู่ในบทบาทของสถาปนิกผู้ออกแบบ สถาปนิกผู้ควบคุมงาน หรือสถาปนิกผู้ดำเนินการ หากมีการกระทำความผิดและสร้างความเสียหายต่อบุคคลอื่นขึ้น ก็ต้องร่วมรับผิดชอบตามที่กฎหมายกำหนดไว้

สถาปนิก ถือได้ว่าเป็น วิชาชีพ⁹¹ เฉพาะทางอย่างหนึ่งเช่นเดียวกับวิศวกร ฉะนั้นผู้ที่ประกอบวิชาชีพนี้ได้จึงต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะทาง ทำใ้บุคคลภายนอกที่ไม่ได้มีความรู้เฉพาะด้านนี้ ไม่สามารถเข้าถึงการตรวจสอบการทำงานของสถาปนิกได้ จึงก่อให้เกิดองค์กรวิชาชีพ เพื่อมาควบคุมดูแลสถาปนิกให้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรม โดยมี 2 องค์กร⁹² ได้แก่ สภาสถาปนิก และ สมาคมสถาปนิกสยามฯ

1) สภาสถาปนิก ทำหน้าที่กำกับ ดูแล อีกทั้งเป็นหน่วยงานที่ออกใบอนุญาต พักใช้ใบอนุญาตหรือเพิกถอนใบอนุญาต รวมทั้งควบคุมความประพฤติต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมดำเนินงานให้เป็นไปตามจรรยาบรรณและข้อกำหนดต่าง ๆ ที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ. 2543

⁹¹ ตามความหมายที่ผู้เขียนได้อ้างถึง ในหัวข้อของพระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542

⁹² ทรวิณ ธารประสิทธิ์, “การกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติวิชาชีพสำหรับสถาปนิกไทย: สู่แนวทางการตอบสนอง,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548), น. 15-28.

2) สมาคมสถาปนิกสยามฯ เป็นองค์กรอิสระที่บทบาทในการมุ่งเน้นในการส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานก่อสร้างอาคาร รวมทั้งตรวจสอบในเรื่องหลักปฏิบัติวิชาชีพของสถาปนิกให้เป็นไปตามหลักที่ถูกต้อง โดยสมาคมสถาปนิกสยามฯ ได้กำหนดมาตรฐานขั้นพื้นฐานไว้ให้สมาชิกปฏิบัติตามเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติทางวินัยตามมาตรฐานการปฏิบัติวิชาชีพ กล่าวคือ “มาตรฐานการปฏิบัติวิชาชีพสถาปัตยกรรม พ.ศ. 2532” มี 5 หมวด ดังนี้

หมวด 1 เรื่อง พันธกรณี

หมวด 2 เรื่อง การบริหารขั้นมูลฐาน เป็นการแบ่งชั้นตอนการบริการของสถาปนิก

หมวด 3 เรื่อง ค่าบริการทางวิชาชีพขั้นพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วยการคิดค่าบริการทางวิชาชีพ และชั้นต่างการเบิกจ่ายค่าบริการ

หมวด 4 เรื่อง หน้าที่ของเจ้าของงาน

หมวด 5 เรื่อง กรรมสิทธิ์ในแบบและการล้มเลิกโครงการ

2.6.2.1 สถาปนิก

จากที่กล่าวมาสถาปนิกหรือผู้ประกอบการวิชาชีพสถาปัตยกรรมนั้น ตามพระราชบัญญัติสถาปัตยกรรมพ.ศ. 2543 มาตรา 4 บัญญัติว่า “วิชาชีพสถาปัตยกรรม หมายความว่า วิชาชีพสถาปัตยกรรมที่ใช้ศาสตร์และศิลป์สร้างสรรค์สถาปัตยกรรมและสิ่งแวดล้อมในสาขาสถาปัตยกรรมหลัก สาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง สาขาภูมิสถาปัตยกรรม สาขาสถาปัตยกรรมภายใน และมัณฑนศิลป์ และสาขาสถาปัตยกรรมอื่น ๆ ที่กำหนดในกฎกระทรวง” โดยชนิดของงานวิชาชีพสถาปัตยกรรมตามกฎกระทรวงฉบับที่ 9 พ.ศ. 2542 ออกตามความในพระราชบัญญัติวิชาชีพสถาปัตยกรรม พ.ศ. 2508 ข้อ 2 ได้แบ่งสภาพของงานในวิชาชีพสถาปัตยกรรม ออกเป็นดังนี้⁹³

- 1) งานออกแบบ หมายถึง การกำหนดรูปแบบสถาปัตยกรรมเพื่อใช้ในงานก่อสร้าง
 - 2) งานอำนวยการก่อสร้าง หมายถึง การกำกับดูแลการก่อสร้างให้ดำเนินไปโดยถูกต้องตามรูปแบบและรายการทางสถาปัตยกรรม
 - 3) งานให้คำปรึกษา หมายถึง การให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานออกแบบและอำนวยการก่อสร้าง
 - 4) งานพิจารณาตรวจสอบ หมายถึง การสำรวจ คั่นคว้า วิเคราะห์ ตรวจสอบ เพื่อเป็นหลักเกณฑ์ในการวินิจฉัยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสถาปัตยกรรม
 - 5) งานวางโครงการและงานวางแผน กำหนดรูปแบบแผนผัง
- สรุปได้ว่า โดยทั่วไปแล้ว บทบาทของสถาปนิกและวิศวกรในการก่อสร้างมีลักษณะที่ใกล้เคียงกัน เนื่องจาก โดยสภาพของงานจะเป็นไปในลักษณะที่เกี่ยวกับการให้คำปรึกษา

⁹³ พนารัตน์ เฉลิมวุฒิศักดิ์, *อ้าวแล้ว เจริญรรถที่ 1*, น. 15.

การคำนวณและการออกแบบ แต่อย่างไรก็ตามในบางงานก็มีความแตกต่างจากกันอยู่บ้างเล็กน้อยในส่วนของการละเอียดปลีกย่อย

2.6.2.2 พระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ. 2543

เป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพสถาปัตยกรรม โดยการยกเลิก พระราชบัญญัติสถาปัตยกรรมพ.ศ. 2508 (ม.3) เพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์และครอบคลุมได้กว้างขึ้น โดยให้อำนาจในการควบคุมดูแลและบริหารวิชาชีพของตนเองโดยมีสภาสถาปนิกเป็นตัวแทนของสถาปนิกไทย ในการดำเนินการต่าง ๆ โดยมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญของพระราชบัญญัตินี้ คือ

1) ให้ผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมรวมตัวกันตั้งองค์กรวิชาชีพเพื่อช่วยรัฐในการดูแลมาตรฐานความรู้และการประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมให้สามารถดำเนินการและมีการควบคุมได้อย่างใกล้ชิด

2) จากนโยบายเปิดเสรีในการค้าและบริการในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทำให้ต้องเร่งการร่วมมือกันของภาครัฐและเอกชนเพื่อส่งเสริมคุณภาพการประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมให้พร้อมที่จะแข่งขันกับต่างประเทศ

พระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ. 2543 มีสาระสำคัญ ดังนี้⁹⁴

หมวดที่ 1 สภาสถาปนิก ประกอบไปด้วยเรื่องวัตถุประสงค์ อำนาจและหน้าที่

หมวดที่ 2 สมาชิก ว่าด้วยเรื่อง ประเภท คุณสมบัติ สิทธิ หน้าที่ การสิ้นสุดสมาชิก การประชุมสมาชิกและผู้ตรวจ

หมวดที่ 3 คณะกรรมการ ประกอบไปด้วยเรื่องการสรรหา คุณสมบัติ วาระการดำรงตำแหน่งรวมทั้งการสิ้นสุดตำแหน่ง

หมวดที่ 4 เกี่ยวกับการดำเนินการของคณะกรรมการ

หมวดที่ 5 เรื่องข้อบังคับสภาสถาปนิก

หมวดที่ 6 การควบคุมการประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรม ประกอบไปด้วยเรื่องระดับของผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม คุณสมบัติของผู้ขอรับใบอนุญาต การกล่าวหาผู้ได้รับใบอนุญาต คณะกรรมการจรรยาบรรณ และการพักใช้ และเพิกถอนใบอนุญาต

หมวดที่ 7 เป็นเรื่องของอำนาจหน้าที่ของรัฐมนตรีและพนักงานเจ้าหน้าที่ในการกำกับดูแล

หมวดที่ 8 บทกำหนดโทษ

⁹⁴ พระวิมล ธารประสิทธิ์, *อ่างแล้ว เจริญรอดที่ 92*.

โดยวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม ได้แก่ สาขาสถาปัตยกรรมหลัก สาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง สาขาภูมิสถาปัตยกรรม และสาขาสถาปัตยกรรมภายในและมัณฑนศิลป์⁹⁵

บทกำหนดโทษ ตามพระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ. 2543 จะกำหนดบทลงโทษสำหรับการกระทำความผิดดังต่อไปนี้⁹⁶

1) การประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม หรือแสดงด้วยวิธีใด ๆ ให้ผู้อื่นเข้าใจว่าตนพร้อมจะประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมสาขาใด โดยไม่ได้รับอนุญาตในสาขานั้น จากสถาปนิก (ม.45) หรืออยู่ในระหว่างถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาต (ม.63) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 60,000 บาท หรือทั้งจำและปรับ (ม.71)

2) ใช้คำหรือข้อความที่แสดงให้ผู้อื่นเข้าใจว่าตนเป็นผู้มีความรู้ความชำนาญในการประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม โดยไม่ได้เป็นผู้ได้รับใบอนุญาต หรือไม่ได้รับวุฒิบัตรหรือหนังสืออนุมัติเป็นผู้มีความรู้ความชำนาญในการประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมสาขานั้น ๆ จากสภาสถาปนิกหรือสถาบันที่สภาสถาปนิกรับรอง (ม.47) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปีหรือปรับไม่เกิน 20,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (ม.72)

3) ไม่มาให้ถ้อยคำหรือส่งเอกสารต่าง ๆ ตามคำสั่งของคณะกรรมการจรรยาบรรณหรือคณะอนุกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้ง (ม.59) หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ (ม.67) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือนหรือปรับไม่เกิน 1,000 บาท หรือทั้งจำและปรับ (ม.73)

4) หุ้่นส่วน กรรมการ หรือผู้แทนของนิติบุคคล หรือผู้มีส่วนในการกระทำความผิดของนิติบุคคล ถือว่ามีฐานะเป็นผู้ร่วมกระทำความผิด ผู้ใช้ให้กระทำความผิด หรือผู้สนับสนุนด้วยแล้วแต่กรณี ต้องระวางโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ และสำหรับนิติบุคคลต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 10 เท่าของอัตราโทษปรับสำหรับความผิดนั้น (ม.74)

2.6.3 บทบัญญัติตามประมวลกฎหมายอาญาที่เกี่ยวข้องกับผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรม

ในกรณีที่ผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมกระทำความผิดจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ ซึ่งตามพระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542 ได้กำหนดลักษณะและโทษที่จะลงแก่วิศวกรผู้กระทำความผิดตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งไม่ใช่โทษทางอาญาโดยตรง แต่อย่างไรก็ตามหากการกระทำนั้นของผู้มีวิชาชีพเป็นความผิดทางอาญาด้วย ก็ต้องรับผิดตามกฎหมายหลักที่ใช้อยู่ในปัจจุบันคือ

⁹⁵ กฎกระทรวงกำหนดวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม พ.ศ. 2549 อาศัยอำนาจในมาตรา 4 และมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ. 2543.

⁹⁶ สถาปนิกสยามฯ, “กฎหมายสถาปนิก,” สืบค้นเมื่อวันที่ 8 เมษายน 2564, จาก <https://download.asa.or.th/03media/04law/aa/aa43-sum.pdf>.

ประมวลกฎหมายอาญา ในลักษณะที่ 6 ความรับผิดชอบเกี่ยวกับการก่อให้เกิดอันตรายต่อประชาชน ตามมาตรา 227 มาตรา 238 และมาตรา 239

“มาตรา 227 ผู้ใดเป็นผู้มีวิชาชีพในการออกแบบ ควบคุมหรือทำการก่อสร้าง ซ่อมแซมหรือรื้อถอน อาคารหรือสิ่งปลูกสร้างใด ๆ ไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ หรือวิธีการ อันพึงกระทำการนั้น ๆ โดยประการที่น่าจะเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่บุคคลอื่น ต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

พิจารณา มาตรา 227

องค์ประกอบความรับผิดชอบของ มาตรา 227 กล่าวคือ

องค์ประกอบภายนอก

1. เป็นผู้ที่มีวิชาชีพในการออกแบบ ควบคุมหรือทำการก่อสร้าง ซ่อมแซม หรือ รื้อถอนอาคารหรือสิ่งปลูกสร้าง

2. ไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์หรือวิธีการอันกระทำการนั้น ๆ

3. โดยประการที่น่าจะเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่บุคคลอื่น

องค์ประกอบภายใน เจตนาธรรมดา

“มาตรา 238 ถ้าการกระทำความผิดตามมาตรา 226 ถึงมาตรา 237 เป็นเหตุให้บุคคลอื่น ถึงแก่ความตาย ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี และปรับ ตั้งแต่หนึ่งหมื่นถึงสี่หมื่นบาท

ถ้าเป็นเหตุให้บุคคลอื่นรับอันตรายสาหัส ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปี ถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสองหมื่นบาท”

“มาตรา 239 ถ้าการกระทำดังกล่าวในมาตรา 226 ถึงมาตรา 237 เป็นการกระทำโดย ประมาท และใกล้จะเป็นอันตรายแก่ชีวิตของบุคคลอื่น ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ข้อสังเกต หากผลของการกระทำความผิดตามมาตรา 227 เกิดขึ้น และผลนั้นเป็นผล ธรรมดา ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 63 ผู้กระทำก็ต้องรับผิดชอบตามมาตรา 238 ซึ่งถือได้ว่าเป็น ผลที่ให้ผู้กระทำความผิดรับโทษหนักขึ้น หมายความว่า ความตายก็ดี อันตราสาหัสก็ดี เป็นผลที่ ทำให้ผู้กระทำความผิดรับโทษตามมาตรา 238 วรรคแรกและวรรคสอง อันเป็นโทษที่หนักขึ้น จากโทษตามมาตรา 227

ซึ่งผู้กระทำความผิดตามมาตรา 227 นี้ คือ “ผู้มีวิชาชีพ”⁹⁷ อันเป็นความผิดเฉพาะตัว หมายความว่า ผู้ที่ร่วมกระทำความผิดตามมาตรา 83 ผู้ที่ใช้ให้กระทำความผิด คงรับได้เพียงฐานผู้สนับสนุนตามมาตรา 86 เท่านั้น⁹⁸

1) จุดมุ่งหมายของกฎหมายที่ใช้ลงโทษทางอาญา

ตามประมวลกฎหมายอาญา การลงโทษทางอาญานั้นเริ่มมีวัตถุประสงค์ที่จะเป็นการแก้แค้นต่อผู้กระทำความผิดในลักษณะของตาต่อตาฟันต่อฟัน ต่อมาเมื่อโลกเจริญขึ้นจึงมีวิวัฒนาการในการลงโทษเพื่อให้ผู้กระทำความผิดเจ็บทรมาน หรือตัดออกจากสังคม ในกรณีเป็นความผิดร้ายแรง และในขณะเดียวกันเพื่อเป็นการยับยั้งบุคคลอื่นมิให้กระทำความผิด ด้วยปัจจุบันจุดมุ่งหมายของการลงโทษทางอาญาเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดให้ กลับตัวเป็นคนดีและสามารถกลับมาอยู่ในสังคมได้ดังเดิม บุคคลจะต้องรับโทษทางอาญาต่อเมื่อกระทำการตามที่กฎหมายบัญญัติ ไว้ว่าเป็นความผิด ซึ่งแบ่งออกเป็นกรณีดังต่อไปนี้คือ

2) กรณีที่เป็นความผิดที่เกิดจากการกระทำโดยเจตนา

ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 บัญญัติเกี่ยวกับความผิดทางอาญาว่า “บุคคลจะต้องรับผิดทางอาญาต่อเมื่อกระทำโดยเจตนา ซึ่งได้แก่การกระทำโดยรู้สำนึกในการกระทำและในขณะเดียวกันประสงค์ต่อผลหรือยอมเล็งเห็นผล และให้รวมถึงการให้เกิดผลอันใดอันหนึ่งโดยงดเว้นการที่จะต้องกระทำเพื่อป้องกันผลนั้นด้วย” ในกฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดลักษณะและโทษเกี่ยวกับผู้ประกอบวิชาชีพที่กระทำความผิด โดย เจตนาไว้หลายมาตรา คือ ความผิดฐานไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์แห่งวิชาชีพ” ความผิดฐานทำคำรับรองเป็นเอกสารอันเป็นเท็จ ความผิดฐานใช้หรืออ้างคำรับรองอันเป็นเท็จ ความผิดฐานแสวงหาประโยชน์จากความลับ⁹⁹

3) กรณีเป็นความผิดที่เกิดจากการกระทำโดยประมาท ตามประมวล กฎหมายอาญา มาตรา 59 ได้บัญญัติเกี่ยวกับการกระทำโดยประมาทไว้ คือ บุคคลจะได้รับ โทษเนื่องจากการ

⁹⁷ คำพิพากษาฎีกาที่ 3793/2543 จำเลยเป็นวิศวกรผู้คำนวณ โครงสร้างการรับน้ำหนักของอาคาร ในการปลูกสร้างขอมทรายเป็นอยู่แล้วอาคารยอมกำหนดรับน้ำหนักไว้เพียง 4 ชั้น รวมชั้นใต้ดิน แต่จำเลยกลับคำนวณออกแบบต่อเติมอาคาร โดยที่ทรายเป็นอยู่แล้วอาคารต่อเติมรับน้ำหนักส่วนต่อเติมไม่ได้จนในที่สุดอาคารที่ต่อเติมและอาคารเดิมได้พังทลายเป็นเหตุให้ผู้อยู่ในอาคารถูกวัสดุก่อสร้างทับเสียชีวิตและได้รับอันตรายสาหัส จำเลยมีความผิดตามมาตรา 227 ประกอบมาตรา 238 วรรคแรกและวรรคสอง ศาลฎีกาพิพากษาลงโทษจำคุกสูงสุดของมาตรา 238 วรรคแรกคือ จำคุกตลอดชีวิต โดยศาลฎีกาเห็นว่าจำเลยประพฤติดิจจรยาบรรณแห่งวิชาชีพโดยไม่ใช้ความระมัดระวังเป็นพิเศษ และออกแบบไม่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ จึงสมควรลงโทษหนักที่สุด

⁹⁸ เกียรติจักร วัจนะสวัสดิ์, กฎหมายอาญาภาคความผิด เล่ม 2, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ พลสยาม พรินติ้ง (ประเทศไทย)), น. 64-65.

⁹⁹ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 227, มาตรา 269 วรรคแรก, มาตรา 269 วรรคสอง และมาตรา 324.

กระทำโดยประมาทอันได้แก่ การกระทำโดยปราศจากความระมัดระวังซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้น จักต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์ และบุคคลนั้นหาใช้ความระมัดระวังเช่นนั้นไม่ ก็ต่อเมื่อมี กฎหมายบัญญัติไว้ว่าการกระทำนั้นเป็นความผิด ความผิดที่ กฎหมายบัญญัติไว้ว่าการกระทำนั้น เป็นความผิด ความผิดที่เกิดจากการกระทำโดยประมาท เกี่ยวกับผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมมี บัญญัติไว้หลายมาตรา คือ ความผิดฐานประมาทเป็น เหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ความผิดฐาน ประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัส¹⁰⁰

4) มาตรการที่ใช้ลงโทษทางอาญา

ตามประมวลกฎหมายอาญามีบทบัญญัติที่กำหนดโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำ ความผิดไว้ใน มาตรา 18 ซึ่งนอกจากจะบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาแล้ว ใน พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542 เองก็มีบทบัญญัติเกี่ยวกับโทษตาม มาตรา 18 แห่ง ประมวลกฎหมายอาญาไว้ส่วนหนึ่ง ด้วยเช่นเดียวกันตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น นอกจาก โทษตามมาตรา 18 แล้ว ประมวลกฎหมาย อาญายังกำหนดวิธีการเพื่อความปลอดภัยไว้ใน มาตรา 39 ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น

4.1) โทษต่อชีวิตและร่างกายของผู้กระทำความผิด ซึ่งได้แก่ โทษ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ซึ่งกระทำต่อชีวิต ร่างกาย ของผู้กระทำความผิดโดยตรง ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับพฤติการณ์และความ ร้ายแรงที่เกิดขึ้น

4.2) โทษต่อเสรีภาพของผู้กระทำความผิด ซึ่งได้แก่ วิธีการเพื่อ ความปลอดภัยตาม มาตรา 39 อันได้แก่ โทษกักกัน ห้ามเข้าเขตกำหนด คุ่มตัวไว้ใน สถานพยาบาล ห้ามการประกอบ อาชีพบางอย่าง

4.3) โทษที่มีผลต่อทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด ซึ่งได้แก่ โทษปรับ ริบทรัพย์สิน และการเรียกประกันทัณฑ์บนตามวิธีการเพื่อความปลอดภัย

แม้ผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมจะต้องรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติ วิศวกร พ.ศ. 2542 แล้วก็ตาม หากการกระทำนั้นเป็นความผิดตามบทบัญญัติที่กำหนดไว้ ในประมวลกฎหมายอาญา ด้วย ผู้กระทำจะต้องรับโทษตามประมวลกฎหมายอาญา ตามมาตรา 227 ซึ่ง เป็นกฎหมายทั่วไป ตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น อันเป็นการลงโทษต่อตัววิศวกรที่กระทำความผิดโดยตรง แต่ในส่วนของความ รับผิดชอบทางอาญาของผู้ประกอบการก่อสร้างนั้น ทั้งประมวลกฎหมายอาญาและพระราชบัญญัติ วิศวกร พ.ศ. 2542 ไม่มีบทบัญญัติให้มรมาตรการลงโทษทางอาญาไว้โดยตรงแต่ประการใด หรือ ตามพระราชบัญญัติความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. 2554 ซึ่ง เน้นไปที่ความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างเป็นหลัก โดยไม่มีมาตรการลงโทษทางอาญา โดยตรงแก่ผู้ประกอบการก่อสร้างใน ความเสียหายที่เกิดขึ้นกับประชาชนคนอื่น ๆ หรือ แม้แต่

¹⁰⁰ ประมวลกฎหมายอาญา, มาตรา 291 และมาตรา 300.

พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ก็เป็นความสัมพันธ์ในความรับผิดชอบระหว่างผู้ประกอบการก่อสร้างกับหน่วยงานของรัฐ ที่เป็นไปในลักษณะกฎหมายมหาชนมากกว่า อีกทั้งพระราชบัญญัติฉบับนี้ก็มีขอบเขตการบังคับใช้กฎหมายควบคุมอาคาร กล่าวคือ มิได้มีผลบังคับใช้ทั่วไป เนื่องจากพระราชบัญญัตินี้มีเจตนารมณ์ที่จะควบคุมการก่อสร้างอาคารให้มีความเรียบร้อย ความมั่นคง แข็งแรง และปลอดภัย แต่ในพื้นที่ห่างไกลที่มีการก่อสร้างค่อนข้างน้อยก็ไม่มีมาตรการของพระราชบัญญัตินี้เข้าไปควบคุม

2.6.4 พระราชบัญญัติพระราชบัญญัติความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. 2554

มาตรา 4 ได้บัญญัตินิยามคำว่า “นายจ้าง” ไว้หมายความว่า นายจ้างตามกฎหมาย ว่าด้วยการคุ้มครองแรงงานและให้หมายความรวมถึง ผู้ประกอบกิจการซึ่งยอมให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดมาทำงานหรือทำผลประโยชน์ให้แก่หรือในสถานประกอบกิจการ ไม่ว่าการทำงานหรือการทำผลประโยชน์นั้นจะเป็นส่วนหนึ่งส่วนใดหรือทั้งหมดในกระบวนการผลิตหรือธุรกิจในความรับผิดชอบของผู้ประกอบกิจการนั้นหรือไม่ก็ตาม ซึ่งจากบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวส่งผลให้ผู้ประกอบกิจการซึ่งยอมให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดมาทำงานหรือทำผลประโยชน์ให้แก่หรือในสถานประกอบกิจการ ต้องร่วมรับผิดชอบทางอาญากับนายจ้างที่แท้จริงของลูกจ้างโดยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวโดยตรง เช่น กรณีเจ้าของสถานประกอบกิจการว่าจ้างผู้ประกอบการก่อสร้างเข้ามาซ่อมแซมอาคารและลูกจ้างของผู้ประกอบการก่อสร้างเสียชีวิตจากการทำงาน ซึ่งในการพิจารณาความรับผิดทางอาญาของนายจ้างตามพระราชบัญญัติความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. 2554 นั้น สามารถแบ่งได้เป็น นายจ้างที่เป็นบุคคลธรรมดาและนายจ้างที่เป็นผู้แทนนิติบุคคลโดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้¹⁰¹

1. ความหมายของ “นายจ้าง” ตามพระราชบัญญัติความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. 2554

พระราชบัญญัติความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. 2554 มีเจตนารมณ์เพื่อประโยชน์ในการวางมาตรการควบคุม กำกับ ดูแล และบริหารจัดการ ด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานอย่างเหมาะสม สำหรับป้องกัน สงวนรักษาทรัพยากรบุคคลอันเป็นกำลังสำคัญของชาติ จะเห็นได้จากหน้าที่ต่าง ๆ ของนายจ้างตามที่ปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติฉบับนี้ เช่น การบริหาร จัดการ และดำเนินการด้านความ

¹⁰¹ สุริเยนทร์ ศรีสังข์, “ความรับผิดทางอาญาของนายจ้างตามพระราชบัญญัติความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. 2554,” สืบค้นเมื่อวันที่ 16 กันยายน 2563, จาก <https://lawforasean.krisdika.go.th/File/files/1531959057.23c19c9a86c126437c8a2dba3f5dd504.pdf>.

ปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานนั้นให้ขึ้นไป ตามมาตรฐานที่กำหนด ในกฎกระทรวงตามมาตรา 8 วรรคหนึ่งและวรรคสอง¹⁰² การจัดให้มีเจ้าหน้าที่ หรือบุคลากร เพื่อดำเนินการด้านความปลอดภัยในสถานประกอบกิจการตามมาตรา 13 วรรคหนึ่ง¹⁰³ การแจ้งให้ ลูกจ้างทราบถึงอันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากการทำงานและแจกคู่มือปฏิบัติงานให้แก่ลูกจ้าง ตาม มาตรา 14¹⁰⁴ และการจัดให้มีการฝึกอบรมความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อม ในการทำงานตามมาตรา 16 วรรคหนึ่งและวรรคสอง¹⁰⁵ เป็นต้น และหากเจ้าของหรือผู้ครอบครอง สถานที่ ที่มีลูกจ้างทำงานอยู่ด้วยนั้นฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดดังกล่าว ก็จะต้อง ได้รับโทษตามที่พระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดไว้ในหมวด 4 บทกำหนดโทษเช่นเดียวกับนายจ้าง ที่แท้จริงของลูกจ้างด้วย

2. ความรับผิดชอบทางอาญาของ “นายจ้าง” ที่เป็นคนบุคคลธรรมดาตามพระราชบัญญัติ ความ ปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. 2554

พระราชบัญญัติความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. 2554 ได้กำหนดนิยามให้ “นายจ้าง” หมายความรวมถึง ผู้ประกอบกิจการซึ่งยอมให้บุคคลหนึ่ง บุคคลใดมาทำงานหรือทำผลประ โยชน์ให้แก่หรือในสถานประกอบกิจการ ไม่ว่าจะทำงานหรือ การทำผลประ โยชน์นั้นจะเป็นส่วนหนึ่งส่วนใดหรือทั้งหมดในกระบวนการผลิตหรือธุรกิจในความ

¹⁰² มาตรา 8 ให้นายจ้างบริหาร จัดการ และดำเนินการด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และ สภาพแวดล้อมในการทำงาน ให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดในกฎกระทรวง

การกำหนดมาตรฐานตามวรรคหนึ่ง ให้นายจ้างจัดทำเอกสารหรือรายงานใดโดยมีการ ตรวจสอบหรือ รับรองโดยบุคคล หรือนิติบุคคลตามที่กำหนดในกฎกระทรวง.

¹⁰³ มาตรา 13 ให้นายจ้างจัดให้มีเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงาน บุคลากร หน่วยงาน หรือคณะ บุคคล เพื่อดำเนินการด้านความปลอดภัยในสถานประกอบกิจการตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ที่กำหนด ในกฎกระทรวง.

¹⁰⁴ มาตรา 14 ในกรณีที่นายจ้างให้ลูกจ้างทำงานในสภาพการทำงานหรือสภาพแวดล้อม ในการทำงาน ที่อาจทำให้ลูกจ้างได้รับอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพอนามัย ให้นายจ้างแจ้งให้ลูกจ้าง ทราบถึง อันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากการทำงานและแจกคู่มือปฏิบัติงานให้ลูกจ้างทุกคนก่อนที่ลูกจ้างจะเข้าทำงาน เปลี่ยนงาน หรือเปลี่ยนสถานที่ทำงาน.

¹⁰⁵ มาตรา 16 ให้นายจ้างจัดให้ผู้บริหาร หัวหน้างาน และลูกจ้างทุกคนได้รับการฝึกอบรม ความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน เพื่อให้บริหารจัดการ และดำเนินการ ด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานได้อย่างปลอดภัย

ในกรณีที่นายจ้างรับลูกจ้างเข้าทำงาน เปลี่ยนงาน เปลี่ยนสถานที่ทำงาน หรือเปลี่ยนแปลง เครื่องจักร หรืออุปกรณ์ ซึ่งอาจทำให้ลูกจ้างได้รับอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพอนามัย ให้นายจ้าง จัดให้มีการ ฝึกอบรมลูกจ้างทุกคนก่อนการเริ่มทำงาน.

รับผิดชอบ ของผู้ประกอบการนั้นหรือไม่ก็ตาม จึงต้องถือว่า ผู้ประกอบการนั้นเป็น “นายจ้าง” ตามความหมาย ในคำนิยามแห่งพระราชบัญญัติความปลอดภัย อาชีวอนามัย ตลอดจนสภาพแวดล้อม พ.ศ. 2554 และมีหน้าที่ต้องดำเนินการต่าง ๆ เพื่อความปลอดภัยแก่บุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับสถานประกอบการของตนตามที่พระราชบัญญัติความปลอดภัย อาชีวอนามัย ตลอดจนสภาพแวดล้อม พ.ศ. 2554 กำหนดไว้

การพิจารณาความรับผิดทางอาญาของนายจ้างนั้น มีหลักการพิจารณา ตามหลักกฎหมายอาญาตามมาตรา 2 วรรคหนึ่ง แห่งประมวลกฎหมายอาญา ที่บัญญัติว่า “บุคคล จักต้องรับโทษในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิด และกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้น ต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย” ซึ่งมีความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ส่วนที่ 4 สิทธิ ในกระบวนการยุติธรรม มาตรา 39 วรรคหนึ่ง¹⁰⁶ ที่บัญญัติว่า “บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิด มิได้” แต่การที่จะพิจารณาตีความให้ครอบคลุมไปถึงความรับผิดทางอาญาของผู้ประกอบการ ให้รับผิดชอบร่วมกับนายจ้างที่แท้จริงของลูกจ้างเพียงเพราะถือเป็น “นายจ้าง” ตามความหมายในคำนิยามแห่งพระราชบัญญัติความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. 2554 ทั้งที่มิได้เป็นผู้กระทำความผิดด้วยนั้น เห็นว่า การพิจารณาความรับผิดทางอาญาของบุคคลถือเป็นเรื่องที่มีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคล จึงจำเป็นต้องพิจารณาโดยเคร่งครัดตามหลักความรับผิดทางอาญาโดยการพิจารณาจากเจตนาของการกระทำความผิดเฉพาะตัวบุคคลตามมาตรา 59¹⁰⁷ แห่ง

¹⁰⁶ ปัจจุบันตรงกับมาตรา 29 วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.

¹⁰⁷ มาตรา 59 บุคคลจะต้องรับผิดในทางอาญาก็ต่อเมื่อได้กระทำโดยเจตนา เว้นแต่จะได้กระทำโดยประมาท ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิดเมื่อได้กระทำโดยประมาท หรือเว้นแต่ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยแจ้งชัดให้ต้องรับผิดแม้ได้กระทำโดยไม่มีเจตนา

กระทำโดยเจตนา ได้แก่กระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำและในขณะที่เดียวกันผู้กระทำ ประสงค์ต่อผลหรือยอมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้น

ถ้าผู้กระทำมิได้รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิด จะถือว่าผู้กระทำประสงค์ต่อผล หรือยอมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้นมิได้

กระทำโดยประมาท ได้แก่กระทำความผิดมิใช่โดยเจตนา แต่กระทำโดยปราศจากความระมัดระวัง ซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้นจักต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์ และผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวังเช่นว่านั้นได้ แต่หาได้ใช้ให้เพียงพอไม่

ประมวลกฎหมายอาญา และผู้กระทำความผิดต้องเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการกระทำความผิด หรือละเว้นการกระทำใด ๆ ครอบคลุมองค์ประกอบความผิดนั้น ๆ ศาลจึงจะพิพากษาลงโทษได้ ดังนั้น ผู้ประกอบกิจการที่กฎหมายให้ถือเป็น “นายจ้าง” ตามความหมายในคำนิยามแห่งพระราชบัญญัติความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. 2554 แต่เมื่อมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องและมิได้มีเจตนาในการกระทำความผิด บุคคลเหล่านี้ก็อาจไม่ต้องรับผิดทางอาญาตามพระราชบัญญัติความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. 2554 ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงเห็นว่า การพิจารณาความรับผิดทางอาญาของ “นายจ้าง” จึงเป็นเรื่องที่ต้องพิจารณาแยกต่างหากจากความรับผิดตามพระราชบัญญัติความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. 2554 โดยไม่อาจตีความหมายอย่างแคบให้ผู้ประกอบกิจการต้องร่วมรับผิดทางอาญากับนายจ้างที่แท้จริงของลูกจ้างทั้งที่มีได้เป็นผู้กระทำความผิดโดยตรงตามพระราชบัญญัติความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. 2554 ได้

3. ความรับผิดทางอาญาของ “นายจ้าง” ที่เป็นผู้แทนของนิติบุคคล ตามพระราชบัญญัติความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. 2554

นิติบุคคลถือเป็นบุคคลที่กฎหมายสมมุติขึ้นเพื่อให้มีสภาพบุคคลเช่นเดียวกับบุคคลธรรมดาโดยสามารถแสดงความสามารถของนิติบุคคลได้โดยผ่านผู้แทนของนิติบุคคลตามมาตรา 70¹⁰⁸ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และเมื่อผู้แทนนิติบุคคลแสดงเจตนาอันใดซึ่งอยู่ในอำนาจหน้าที่ของผู้แทนนิติบุคคลตามขอบวัตถุประสงค์ของนิติบุคคลแล้วย่อมถือว่าเป็นการ แสดงเจตนาของนิติบุคคลนั่นเอง และทำให้นิติบุคคลนั้นอาจมีเจตนาอันเป็นองค์ประกอบความผิด ในทางอาญาและกระทำความผิดซึ่งผู้กระทำความผิดต้องมีเจตนา รวมทั้งต้องรับโทษทางอาญา เท่าที่ลักษณะแห่งโทษจะเปิดช่องให้ลงแก่นิติบุคคลนั้น ซึ่งต้องพิจารณาตามลักษณะความผิด พฤติการณ์แห่งการกระทำและอำนาจหน้าที่ของผู้แทนนิติบุคคลประกอบกับวัตถุประสงค์ของนิติบุคคล เป็นรายกรณี ๆ ไป¹⁰⁹

การกระทำ ให้หมายความรวมถึงการให้เกิดผลอันหนึ่งอันใดขึ้น โดยงดเว้นการที่จักต้องกระทำ เพื่อป้องกันผลนั้นด้วย.

¹⁰⁸ มาตรา 70 นิติบุคคลต้องมีผู้แทนคนหนึ่งหรือหลายคน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมาย ข้อบังคับ หรือตราสารจัดตั้งจะได้กำหนดไว้ ความประสงค์ของนิติบุคคลย่อมแสดงออกโดยผู้แทนของนิติบุคคล.

¹⁰⁹ บัญญัติ สุชีวะ, “ความรับผิดทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคล,” บทบัญญัติ, เล่มที่ 33, ตอนที่ 1, น. 4.

2.6.5 พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522

พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ถือเป็นกฎหมายที่มีเจตนารมณ์เพื่อรักษาประโยชน์สาธารณะ หากมีการฝ่าฝืนจึงถือว่าเป็นการกระทำที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อย โดยมีสภาพบังคับ 2 อย่าง คือ

1. สภาพบังคับทางอาญา กล่าวคือ ผู้กระทำความผิดที่ฝ่าฝืนกฎหมายนั้น จะถูกลงโทษทางอาญา จำคุก หรือปรับ และถูกดำเนินคดีในศาลยุติธรรม

2. สภาพบังคับทางปกครอง กล่าวคือ หากมีการฝ่าฝืนคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่นที่ได้มีคำสั่งต่าง ๆ เจ้าพนักงานท้องถิ่น มีอำนาจออกคำสั่งและบังคับแก่ ตัวอาคารที่ฝ่าฝืน ซึ่งผู้รับคำสั่งจะต้องใช้สิทธิอุทธรณ์คำสั่งต่อคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์ ถ้าคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์ มีคำวินิจฉัยแล้วไม่เห็นด้วย ก็ต้องเสนอคดีต่อศาลปกครองต่อไป¹¹⁰

ประเทศไทยมีกฎหมายที่ใช้ในการควบคุมอาคารโดยทั่วไป คือ พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 และมีการแก้ไขเพิ่มเติมจำนวน 4 ครั้ง คือ พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2543 พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2558 โดยมีเจตนารมณ์ของกฎหมายเพื่อควบคุมและตรวจสอบการก่อสร้าง คัดแปลง รื้อถอน เคลื่อนย้าย การใช้ หรือเปลี่ยนแปลงใช้อาคารที่อยู่ในเขตพื้นที่ควบคุมอาคาร เขตผังเมืองรวม หรือประเภทอาคารที่ถูกควบคุมตามกฎหมาย โดยที่พระราชบัญญัตินี้ยึดหลักการกระจายอำนาจในการควบคุมอาคารให้แก่ราชการส่วนท้องถิ่นเพื่อกำหนดรายละเอียดเพิ่มเติมจากที่กำหนดไว้

1. ขอบเขตการบังคับใช้กฎหมาย

พระราชบัญญัติควบคุมอาคารนี้ มีข้อแตกต่างจากกฎหมายอื่น ๆ กล่าวคือ เมื่อมีการประกาศใช้แล้วนั้น จะยังไม่ได้มีผลบังคับใช้เป็นการทั่วไป จะต้องมีการไปตราพระราชกฤษฎีกาว่า จะบังคับใช้ในท้องที่ไหนบ้าง¹¹¹ ซึ่งส่วนใหญ่มันจะเป็นท้องที่ ที่มีความเจริญแล้วที่มีการบังคับใช้ เนื่องจากพระราชบัญญัตินี้มีเจตนารมณ์ของกฎหมายที่จะควบคุมการก่อสร้างอาคารก่อสร้างที่

¹¹⁰ สนิท สนันศิลป์, *อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่ 2*, น. ก.

¹¹¹ มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา และจะใช้บังคับในท้องที่ใด มีบริเวณเพียงใด ให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา

สำหรับเขตท้องที่ที่ได้มีการประกาศให้ใช้บังคับผังเมืองรวมตามกฎหมายว่าด้วยการผังเมืองหรือเขตท้องที่ที่ได้เคยมีการประกาศดังกล่าวให้ใช้พระราชบัญญัตินี้บังคับตามเขตของผังเมืองรวมนั้น โดยไม่ต้องตราเป็นพระราชกฤษฎีกา.

มีขนาดใหญ่ให้มีความมั่นคง ปลอดภัย แต่ในพื้นที่ห่างไกลความเจริญที่มีงานก่อสร้างขนาดเล็ก หรือมีการก่อสร้างค่อนข้างน้อย ก็ยังไม่มีการตราพระราชกฤษฎีกาบังคับใช้

2. วัตถุประสงค์ของการควบคุมอาคาร ตามพระราชบัญญัตินี้ แยกเป็นเรื่อง ๆ ได้ดังนี้¹¹²

2.1 เพื่อประโยชน์ในความมั่นคงแข็งแรง ในหมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติ และ ในมาตรา 8 (เรื่องการออกกฎกระทรวง)¹¹³

2.2 เพื่อความปลอดภัย ตามมาตรา 46¹¹⁴ ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจสั่งให้แก้ไขได้ ตามหลักเกณฑ์ หากมีสภาพที่เป็นอันตราย

2.3 เพื่อป้องกันอัคคีภัย เช่น กำหนดให้มีระบบ ท่อขึ้นที่เก็บน้ำสำรอง ระบบดับเพลิง

2.4 เพื่อการสาธารณสุข โดยปรากฏใน มาตรา 8 กฎกระทรวงฉบับที่ 3 เช่น เรื่องการกำหนดแบบห้องส้วม การระบายอากาศ เป็นต้น

2.5 เพื่อการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

2.6 เพื่อการผังเมือง คือ การกำหนดเขตก่อสร้าง เพื่อความเป็นระเบียบเอกสาร สถาปัตยกรรม

2.7 เพื่ออำนวยความสะดวกแก่การจราจร

3. ขั้นตอนการขออนุญาตการก่อสร้าง ดัดแปลง รื้อถอน หรือเคลื่อนย้ายอาคาร

¹¹² ชุมพล นาวงษ์, “ปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522,” (การศึกษาศิระ มหบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2559), น. 31-34.

¹¹³ มาตรา 8 เพื่อประโยชน์แห่งความมั่นคงแข็งแรง ความปลอดภัย การป้องกันอัคคีภัย การสาธารณสุข การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การผังเมือง การสถาปัตยกรรม และการอำนวยความสะดวกแก่การจราจร ตลอดจน การอื่นที่จำเป็นเพื่อปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการควบคุมอาคาร มีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนด.

¹¹⁴ มาตรา 46 ในกรณีที่อาคารซึ่งก่อสร้าง ดัดแปลง หรือเคลื่อนย้าย โดยได้รับอนุญาต ตามพระราชบัญญัตินี้ หรือได้ก่อสร้าง ดัดแปลง หรือเคลื่อนย้ายก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ มีสภาพหรือ มีการใช้ที่อาจเป็นภัยอันตรายต่อสุขภาพ ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สิน หรืออาจไม่ปลอดภัยจากอัคคีภัยหรือก่อให้เกิด เหตุรำคาญหรือกระทบกระเทือนต่อการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจสั่งให้ดำเนินการ แก้ไขตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนด ในกฎกระทรวง

ในกรณีที่ไม่มี การปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่นตามวรรคหนึ่ง และ ถ้าอาคารนั้นอาจเป็น ภัยอันตรายอย่างร้ายแรงต่อสุขภาพ ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สิน ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจสั่งให้รื้อถอนอาคารนั้น ได้โดยให้นำมาตรา 42 มาใช้บังคับโดยอนุโลม.

การขออนุญาต ผู้ขออนุญาตจะต้องยื่นคำขอ พร้อมเอกสารให้เจ้าพนักงานท้องถิ่น ตรวจสอบพิจารณาในการออกใบอนุญาต และมีหนังสือแจ้งกลับให้ผู้ขอทราบภายใน 45 วัน นับแต่ได้รับคำขอ ตามมาตรา 21, 22, 25 และมาตรา 26¹¹⁵ และผู้ได้รับใบอนุญาตก็ต้องมีหนังสือแจ้งชื่อผู้ควบคุมงาน¹¹⁶ เพื่อให้เป็นบุคคลที่รับผิดชอบในการดำเนินงาน ทั้งนี้จะเห็นได้ว่า

¹¹⁵ มาตรา 21 ผู้ใดจะก่อสร้าง ดัดแปลง หรือเคลื่อนย้ายอาคารต้องได้รับใบอนุญาต จากเจ้าพนักงานท้องถิ่น หรือแจ้งต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นและดำเนินการตามมาตรา 39 ทวิ

มาตรา 22 ผู้ใดจะรื้อถอนอาคารดังต่อไปนี้ ต้องได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่น หรือแจ้งต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นและดำเนินการตามมาตรา 39 ทวิ

(1) อาคารที่มีส่วนสูงเกินสิบห้าเมตรซึ่งอยู่ห่างจากอาคารอื่นหรือที่สาธารณะน้อยกว่าความสูงของอาคาร

(2) อาคารที่อยู่ห่างจากอาคารอื่นหรือที่สาธารณะน้อยกว่าสองเมตร

มาตรา 25 ในกรณีที่เป็นการยื่นคำขอรับใบอนุญาต ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นตรวจสอบพิจารณาและออกใบอนุญาตหรือมีหนังสือแจ้งคำสั่งไม่อนุญาตพร้อมด้วยเหตุผล ให้ผู้ขอรับใบอนุญาตทราบภายในสี่สิบห้าวัน นับแต่วันที่รับคำขอ

ในกรณีมีเหตุจำเป็นที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นไม่อาจออกใบอนุญาตหรือยังไม่อาจมีคำสั่งไม่อนุญาตได้ ภายในกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง ให้ขยายเวลาออกไปได้อีกไม่เกินสองคราว ๆ ละไม่เกินสี่สิบห้าวัน แต่ต้องมีหนังสือแจ้งการขยายเวลาและเหตุจำเป็นแต่ละคราวให้ผู้ขอรับใบอนุญาตทราบก่อนสิ้นกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่งหรือตามที่ได้ขยายเวลาไว้นั้น แล้วแต่กรณี

ในกรณีที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นออกใบอนุญาตหรือมีคำสั่งไม่อนุญาตให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นแจ้งให้ผู้ขอรับใบอนุญาตทราบโดยไม่ชักช้า

มาตรา 26 ในกรณีที่การก่อสร้าง ดัดแปลง รื้อถอน หรือเคลื่อนย้ายอาคารที่ขออนุญาตนั้น มีลักษณะหรืออยู่ในประเภทที่ได้กำหนดเป็นวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพวิศวกรรมหรือเป็นวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพสถาปัตยกรรม ถ้าวิศวกรหรือสถาปนิกผู้รับผิดชอบในการนั้น ตามที่ระบุไว้ในคำขอมิได้เป็นผู้ได้รับใบอนุญาตให้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมหรือวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมตามกฎหมายดังกล่าว แล้วแต่กรณี ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นปฏิเสธไม่รับพิจารณาคำขอนั้น.

¹¹⁶ ผู้ควบคุมงานจะเป็นใครก็ได้ เป็นเจ้าของอาคารก็ได้ แต่ถ้าอาคารนั้นเป็นอาคารที่กฎหมายวิชาชีพวิศวกรรมกำหนดว่าต้องมีวิศวกรงาน ผู้ควบคุมงานก็ต้องเป็นวิศวกร ตามมาตรา 29

มาตรา 29 เมื่อได้รับใบอนุญาตแล้ว ให้ผู้ได้รับใบอนุญาตมีหนังสือแจ้งชื่อผู้ควบคุมงานกับวันเริ่มต้น และวันสิ้นสุดการดำเนินการตามที่ได้รับอนุญาตให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นทราบพร้อมทั้งแนบหนังสือแสดงความยินยอมของผู้ควบคุมงานมาด้วย

ผู้ควบคุมงานจะเป็นบุคคลใดหรือเป็นเจ้าของอาคารก็ได้ เว้นแต่จะเป็นการต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพวิศวกรรมหรือกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพสถาปัตยกรรม.

การควบคุมอาคารตามกฎหมายนี้มีเจ้าพนักงานท้องถิ่น¹¹⁷ เป็นกลไกที่สำคัญในการควบคุม กำกับดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมาย ได้แก่ เป็นทั้งผู้พิจารณาอนุญาตให้ก่อสร้าง ดัดแปลง รื้อถอน เคลื่อนย้าย รับรองการใช้ หรือเปลี่ยนแปลงอาคาร รับรองการตรวจสอบ หากมีการฝ่าฝืน กฎหมาย เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจที่จะสั่งให้ระงับการกระทำที่ฝ่าฝืนได้ สั่งห้ามเข้าไปใช้อาคาร ได้ สั่งให้แก้ไขให้ถูกต้องหรือถ้าไม่มีการแก้ไขก็สั่งให้รื้อถอนได้

4. การอุทธรณ์คำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่น

พระราชบัญญัติ¹¹⁸ ได้มอบหมายให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจหลักในการควบคุมดูแล ให้มีการปฏิบัติตามกฎหมาย โดยให้อำนาจหน้าที่ดังที่กล่าวมาในข้างต้น หากผู้ได้รับคำสั่งเห็นว่า คำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่นไม่เป็นธรรมหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งถือว่าเป็นคำสั่งทางปกครอง หากสามารถยื่นอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวได้ การอุทธรณ์คำสั่งตามกฎหมายนี้เป็นการอุทธรณ์บังคับ กล่าวคือ เป็นเงื่อนไขของผู้ที่ฟ้องคดีต่อศาลปกครอง จะต้องอุทธรณ์คำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่น ต่อคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์ตามขั้นตอนของกฎหมายก่อน ตามมาตรา 52¹¹⁸

¹¹⁷ มาตรา 4 “เจ้าพนักงานท้องถิ่น” หมายความว่า

- (1) นายกเทศมนตรี สำหรับในเขตเทศบาล
- (2) นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด สำหรับในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัด
- (3) ประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล สำหรับในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล
- (4) ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร สำหรับในเขตกรุงเทพมหานคร
- (5) นายกเมืองพัทยา สำหรับในเขตเมืองพัทยา
- (6) ผู้บริหารท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด สำหรับในเขต องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น

¹¹⁸ มาตรา 52 ผู้ขอรับใบอนุญาต ผู้ได้รับใบอนุญาต ผู้แจ้งตามมาตรา 39 ทวิและ ผู้ได้รับคำสั่งจาก เจ้าพนักงานท้องถิ่นตามพระราชบัญญัตินี้มีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวต่อคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์ได้ ภายในสามสิบวันนับแต่วันทราบคำสั่ง

การอุทธรณ์ตามวรรคหนึ่งให้ทำเป็นหนังสือและยื่นต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นผู้ออกคำสั่งดังกล่าว และ ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นจัดส่งอุทธรณ์และเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องทั้งหมดไป ยังคณะกรรมการพิจารณา อุทธรณ์ภายในสิบวันนับแต่วันที่ได้รับอุทธรณ์

ให้คณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์มีคำวินิจฉัยอุทธรณ์ตามวรรคหนึ่งภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ ได้รับ อุทธรณ์ แล้วแจ้งคำวินิจฉัยพร้อมด้วยเหตุผลเป็นหนังสือไปยังผู้อุทธรณ์และเจ้าพนักงานท้องถิ่น

ถ้าผู้อุทธรณ์ไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยอุทธรณ์ ให้เสนอคดีต่อศาลภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ ได้รับ แจ้งคำวินิจฉัยอุทธรณ์

ในกรณีที่คณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์หรือศาลได้มีคำ วินิจฉัย หรือคำพิพากษาเป็นประการใด ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นปฏิบัติตามนั้น

5. บทกำหนดโทษ

จากการที่พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 นี้ ให้อำนาจเจ้าพนักงานท้องถิ่นในการเข้าไปตรวจสอบดูแล โดยประชาชนมีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่น ผู้ที่ฝ่าฝืนย่อมต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ฉะนั้นประชาชนที่จะทำการก่อสร้าง คัดแปลง หรือ รื้อถอน ฯลฯ จะต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่นเสียก่อน จะกระทำการโดยปราศจากการอนุญาตของเจ้าพนักงานท้องถิ่นมิได้ ไม่เช่นนั้นจะถือว่าเป็นความผิด ซึ่งมีข้อสังเกตได้ว่าตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ ถือได้ว่าเป็นกฎหมายเทคนิค การพิจารณาความผิดที่เกิดขึ้นนั้น ไม่มีเรื่องศีลธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง¹¹⁹ จึงทำให้มองว่าผู้ที่กระทำความผิดมิได้มีจิตใจที่ชั่วร้ายอย่างอาชญากร ซึ่งแตกต่างจากอาชญากรอื่น ๆ ที่เมื่อสังคมรับรู้ว่าเป็นผู้กระทำความผิดก็จะเกิดการประณามการกระทำนั้น ซึ่งแตกต่างจากผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคารฯ ก็จะไม่มีการออกมาประณาม เพราะเป็นเรื่องที่ยากและเฉพาะทางที่ผู้อื่นจะทราบได้ว่าเป็นอาคารที่ฝ่าฝืนกฎหมายหรือไม่ หรือหากทราบก็จะไม่ดำเนินเพราะคนส่วนใหญ่มองว่าลักษณะความผิดไม่กระทบต่อตนเอง จนบางครั้งอาจเกิดการละเลยจนนำไปสู่โศกนาฏกรรม เช่น อาคารถล่ม เป็นเหตุให้มีผู้บาดเจ็บ เสียชีวิตจำนวนมาก ฉะนั้นผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าการบังคับโทษทางกฎหมายเทคนิคจึงต้องรุนแรงและแน่นอน รวมทั้งควรสร้างแนวคิดที่ว่า การกระทำความผิดเช่นนี้เป็นเรื่องผิดศีลธรรมเพื่อให้ผู้กระทำความผิดเกิดความรู้สึกที่ตนกระทำความผิดทางด้านศีลธรรมควบคู่ไปด้วย

นอกจากบทลงโทษทางปกครองที่กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 แล้ว ยังมีบทลงโทษทางอาญาด้วย มี 2 สถาน คือ โทษจำคุก และโทษปรับ¹²⁰ เช่น มาตรา 65 บัญญัติว่า “ผู้ใดฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามมาตรา 21 มาตรา 22 มาตรา 31 มาตรา 32 มาตรา 33 มาตรา 34 มาตรา 52 วรรคหก มาตรา 57 หรือมาตรา 60 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ในระหว่างอุทธรณ์ ห้ามมิให้ผู้อุทธรณ์หรือเจ้าพนักงานท้องถิ่นกระทำการใดแก่อาคารอันเป็นมูลกรณีแห่งการอุทธรณ์ เว้นแต่อาคารนั้นจะเป็นภัยอันตรายต่อบุคคลหรือทรัพย์สินหรือมีลักษณะซึ่งไม่อาจรอได้
ให้นำมาตรา 47 มาใช้บังคับแก่การแจ้งคำวินิจฉัยอุทธรณ์โดยอนุโลม.

¹¹⁹ แสวง บุญเฉลิมวาส, “ทฤษฎีสามชั้นมองในแง่กฎหมายอาญา,” ในหนังสือรวบรวบบทความ โอกาสครบรอบ 60 ปี ดร.ปรีดี เภยทรัพย์, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), น. 141.

¹²⁰ สำหรับฐานความผิดและบทกำหนดโทษเพิ่มเติมดูได้จากตาราง ภาคผนวก ก ตารางที่ 1.

นอกจากต้องระวางโทษตามวรรคหนึ่งแล้ว ผู้ฝ่าฝืน ไม่ปฏิบัติตามมาตรา 21 มาตรา 31 มาตรา 32 มาตรา 34 หรือมาตรา 57 ยังต้องระวางโทษปรับอีกวันละไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนหรือจนกว่าจะได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง”

จากบทลงโทษที่ยกมาข้างต้น พิจารณาได้ว่า วรรคแรกนั้นเป็นโทษจำคุกและโทษปรับอัตราต่ำสุด สูงสุด ส่วนวรรคสองเป็นเรื่องโทษปรับรายวัน ที่กำหนดไว้สำหรับความผิดต่อเนื่อง ซึ่งการกำหนดบทลงโทษเช่นนี้ก็เพื่อเป็นการเร่งให้ผู้กระทำความผิดปฏิบัติให้ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนดโดยเร็ว และบทกำหนดโทษส่วนใหญ่มีทั้งโทษจำคุกและโทษปรับ โดยใช้คำว่า “หรือ” เพื่อให้เป็นดุลพินิจของศาลในการกำหนดโทษที่เหมาะสม

การฝ่าฝืนกฎหมายตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร ก็จะมีบทลงโทษ อยู่ในหมวด 9 บทกำหนดโทษ ตามมาตรา 65-มาตรา 74 โดยสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 2.1 ตารางสรุปบทลงโทษ อยู่ในหมวด 9 บทกำหนดโทษ ตามมาตรา 65-มาตรา 74 ในการฝ่าฝืนกฎหมายตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร

ประเภทของการฝ่าฝืน	โทษสูงสุด
ทำการก่อสร้าง คัดแปลง เคลื่อนย้าย ใช้อาคาร โดยไม่ได้รับอนุญาต	จำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับและปรับอีกวันละไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทตลอดเวลาที่ยังมีการกระทำการฝ่าฝืน หรือจนกว่าจะได้ปฏิบัติถูกต้อง
รื้อถอนอาคารโดยไม่ได้รับอนุญาต	จำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
ทำการก่อสร้าง คัดแปลง รื้อถอน หรือเคลื่อนย้ายอาคารให้ผิดไปจากแบบแปลน แผนผังที่ได้รับอนุญาต	จำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ และปรับอีกวันละไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทตลอดเวลาที่ยังมีการกระทำการฝ่าฝืน หรือจนกว่าจะได้ปฏิบัติถูกต้อง

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

ประเภทของการฝ่าฝืน	โทษสูงสุด
ใช้ หรือ ยินยอมให้บุคคลใดใช้อาคารซึ่งไม่เป็นอาคารประเภทควบคุมการใช้เพื่อประกอบกิจการเป็นอาคารที่ควบคุมการใช้โดยไม่ได้รับอนุญาต	จำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับไม่เกิน หกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
การฝ่าฝืนคำสั่งเจ้าพนักงานท้องถิ่นให้ดำเนินการแก้ไขข้อมูล หรือเอกสารที่เกี่ยวข้องในการอนุญาตโดยวิธีการแจ้ง	ปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท
การฝ่าฝืนไม่รื้อถอนอาคารตามคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่น เนื่องจากมีการกระทำอันฝ่าฝืนกฎหมาย และมีได้อยู่ระหว่างอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าว	จำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ และปรับอีกวันละไม่เกินสามหมื่นบาทตลอดเวลาที่ยังมีการกระทำการฝ่าฝืน หรือจนกว่าจะได้ปฏิบัติถูกต้อง
การฝ่าฝืนคำสั่งเจ้าพนักงานท้องถิ่นกรณีที่ได้มีการก่อสร้าง ดัดแปลง รื้อถอน หรือเคลื่อนย้ายอาคาร โดยฝ่าฝืนกฎหมายซึ่งเจ้าพนักงานท้องถิ่นได้ออกคำสั่งให้ระงับการกระทำดังกล่าว หรือสั่งห้ามใช้หรือเข้าไปในอาคาร	จำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ และปรับอีกวันละไม่เกินสามหมื่นบาทตลอดเวลาที่ยังมีการกระทำการฝ่าฝืน หรือจนกว่าจะได้ปฏิบัติถูกต้อง
การฝ่าฝืนคำสั่งเจ้าพนักงานท้องถิ่นกรณีที่ตั้งให้เจ้าของอาคารหรือผู้ครอบครองอาคารระงับการใช้อาคารควบคุมการใช้ในส่วนที่ยังไม่ได้ไปรับรองอนุญาต หรือแจ้งต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่น	จำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ และปรับอีกวันละไม่เกินสามหมื่นบาทตลอดเวลาที่ยังมีการกระทำการฝ่าฝืน หรือจนกว่าจะได้ปฏิบัติถูกต้อง

จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 แล้วจะพบว่า โทษจำคุกนั้น อัตราโทษสูงสุด เพียง 6 เดือน เว้นแต่จะเป็นความผิดที่กฎหมายบัญญัติไว้ระวางโทษเป็นสองเท่าของอัตราโทษสำหรับความผิดนั้น ๆ เช่น มาตรา 69 บัญญัติให้ระวางโทษ

เป็นสองเท่าของอัตราโทษสำหรับความผิดนั้น ๆ หากเป็นการกระทำของผู้ดำเนินการ หมายความว่า อัตราโทษจำคุกก็จะเปลี่ยนไปเป็นจำคุกไม่เกิน 12 เดือน

ส่วนของโทษปรับนั้น มี 2 ลักษณะ คือ โทษปรับโทษปรับอัตราต่ำสุด สูงสุด และโทษปรับรายวัน ซึ่งโทษปรับรายวันจะมีเฉพาะในความผิดที่เป็นการกระทำต่อเนื้อและบางฐานความผิด ส่วนในโทษปรับตามอัตราต่ำสุด สูงสุดนั้น พระราชบัญญัติกำหนดโทษปรับสูงสุด คือ 100,000 บาท เว้นแต่จะเป็นความผิดที่กฎหมายบัญญัติไว้ระวางโทษเป็นสองเท่าของอัตราโทษสำหรับความผิดนั้น ๆ เช่นกัน โทษปรับก็จะกลายเป็น 200,000 บาท และอัตราโทษปรับต่ำสุดคือไม่เกิน 1,000 บาท ส่วนโทษปรับรายวัน คือวันละไม่เกิน 30,000 บาท ในอัตราโทษสูงสุด เว้นแต่จะเป็นความผิดที่กฎหมายบัญญัติไว้ระวางโทษเป็นสองเท่าของอัตราโทษสำหรับความผิดนั้น ๆ เช่นกัน โทษปรับรายวันก็จะกลายเป็นวันละไม่เกิน 60,000 บาท ซึ่งโทษปรับอัตราต่ำสุดไม่เกินวันละ 5,000 บาท

เมื่อพิจารณาที่อัตราโทษที่กล่าวมาแล้วนั้น จะเห็นได้ว่า แม้การลงโทษในปัจจุบันตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคารฯ นี้ จะมีการแก้ไขมาอย่างแต่เนื่องก็ตาม แต่ผู้เขียนเห็นว่า หากเทียบกับรายได้หรือผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบการก่อสร้างได้รับนั้น แม้จะเป็นการลงโทษปรับในอัตราที่สูงที่สุดแล้ว ก็ยังมีมูลค่าต่ำกว่ารายได้หรือผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบการก่อสร้างได้รับ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากเป็นโครงการก่อสร้างที่มีมูลค่าสูง หรืออาคารขนาดใหญ่ เช่น โรงแรม สถานบันเทิง ห้างสรรพสินค้า หากศาลปรับ 400,000 บาท และปรับรายวัน วันละ 120,000 บาท ในอัตราโทษสูงสุด ก็ยังถือว่าน้อยมาก ซึ่งถือไม่ได้ว่าอัตราโทษที่มีอยู่เพียงพอต่อการยับยั้งการทำความผิด แสดงให้เห็นว่าแม้ศาลจะลงโทษในอัตราที่สูงที่สุด ก็ไม่เกิดผลตามวัตถุประสงค์ของการลงโทษ จึงส่งผลให้ผู้ประกอบการก่อสร้างยอมเสี่ยงที่จะทำความผิด ฝ่าฝืนกฎหมาย เพราะเขามองว่ามันคุ้มค่าที่เขาเองจะแสวงหาผลประโยชน์จากการทำความผิดนั้น และแม้จะมีบทลงโทษจำคุก แต่จากข้อเท็จจริงพบว่าผู้ประกอบการก่อสร้างส่วนใหญ่ ที่ทำการก่อสร้างในโครงการใหญ่ที่มีมูลค่าสูง มักจดทะเบียนเป็นบริษัท จึงทำให้ไม่สามารถลงโทษจำคุกตัวบริษัทที่เป็นนิติบุคคลได้ เพราะนิติบุคคลถือเป็นสิ่งที่ไม่มีความผิดด้วยทำให้ไม่สามารถรับโทษประหารชีวิตหรือโทษจำคุกได้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าโทษที่บังคับใช้ได้ตามความเป็นจริงนั้น ส่วนใหญ่เป็นโทษปรับ หมายความว่าโทษที่จะมีผลในการข่มขู่ยับยั้งไม่ให้ผู้ประกอบการก่อสร้างทำความผิด เกิดความเข็ดหลาบได้ก็มีแต่โทษปรับเท่านั้น แต่หากพิจารณาจากอัตราโทษแล้ว โทษปรับนั้นสามารถส่งผลถึงผู้ประกอบการก่อสร้างรายย่อยเท่านั้น หรือ แค่ในการก่อสร้างโครงการเล็ก ๆ แต่ไม่อาจส่งผลถึงผู้ประกอบการก่อสร้างรายใหญ่ที่มีมูลค่าสูง ในโครงการใหญ่ ๆ ซึ่งเวลาเกิดอุบัติเหตุ ก็จะส่งผลกระทบต่อและสร้างความเสียหายต่อประชาชนได้มากกว่า

2.6.6 กฎกระทรวง

เป็นกฎหมายที่กำหนดรายละเอียดต่าง ๆ ตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 โดยสามารถแยกได้ดังต่อไปนี้ คือ

1) กฎกระทรวงกำหนดในเรื่องขั้นตอน รายละเอียดต่าง ๆ ในการปฏิบัติตามกฎหมาย เช่น การขอรับใบอนุญาต ค่าธรรมเนียมในการตรวจพิจารณาอนุญาต แบบฟอร์มหนังสือ คำสั่ง ใบอนุญาต ฯลฯ ที่ใช้ปฏิบัติ

2) กฎกระทรวงกำหนดในเรื่องวิศวกรรมและสถาปัตยกรรม เช่น กำหนดการรับน้ำหนัก ความต้านทาน ความคงทนของวัสดุที่ใช้ ลักษณะ รูปทรง และแนวทางของอาคาร เป็นต้น

3) กฎกระทรวงกำหนดบริเวณห้ามก่อสร้าง ฯลฯ เช่น บริเวณ โดยรอบพุทธมณฑล เป็นต้น

บทที่ 3

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีกับผู้ประกอบการก่อสร้าง ที่เป็นนิติบุคคลของต่างประเทศ

ในบทนี้ ผู้ศึกษาจะทำการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญากับผู้ประกอบการก่อสร้างที่มีสถานะเป็นนิติบุคคลในต่างประเทศ โดยในส่วนของประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี ผู้ศึกษาจะทำการศึกษากฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และในส่วนของประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย ผู้ศึกษาจะทำการศึกษากฎหมายของประเทศฝรั่งเศส ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

3.1.1 การดำเนินคดีอาญากับนิติบุคคลในประเทศสหรัฐอเมริกา

ลักษณะของการดำเนินคดีอาญากับนิติบุคคล มีความแตกต่างจากคดีอาญาประเภทอื่น ในเหตุผลด้านปริมาณมากกว่าด้านคุณภาพ คดีที่เกิดขึ้นมีเป็นจำนวนมาก แต่ไม่ได้วางแนววินิจฉัยไว้ในคำพิพากษา ที่จะสามารถนำมาใช้ในคดีหลัง เนื่องจากในระบบกฎหมายไม่เป็นลายลักษณ์อักษรนั้น จะถือเอาคำพิพากษาของศาลเป็นกฎหมายที่จะใช้วินิจฉัยในคดีหลัง สำหรับด้านอื่น คดีอาญาของนิติบุคคลแตกต่างเล็กน้อยจากคดีทั่วไป ดังนั้นจึงเป็นสิ่งธรรมดาที่ข้อบัญญัติวิธีการในการดำเนินคดีอาญา (Federal Rules of Criminal Procedure) และหลักการนำเสนอพยานหลักฐาน (Federal Rules of Evidence) มีรูปแบบส่วนใหญ่เหมือนกับแบบพิธีสำหรับจำเลยที่เป็นบุคคลธรรมดาคนเดียว แต่การลงโทษผู้ฝ่าฝืนโดยปกติจะถูกลงโทษปรับมากกว่าการลงโทษจำคุก¹

เดิมในสหรัฐอเมริกามีความเห็นว่านิติบุคคลไม่อาจมีความรับผิดชอบทางอาญาได้เช่นเดียวกับ ประเทศอังกฤษด้วยเหตุผลหลายประการ เช่น นิติบุคคลไม่มีจิตใจทำให้นิติบุคคลไม่สามารถแสดง

¹ Ben Jacobson, "Corporate Crime: New investigation Horizon," Criminal and Civil investigation Handbook, ed. Joseph J. Grau (New York: Mc Grew Hill, 1981), pp. 6-4.

เจตนาทางอาญาซึ่งเป็นองค์ประกอบความผิดทางอาญาได้และนิติบุคคลก็ไม่มีตัวตนด้วยทำให้ไม่สามารถรับโทษประหารชีวิตหรือโทษจำคุกได้ เป็นต้น อย่างไรก็ตามเมื่อการประกอบกิจการในรูปแบบของนิติบุคคลมีเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบันและบ่อยครั้งที่นิติบุคคลได้ก่อให้เกิดความเสียหายซึ่งเป็นการเสียหายที่มักจะกระทบต่อความปลอดภัยของสาธารณะ โดยเฉพาะในเรื่องการก่อสร้างที่ผู้ประกอบการก่อสร้างส่วนใหญ่จะเป็นจะเป็นนิติบุคคล ดังนั้น นักกฎหมายส่วนใหญ่จึงเห็นว่ามีความจำเป็นที่จะต้องกำหนดความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลโดยศาลได้เริ่มจากการลงโทษนิติบุคคลในความผิดฐานละเว้นการกระทำ เช่น ความผิดที่นิติบุคคลละเลยไม่ซ่อมแซมถนนและสะพาน เป็นต้น ความผิดที่เกิดจากการกระทำผิดหน้าที่ เช่น ความผิดฐานกีดขวางทางหลวง เป็นต้น โดยความผิดทั้งสองมีลักษณะเป็นความรับผิดเด็ดขาด (Strict liability) เพราะไม่มี mens rea เป็นองค์ประกอบความผิด ในปัจจุบันนี้นิติบุคคลอาจมีความรับผิดทางอาญาตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาได้ใน 2 กรณี ใหญ่ๆ คือ ความรับผิดตามหลัก Respondent Superior และความรับผิดตาม Model Penal Code

1. ความรับผิดตามหลัก Respondent Superior

หลัก Respondent Superior นี้มาจากหลักความรับผิดในกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด โดยมีสาระสำคัญว่า ตัวการจะต้องรับผิดในการกระทำความผิดของตัวแทนซึ่งอยู่ในความควบคุมดูแล ของตนและได้กระทำการไปภายในขอบเขตแห่งงานที่จ้างด้วยโดยความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลอันเนื่องมาจากการกระทำผิดของลูกจ้างเกิดขึ้นจากแนวความคิดที่ว่า เมื่อนิติบุคคลมีความบกพร่องในการบริหารงานหรือในการสอดส่องดูแลการทำงานของลูกจ้างของตนแล้ว บริษัทก็ต้องรับผิดที่เกิดจากการกระทำของลูกจ้างด้วย กล่าวโดยสรุปตามหลัก Respondent Superior ได้ว่านิติบุคคลจะต้องรับผิดทางอาญาในกรณีที่การกระทำนั้นเป็นการกระทำของตัวแทนของนิติบุคคลซึ่งได้ กระทำในนามของนิติบุคคลและการกระทำของตัวแทนนิติบุคคลนั้นอยู่ภายในขอบเขตงานที่จ้าง

2. ความรับผิดตาม Model Penal Code ความรับผิดตาม Model Penal Code มีรายละเอียดดังนี้

1) นิติบุคคลจะต้องรับผิดในกรณีต่าง ๆ ดังนี้

(1) กรณีที่ความผิดนั้นเป็นความผิดเกี่ยวกับการละเมิดกฎหมาย ซึ่งได้แก่ ความผิดเกี่ยวกับความปลอดภัยของสาธารณะ เช่น การก่อสร้าง หรือเป็นความผิดตามกฎหมายอื่นซึ่งได้กำหนดความรับผิดของนิติบุคคล และเป็นการกระทำโดยตัวแทนของบริษัทซึ่งกระทำในนามของบริษัทและอยู่ในขอบเขตของงานที่จ้าง หรือ

(2) กรณีที่ความผิดนั้นเป็นการงดเว้นการปฏิบัติหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กฎหมายกำหนดให้นิติบุคคลมีหน้าที่ต้องปฏิบัติ

(3) กรณีที่ความผิดนั้นเป็นความผิดที่เกิดขึ้นจากการให้อำนาจการร้องขอ การสั่งการ ปฏิบัติการ หรือการยินยอมให้กระทำโดยประมาทของคณะกรรมการ หรือ ผู้บริหาร ระดับสูงซึ่งกระทำการในนามของบริษัทภายในขอบเขตแห่งงานที่จ้าง

2) เมื่อความผิดนั้นเป็นความรับผิดชอบเด็ดขาด นิติบุคคลก็ต้องรับผิดชอบเว้นแต่บทบัญญัติ แห่งกฎหมายนั้นจะแสดงให้เห็นเป็นอย่างอื่น

นอกจากนี้ในเรื่องของการลงโทษนิติบุคคลในประเทศสหรัฐอเมริกาในปัจจุบันนี้ มีการลงโทษนิติบุคคลที่กระทำผิดไว้หลายรูปแบบ ดังนี้

1. โทษปรับ จำนวนค่าปรับจะคำนึงถึงฐานะการเงินและขนาดของผู้กระทำผิดเพื่อเป็นการตัดมิให้ผู้กระทำผิดได้ประโยชน์จากการกระทำผิด

2. การคุมประพฤติ (Probation) เช่น การให้นิติบุคคลทำงานด้านบริการสังคมหรือช่วยเหลือสังคม (Community Service) ตัวอย่างเช่น ในคดี UNITED STATES V. MITSUBISHI INTERNATIONAL CARP, 677 FED 785 (9TH CIR.1982) ศาลพิพากษาให้จำเลยชำระค่าปรับ อย่างสูงไม่เกิน 20,000 ดอลลาร์ของทุกจำนวนแห่งค่าเสียหาย ศาลรอการลงโทษแต่จำนวน ค่าปรับ 1,000 ดอลลาร์แห่งค่าเสียหายกำหนดให้คุมประพฤติโดยกำหนดเงื่อนไขพิเศษให้ผู้บริหารของ บริษัทจำเลยมาช่วยพัฒนางานใน โครงการ Community Alliance Program เป็นเวลา 1 ปี และนำเงิน มาช่วยโครงการดังกล่าว 10,000 ดอลลาร์ สำหรับแต่ละความผิด²

3. โทษริบทรัพย์ เป็นการริบทรัพย์ที่ได้มาจากการกระทำผิดทั้งหมด ซึ่งรวมถึงประโยชน์ ต่าง ๆ ที่ออกเษเข้ามาภายหลังด้วย การริบทรัพย์ยังรวมไปถึงทรัพย์ของบุคคลภายนอก ที่นำมาใช้ ในการกระทำผิดด้วย ทั้งนี้จะไม่ใช้เพียงหลักความไม่มีส่วนรู้เห็นของบุคคลภายนอกในการกระทำ ผิดมาเป็น เกณฑ์ที่จะริบทรัพย์นั้นหรือไม่แต่จะพิจารณาจากหลักที่ว่าถ้าบุคคลภายนอกนั้น ประมาท ไม่จัดหาทาง ป้องกันตามควรจนทำให้มีผู้เอาทรัพย์ของตนไปใช้ในการก่อความผิดบุคคลภายนอก ก็ต้องถูกริบทรัพย์นั้น ไปด้วย

4. การแจ้งผู้เสียหาย (Notice to Victim) เป็นมาตรการในการลดความน่าเชื่อถือของ นิติ บุคคลอย่างหนึ่ง อาจทำโดยการแจ้งทางไปรษณีย์ หรือประกาศโฆษณาทางหนังสือพิมพ์ หรือสื่อ ต่าง ๆ

² วีระ ไกรกาบแก้ว, “แนวทางการขยายความรับผิดชอบของบริษัทภายใต้ศาลอาญาระหว่างประเทศ,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555).

5. การชดเชยความเสียหาย (Restitution) เป็นมาตรการทางแพ่งอย่างหนึ่ง เช่น ในคดีละเมิดศาลอาจให้ผู้กระทำผิดทำงานแทนผู้เสียหาย ในกรณีที่ผู้เสียหายได้รับบาดเจ็บต้องขาดงาน ในระหว่างรักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาล หรือหากผู้กระทำผิดถูกคุมประพฤติอยู่ และไม่ยอมชดเชยค่าเสียหายในทางแพ่งให้แก่ผู้เสียหาย ศาลอาจเพิกถอนการคุมประพฤตินั้น จะเห็นว่าการลงโทษนิติบุคคลในประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น จะนำทั้งมาตรการต่าง ๆ และ โทษทางอาญาและมาตรการทางแพ่งมากำหนดรูปแบบของการลงโทษนิติบุคคล ทั้งนี้ เพื่อให้การลงโทษเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการลงโทษนิติบุคคลให้ได้มากที่สุด

สรุปได้ว่า ความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาในปัจจุบัน นิติบุคคลอาจมีความรับผิดชอบทางอาญาได้เกือบทุกฐานความผิด ไว้ในประมวลกฎหมายอาญาของสหรัฐอเมริกาได้มีบัญญัติวัตถุประสงค์ของการลงโทษทางอาญาไว้อย่างชัดเจนอยู่ในมาตรา 1-1A2 ซึ่งบัญญัติไว้ว่าวัตถุประสงค์ของประมวลกฎหมายนี้ก็เพื่อที่จะเสริมสร้างความยุติธรรมขึ้นในระบบสหรัฐทั้งมวลเพื่อที่ประเทศชาติ และประชาชนจะได้มีความอบอุ่นใจในการรักษาไว้ซึ่งชีวิตร่างกายทรัพย์สิน ความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันและผลประโยชน์อื่น ๆ ประมวลกฎหมายนี้มุ่งมั่นที่จะส่งเสริมและคงไว้ซึ่งระบบแห่งคุณธรรมของมหาชนและการปฏิบัติได้ชอบของมหาชน โดยการลงโทษทัณฑ์อันเหมาะสม ประมวลกฎหมายนี้มุ่งมั่นที่จะส่งเสริมความปลอดภัยและความมั่นคงของบุคคลทั้งปวงโดยการป้องปรามโดยใช้วิธีแข็งต่อสังคมให้เห็นถึงความผิดต่าง ๆ ว่ามีอะไรบ้าง และโทษทัณฑ์ที่ได้กำหนดไว้โดยตัวบทกฎหมาย มีอยู่อย่างไรและเมื่อวิธีการนี้ใช้ไม่ได้ผลก็จะใช้วิธีแก้ไขผู้กระทำความผิดหรือการทำให้ผู้กระทำความผิดนั้นไม่สามารถที่จะกระทำความผิดต่อไปได้โดยวิธีการอันสมควร เว้นแต่ ความผิดซึ่งมีแต่เฉพาะโทษประหารชีวิตและจำคุกเนื่องจากสภาพของโทษที่มีอาจใช้กับนิติบุคคลได้

3.1.2 การดำเนินคดีกับผู้ประกอบการก่อสร้างในประเทศสหรัฐอเมริกา

เนื่องจากประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่มีขนาดใหญ่และมีรูปแบบกฎหมายที่มีความซับซ้อนมีการจัดแบ่งกฎหมายออกเป็นกฎหมายของรัฐบาลกลางและกฎหมายของมลรัฐ ดังนั้น เพื่อให้การศึกษามีความเป็นเอกภาพและสามารถเจาะจงตัวกฎหมายที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมายก่อสร้างได้ผู้เขียนจึงทำการศึกษากฎหมายของรัฐแคลิฟอร์เนีย เนื่องจากรัฐแคลิฟอร์เนียเป็นรัฐที่มีขนาดใหญ่และมีการควบคุมการก่อสร้างที่มีมาตรฐาน สำหรับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการก่อสร้างของรัฐแคลิฟอร์เนีย การดำเนินคดีเกี่ยวกับข้อบกพร่องในการก่อสร้างของรัฐแคลิฟอร์เนียอยู่ภายใต้กฎหมายสองฉบับ คือ พระราชบัญญัติสิทธิในการซ่อมแซม (ประมวลกฎหมายแพ่ง, §§896 - 945.5) มีผลบังคับใช้ในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2546 และมักเรียกกันโดยทั่วไปว่าพระราชบัญญัติกฎหมาย SB 800 พระราชบัญญัติกำหนด

สิ่งที่ถือเป็นข้อบกพร่องในการก่อสร้างในแคลิฟอร์เนียโดยการกำหนด “มาตรฐานการทำงาน” หรือที่เรียกว่า “California Building Code” ซึ่งถือว่าเป็นหลักเกณฑ์ในข้อบังคับอาคาร ที่เป็นข้อบังคับทางเทคนิคที่จัดทำขึ้นเพื่อเป็นมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการควบคุมให้การออกแบบการก่อสร้าง โดยจะนำมาใช้ควบคู่กับพระราชบัญญัติสุขภาพและความปลอดภัย “California Health and Safety Code”³ ในเรื่องการใช้งานอาคารมีความปลอดภัย ถูกสุขอนามัย และก่อให้เกิดสวัสดิภาพแก่ผู้ใช้อาคารและสาธารณชน ซึ่งผู้เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นเจ้าของ ผู้ออกแบบ ผู้ก่อสร้าง ผู้กำกับดูแล และผู้ใช้อาคารต้องปฏิบัติตาม ซึ่งสภาพบังคับของมาตรฐานการทำงานนี้มีสภาพบังคับทางอาญา โดยมีหลักที่ว่า บุคคลฝ่าฝืน Code ถือว่ากระทำความผิดอาญาต้องได้รับบทลงโทษทางอาญา ส่วนกฎหมายอีกฉบับหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้าง คือ พระราชบัญญัติการพัฒนาผลประโยชน์ร่วมของเดวิส - สเตอร์ลิง (Cal.ประมวลกฎหมายแพ่ง §§1375-1375.1) ซึ่งใช้ในการควบคุมดูแลกิจการในการก่อสร้างรายการพัฒนาสิ่งปลูกสร้างทั่วไป เช่น คอมเพล็กซ์ อพาร์ทเมนต์ รวมถึงการก่อสร้างที่อยู่อาศัยจำนวนมาก สำหรับบุคคลที่จะอ้างสิทธิ์ตามกฎหมายฉบับนี้จะมีการกำหนดขั้นตอนในการระงับข้อพิพาทระหว่างผู้ว่าจ้างและผู้รับจ้างไว้ซึ่งหากจะมีการเจรจาตกลงเกี่ยวกับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นต้องดำเนินการตามแนวทางที่กฎหมายบัญญัติไว้⁴

มีข้อสังเกตว่ากฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมการก่อสร้างของรัฐแคลิฟอร์เนียจะมีการนำหลักความรับผิดโดยเด็ดขาดมาใช้กับข้อบกพร่องในการก่อสร้างเพื่อให้ผู้ว่าจ้างสามารถเรียกค่าเสียหายเอาจากผู้รับจ้างซึ่งเป็นผู้ประกอบก่อสร้างได้โดยไม่ต้องพิสูจน์ว่าผู้รับจ้างได้กระทำฝ่าฝืนหน้าที่ในการทำงานที่ว่าจ้างหรือไม่ ผู้ว่าจ้างมีหน้าที่เพียงพิสูจน์ให้เห็นความเสียหายจำนวนมากที่เกิดขึ้นจากการก่อสร้างและบ่งชี้ให้เห็นถึงข้อบกพร่องและผลกระทบทั้งทางด้านทรัพย์สินรวมถึงผลกระทบที่มีต่อชีวิตร่างกายต่อบุคคลอื่นก็จะนำหลักความรับผิดโดยเด็ดขาดมาใช้ในการเรียกร้องให้ผู้รับจ้างจะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายใหม่ทดแทนให้กับบุคคลที่ได้รับความเสียหาย

นอกจากนี้ในกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมการก่อสร้างของรัฐแคลิฟอร์เนียนี้ยังได้มีการกำหนดรูปแบบของความเสียหายที่จะเกิดขึ้นในการก่อสร้างที่สามารถเรียกร้องให้ผู้รับจ้างจะต้องรับผิดชอบโดยแบ่งความเสียหายที่เกิดขึ้นออกเป็น 7 ประเภท ได้แก่

³ California Legislative Information, Retrieved April 5, 2021, from <https://leginfo.legislature.ca.gov/faces/codesTOCSelected.xhtml?tocCode=HSC&tocTitle=+Health+and+Safety+Code+-+HSC>

⁴ Jones, T., Shan, Y., & Goodrum, P. M. (2010). “An investigation of corporate approaches to sustainability in the US engineering and construction industry.” *Construction Management and Economics*, 28 (9), pp. 971-983.

- (1) ปัญหาการบุกรุกทางน้ำ
- (2) ปัญหาด้านโครงสร้าง
- (3) ปัญหาดิน
- (4) ปัญหาการป้องกันอัคคีภัย
- (5) ปัญหาระบบประปาและท่อระบายน้ำ
- (6) ปัญหาระบบไฟฟ้าและ
- (7) ความเสียหายอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากการก่อสร้างที่สามารถพิสูจน์ได้

สิ่งสำคัญที่พระราชบัญญัติเหล่านี้กำหนดไว้คือมาตรฐานในการก่อสร้างหากเกิดความเสียหายที่เกิดขึ้นกับส่วนประกอบของอาคาร โดยเกิดขึ้นจากการฝ่าฝืนมาตรฐานของกฎหมาย ผู้รับจ้างซึ่งเป็นผู้ประกอบการก่อสร้างจะต้องรับผิดชอบโดยเด็ดขาดให้กับผู้ว่าจ้างในการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนและหากมีพิธีการที่บ่งชี้ให้เห็นได้ว่าการกระทำที่ทำให้เกิดความเสียหายนั้นเกิดขึ้นจากการจงใจหลีกเลี่ยงและทำให้เกิดความเสียหายกับผู้ว่าจ้าง ผู้ประกอบการก่อสร้าง ซึ่งเป็นผู้รับจ้างอาจมีความรับผิดชอบในคดีอาญาเพิ่มขึ้นด้วยนอกเหนือจากการรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือการซ่อมแซมสิ่งปลูกสร้างให้กับสู่สภาพเดิม⁵

การก่อสร้างในรัฐแคลิฟอร์เนีย หากเป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นจากความประมาทเลินเล่อเนื่องจากการก่อสร้างที่อยู่อาศัยจะต้องมีการพิสูจน์เกี่ยวกับมาตรฐานขั้นต่ำเกี่ยวกับการประกอบวิชาชีพในการก่อสร้างโดยเฉพาะอย่างยิ่งมาตรฐานในการดูแลการก่อสร้างจะต้องปรากฏว่าผู้ประกอบการก่อสร้างได้ดำเนินการภายใต้มาตรฐานในการควบคุมดูแลการก่อสร้างอย่างเคร่งครัด และเพื่อป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการพิสูจน์ความรับผิดชอบของผู้ประกอบการก่อสร้างกฎหมายของรัฐแคลิฟอร์เนียได้กำหนดให้การพิสูจน์ความรับผิดชอบของผู้ประกอบการก่อสร้างว่าได้กระทำการฝ่าฝืนมาตรฐานในการก่อสร้างหรือไม่ต้องได้รับการพิสูจน์โดยผู้ที่มีความรู้เฉพาะด้านเพื่อให้การพิสูจน์เป็นไปโดยถูกต้องและสามารถอำนวยความสะดวกให้กับคู่สัญญาได้อย่างแท้จริง นอกจากนี้ในรัฐแคลิฟอร์เนียคู่สัญญาอาจมีการตกลงให้ทำสัญญาประกันความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการก่อสร้างแต่อย่างไรก็ตามสัญญาประกันภัยดังกล่าวเป็นแค่เพียงทางเลือกของคู่สัญญาในการทำสัญญาหรือไม่ก็ได้ แต่หากมีการละเมิดข้อตกลงในสัญญาประกันจะเป็นข้อสันนิษฐานว่าบุคคลที่เจตนาละเมิดสัญญาประกันดังกล่าวมีเจตนาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายในการทำให้เกิดความเสียหายกับผู้บรรยายฝ่ายหนึ่ง โดยเฉพาะในกรณีที่ผู้ประกอบการก่อสร้างกระทำการบางอย่างที่เป็นการละเมิดสัญญาประกันจะเป็นเครื่องบ่งชี้ให้เห็นว่าผู้ประกอบการก่อสร้าง

⁵ National Research Council, *Advancing the competitiveness and efficiency of the US construction industry* (National Academies Press, 2009).

มีเจตนาที่จะทำให้เกิดความเสียหายกับผู้ว่าจ้างและอาจนำมาซึ่งความรับผิดชอบทั้งทางแพ่งและทางอาญาได้⁶

นอกจากนี้ในส่วนของกฎหมายในส่วนของ การก่อสร้างของรัฐแคลิฟอร์เนียได้มีการบัญญัติเอาผิดกับผู้ประกอบการก่อสร้างที่มีการบิดเบือนข้อเท็จจริง โดยเจตนาซึ่งเกี่ยวข้องกับ ความบกพร่องในการก่อสร้างรวมถึงการปกปิดข้อเท็จจริงบางประการซึ่งเป็นสาระสำคัญ จนนำไปสู่การชำรุดบกพร่องหรือความเสียหายที่เกิดขึ้นกับอาคารที่ก่อสร้าง หากปรากฏว่ามีการ บิดเบือนหรือปกปิดข้อเท็จจริงดังกล่าวกฎหมายว่าด้วยการก่อสร้างของรัฐแคลิฟอร์เนียจะมีการ เอาผิดผู้กระทำโดยมิโทษในทางอาญา ในส่วนของ การก่อสร้างต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อบุคคลใน ชุมชนหรือส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมผู้ก่อสร้างยังมีหน้าที่ในการขออนุญาตและดำเนินการต่าง ๆ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบต่อบุคคลอื่นและนำไปสู่อุบัติเหตุหรือความไม่ปลอดภัยกับคน ในชุมชน กฎหมายของรัฐแคลิฟอร์เนียค่อนข้างเข้มงวดกับการบังคับใช้มาตรฐานทางด้านความ ปลอดภัยในการก่อสร้างอย่างเคร่งครัดในเรื่องรูปแบบการก่อสร้างที่จะต้องมีการขออนุญาตและ แสดงแบบของการก่อสร้างให้กับหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นที่ดูแลการก่อสร้างเพื่อการอนุมัติ และจะต้องแสดงให้เห็นว่าผู้ก่อสร้างมีมาตรฐานด้านความปลอดภัยในการก่อสร้างที่ไม่ส่งผล กระทบต่อบุคคลอื่นและการก่อสร้างจะต้องได้รับการอนุมัติไม่เช่นนั้นหากเป็นการก่อสร้างที่ผิด แบบไปจะทำให้ผู้ก่อสร้างต้องรับผิดชอบในทางอาญา⁷ เช่น การละเมิด California Building Code⁸ ซึ่ง ส่งผลให้เกิดการบาดเจ็บที่ร้ายแรงหรือถึงแก่ชีวิตมีผลทางกฎหมาย สำหรับผู้ที่รับผิดชอบ โครงสร้าง ที่ไม่ปลอดภัยไม่ว่าจะเป็นเจ้าของบ้านผู้ประกอบการก่อสร้าง วิศวกร หรือสถาปนิก ต้องรับโทษที่ ถือว่าเป็นมาตรการทางอาญา ตามพระราชบัญญัติสุขภาพและความปลอดภัย เช่น มาตรา 17995⁹

⁶ Malone, E. K., & Issa, R. R., "Work-life balance and organizational commitment of women in the US construction industry," *Journal of Professional Issues in Engineering Education and Practice*, 139 (2), pp. 87-98 (2013).

⁷ Abdel-Wahab, M., & Vogl, B., "Trends of productivity growth in the construction industry across Europe, US and Japan," *Construction management and economics*, 29 (6), pp. 635-644 (2011).

⁸ "Allen, Flatt, Ballidis & Leslie," Retrieved April 1, 2021, from <https://www.hg.org/legal-articles/california-building-codes-what-are-the-consequences-of-violations-causing-personal-injury-25396>.

⁹ HEALTH AND SAFETY CODE – HSC

CHAPTER 6. Violations [17995 - 17995.5]

(Chapter 6 added by Stats. 1961, Ch. 1844.)17995.

Any person who violates any of the provisions of this part, the building standards published in the State Building Standards Code relating to the provisions of this part, or any other rule or regulation promulgated pursuant to the

“บุคคลใดที่ละเมิดข้อกำหนดใด ๆ ของส่วนนี้มาตรฐานอาคารที่ดีพิมพ์ในประมวลมาตรฐานอาคารของรัฐที่เกี่ยวข้องกับบทบัญญัติของส่วนนี้หรือกฎหรือข้อบังคับอื่นใดที่ประกาศใช้ตามบทบัญญัติของส่วนนี้มีความผิดทางอาญา ระวังโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันดอลลาร์ (1,000 ดอลลาร์) หรือจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือทั้งจำทั้งปรับและจำคุก”

กรณีล่าสุดที่การละเมิดข้อบังคับอาคารที่ได้รับการพิสูจน์ว่าเป็นอันตรายถึงชีวิตสำหรับเจ้าหน้าที่เผชิญเหตุฉุกเฉินเพื่อแสดงให้เห็นถึงอันตรายของการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายอาคารและผลที่ตามมาสำหรับฝ่ายที่เกี่ยวข้อง อันตรายจากการละเมิดข้อบังคับอาคาร กรณีล่าสุดกับเจ้าของวิศวกร สถาปนิกชาวเยอรมัน รวมทั้งผู้ประกอบการก่อสร้างของบ้านในแคลิฟอร์เนีย แสดงให้เห็นถึงความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นเมื่อไม่ปฏิบัติตามกฎความปลอดภัย Gerhard Becker สถาปนิกได้ออกแบบ และวิศวกรได้สร้างเตาผิงบนชั้นสามของคฤหาสน์สุดหรูของเขาใน Hollywood Hills แต่เนื่องจากที่เตาผิงไม่ได้ถูกสร้างขึ้นอย่างถูกต้องตามข้อบังคับอาคาร จึงส่งผลทำให้คฤหาสน์ขนาด 12,500 ตารางฟุตลุกเป็นไฟ¹⁰ เมื่อนักดับเพลิงคนหนึ่งเสียชีวิตจากอาการบาดเจ็บของเขา ในอีกสองวันต่อมา สิ่งนี้นำไปสู่การฟ้องร้องคดีฆ่าคนตายโดยไม่สมครใจ ซึ่งตอนนี้ต้องถูกจำคุกนานถึงสี่ปี เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องถูกตัดสินในข้อหาทางอาญาจำเป็นต้องพิสูจน์โดยปราศจากข้อสงสัยตามสมควรว่าเขามีส่วนร่วมในการกระทำโดยเจตนา หรือความประมาทที่ร้ายแรงที่นำไปสู่การเสียชีวิตของนักดับเพลิง

ในรัฐแคลิฟอร์เนีย¹¹ หากเจ้าของบ้านดำเนินการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรืองานก่อสร้างในบ้านของตนโดยประมาทหรือในลักษณะที่ไม่เป็นไปตามข้อบังคับอาคาร เขาหรือเธออาจต้องรับผิดชอบต่อความสูญเสียใด ๆ ที่เกิดขึ้นอันเป็นผลมาจากความประมาทของเจ้าของบ้านอาจต้องรับผิดชอบภายใต้ความประมาทหลายทฤษฎี

provisions of this part is guilty of a misdemeanor, punishable by a fine not exceeding one thousand dollars (\$1,000) or by imprisonment not exceeding six months, or by both such fine and imprisonment.

¹⁰ รายงานจาก Los Angeles Times เปลวไฟยังละลายระบบฉนวนน้ำทำให้เต็มไปด้วยน้ำและในที่สุดก็ทำให้คนงานฉุกเฉินได้รับบาดเจ็บสาหัสทนายความอธิบาย.

¹¹ ประมาทและความรับผิดชอบทางแพ่ง ทุกฝ่ายมีหน้าที่ในการดูแลเพื่อนร่วมชีวิตตามสมควรที่จะประพฤติตนในลักษณะที่ไม่ก่อให้เกิดอันตราย หน้าที่ที่เหมาะสมในการดูแลนี้ครอบคลุมไปถึงสถานการณ์หลายประการ เช่น เจ้าของบ้านต้องดูแลบ้านให้ปลอดภัยตามสมควรตัวอย่างเช่นผู้ขับขี่ยานพาหนะต้องใช้ความระมัดระวังตามสมควร.

ประการแรกคือ ความประมาทซึ่งกล่าวหาว่าคุณละเมิดกฎหมายความปลอดภัย (เช่น ข้อบังคับอาคาร) และมีผู้ได้รับอันตรายจะถือว่า คุณได้ละเมิดหน้าที่ของคุณ โดยอัตโนมัติโดยที่อีกฝ่ายไม่ต้องพิสูจน์ว่าคุณประมาท

ประการที่สองคือ กฎหมายความรับผิดชอบของสถานที่ได้กำหนดหน้าที่ให้เจ้าของบ้านตรวจสอบให้แน่ใจว่าสถานที่ของพวกเขามีความปลอดภัยตามสมควร อีกทั้งอาจฟ้องร้องได้ภายใต้ความประมาทต่อข้อผิดพลาดหรือกฎหมายประมาทตามมาตรฐาน ที่มีกำหนดข้อบังคับอาคาร เพื่อความปลอดภัยของโครงสร้างที่สร้างหรือดัดแปลงในแคลิฟอร์เนีย เจ้าของบ้าน ผู้รับเหมา ผู้ประกอบการก่อสร้าง วิศวกรหรือสถาปนิกที่ไม่ปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐาน ต้องถูกดำเนินการทางแพ่งและทางอาญา หากการละเมิดกฎหมายเหล่านี้ทำให้ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บสาหัสหรือถึงแก่ชีวิต

3.2 ประเทศอังกฤษ

3.2.1 การดำเนินคดีอาญากับนิติบุคคลในประเทศอังกฤษ

L.H. Leigh ได้กล่าวถึงอุปสรรคในการปรับปรุงความรับผิดชอบอาญาของนิติบุคคลในประเทศอังกฤษ ในบทที่ 2 ของหนังสือ *The Criminal liability of Corporation in English Law* ว่ามีอยู่ 3 ประการคือ¹²

1) อุปสรรคจากแนวคิดและข้อปฏิบัติ เนื่องจากนิติบุคคลไม่มีชีวิตจิตใจจึงไม่สามารถมีเจตจำนงและไม่สามารถแสดงเจตนาของตนเองในการกระทำผิดอาญาได้ ก่อนที่จะมีการพัฒนาความรับผิดชอบเพื่อผู้อื่น (Vicarious liability) อันเป็นความผิดที่ชัดเจนว่า นิติบุคคลขาดรูปร่างของสมาชิก (Corporal member) ดังนั้นจึงไม่อาจมีการกระทำทางกายภาพได้

2) นิติบุคคลต้องกระทำภายใต้ตราสารที่กำหนดวัตถุประสงค์ของนิติบุคคล ซึ่งไม่ได้กำหนดอำนาจให้กระทำผิดอาญาไว้ ดังนั้นการกระทำผิดอาญาจึงเป็นการกระทำนอกขอบวัตถุประสงค์ (ultra vires) จึงไม่อาจฟ้องร้องได้

3) ประการสุดท้าย คือ ไม่มีระบบวิธีพิจารณาความที่เพียงพอสำหรับนิติบุคคล

นิติบุคคลคล้ายกับบุคคลธรรมดาในการเข้าสู่การพิจารณาก่อนหรือระหว่างการพิจารณาได้ การเข้าสู่การพิจารณากระทำโดยการมีข้อความที่เป็นลายลักษณ์อักษรของผู้จัดการ ผู้อำนวยการหรือเลขานุการ เสมียนหรือเจ้าหน้าที่ ที่มีอำนาจคล้ายกันของนิติบุคคล การเข้าสู่การพิจารณาโดยวาจาก่อนการพิจารณาไม่ต้องได้รับการยินยอมจากที่ปรึกษาหรือทนายความ การเข้าสู่การพิจารณาโดยวาจากระทำได้โดยผู้แทนนิติบุคคล

¹² L. H. Leigh, *The Criminal Liability of Corporation in English Law*, (London: Lowe & Brydone, 1969), p. 3.

ในประเทศอังกฤษนั้นมีความรับผิดชอบอยู่ 2 ประเภท ได้แก่ ความรับผิดชอบตามกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law Offense) และความรับผิดชอบตามกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Statutory Offence) ปัญหาว่านิติบุคคลจะต้องรับผิดชอบทางอาญาตามความรับผิดชอบทั้งสองประเภท เพียงใดหรือไม่ แต่เดิมในประเทศอังกฤษมีความเห็นว่า นิติบุคคลไม่อาจมีความรับผิดชอบทางอาญาได้ เนื่องจากเห็นว่านิติบุคคลไม่มีตัวตนและไม่มีชีวิตจิตใจอย่างเช่นบุคคลธรรมดา จึงไม่สามารถไปปรากฏตัวต่อหน้าศาลในการพิจารณาคดีได้ บ้างก็เห็นว่านิติบุคคลไม่มีตัวตนที่จะถูกสอบสวนในคดีอาญาได้ บ้างก็เห็นว่านิติบุคคลไม่อาจรับโทษในความผิดร้ายแรง¹³ เช่น โทษประหารชีวิตได้ นอกจากนี้ยังเห็นว่า นิติบุคคลเป็นเพียงบุคคลที่กฎหมายกำหนดขึ้น ดังนั้นการจะกระทำการต่าง ๆ ก็สามารถกระทำได้ภายในกรอบของอำนาจเท่าที่กฎหมายกำหนดไว้ให้เท่านั้น นิติบุคคลจึงไม่สามารถกระทำความผิดทางอาญาได้ เพราะการกระทำความผิดทางอาญาเป็นเรื่องที่อยู่นอกขอบเขตการกระทำของนิติบุคคล

เนื่องจากความเจริญของสังคมและเศรษฐกิจที่เติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วทำให้นิติบุคคลมีบทบาทอย่างมากในการประกอบการต่าง ๆ นิติบุคคลจึงมีความสำคัญและมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของสังคมในปัจจุบันเป็นอย่างมาก การที่จะไม่ให้นิติบุคคลมีความรับผิดชอบทางอาญาอาจทำให้เกิดความเสียหายและส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวมได้ ดังนั้น นักนิติศาสตร์ของประเทศอังกฤษจึงได้เริ่มยอมรับให้นิติบุคคลมีความรับผิดชอบทางอาญาได้ซึ่งในเริ่มแรกนั้นความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลได้ พัฒนาขึ้นจากคำพิพากษาของศาล โดยศาลได้พิพากษาให้นิติบุคคลมีความรับผิดชอบทางอาญาได้แต่ทั้งนี้ก็เฉพาะแต่ในความผิดที่นิติบุคคลอาจมีความรับผิดชอบได้เท่านั้น¹⁴ ตัวอย่างเช่น ความผิดฐานละเว้นการ กระทำ (Non-feasance) ซึ่งศาลได้พิพากษานิติบุคคลในคดีแรกในคดี R.v.The Birmingham and Gloucester Ry.Co. (1840) (คดีนี้เป็นคดีที่นิติบุคคลละเว้นการไม่ซ่อมแซมทางหลวงให้อยู่ในสภาพ เรียบร้อยตามหน้าที่ของตนที่ได้รับสัมปทานจากรัฐ) เป็นต้น

นอกจากศาลจะเป็นผู้เริ่มพัฒนาหลักความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลในระยะเริ่มแรกดังกล่าวแล้ว ฝ่ายนิติบัญญัติเองก็ได้เข้ามามีส่วนช่วยในการพัฒนาหลักความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลดังกล่าว โดยได้ตราพระราชบัญญัติการตีความ 1889 (The Interpretation Act, 1889) ขึ้นสำหรับใช้ในความผิดตามกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Statutory offence) ซึ่งการตราพระราชบัญญัติดังกล่าวเป็นการบัญญัติเกี่ยวกับการแปลพระราชบัญญัติต่าง ๆ ที่มีโทษทางอาญา ซึ่งในมาตรา 2 (1) แห่งพระราชบัญญัติการตีความดังกล่าวได้บัญญัติว่า “ในการแปลพระราชบัญญัติต่าง ๆ ซึ่งมีโทษ

¹³ Glanville Williams Criminal Law: The General Part 2 ed. (A Corporation was not indictable and could not commit a crime) (London: Steven & Sons Limited, 1961), p. 853.

¹⁴ บัญญัติ สุชีวะ, “ความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคล,” บทบัญญัติ, เล่มที่ 33, ตอนที่ 1, น. 1 (2519).

ทางอาญาไม่ว่าพระราชบัญญัตินั้น ๆ จะออกใช้ก่อนหรือหลังพระราชบัญญัตินี้ คำว่า “บุคคล” ในพระราชบัญญัติต่าง ๆ นั้นให้หมายความรวมถึงนิติบุคคลด้วยเว้นแต่จะเห็นได้จากเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัตินั้นว่าต้องการให้เป็นอย่างอื่น” ซึ่งการตราพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวขึ้นถือได้ว่าเป็นการแก้ไขปัญหาเรื่องความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลสำหรับความรับผิดอื่น ๆ อย่างได้ผลในระดับหนึ่ง¹⁵

สำหรับความรับผิดของนิติบุคคลตามกฎหมายคอมมอนลอว์นั้นแต่เดิมนั้นก็ได้มีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับปัญหาสภาพของนิติบุคคลว่า นิติบุคคลไม่มีตัวตน ดังนั้นนิติบุคคลจึงไม่มีชีวิตจิตใจ เช่นเดียวกันกับบุคคลธรรมดาจึงไม่อาจจะมีการกระทำและเจตนาในทางอาญาได้ นิติบุคคลจึงไม่อาจมีความรับผิดทางอาญาตามกฎหมายคอมมอนลอว์ได้ อีกทั้งตามแนวคำพิพากษาของศาลก็ไม่เคยปรากฏว่า ศาลได้เคยวางหลักทั่วไปให้นิติบุคคลรับโทษในความผิดตามกฎหมายคอมมอนลอว์ไว้ ให้ถือเอาการกระทำของบุคคลใดเป็นการกระทำของนิติบุคคลได้ จึงเกิดปัญหาว่านิติบุคคลจะต้องรับผิดในการกระทำของตนเอง (personal liability) หรือไม่ เนื่องจากโดยสภาพของนิติบุคคลแล้ว นิติบุคคลไม่มี mens rea ของตนเอง ดังนั้น จะถือเอาการกระทำและเจตนาของบุคคลใดเป็นการกระทำ และเจตนาทางอาญาของนิติบุคคล ปัญหาดังกล่าวนี้เดิมได้มีการวางหลัก Organic Theory ของนิติบุคคลไว้ในคดีแพ่ง คดี Lennard's Carrying Co.,Ltd. v. Asiatic Petroleum Co.,Ltd (1915) มาใช้ในคดีอาญาด้วย ซึ่งคดี Lennard's Carrying Co.,Ltd. เป็นคดีที่มีความสำคัญอย่างมากเพราะศาลอังกฤษได้วางหลักว่า การกระทำและเจตนาของบุคคลที่เป็นองค์กร (Organ) ของนิติบุคคลเท่านั้น จึงถือได้ว่าเป็นการกระทำและเจตนาของตัวนิติบุคคลเอง กรณีนี้จึงเป็นกรณีที่ศาลได้นำหลักกฎหมายในคดีแพ่งมากำหนดความรับผิดของนิติบุคคลทางอาญาขึ้นมาใหม่ โดยถือว่านิติบุคคลเป็นบุคคลสมมติตามที่กฎหมายกำหนดและนิติบุคคลสามารถมีความรับผิดทางอาญาอันเนื่องมาจากการกระทำของตนเอง ได้โดยมิต้องอาศัยหลักเรื่องความรับผิดในการกระทำของผู้อื่นอีกต่อไป

นอกจากนี้ ศาลอังกฤษยังได้นำหลัก Organic Theory ในคดีแพ่งดังกล่าวมาใช้ในคดีอาญาด้วย โดยถือว่าการกระทำและเจตนาขององค์กร (Organ) ของนิติบุคคลเป็นการกระทำและเจตนาในทางอาญาของนิติบุคคลเองด้วย คดีอาญาคดีแรกที่มี mens rea เป็นองค์ประกอบความผิดและนิติบุคคลถูกพิพากษาว่ามีความผิดคือ คดี R.v.C.R. Haulage Ltd. (1944) ซึ่งข้อเท็จจริงในคดีนี้คือ บริษัทถูกฟ้องร่วมกับจำเลยอีก 10 คนฐานสมคบกันฉ้อโกง ทนายของบริษัทต่อสู้ในข้อกฎหมายว่า นิติบุคคลไม่อาจทำผิดในความผิดที่ต้องการเจตนาทุจริตได้ เพราะนิติบุคคลไม่ใช่บุคคลธรรมดา

¹⁵ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, “ความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคล: การศึกษาเปรียบเทียบทางนิติวิธีในประเทศคอมมอนลอว์และซีวิลลอว์,” วารสารนิติศาสตร์, ปีที่ 25, ฉบับที่ 4, น. 691 (ธันวาคม 2538).

จึงไม่อาจมีเจตนาทุจริตได้โดยศาลตัดสินว่าศาลเห็นว่านิติบุคคลต้องรับผิดชอบทางอาญาซึ่งตัวแทนได้กระทำไป ผู้พิพากษา Stable กล่าวในคำพิพากษาว่า “เรา (ผู้พิพากษา) มิได้ตัดสินว่าบริษัทจำกัดต้องรับโทษ ทางอาญาในทุกกรณีที่ตัวแทนของบริษัทนั้นได้ไปทำผิด เพราะเหตุที่ปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย บริษัทจะต้องรับโทษเมื่อใดต้องแล้วแต่ชนิดของฐานความผิด พฤติการณ์แวดล้อม และข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ” หลักที่ได้จากคำพิพากษาได้ถูกเรียกต่อมาว่า alter ego คือ “นั่นคือผู้อื่น” ซึ่งหมายความว่า การกระทำและเจตนาของพนักงานของนิติบุคคลเป็นการกระทำและเจตนาของนิติบุคคลนั่นเอง¹⁶

ในเรื่องดังกล่าวศาสตราจารย์ Glanville William ได้ประมวลหลักเกณฑ์การพิจารณาการกระทำและเจตนาของนิติบุคคลไว้ 2 ประการ ดังนี้

1. การกระทำและเจตนา นั้น ๆ จะต้องเป็นของบุคคลที่ควบคุมนโยบายของนิติบุคคลนั้นซึ่งโดยปกติ ได้แก่ ผู้อำนวยการหรือผู้จัดการทั่วไปหรือผู้จัดการสาขา เช่น ในคดี R.v.C.R. Haulage Ltd. (1944) ดังกล่าวข้างต้นนั้น บุคคลที่ควบคุมนโยบายของนิติบุคคลก็คือ กรรมการหรือผู้จัดการทั่วไป

2. การกระทำนั้นต้องเป็นงานในหน้าที่ (Course of employment) ของบุคคลมิใช่กิจการที่เป็นกิจการส่วนตัว คือ ต้องแยกการกระทำที่เป็นกิจการของบริษัท (Corporate business) และกิจการที่เป็นกิจการส่วนตัว (Private business) ออกจากกันคำว่า “งานในหน้าที่” ในที่นี้มีความหมาย แคบกว่าความหมายของคำเดียวกันในกฎหมายแพ่ง แต่ “งานในหน้าที่” นี้ไม่จำเป็นต้องเป็นการกระทำด้วยเจตนาให้ประโยชน์แก่นิติบุคคลเสมอไป ดังที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่านิติบุคคลในประเทศอังกฤษอาจมีความรับผิดชอบทางอาญาได้ ทั้งตามกฎหมายลายลักษณ์อักษรและกฎหมายคอมมอนลอว์ แต่ก็ยังคงมีความผิดบางประเภทที่นิติ บุคคลไม่อาจมีความรับผิดชอบทางอาญาได้ ได้แก่

1) ความผิดที่มีโทษอย่างอื่นซึ่งมิใช่โทษปรับ เนื่องจากโทษอื่นที่ไม่ใช่โทษปรับไม่สามารถลงโทษนิติบุคคลได้อันเนื่องจากสภาพบุคคลของนิติบุคคลไม่เปิดช่องให้มีการลงโทษอื่นใดได้ นอกจากโทษปรับ แต่ความผิดตามกฎหมายอังกฤษในปัจจุบันส่วนใหญ่ก็มีโทษปรับ จึงทำให้นิติบุคคล อาจมีความรับผิดชอบทางอาญาได้เกือบทุกฐานความผิดเว้นแต่ความผิดฐานฆ่าผู้อื่น ความผิดฐานเป็น กบฏ และความผิดฐานกระทำการเป็นโจรสลัดในบางฐานความผิด เป็นต้น

2) ความผิดต่าง ๆ ซึ่งโดยสภาพของนิติบุคคลไม่อาจเป็นผู้กระทำความผิดได้หรือความผิดที่ผู้แทนของนิติบุคคลได้กระทำไปโดยไม่เกี่ยวกับขอบเขตแห่งงานที่จ้างแต่อย่างใด เช่น

¹⁶ ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติบุคคลและความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคล, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, กุมภาพันธ์, 2543), น. 183-184.

ความผิดฐาน สมรสซ้อน ความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา ความผิดฐานร่วมประเวณีกับญาติสนิท ความผิดฐานเบียดบัง ความเท็จ และความผิดฐานสมคบ เป็นต้น

สรุปได้ว่าประเทศอังกฤษซึ่งเป็นประเทศที่อยู่ในระบบคอมมอนลอว์ได้ให้ความสำคัญแก่คำพิพากษาซึ่งวินิจฉัยไว้เป็นบรรทัดฐาน โดยเฉพาะในความผิดตามกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common law Crime) ซึ่งศาลอังกฤษได้วางหลักต่าง ๆ ไว้เพื่อให้นิติบุคคลสามารถมีความรับผิดชอบทางอาญาได้ โดยศาลได้ถือเอาการกระทำและเจตนาขององค์กร (Organ) ของนิติบุคคลว่าเป็นการกระทำและเจตนาทางอาญาของนิติบุคคลซึ่งต่อมาหลักดังกล่าวก็ได้พัฒนากลายเป็นหลัก Alter Ego Doctrine สำหรับความผิดตามกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Statutory crime) ฝ่ายนิติบัญญัติได้ตราพระราชบัญญัติ The Interpretation Act, 1889 ขึ้น โดยได้บัญญัติให้ตีความคำว่า “บุคคล” ในบทบัญญัติของกฎหมายให้หมายความรวมถึงนิติบุคคลด้วย ซึ่งจะเห็นได้ว่าฝ่ายนิติบัญญัติของประเทศอังกฤษได้เข้ามามีส่วนช่วยในการแก้ไขปัญหาเรื่องความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคล โดยทำให้บทบัญญัติแห่งกฎหมายมีความชัดเจนมากขึ้นในเรื่องของการกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลซึ่งประเทศไทยควรที่จะเอาเยี่ยงอย่างเพื่อให้กฎหมายอาญาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคล มีความทันสมัยและสมประโยชน์มากที่สุด

3.2.2 การดำเนินคดีกับผู้ประกอบการก่อสร้างในประเทศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษเป็นหนึ่งในประเทศที่อยู่ภายใต้สหราชอาณาจักรมีระบบกฎหมายแบบจารีตประเพณีแต่มีการบัญญัติกฎหมายเป็นลายลักษณ์อักษรในกฎหมายหลักหลายฉบับรวมถึงในส่วนของกฎหมายลายลักษณ์อักษรที่ใช้บังคับกับธุรกิจก่อสร้าง ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิหน้าที่ทางแพ่งหรือในส่วนของกฎหมายอาญาที่ครอบคลุมเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจก่อสร้าง และเมื่อพิจารณาบทบัญญัติกฎหมายของประเทศอังกฤษจะพบว่าประเทศอังกฤษเป็นหนึ่งในประเทศที่ให้ความสำคัญและมีมาตรฐานเข้มงวดเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจก่อสร้างเพื่อให้เกิดความปลอดภัยกับประชาชนรวมถึงลูกจ้างซึ่งทำงานในเขตพื้นที่ก่อสร้าง หากมีการกระทำที่เป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายผู้กระทำจะต้องรับโทษในทางอาญาทั้งโทษจำคุกและโทษปรับที่มีโทษรุนแรงไม่ว่าผู้กระทำความผิดจะเป็นบุคคลธรรมดาโดยเป็นนิติบุคคล อย่งไรก็ตามด้วยสภาพของลักษณะธุรกิจก่อสร้างที่มีรูปแบบการประกอบธุรกิจที่มีความซับซ้อนและมีช่องว่างบางประการที่อาจนำไปสู่การหลีกเลี่ยงบทบัญญัติของกฎหมายทำให้ในบางกรณีพบช่องว่างของกฎหมายที่ต้องมีการปรับปรุงแก้ไขเพื่อการควบคุมการประกอบธุรกิจก่อสร้างมีมาตรฐานสูงและเป็นที่ยึดถือกับบุคคลทั่วไป¹⁷

¹⁷ Ringen, K., Seegal, J., & England, A., “Safety and health in the construction industry,” *Annual review of public health*, 16 (1), pp. 165-188 (1995).

ลักษณะกฎหมายอาญาที่เกี่ยวกับธุรกิจก่อสร้างของกฎหมายประเทศอังกฤษนั้น จะไม่ได้มีการบัญญัติบทบัญญัติของกฎหมายอาญาไว้โดยเฉพาะเพื่อเอาผิดกับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจก่อสร้างแต่จะมีลักษณะเป็นกฎหมายหลายฉบับที่มีการบัญญัติควบคุมการประกอบธุรกิจก่อสร้างซึ่งหากมีการฝ่าฝืนจะมีการลงโทษในทางอาญา อย่างไรก็ตามบทบัญญัติที่มีความเด่นชัดเกี่ยวกับการควบคุมการกระทำความผิดในทางอาญากับธุรกิจก่อสร้างของประเทศอังกฤษ คือพระราชบัญญัติสุขภาพและความปลอดภัย ค.ศ. 1974 และยังมีกฎระเบียบอื่นที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจก่อสร้างซึ่งใช้ควบคู่กับพระราชบัญญัติฉบับนี้เพื่อให้การควบคุมการประกอบธุรกิจก่อสร้างเกิดมาตรฐานสูงสุด สำหรับกฎระเบียบที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมธุรกิจก่อสร้างนอกเหนือจากพระราชบัญญัติสุขภาพและความปลอดภัย คือ กฎระเบียบการก่อสร้างว่าด้วยการออกแบบและการจัดการ ค.ศ. 2015 ซึ่งเรียกกันทั่วไปว่า “ระเบียบ CDM” ซึ่งเข้ามาเกี่ยวพันโดยตรงเกี่ยวกับการควบคุมมาตรฐานขั้นต่ำในการออกแบบและการดำเนินการต่าง ๆ ในธุรกิจก่อสร้าง¹⁸ โดยการออกกฎระเบียบนี้ สืบเนื่องจากหลังจากเกิดโศกนาฏกรรม Grenfell Tower ได้มีการเสนอให้มีการปฏิรูประบบอย่างกว้างขวางเพื่อสร้างกฎระเบียบด้านความปลอดภัยรวมถึงกรอบกำกับดูแลใหม่เพื่อให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นและการจัดตั้งหน่วยงานกำกับดูแลใหม่สำหรับอาคาร

มาตรการที่สำคัญที่ประเทศอังกฤษนำมาใช้เพื่อควบคุมการประกอบธุรกิจก่อสร้างไม่ให้กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายอันนำไปสู่การต้องรับโทษในทางอาญาคือการควบคุมและตรวจสอบการประกอบธุรกิจก่อสร้างโดยใช้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องและมีความรู้ความชำนาญในการเข้าตรวจสอบพื้นที่ก่อสร้างรวมถึงมาตรการการใช้ใบอนุญาตในการควบคุมการประกอบธุรกิจก่อสร้าง และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดของการควบคุมการประกอบธุรกิจก่อสร้างจะเห็นว่าผู้ประกอบการจะต้องดำเนินการขอใบอนุญาตในการก่อสร้างจำนวนมากขึ้นอยู่กับลักษณะของการก่อสร้างและผลกระทบต่อบุคคลทั่วไปโดยเฉพาะอย่างยิ่งการก่อสร้างอาคารขนาดใหญ่ในเชิงพาณิชย์และที่อยู่อาศัยที่จะต้องปฏิบัติตามระเบียบว่าด้วยการก่อสร้างอาคารพาณิชย์ซึ่งถือเป็นมาตรการที่ประเทศอังกฤษให้ความสำคัญเกี่ยวกับมาตรการต่าง ๆ ที่นำมาใช้เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดอันตรายกับทั้งประชาชนทั่วไปและลูกจ้างที่ทำงานในเขตก่อสร้าง

นอกจากนี้กฎหมายของประเทศอังกฤษยังมีการกำหนดหน้าที่ให้ผู้ประกอบการก่อสร้างจะต้องทำการก่อสร้างโดยมีการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งนี้ภายใต้ระเบียบว่าด้วยเมืองและผังเมือง ค.ศ. 2017 ซึ่งการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมดังกล่าวเป็นเงื่อนไขที่สำคัญที่ผู้ประกอบการก่อสร้างจะต้องกระทำก่อนการขอใบอนุญาตหากผู้ประกอบการก่อสร้าง

¹⁸ Gregory-Stevens, J., Frame, I., & Henjewe, C., “Mediation in construction disputes in England,” *International Journal of Law in the Built Environment*, 2016.

รายได้ไม่ได้ทำการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการก่อสร้างหรือประเมินแต่ไม่ครบเงื่อนไขหรือขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดไว้จะส่งผลให้การยื่นขอใบอนุญาตในการก่อสร้างถูกปฏิเสธและผู้ประกอบการก่อสร้างจะต้องไปดำเนินการให้ถูกต้อง ซึ่งการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมดังกล่าวเป็นเงื่อนไขที่สำคัญที่ผู้ประกอบการก่อสร้างจะต้องกระทำก่อนการขอใบอนุญาตหากผู้ประกอบการก่อสร้างรายได้ไม่ได้ทำการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการก่อสร้างหรือประเมินแต่ไม่ครบเงื่อนไขหรือขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดไว้จะส่งผลให้การยื่นขอใบอนุญาตในการก่อสร้างถูกปฏิเสธและผู้ประกอบการก่อสร้างจะต้องไปดำเนินการให้ถูกต้อง การใช้มาตรการในการกำหนดหน้าที่ให้ผู้ประกอบการก่อสร้างประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมดังกล่าวนี้เกี่ยวพันทั้งในส่วนของมลพิษที่เกิดขึ้นจากการก่อสร้าง ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับคนในชุมชน ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นในเขตที่อยู่อาศัยและแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น และการก่อสร้างจะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขของผังเมืองโดยเคร่งครัดเพื่อให้รูปแบบในการก่อสร้างที่เกิดขึ้นสอดคล้องกับบุคคลในชุมชนและทำให้การก่อสร้างมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยทำให้รูปแบบในการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ของประเทศอังกฤษจะต้องอยู่ภายใต้ทั้งในส่วนของกฎหมายอาคารและกฎหมายผังเมือง โดยเคร่งครัด

อีกทั้งกฎหมายของประเทศอังกฤษยังได้มีการควบคุมพื้นที่ก่อสร้างซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของลูกจ้างที่ทำงานในส่วนของ การก่อสร้าง มีการกำหนดหน้าที่โดยเคร่งครัดในการจัดเตรียมพื้นที่เพื่อให้เกิดความปลอดภัยกับลูกจ้างที่ทำงานในพื้นที่ก่อสร้างและหากมีการฝ่าฝืนจะส่งผลต่อการออกใบอนุญาตหรือการถูกเพิกถอนใบอนุญาตและจะต้องมีความรับผิดชอบในทางอาญาเกิดขึ้นทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างมาตรฐานความปลอดภัยให้กับบุคคลทั่วไปและลูกจ้างซึ่งทำงานในส่วนของ การก่อสร้าง นอกจากบทบัญญัติกฎหมายที่ค่อนข้างมีความชัดเจนในการควบคุมกระบวนการต่าง ๆ ในการก่อสร้างและนำกฎหมายอาญาเข้ามาเป็นเครื่องมือสำหรับการควบคุมการฝ่าฝืน สิ่งที่เป็นจุดเด่นที่สำคัญของกฎหมายอาญาเกี่ยวกับการก่อสร้างของประเทศอังกฤษคือกระบวนการในการตรวจสอบซึ่งมีการบัญญัติไว้ในกฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดหน้าที่ให้เจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่ในการตรวจสอบเข้าทำการตรวจสอบการก่อสร้างให้มีความปลอดภัยอย่างสม่ำเสมอและหากพบพฤติกรรมใด ๆ ที่อาจส่งผลโดยตรงต่อความปลอดภัยของบุคคลทั่วไปหรือความปลอดภัยของลูกจ้างที่ทำงานในเขตพื้นที่ก่อสร้างเจ้าหน้าที่สามารถระงับการก่อสร้างไว้ชั่วคราวเพื่อให้ผู้ประกอบการก่อสร้างดำเนินการแก้ไขในส่วนข้อบกพร่องดังกล่าวโดยเร็วไม่เช่นนั้นจะไม่สามารถดำเนินการก่อสร้างต่อไปได้ และหากเจ้าหน้าที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการผ่อนปรนหรืออนุญาตให้ทำการก่อสร้างทั้ง ๆ ที่รู้ว่าจะส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของคนในชุมชนหรือลูกจ้างในเขตรับเหมาก่อสร้าง เจ้าหน้าที่ก็อาจมีความรับผิดชอบ

ในทางอาญาร่วมกับผู้ประกอบการก่อสร้างด้วยซึ่งเป็นสิ่งบ่งชี้ให้เห็นว่าโครงสร้างในการออกแบบกฎหมายของประเทศอังกฤษจะมีทั้งในส่วนของการออกแบบกฎหมายและการออกแบบเครื่องมือการใช้บังคับกฎหมายทำให้กฎหมายที่ศึกษานำมาใช้ในการบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของพระราชบัญญัติสุขภาพและความปลอดภัย ค.ศ. 1974 จะพบว่าประเทศอังกฤษมีการออกมาตรฐานอาคารแห่งชาติซึ่งมีการใช้บังคับมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1965 และมีการปรับปรุงมาตรฐานอาคารแห่งชาติมาอย่างต่อเนื่องทั้งนี้เพื่อเป็นการรองมาตรฐานของรูปแบบอาคารในการก่อสร้างอาคารให้มีความปลอดภัยและมีการระบอบเขตของอาคารต่าง ๆ ที่จะต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมาย และการกำหนดขั้นตอนต่าง ๆ ที่ผู้ประกอบการก่อสร้างก็ต้องกระทำในการก่อสร้างภายใต้การควบคุมของหน่วยงานภาครัฐตั้งแต่เริ่มทำการก่อสร้างจนเสร็จสิ้นการทำงานและมีการกำหนดรูปแบบเฉพาะในการควบคุมการออกแบบอาคารและการก่อสร้างซึ่งตามพระราชบัญญัตินี้ ได้บัญญัติตารางซึ่งเป็นบทกำหนดโทษทางอาญาไว้ท้ายพระราชบัญญัติด้วย¹⁹ กล่าวคือ มีโทษไว้ 2 สถาน คือ โทษปรับซึ่งแบ่งเป็นโทษหลักและโทษปรับรายวันไว้สำหรับการกระทำความผิดต่อเนื่อง และโทษจำคุก โดยกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้างอาคารนี้ถือว่าการฝ่าฝืนกฎหมายที่ทำให้เกิดความเสียหายต่าง ๆ คือความล้มเหลวในการปฏิบัติหน้าที่หรือตามภาระหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด ต้องรับโทษทางอาญา เช่น ในคดี R v Charget (2008) 2 ER 1007²⁰ เป็นคดีที่อุบัติเหตุรถเกิดขึ้นจากรถเทรลเลอร์ในสถานที่ก่อสร้างทับขาคคน เพราะเนื่องจากการฝ่าฝืนตามมาตรา 33²¹ คือการไม่จัดสถานที่ก่อสร้างให้ปลอดภัย โดยที่สถานนาง ได้ตัดสินลงโทษบริษัททั้งสองที่เป็นผู้ประกอบการก่อสร้างที่เกี่ยวข้องกับโครงการพร้อมด้วยผู้อำนวยการกลุ่ม จำเลยทั้งสามถูกตัดสินว่ามีความผิด โดยถือว่าสาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุเป็นผลจากการกระทำหรือการละเว้นซึ่งประกอบด้วยความล้มเหลวในการปฏิบัติตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ในมาตรา 2²² และ 3²³ ของ HSWA และได้มีคำสั่งให้จ่ายค่าปรับและค่าใช้จ่ายจำนวนมากกับผู้อำนวยการซึ่งถูกตัดสินว่ามีความผิดตามมาตรา 37²⁴ ของพระราชบัญญัติสุขภาพและความปลอดภัยในการทำงานปี 1974

¹⁹ SCHEDULE 3A OFFENCES: MODE OF TRIAL AND MAXIMUM PENALTY, Retrieved April 5, 2021, Form <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1974/37#commentary-c19975251>.

²⁰ Retrieved March 21, 2021, from <https://publications.parliament.uk/pa/ld200809/ldjudgmt/jd081210/chargo-1.htm>

²¹ Health and Safety at work etc. Act 1974 Section 33 Offences

²² Health and Safety at work etc. Act 1974 Section 2 General duties of employers to their employees.

²³ Health and Safety at work etc. Act 1974 Section 3 General duties of employers and self-employed to persons other than their employees.

²⁴ Health and Safety at work etc. Act 1974 Section 37 Offences by bodies corporate.

(“ HSWA”) โดยถูกปรับ 75,000 ปอนด์และ 100,000 ปอนด์เป็นค่าใช้จ่าย เป็นที่น่าสังเกตว่า มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นหลังจากที่พระราชบัญญัติสุขภาพและความปลอดภัย (ความปลอดภัย) พ.ศ. 2551 มีผลบังคับใช้ตามที่กล่าวไว้ข้างต้นผู้อำนวยการอาจมีความเสี่ยงที่จะถูกจำคุก เป็นเวลานานถึง 2 ปี²⁵

นอกจากนี้สิ่งที่เป็นข้อน่าสังเกตเกี่ยวกับการควบคุมการก่อสร้างของประเทศอังกฤษนั้น จะใช้หลักการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการควบคุมการก่อสร้างต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในเขตพื้นที่ของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งนี้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังกล่าวจะทำหน้าที่ร่วมกับหน่วยงานส่วนกลางเพื่อควบคุมการก่อสร้างให้เกิดความปลอดภัยและ เป็นผู้ทำหน้าที่ในการควบคุมตรวจสอบการอนุมัติในการก่อสร้างอาคารต่าง ๆ และเป็นที่น่าสังเกต ว่าการควบคุมการก่อสร้างดังกล่าวมีการควบคุมไปถึง โครงสร้างของอาคารทั้งในส่วน ของ โครงสร้างหลักและส่วนประกอบของอาคารที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าสิ่งก่อสร้างที่ เกิดขึ้นมีความปลอดภัยและอยู่ภายใต้มาตรฐานการก่อสร้าง²⁶

การก่อสร้างจะต้องมีการออกแบบมาตรฐานความปลอดภัยที่เกิดขึ้นจากอัคคีภัยสำหรับ ผู้อยู่อาศัยภายในอาคาร ความปลอดภัยของนักผจญเพลิง และมีข้อมูลการหลบหนีในกรณี ที่ เกิดเพลิงไหม้ รวมถึงการกำหนดให้ผู้ก่อสร้างจะต้องทำการก่อสร้างระบบการทนไฟของ สิ่งก่อสร้างและกระบวนการป้องกันไม่ให้ไฟเกิดการลุกลามไปยังอาคารอื่น ๆ รวมถึงการจัดให้มี สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในการระงับอัคคีภัย สิ่งที่เป็นข้อสังเกตสำหรับการ ครอบคลุมอัคคีภัยดังกล่าวสำหรับกฎหมายของประเทศอังกฤษภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติ สุขภาพและความปลอดภัย ค.ศ. 1974 มีการให้ความสำคัญเกี่ยวกับมาตรฐานความปลอดภัยเกี่ยวกับ อัคคีภัยตั้งแต่ในขั้นตอนของการก่อสร้างและจนการก่อสร้างแล้วเสร็จทั้งนี้เนื่องจากผู้ร่างกฎหมาย เห็นว่าหากเกิดอัคคีภัยจะส่งผลกระทบต่อผู้อยู่อาศัยและบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง

นอกจากนี้การก่อสร้างภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติสุขภาพและความปลอดภัย ค.ศ. 1974 มีการกำหนดให้ผู้ก่อสร้างจะต้องออกแบบอาคารให้ทนต่อความเปลี่ยนแปลงของสภาพ อากาศต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากความชื้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับชั้นใต้ดินเนื่องจากประเทศอังกฤษ เป็นประเทศที่มีอากาศหนาวและในบางกรณีมีความชื้นซึ่งเกิดขึ้นจากสภาพอากาศทำให้มีการออก กฎหมายเพื่อควบคุมอาคารให้มีความปลอดภัยจากความชื้นทั้งในส่วนของอาคารที่เป็นพื้นที่ใช้สอย

²⁵ SCHEDULE 3A OFFENCES: MODE OF TRIAL AND MAXIMUM PENALTY, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 19*.

²⁶ AbdAlall, S., “Concurrent delay analysis in public works construction disputes: a cross-jurisdictional study of Egypt, Scotland and England,” (Doctoral dissertation, University of Strathclyde, 2017).

และในชั้นใต้ดินซึ่งเป็นพื้นที่ที่นิยมก่อสร้างในประเทศอังกฤษ ทั้งนี้เพื่อให้พื้นที่ทั้งหมดของอาคารเกิดความปลอดภัยกับผู้ใช้ประโยชน์

พระราชบัญญัติสุขภาพและความปลอดภัย ค.ศ. 1974 ยังกำหนดให้ผู้ประกอบการก่อสร้างจะต้องออกแบบอาคารที่ควบคุมและป้องกันอันตรายคนอื่นที่อาจเกิดขึ้นในระหว่างก่อสร้างหรือเมื่อก่อสร้างแล้วเสร็จข้างในส่วนของสารพิษ มลพิษทางเสียง ระบบการระบายอากาศ ระบบสุขาภิบาลที่มีความปลอดภัย ระบบผลิตความร้อนและระบบกักเก็บเชื้อเพลิง การป้องกันการล้นหรือการชนจากการกระแทกที่เกิดขึ้นภายในอาคาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของบันไดหรือทางต่างระดับและจะต้องจัดให้มีคำเตือนกับผู้โดยสารที่อาจได้รับอันตรายจากการใช้ประโยชน์ในอาคาร นอกจากนี้ยังมีการกำหนดมาตรการอื่น ๆ ที่ควบคุมการก่อสร้างอาคารอย่างเคร่งครัดและที่สำคัญกฎหมายประเทศอังกฤษมีการบัญญัติบทลงโทษในทางอาญาที่มีความชัดเจนและมีการนำอัตราโทษปรับที่ค่อนข้างรุนแรงมาใช้กับผู้กระทำความผิดไม่ว่าจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล ด้วยซึ่งอัตราลงโทษปรับดังกล่าวจะเกี่ยวพันกับความเสียหายที่เกิดขึ้นกับบุคคลทั่วไปและลูกจ้างที่ทำงานในการก่อสร้าง ทำให้การนำโทษปรับมาใช้มีประสิทธิภาพเพียงพอในการป้องปรามการกระทำความผิดรวมถึงการมีโทษทางอาญาส่งผลให้ผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นผู้ประกอบการก่อสร้างต้องใช้ความระมัดระวังเป็นอย่างมากในการดำเนินการในขั้นตอนของการก่อสร้างไม่เช่นนั้นจะต้องรับโทษที่มีความรุนแรง²⁷

จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการก่อสร้างของประเทศอังกฤษมีความชัดเจนในการควบคุมการก่อสร้างในทุกขั้นตอนและมีการนำโทษทางอาญาทั้งโทษปรับและโทษจำคุกมาใช้กับผู้กระทำความผิดที่มีประสิทธิภาพและมีการกำหนดโครงสร้างและรูปแบบในการบังคับใช้กฎหมายให้สามารถบังคับได้เต็มที่เพื่อให้การควบคุมการก่อสร้างในขั้นตอนต่าง ๆ เกิดความปลอดภัยสูงสุด

3.3 ประเทศฝรั่งเศส

3.3.1 การดำเนินคดีอาญาต่อนิติบุคคลในประเทศฝรั่งเศส

ประเทศฝรั่งเศสเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายการวินิจฉัยความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลของประเทศฝรั่งเศส แตกต่างกับประเทศอังกฤษและประเทศอเมริกาซึ่งใช้ระบบคอมมอนลอว์โดยประเทศฝรั่งเศสเห็นว่านิติบุคคลเป็นพลังงานทางสังคมในชีวิตสมัยใหม่ ดังนั้นสภาพอันตรายอาจแสดงออกโดยการกระทำความผิดอาญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านกฎหมายพาณิชย์

²⁷ Brawn, D., “Extensions of time and liquidated damages in construction contracts in England and Wales,” *International Journal of Law in the Built Environment*, (2012).

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมซึ่งเป็นกฎหมายด้านเศรษฐกิจ และมีความเห็นว่านิติบุคคลแสดงเจตนาทางอาญาได้เช่นกัน โดยผ่านทางผู้แทนนิติบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 1382 เช่นเดียวกับ แนววินิจฉัยของศาลฎีกาไทย²⁸ แต่กฎหมายฝรั่งเศสได้มีการพัฒนาไปไกลกว่ากฎหมายไทยที่สามารถลงโทษนิติบุคคล เช่นการยกเลิกนิติบุคคล การริบทรัพย์สินได้นอกจากโทษปรับซึ่งจะได้อีกต่อไป

3.3.1.1 หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ในประเทศฝรั่งเศส ก่อนมีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายอาญาระบบใหม่ ค.ศ. 1992 (เริ่มบังคับใช้ 1 มีนาคม 1994) นั้น ไม่มีกฎหมายใดที่บัญญัติให้นิติบุคคลต้อง รับผิดชอบทางอาญาเป็นการทั่วไปแต่อย่างใด นอกจากการมีบัญญัติไว้บางฐานความผิดเฉพาะบางกรณีเท่านั้น ซึ่งแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ แต่กฎหมายเหล่านี้ก็เป็นการลงโทษทางแพ่งคือโทษปรับเพียงเท่านั้นซึ่งมีลักษณะทั้งทางแพ่งและทางอาญาประกอบกัน ซึ่งอาจปรับเอาแก่ผู้บริหารนิติบุคคลหรือ ตัวนิติบุคคลโดยตรง เช่นตามประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส ค.ศ. 1810 มาตรา 428 ที่ลงโทษนิติบุคคลที่เป็นบริษัทแสดงละครได้ละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่นหรือการลงโทษนิติบุคคลในความผิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจ และการคลัง เป็นต้น

3.3.1.2 แนวคำพิพากษา

แนวคำวินิจฉัยของศาลในฝรั่งเศสได้วางแนวมาตลอดว่า นิติบุคคลไม่อาจต้องรับผิดชอบทางอาญา แม้จะเป็นโทษปรับก็ตาม ซึ่งก่อให้เกิดผลทางกฎหมายหลายประการ เช่น ผู้แทนนิติบุคคลซึ่งมีส่วนในการกระทำความผิดก็ไม่อาจถูกลงโทษในฐานะที่เป็นผู้แทน แต่ต้องรับผิดชอบในฐานะส่วนตัว ซึ่งต่างกับกฎหมายไทยที่ได้วางแนววินิจฉัยไว้ในคดีพิพากษาฎีกาที่ 787-788/2506 ว่านิติบุคคลสามารถกระทำผิดทางอาญาได้แต่อย่างไรก็ตามปลายศตวรรษที่ผ่านมา ศาลเองก็เริ่มที่จะลงโทษนิติบุคคลในความผิดที่ไม่ต้องมีเจตนาด้วยโดยศาลสูงฝรั่งเศส ให้เหตุผลว่า ความผิดดังกล่าวไม่ได้ขึ้นอยู่กับเจตนาแต่อย่างใด แต่ทั้งนี้ เฉพาะกรณีที่นิติบุคคลมีฐานะ (qualité juridique) ซึ่งอาจเป็นผู้กระทำความผิดได้ เช่น เป็นเจ้าของหรือนายจ้าง เช่นเดียวกับกรณีของศาลไทยได้ลงโทษปรับนิติบุคคลและลงโทษจำคุกผู้แทนนิติบุคคลในความผิดฐานประมาทเป็นเหตุให้บุคคลอื่นถึงแก่ความตาย กรณีของรถบรรทุกก๊อซพลิกคว่าที่ถนนเพชรบุรี กรุงเทพมหานคร ตามคำพิพากษาศาลฎีกาไทยที่ 3446/2537 ซึ่งเป็นการพัฒนากฎหมายให้ทันกับการกระทำผิดของนิติบุคคล

3.3.1.3 ประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส ค.ศ. 1992

นักกฎหมายอาญาฝรั่งเศสได้มีการถกเถียงกันมานานถึงปัญหาเรื่องความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลไว้โดยชัดเจนเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งเป็นนิติวิธีในระบบประมวล

²⁸ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 15*, น. 684-707.

กฎหมาย ตั้งแต่ ค.ศ. 1934 แต่มาสำเร็จเมื่อ ค.ศ. 1992 และมีผลบังคับเมื่อ วันที่ 1 มีนาคม 1994 เป็นต้นมา ในประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศสนอกจากจะได้บัญญัติ ถึงความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลเป็นการเฉพาะแล้ว ยังได้มีการบัญญัติโทษทางอาญาสำหรับนิติบุคคลไว้ด้วย แยกต่างหากจากโทษทางอาญาสำหรับบุคคลธรรมดาโดยทั่วไป

3.3.1.4 หลักกฎหมาย ประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศสได้วางหลักเรื่อง ความรับผิดชอบ สำหรับนิติบุคคลไว้มีรายละเอียดดังนี้²⁹

1) นิติบุคคลที่ต้องรับผิดชอบ มาตรา 121-2 บัญญัติหลักทั่วไปให้นิติบุคคลต้องรับผิดชอบทางอาญาด้วย ยกเว้นรัฐ (Etat) ซึ่งเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน นอกจากนี้องค์กรปกครองตนเอง ส่วนท้องถิ่น และสหการจะต้องรับผิดชอบก็เฉพาะแต่ความผิดที่เกิดจากการดำเนินกิจกรรมที่เกิดจากอำนาจหน้าที่ของตนเท่านั้น ดังนั้นนิติบุคคลที่จะต้องรับผิดชอบทางอาญาจึงได้แก่ นิติบุคคลตามกฎหมายแพ่ง เช่น บริษัท สมาคม สหภาพแรงงาน มูลนิธิและนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน

2) เงื่อนไขความรับผิดชอบ มาตรา 121-2 กำหนดเงื่อนไขที่นิติบุคคลจะต้องรับผิดชอบทางอาญา ก็ต่อเมื่อได้มีกฎหมาย หรือข้อบังคับ กำหนดให้นิติบุคคลต้องรับผิดชอบในความผิดฐานนั้น หากการกระทำผิดนั้นกระทำโดยองค์กร หรือผู้แทนของนิติบุคคลที่ทำไปเพื่อประโยชน์ของนิติบุคคลนั้น หากเข้าหลักเกณฑ์ ความรับผิดชอบทางอาญาตามมาตรา 121-4 ถึงมาตรา 121-7 ซึ่งศาลฎีกาไทยได้วางหลักเช่นเดียวกันนี้ ตามคำพิพากษาฎีกาที่ 787-788/2506 ว่า หากมีการกระทำความผิดอาญาโดยผู้แทนนิติบุคคล เมื่อผู้แทนนิติบุคคลได้ดำเนินการใดอัน อยู่ในอำนาจหน้าที่ตามวัตถุประสงค์ของนิติบุคคล และนิติบุคคลได้รับประโยชน์จาก การดำเนินการนั้น ก็ถือว่าเป็นการกระทำผิดของนิติบุคคลเอง

ประเทศฝรั่งเศสเป็นประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law) ดังนั้นการวินิจฉัยปัญหาเรื่องความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลจึงมีนิติวิธีที่แตกต่างไปจากการวินิจฉัยปัญหาเรื่องความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลของประเทศในระบบคอมมอนลอว์ (Common Law) กล่าวคือ ในระบบกฎหมายของประเทศฝรั่งเศสนั้น ศาลจะใช้นิติวิธีของระบบชีวิตลอว์อย่างเคร่งครัด ศาลจะไม่พิพากษาลงโทษนิติบุคคลทางอาญา เว้นแต่จะมีกฎหมายลายลักษณ์อักษรบัญญัติให้นิติบุคคลต้องรับผิดชอบโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายเท่านั้น ดังนั้นศาลในระบบชีวิตลอว์จึงมีหน้าที่หลักในการปรับใช้กฎหมายเท่านั้น ไม่มีหน้าที่ในการสร้างกฎหมายเหมือนดังศาลในระบบคอมมอนลอว์แต่ประการใด

²⁹ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, “ความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคล: ศึกษาเพื่อหาข้อเสนอทางนิติวิธีสำหรับประเทศไทยโดยเปรียบเทียบกับกฎหมายอังกฤษและฝรั่งเศส,” (รายงานการวิจัยคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551), น. 60.

เดิมก่อนที่ประเทศฝรั่งเศสจะมีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายอาญาฉบับใหม่ ค.ศ. 1992 นั้น ไม่ปรากฏว่ามีกฎหมายที่บัญญัติให้นิติบุคคลรับผิดทางอาญาเป็นการทั่วไปซึ่งทำให้เกิดข้อถกเถียง ได้แย้งกันในทางตำราเกี่ยวกับความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลดังนี้

(1) ฝ่ายที่เห็นว่านิติบุคคลไม่ควรรับผิดในทางอาญาให้เหตุผลในด้านบทบัญญัติของกฎหมายว่า กฎหมายอาญานั้นมุ่งที่จะควบคุมความประพฤติของบุคคลที่เป็นมนุษย์เท่านั้น และหากไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะแล้วก็ไม่อาจจะลงโทษนิติบุคคลได้ นอกจากนี้หากพิจารณาด้านการกระทำและเจตนาแล้วก็เป็นกรยากที่นิติบุคคลจะมีการกระทำและเจตนาในทางอาญาได้ รวมทั้งโทษ ต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ก็ล้วนแต่เป็นโทษที่จะลงแก่มนุษย์เท่านั้น เช่น โทษประหารชีวิต โทษจำคุก เป็นต้น

(2) ฝ่ายที่เห็นว่านิติบุคคลควรรับผิดในทางอาญา เห็นว่านิติบุคคลเป็นพลังทางสังคมใน ชีวิตสมัยใหม่ ดังนั้นสภาพที่เป็นอันตรายอาจแสดงออกโดยการกระทำผิดอาญาโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในด้านกฎหมายพาณิชย์ กฎหมายเกี่ยวกับการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมซึ่งเป็นกฎหมายด้านเศรษฐกิจ ฝ่ายนี้เห็นว่าแท้ที่จริงแล้วนิติบุคคลประกอบด้วยเจตนาของบุคคลต่าง ๆ ที่มาร่วมประกอบกันเป็น นิติบุคคลโดยการร่วมประชุมดำเนินการ เป็นต้น ดังนั้น นิติบุคคลจึงน่าจะมีเจตนาในทางอาญาได้ เช่นกัน โดยจะเห็นได้จากหลักในกฎหมายแพ่งที่ยอมรับให้มีการแสดงเจตนาผ่านทางผู้แทนนิติบุคคล ตามประมวล กฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 1382 เพื่อเป็นการขจัดข้อโต้แย้งเนื่องจากกฎหมายไม่ได้ มีบัญญัติความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลไว้เป็นการทั่วไป ฝ่ายนิติบัญญัติของประเทศฝรั่งเศสจึง ได้ทำการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาเสียใหม่และได้มีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายอาญา ฝรั่งเศส ค.ศ. 1992 ซึ่งเริ่มมีผลบังคับใช้วันที่ 1 มีนาคม 1994 ขึ้น และสิ่งหนึ่งที่เห็น ได้ชัดเจนใน ประมวลกฎหมายอาญาฉบับนี้ จะเห็นได้เลยว่านอกจากการบัญญัติความรับผิดและโทษของบุคคล ธรรมดาในความผิดฐานต่าง ๆ ไว้แล้ว ยังปรากฏว่า มีการบัญญัติความรับผิดทางอาญาและโทษของ นิติบุคคลไว้เป็นการเฉพาะแยกต่างหากจากบุคคลธรรมดาด้วยซึ่งถือได้ว่าเป็นเรื่องใหม่ในประมวล กฎหมายอาญาฝรั่งเศส ซึ่งในประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศสดังกล่าวได้บัญญัติให้นิติบุคคลใน ประเทศฝรั่งเศสมีความรับผิดทางอาญาแก่เช่นเดียวกันกับบุคคลธรรมดาได้แต่ก็หาใช้ทุกฐาน ความผิดไม่และสิ่งหนึ่งที่มีความชัดเจนในประมวลกฎหมายฝรั่งเศส ก็คือ โทษที่ใช้ลงแก่นิติบุคคล กับโทษที่ใช้ลงแก่บุคคลธรรมดานั้นมีอัตราโทษที่ไม่เท่ากัน โทษที่ใช้ลงแก่นิติบุคคลจะมีอัตราโทษ ที่สูงกว่าโทษที่บุคคลธรรมดาจะได้รับ เช่น ในมาตรา 131-38" วรรคหนึ่ง ที่กำหนดว่า "อัตรา ค่าปรับสูงสุดสำหรับผู้กระทำความผิดที่เป็นนิติบุคคลมีอัตราโทษ 5 เท่าของโทษที่ใช้ ลงแก่บุคคล ธรรมดาในความผิดนั้น ๆ" และในมาตรา 131-38 วรรคสอง กำหนดว่า "ในกรณีที่ บทบัญญัติใด

ไม่ได้กำหนดโทษปรับเอาไว้สำหรับบุคคลธรรมดาให้นิติบุคคลนั้น ต้องชำระค่าปรับเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 1,000,000 ปอนด์³⁰

ในประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศสเริ่มจากบทบัญญัติทั่วไปก็มีกำหนดเรื่องของโทษที่จะใช้ลงแก่นิติบุคคลอยู่ใน Book, Title III, Chapter 1, Section II ซึ่งมีบัญญัติไว้ชัดเจนในมาตรา 131 37 ถึง 131-49 ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 3 ส่วนย่อย ได้แก่

- (1) Subsection I Penalties for felonies and misdemeanours
- (2) Subsection II Penalties for petty offences
- (3) Subsection III Contents and implementation of certain penalties

ใน Chapter, Section นั้นเป็นบทบัญญัติที่กล่าวถึงโทษที่จะใช้ลงแก่ผู้กระทำความผิดที่บุคคลธรรมดา ซึ่งจะเห็นได้ชัดเจนว่าการกำหนดโทษในประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศสมีการแบ่งแยกออกเป็นโทษสำหรับบุคคลธรรมดาและโทษสำหรับนิติบุคคลไว้อย่างชัดเจนซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้พิพากษาในการพิจารณาพิพากษาโทษที่จะใช้ลงแก่ผู้กระทำความผิดได้ นอกจากนี้การบัญญัติโทษของนิติบุคคลให้มีอัตราที่สูงกว่าโทษสำหรับบุคคลธรรมดานั้นก็มิผลทำให้การลงโทษนิติบุคคลมีสภาพบังคับ (Sanction) ซึ่งหากสังเกตแล้วจะเห็นได้ว่าโทษที่มีการบัญญัติขึ้นนั้นล้วนแต่ส่งผลร้ายต่อการดำเนินกิจการของนิติบุคคลจึงมีความเหมาะสมและน่าจะมีประสิทธิภาพมากกว่าการลงโทษที่กำหนดไว้สำหรับบุคคลธรรมดาอย่างแน่นอน โทษที่มีกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา ฝรั่งเศส ค.ศ. 1992 นี้มีบัญญัติไว้ใน Section 2 (Penalties Applicable to Natural Persons) ซึ่งแบ่งโทษออกเป็น 2 จำพวก ได้แก่ โทษขั้นอุกฤษโทษและมัชยโทษสำหรับนิติบุคคลและโทษลดโทษสำหรับนิติบุคคลดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

การลงโทษนิติบุคคลในประเทศฝรั่งเศสมีโทษ 2 ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้ ก. โทษขั้นอุกฤษโทษและมัชยโทษสำหรับนิติบุคคล มีดังนี้

1) โทษปรับ แยกเป็นกรณีของบุคคลธรรมดากับนิติบุคคล โทษปรับนิติบุคคลนั้นจะสูงเป็น 5 เท่าของโทษปรับสูงสุดที่กำหนดไว้สำหรับบุคคลธรรมดา

2) โทษที่กำหนดไว้เป็นพิเศษสำหรับนิติบุคคล ซึ่งการกำหนดโทษลักษณะนี้จะเทียบกับโทษที่ลงกับบุคคลธรรมดาเป็นเกณฑ์³¹ แบ่งออกได้ดังนี้

2.1 การลงโทษโดยการยุบกิจการของนิติบุคคล ใช้ในกรณีที่นิติบุคคลกระทำผิดอย่างร้ายแรง การลงโทษในรูปแบบนี้เทียบได้กับการลงโทษจำคุกบุคคลธรรมดาว่า 5 ปีขึ้นไปจนถึง

³⁰ Article 131-38 (Loi n° 2004-204 du 9 mars 2004 art. 55 1 Journal Officiel du 10 mars 2004).

³¹ Article 131-39 (Loi n° 2001-504 du 12 juin 2001 art. 14 Journal Officiel du 13 juin 2001) n (Loi n° 2004-575 du 21 juin 2004 art. 2 III Journal Officiel du 22 juin 2004).

โทษประหารชีวิต การลงโทษในรูปแบบนี้เหมาะกับกิจการที่ประกอบการมานาน และได้กระทำผิดร้ายแรงกระทบต่อประโยชน์สาธารณะ

2.2 การลงโทษโดยการห้ามประกอบกิจการนั้น ๆ หรือยกเลิกใบอนุญาตต่าง ๆ การห้ามประกอบกิจการบางอย่างนี้ จะกำหนดเวลาไว้ไม่เกิน 5 ปี การลงโทษรูปแบบนี้เป็นไปเพื่อจำกัดเสรีภาพในการประกอบกิจการของนิติบุคคล ซึ่งเทียบได้กับการลงโทษจำคุกบุคคลธรรมดา

2.3 การลงโทษโดยการให้นิติบุคคลถูกควบคุมกิจการโดยเจ้าหน้าที่ของศาล โดยมีกำหนดระยะเวลาไม่เกิน 5 ปี การดำเนินงานของนิติบุคคลจะต้องขอความเห็นชอบจากศาลและอาจถูกตรวจสอบได้เสมอ ซึ่งการลงโทษด้วยวิธีนี้เป็นการลงโทษที่จำกัดเสรีภาพของนิติบุคคลอย่างหนึ่ง

2.4 การลงโทษโดยการปิดกิจการ โดยไม่มีกำหนดเวลา ซึ่งอาจปิดกิจการของนิติบุคคลเฉพาะสาขาของนิติบุคคลที่ก่อปัญหาขึ้นก็ได้ เช่น การที่โรงงานย่อยหรือสาขาย่อยของนิติบุคคลนั้นทำให้เกิดปัญหาล้างแควล่อมขึ้น โดยการปล่อยน้ำเสีย กรณีนี้โรงงานย่อยก็จะถูกปิดกิจการลง แต่นิติบุคคลสำนักงานใหญ่ยังคงดำเนินกิจการต่อไปได้

2.5 การลงโทษนิติบุคคลโดยการสั่งห้ามมิให้นิติบุคคลนั้นมีสิทธิเข้าประมูลงานจากราชการ ซึ่งเป็นการกำหนดห้ามโดยไม่มีกำหนดเวลาหรือ กำหนดเวลาไว้ไม่เกิน 5 ปี กรณีนี้เป็นการลงโทษที่มีผลเป็นการตัดรายได้ของ นิติบุคคลนั้น

2.6 การลงโทษโดยการสั่งห้ามมิให้ระดมทุนจากมหาชน อาจห้ามโดยกำหนดเวลาหรือมีการกำหนดเวลาไว้ไม่เกิน 5 ปี ห้ามไปถึงการ ระดมทุนโดยการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินหรือจากประชาชนทั่วไป ผลของการลงโทษประเภทนี้ คือ ทำให้นิติบุคคลประกอบกิจการและขยายกิจการได้ยากขึ้น เพราะขาดสภาพคล่องทางการเงินที่จะเป็น ทุนหมุนเวียนได้

2.7 การลงโทษโดยการห้ามมิให้ออกเช็คหรือการใช้บัตรเครดิตต่าง ๆ เป็นระยะเวลาสูงสุดไม่เกิน 5 ปี เว้นแต่เป็นการส่งจ่ายเช็คเพื่อเบิกเงินสด

2.8 การลงโทษโดยการริบทรัพย์ เป็นการริบทรัพย์ที่ใช้หรือจะใช้กระทำความผิดหรือที่ได้มาจากการกระทำความผิด

2.9 การลงโทษโดยการประกาศคำพิพากษา ว่านิติบุคคลนั้น ๆ เป็นผู้กระทำความผิดอันมีผลกระทบต่อชื่อเสียงของนิติบุคคลนั้น ๆ อาจเป็นการประกาศโฆษณาทาง หนังสือพิมพ์ หรือวิทยุ หรือตามสื่อต่าง ๆ

จ. โทษชั้นลหุโทษ มีดังนี้

1) โทษปรับ ได้มีการเพิ่มโทษปรับไว้ในอัตราสูงสุดคือ 5 เท่าของโทษปรับที่กำหนดไว้สำหรับบุคคลธรรมดา

2) โทษจำกัดสิทธิตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 131-42 ซึ่งได้แก่การลงโทษนิติบุคคลที่กระทำความผิดละเมิดโทษชั้นที่ 5 ศาลอาจใช้ดุลพินิจเปลี่ยนโทษปรับเป็นโทษจำกัดสิทธิได้คือ

(1) การห้ามมิให้ออกเช็คมีกำหนดไม่เกิน 1 ปีเว้นแต่เป็นการออกเช็คเพื่อเบิกเงินสด หรือ การห้ามใช้บัตรเครดิต

(2) การริบทรัพย์สินที่ใช้หรือจะใช้กระทำความผิดหรือที่ได้มาจากการกระทำความผิด

การบัญญัติบทบัญญัติของกฎหมายในเรื่องความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลและการกำหนดโทษที่จะลงแก่นิติบุคคลตามกฎหมายอาญาฝรั่งเศสดังกล่าวนั้น ถือได้ว่าเป็นตัวอย่างที่ดีในการที่จะนำแนวทางการบัญญัติกฎหมายดังกล่าวมาปรับใช้กับการบัญญัติกฎหมายในเรื่องความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลในประเทศไทยเนื่องจากการบัญญัติเรื่องของความรับผิดชอบทางอาญาของบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลออกจากกันจะไม่ทำให้เกิดปัญหาในการตีความและการใช้กฎหมายในกรณีที่กฎหมายเขียนไว้ไม่ชัดเจน การพิจารณาคดีของศาลก็จะได้เป็นไปตามบทบัญญัติที่มีบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ถูกต้องตามนิติวิธีของระบบกฎหมายซีวิลลอว์ที่ยึดการพิจารณาตัดสินคดีจากบทบัญญัติลายลักษณ์อักษรที่มีบัญญัติอยู่ในขณะนั้นเป็นสำคัญ นอกจากนี้การกำหนดโทษของนิติบุคคลแตกต่างหากจากโทษของบุคคลธรรมดาก็ยังก่อให้เกิดผลดีทั้งในด้านการพิจารณาคดีและตัดสินคดีของศาลและเพื่อให้เกิดความแตกต่างว่าโทษของนิติบุคคลนั้นมีอัตราโทษมากกว่าโทษของบุคคลธรรมดา ทั้งนี้ก็เพื่อให้นิติบุคคลเกิดความเกรงกลัว ขยาดที่จะไม่กระทำความผิดซ้ำอีก

สิ่งซึ่งถือว่าเป็นนวัตกรรมในประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส ค.ศ. 1992 นอกจากจะมีการบัญญัติให้นิติบุคคลรับผิดชอบทางอาญาอย่างชัดเจนแล้ว ประมวลกฎหมายอาญาของฝรั่งเศสก็ยังบัญญัติถึงโทษที่จะลงแก่นิติบุคคลไว้โดยเฉพาะอีกด้วย การกำหนดโทษที่จะใช้แก่นิติบุคคลโดยตรงนี้จะเห็นได้ต่อไปว่าเป็นการคำนึงถึงโทษที่เหมาะสมแก่สภาพของนิติบุคคลโดยเฉพาะอย่างยิ่งจะเห็นได้ว่าโทษนั้น เป็นผลร้ายแก่การดำเนินกิจการของนิติบุคคลซึ่งการลงโทษเช่นนี้ย่อมเหมาะสมกว่าการ ลงโทษที่กำหนดไว้สำหรับบุคคลธรรมดาแต่มาปรับใช้แก่นิติบุคคลซึ่งอาจเกิดความไม่เป็นธรรมได้

สำหรับโทษที่ประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส ค.ศ. 1992 ได้บัญญัติใน Section 2 ดังนี้

1) โทษขั้นอุกฤษโทษและมรยโทษ สำหรับนิติบุคคล มาตรา 131-137 ได้กำหนดโทษไว้สำหรับนิติบุคคลดังนี้คือ

(1) โทษปรับโดยมาตรา 131-38 กำหนดไว้ว่าอัตราโทษปรับสูงสุดที่กำหนดไว้สำหรับบุคคลธรรมดา เมื่อใช้บังคับแก่นิติบุคคลแล้วให้เพิ่มเป็นห้าเท่า

(2) โทษที่กำหนดไว้เป็นพิเศษสำหรับนิติบุคคลซึ่งให้เทียบกับโทษที่ลงแก่บุคคลธรรมดาและตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 131-35 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้³²

ก. การยุบกิจการ หากนิติบุคคลนั้นได้กระทำความผิด ซึ่งกำหนดโทษจำคุกสำหรับบุคคลธรรมดาไว้สูงกว่า 5 ปี และการกระทำนั้นเป็นการ ผิดวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งนิติบุคคล

ข. การห้ามประกอบกิจการ โดยไม่มีกำหนดระยะเวลา หรือมีกำหนดระยะเวลาไม่เกิน 5 ปี

ค. การถูกควบคุมกิจการ โดยมีกำหนดระยะเวลาไม่เกิน 5 ปี

ง. การปิดกิจการ โดยไม่มีกำหนดระยะเวลาหรือกำหนด ระยะเวลาไม่เกิน 5 ปี สำหรับสำนักงานสาขาของนิติบุคคลที่ได้กระทำความผิด

จ. การห้ามประมูลงานจากทางราชการ โดยไม่มีกำหนดระยะเวลา หรือมีกำหนดระยะเวลาไม่เกิน 5 ปี

ฉ. การห้ามมิให้ระดมทุนจากประชาชน โดยไม่มีกำหนดระยะเวลา หรือมีกำหนดระยะเวลาไม่เกิน 5 ปี

ช. การห้ามส่งจ่ายเช็ค หรือ การใช้บัตรเครดิต โดยมีกำหนดระยะเวลาไม่เกิน 5 ปี เว้นแต่เป็นการส่งจ่ายเช็คเพื่อเบิก เงินสด

ซ. การริบทรัพย์ ที่ใช้หรือจะใช้กระทำความผิดหรือที่ได้มาจากการกระทำความผิด

ณ. การประกาศหรือแจกจ่ายคำพิพากษาที่ลงโทษ โดยทางหนังสือพิมพ์หรือวิธีการอื่นทางวิทยุโทรทัศน์

แต่อย่างไรก็ตาม โทษตามข้อ 1 และข้อ 3 ห้ามมิให้ใช้บังคับแก่นิติบุคคล ตามกฎหมายมหาชนซึ่งอาจต้องมีความรับผิดชอบทางอาญา รวมทั้งพรรคหรือกลุ่มการเมือง หรือสหภาพแรงงานและโทษตามข้อ 1 มิให้ใช้ข้อบังคับแก่องค์กรตัวแทนของบุคคลากร

2) โทษลดโทษสำหรับนิติบุคคล มาตรา 131-40 ได้กำหนดไว้ 2 ประการคือ

(1) โทษปรับ ซึ่งต้องเพิ่มอัตราสูงสุดเป็นห้าเท่าของโทษปรับที่กำหนด ไว้สำหรับกรณีบุคคลธรรมดาเป็นผู้กระทำความผิด (มาตรา 131-41)

(2) โทษจำกัดสิทธิตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 131-42 ซึ่งได้แก่การลง โทษในกรณีกระทำความผิดลดโทษชั้นที่ 5 ศาลอาจใช้ดุลพินิจเปลี่ยนโทษเป็นโทษจำกัดสิทธิดังนี้ได้คือ

ก. การห้ามมิให้ออกเช็คมีกำหนดไม่เกิน 1 ปี เว้นแต่การออกเช็คเพื่อ เบิกเงินสด หรือการห้ามใช้บัตรเครดิต

³² วีระ ไกรกาบแก้ว, อ่างแล้ว เจริญธรรมที่ 2.

ข. การรับทรัพย์สินที่ใช้หรือจะใช้กระทำความผิด หรือที่ได้มาจากการกระทำความผิดและนอกจากนั้นศาลสามารถลงโทษประกอบ(ไม่ใช่โทษหลัก)เพิ่มเติมแก่นิติบุคคลที่กระทำความผิดได้อีกตามมาตรา 131-43 ซึ่งศาลอาจใช้ดุลพินิจได้ตาม มาตรา 131-44

3.3.2 การดำเนินคดีกับผู้ประกอบการก่อสร้างในประเทศฝรั่งเศส

ประเทศฝรั่งเศสเป็นหนึ่งในประเทศที่ให้ความสำคัญกับระบบการก่อสร้างที่ได้มาตรฐานเนื่องจากเป็นประเทศที่มีการพัฒนารูปแบบการก่อสร้างมาตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบันและมีอารยธรรมในรูปแบบการก่อสร้างที่มีความชัดเจนและมีรูปแบบเฉพาะ³³

สำหรับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมธุรกิจก่อสร้างของประเทศฝรั่งเศสนั้นมีกฎหมายที่หลากหลายที่มีการบัญญัติเป็นรูปแบบลายลักษณ์อักษรชัดเจน สำหรับกฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการก่อสร้างและมีการบัญญัติขึ้นมาใช้ใหม่ในประเทศฝรั่งเศสโดยการปรับปรุงจากกฎหมายฉบับเดิม คือ “พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อบังคับการก่อสร้างและวิศวกรรม ค.ศ. 2020” กฎหมายฉบับนี้มีการบัญญัติออกมาใช้บังคับเพื่อควบคุมกำกับดูแลธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้าง ปัญหาที่เกิดขึ้นในธุรกิจก่อสร้างรวมถึงกระบวนการในการระงับข้อพิพาทต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งเมื่อพิจารณาจากกฎหมายฉบับนี้จะเห็นได้ว่าสัญญาจ้างเหมาก่อสร้างถูกจัดแบ่งออกเป็นสัญญาจ้างเหมาก่อสร้างที่เป็นการก่อสร้างระหว่างเอกชนด้วยกันเองและเป็นการก่อสร้างระหว่างเอกชนกับหน่วยงานของรัฐ สัญญาจ้างเหมาก่อสร้างจะเป็นการมอบความไว้วางใจระหว่างผู้ว่าจ้างให้กับผู้รับจ้างเพื่อทำหน้าที่ในการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างซึ่งมีมูลค่าและจะต้องใช้ความระมัดระวังในการก่อสร้าง หากเป็นการก่อสร้างในกิจการที่เกี่ยวข้องกับภาครัฐภายใต้กฎหมายของประเทศฝรั่งเศสจะมีหน่วยงานภาครัฐที่ควบคุมสัญญาจ้างเหมาก่อสร้างอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะสัญญาที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำบริการสาธารณะ เนื่องจากเกี่ยวพันโดยตรงกับความปลอดภัยของประชาชน ทำให้ต้องมีการควบคุมการก่อสร้างอย่างเคร่งครัด³⁴

นอกจากนี้รูปแบบในการทำสัญญาจ้างเหมาก่อสร้างในประเทศฝรั่งเศสยังมีรูปแบบในการทำสัญญาที่มีความหลากหลายอาจอยู่ในรูปของผู้รับจ้างและผู้ว่าจ้างซึ่งเป็นคู่สัญญาแต่เพียงฝ่ายเดียวหรืออาจจะเป็นการที่ผู้รับจ้างซึ่งเป็นผู้ประกอบการก่อสร้างมีการทำสัญญาร่วมทุนกันเพื่อรับเหมาก่อสร้างในโครงสร้างขนาดใหญ่ที่จะต้องใช้ความรู้ความชำนาญของบริษัทรับเหมา

³³ Cooke, B., & Walker, G., *The Construction Industry in France*. In *European Construction*, Palgrave, London, pp. 69-110 (1994).

³⁴ Oesterreich, T. D., & Teuteberg, F., “Understanding the implications of digitisation and automation in the context of Industry 4.0: A triangulation approach and elements of a research agenda for the construction industry,” *Computers in industry*, 83, pp. 121-139, (2016).

ก่อสร้างที่มีความหลากหลาย และการทำสัญญาจ้างเหมาก่อสร้างไม่ว่าจะเป็นระหว่างผู้ว่าจ้างด้วยกันเองหรือระหว่างผู้รับจ้างด้วยกันเองหรือระหว่างผู้ว่าจ้างและผู้รับจ้างจะอยู่ภายใต้หลักว่าด้วยนิติกรรมสัญญาที่อยู่ภายใต้หลักเสรีภาพของการแสดงเจตนาแต่ในทางปฏิบัติพบว่าคู่สัญญาในประเทศฝรั่งเศสนิยมใช้สัญญามาตรฐานเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดข้อตกลงระหว่างคู่สัญญา เนื่องจากสัญญามาตรฐานเหล่านั้นจะมีการบัญญัติสิทธิหน้าที่ที่มีความชัดเจนครอบคลุมในทุกด้าน และจะทำให้ช่วยลดข้อพิพาทที่เกิดขึ้นระหว่างคู่สัญญาได้ สำหรับสัญญาที่มีการแพร่หลายเพื่อให้คู่สัญญานำไปใช้มีการออกแบบรูปแบบของสัญญาจ้างเหมาก่อสร้างจากหลากหลายองค์กรแต่องค์กรที่มีความน่าเชื่อถือและถูกนำสัญญามาใช้มากที่สุดคือสัญญามาตรฐานในการก่อสร้างซึ่งจัดทำเป็นภาษาฝรั่งเศส โดย AFNOR ซึ่งเมื่อพิจารณารายละเอียดของสัญญาที่จัดทำขึ้น โดย AFNOR จะพบว่ารูปแบบของสัญญามีส่วนที่ควบคุมบริบททั้งหลายที่เกี่ยวกับการก่อสร้างตัวอย่างครอบคลุมและแยกรูปแบบของสัญญาจ้างเหมาก่อสร้างในแต่ละประเภทเพื่อให้สัญญามีความเหมาะสมในการนำไปใช้บังคับระหว่างคู่สัญญาให้มากที่สุดเนื่องจากรูปแบบในการก่อสร้างสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ อาจมีความแตกต่างกันในการกำหนดมาตรฐานรูปแบบในการก่อสร้าง อย่างไรก็ตามหากเป็นสัญญาของภาครัฐ เป็นสัญญามาตรฐานที่มาจากหน่วยงานที่ชื่อว่า Cahiers des Clauses Administratives Générales (CCAG) ซึ่งให้ข้อกำหนดและเงื่อนไขทั่วไปสำหรับสัญญาจัดบริการสาธารณะ แล้วสัญญาดังกล่าวที่จัดทำโดย CCAG จะมีการปรับปรุงอยู่เสมอเพื่อให้ครอบคลุมรูปแบบต่าง ๆ ที่รัฐได้ว่าจ้างเอกชนในการก่อสร้าง และหากเป็นสัญญาขนาดใหญ่จะเป็นสัญญามาตรฐานที่มาจากกรอกแบบสัญญาโดย FIDIC จะเห็นได้ว่าประเทศฝรั่งเศสมีธรรมชาติที่เป็นพิเศษในเรื่องของการทำสัญญาที่คู่สัญญานิยมใช้สัญญามาตรฐานจากหน่วยงานต่าง ๆ มาใช้บังคับและการใช้สัญญามาตรฐานดังกล่าวจะต้องทำตามแนวทางที่กฎหมายให้อำนาจไว้ซึ่งข้อดีของการใช้สัญญามาตรฐานจะทำให้คู่สัญญาสามารถใช้สัญญามาตรฐานเพื่อเป็นแนวทางในการควบคุมการปฏิบัติตามสัญญาทั้งในส่วนของผลสำเร็จของงานในส่วนของการก่อสร้างและยังสามารถใช้สัญญาเพื่อกำหนดหน้าที่ของผู้ประกอบการก่อสร้างให้ดำเนินการต่าง ๆ ให้เกิดความปลอดภัยทั้งกับลูกจ้างและบุคคลทั่วไปได้ซึ่งจะง่ายต่อการนำมาตราฐานด้านความปลอดภัยมาเกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจตามสัญญาเพื่อผูกพันคู่สัญญาให้ปฏิบัติตามซึ่งจะเป็นอีกส่วนหนึ่งที่ช่วยสนับสนุนแนวทางการควบคุมธุรกิจก่อสร้างในประเทศฝรั่งเศสและในประเทศอื่น ๆ โดยใช้สัญญามาตรฐานเป็นเครื่องมือ³⁵

นอกจากนี้ในการทำสัญญาจ้างเหมาก่อสร้างในประเทศฝรั่งเศสได้มีการวางแนวทางเกี่ยวกับการทำประกันภัยเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นอาจผู้ประกอบการก่อสร้างได้

³⁵ Davies, R., Crespin-Mazet, F., Linne, A., Pardo, C., Havenvid, M. I., Harty, C. & Salle, R., "BIM in Europe: Innovation networks in the construction sectors of Sweden, France and the UK," (2015).

กระทำการอันเป็นการละเมิดข้อสัญญาหรือละเมิดข้อกำหนดอันส่งผลกระทบต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้างและระยะเวลาในการทำประกันในการก่อสร้างมีตั้งแต่การบังคับตามสัญญาประกันได้ตลอดไปหรืออาจมีการจำกัดไว้ไม่เกิน 10 ปีซึ่งการใช้ระบบประกันดังกล่าวจะช่วยในการป้องกันและยาวความเสียหายให้กับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการก่อสร้างได้หากมีผู้ประกอบการก่อสร้างรายใดที่ดำเนินการเกี่ยวกับการก่อสร้างไม่ถูกต้องจนทำให้เกิดความเสียหายอย่างไรก็ตามรูปแบบการทำสัญญาประกันภัยดังกล่าวเป็นเพียงทางเลือกหนึ่งสำหรับคู่สัญญาในการที่จะเข้ากลุ่มพันตามสัญญาประกันภัยเท่านั้นและหากคู่สัญญาไม่ต้องการเพิ่มต้นทุนในการทำสัญญาในบางกรณีคู่สัญญาอาจไม่ทำสัญญาประกันภัยด้วย

ในส่วนของการคุ้มครองลูกจ้างซึ่งเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ในการก่อสร้างและผลักดันให้กระบวนการก่อสร้างสำเร็จลุล่วงไปได้ภายใต้กฎหมายของประเทศฝรั่งเศสจะพบว่ามี การคุ้มครองลูกจ้างจากการเลิกจ้างที่ไม่เป็นธรรมและมีการกำหนดให้นายจ้างจะต้องให้สิทธิหน้าที่แก่ลูกจ้างตามที่กฎหมายกำหนดทั้งในสิทธิเกี่ยวกับการประกันสังคมและสิทธิอื่น ๆ ตามมาตรฐานขั้นต่ำเกี่ยวกับการทำงานของกฎหมายแรงงานในประเทศฝรั่งเศส มีข้อสังเกตว่ากฎหมายในการคุ้มครองลูกจ้างของประเทศฝรั่งเศสไม่ได้มีการบัญญัติไว้โดยเฉพาะเจาะจงในการคุ้มครองลูกจ้างที่เป็นแรงงานก่อสร้างโดยเฉพาะเจาะจง แต่ปรับใช้กฎหมายแรงงานทั่วไปในส่วนในเรื่องเกี่ยวกับสุขภาพและความปลอดภัยในงานก่อสร้างกับลูกจ้างที่ทำงานในพื้นที่ก่อสร้าง และลูกจ้างที่จะทำงานในพื้นที่ก่อสร้างจะต้องเป็นบุคคลที่ได้รับใบอนุญาตในการทำงานซึ่งกระบวนการในการออกใบอนุญาตเป็นอีกขั้นตอนหนึ่งที่ใช้ในการควบคุมผู้ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ก่อสร้างให้เป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถเพียงพอและมีความระมัดระวังในการก่อสร้างให้เกิดความปลอดภัยหากนายจ้างหรือลูกจ้างกระทำการฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายที่กำหนดสิทธิหน้าที่ต่าง ๆ ให้ลูกจ้างและนายจ้างจะต้องปฏิบัติตามภายใต้กฎหมายแรงงานจะทำให้นายจ้างและลูกจ้างมีความรับผิดชอบในทางอาญาซึ่งถือได้ว่าเป็นความผิดทางอาญาที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในอีกรูปแบบหนึ่งตามกฎหมายของประเทศฝรั่งเศส โดยถือว่าเป็นภาระผูกพันทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นเจ้าของโครงการ ผู้ประกอบการก่อสร้าง เป็นต้น³⁶

นอกจากนี้นายจ้างจะต้องดำเนินการในกระบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ ในการก่อสร้างจนให้เกิดความมั่นใจว่าลูกจ้างมีความปลอดภัยในการทำงาน จากในส่วนของอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นในการก่อสร้างรวมถึงปัญหาสุขภาพที่เป็นผลกระทบทางอ้อมที่ลูกจ้างอาจได้รับจากมลพิษต่าง ๆ

³⁶ The Legal500, Retrieved April 5, 2021, form http://www.fairwayavocats.com/wp-content/uploads/2018/05/France_-_Construction-2.pdf?fbclid=IwAR2D3meIRCRdiMv183z_llc8qcCMSSGZKMBECf7DI1H_ODmmjB_A9kfaahU

ในการทำงานก่อสร้างซึ่งถือเป็นมาตรฐานขั้นต่ำที่นายจ้างจะต้องให้ความคุ้มครองดูแลลูกจ้างหากนายจ้างมีการกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนจะส่งผลให้นายจ้างมีความรับผิดชอบในทางอาญาได้ด้วยเช่นกัน

นอกจากการควบคุมมาตรฐานในการก่อสร้างของกฎหมายฝรั่งเศสที่ให้ความคุ้มครองแก่ลูกจ้างแล้ว ยังมีการควบคุมรูปแบบในการก่อสร้างที่มีความปลอดภัยโดยกำหนดควบคุมทั้งในส่วนของพื้นที่ในการก่อสร้างที่จะต้องมีความปลอดภัยต่อผู้ปฏิบัติงานและควบคุมพื้นที่ก่อสร้างไม่ให้เกิดผลกระทบต่อบุคคลทั่วไป โดยเฉพาะพื้นที่ก่อสร้างที่อาจมีการเกี่ยวพันเชื่อมโยงกับการใช้พื้นที่ของบุคคลทั่วไปและการก่อสร้างอาจส่งผลโดยตรงต่อความปลอดภัยของบุคคลอื่นด้วย

มีข้อสังเกตว่าอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นจากการทำงานจากการตกจากที่สูงนั้น สูงเป็นลำดับที่สองของการเสียชีวิตในการทำงานรวมถึงหากไม่เสียชีวิตก็จะมีอาการทุพพลภาพถาวรและส่งผลกระทบต่อการทำงาน ทำให้ประเทศฝรั่งเศสให้ความสำคัญกับการออกกฎหมายเพื่อควบคุมการทำงานที่มีความเสี่ยงเกี่ยวกับอุบัติเหตุจากการตกจากที่สูง โดยกำหนดหน้าที่ให้ผู้ประกอบการก่อสร้างจะต้องดำเนินการให้มีการป้องกันอุบัติเหตุและสร้างความปลอดภัยจากการทำงานบนนั่งร้านที่จะต้องมีการติดตั้งเครื่องมือป้องกันและมีการติดสายรัดนิรภัยอย่างถูกต้อง และมีการออกกฎหมายกำหนดมาตรฐานของอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการทำงานในเขตพื้นที่ก่อสร้างที่จะต้องมีการตรวจสอบให้มีความปลอดภัยเพื่อลดความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นกับลูกจ้างที่ทำงานก่อสร้าง สำหรับบุคคลที่ทำหน้าที่ในการควบคุมดูแลเรื่องความปลอดภัยจะเป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการดูแลพื้นที่ก่อสร้างไม่ว่าจะเป็นผู้จัดการพื้นที่ก่อสร้างหรือหัวหน้าวิศวกรในพื้นที่ก่อสร้างและหากมีการกระทำการใดที่เป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายบุคคลที่มีหน้าที่ตามกฎหมายในการควบคุมดูแลความปลอดภัยสำหรับพื้นที่ก่อสร้างจะต้องมีความรับผิดชอบในทางอาญาไม่ว่าจะเป็นการกระทำโดยเจตนาหรือเป็นการกระทำด้วยความประมาทเลินเล่อและโทษที่จะลงกับผู้กระทำความผิดจะมีทั้งโทษจำคุกและโทษปรับซึ่งโทษปรับนั้นจะมีลักษณะการปรับที่ค่อนข้างสูงทำให้การลงโทษปรับในประเทศฝรั่งเศสเพื่อควบคุมมาตรฐานต่าง ๆ ทางด้านความปลอดภัยให้กับลูกจ้างในพื้นที่ก่อสร้างค่อนข้างมีศักยภาพรวมถึงการลงโทษจำคุกผู้กระทำความผิดที่ประมาทเลินเล่อหรือจงใจจนเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กายหรือได้รับอันตรายสาหัสหรือถึงแก่ความตายจากการก่อสร้างก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่ทำให้การควบคุมมาตรฐานความปลอดภัยเกี่ยวกับการก่อสร้างมีประสิทธิภาพในประเทศฝรั่งเศส³⁷

³⁷ Pellegrini, C., Collective bargaining in the construction industry Wages, hours and vocational training in Belgium, the Federal Republic of Germany, France, Italy, Spain and the United Kingdom. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, (1990).

และกฎหมายอีกหนึ่งฉบับที่สำคัญที่ใช้ควบคุมในงานก่อสร้าง คือ “code de la construction et de l'habitation” ผู้เขียนขอเรียกว่า พระราชบัญญัติว่าด้วยเรื่อง รหัสการก่อสร้างและที่อยู่อาศัย ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้³⁸ จะมีข้อกำหนดเกี่ยวกับระเบียบของงานก่อสร้าง รวมทั้งการกำหนดคุณสมบัติที่สำคัญของผู้ประกอบการก่อสร้าง³⁹ เสมือนเป็นมาตรฐานเกี่ยวกับการดำเนินงาน การรื้อถอน บำรุงรักษา ซ่อมแซม รวมทั้งการออกใบอนุญาตต่าง ๆ เพื่อคุ้มครองดูแลความปลอดภัยในทุก ๆ ด้าน

ในส่วนของสภาพบังคับตามกฎหมายฉบับนี้นั้น จะเห็นได้ว่า มีการกำหนดโทษทางอาญาไว้ทั้งโทษปรับ และโทษจำคุกหากมีการฝ่าฝืนข้อบังคับในพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งผู้เขียนขอแยกความรับผิดชอบดังนี้

1. หากมีการฝ่าฝืนกฎทั่วไปหรือข้อกำหนดต่าง ๆ ของการก่อสร้างอาคาร⁴⁰ เช่น การฝ่าฝืนคำสั่งให้ปรับปรุงอาคาร การฝ่าฝืนว่าด้วยเรื่องข้อบังคับและความปลอดภัยภายในอาคาร หรือ การขออนุญาตก่อสร้างอาคารเป็นต้น จะถือว่าเป็นการกระทำละเมิด⁴¹ โดยจะมีการลงโทษทางอาญา⁴² คือ จะมีโทษปรับเป็นเงิน 42,000 ยูโร โดยทั้งผู้ประกอบการก่อสร้าง สถาปนิก และวิศวกรต้องร่วมกันรับผิดชอบ ซึ่งในความรับผิดชอบนี้ หากผู้กระทำความผิด ได้มีการกระทำความผิดซ้ำขึ้นอีก ก็จะมีการเพิ่มโทษเป็นโทษจำคุกเข้ามา โดยจะมีโทษจำคุก 6 เดือน และมีข้อสังเกตว่าบทกำหนดโทษตามมาตรานี้ หากเป็นการฝ่าฝืนข้อกำหนดในพระราชบัญญัติที่เกี่ยวกับประชาชนแล้วเกิดความเสียหายขึ้น เช่น การสร้างอาคารสาธารณะที่ประชาชนใช้ร่วมกัน⁴³ ผู้กระทำความผิดจะต้องรับโทษหนักขึ้นนอกจากพระราชบัญญัตินี้ คือ รับโทษตามประมวลกฎหมายอาญา ทั้งบริษัทที่เป็นผู้ประกอบการก่อสร้างและผู้แทนของผู้ประกอบการก่อสร้างหากกระทำภายในขอบเขตของบริษัท ก็ต้องรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายอาญาดูด้วยเช่นกัน โดยที่มาตรการทางอาญาที่ลงโทษต่อบริษัทนี้ จะเป็นโทษปรับเท่านั้น⁴⁴ ตามกฎหมายของประเทศฝรั่งเศสนั้น จะเห็นได้ว่านิติบุคคลสามารถมี

³⁸ Legifrance, Retrieved April 5, 2021, from

<https://www.legifrance.gouv.fr/codes/id/LEGITEXT000006074096/>

³⁹ Livre II: Statut des constructeurs. (Articles L200-1 à L291-4).

Titre Ier: Statut des sociétés de construction. (Articles L210-1 à L215-8).

⁴⁰ Replier Livre Ier: Dispositions générales. (Articles L101-1 à L161-3).

⁴¹ L152-1 code de la construction et de l'habitation.

⁴² L152-4 code de la construction et de l'habitation.

⁴³ L111-7-3 code de la construction et de l'habitation.

⁴⁴ Article 131-8 Code pénal.

ความรับผิดชอบทางอาญาได้จากการกระทำของผู้แทน⁴⁵ ซึ่งการฝ่าฝืนที่มีผลกระทบต่อประชาชนนี้ บริษัทที่เป็นผู้ประกอบการก่อสร้างจะต้องมีความรับผิดชอบทางอาญา กล่าวคือ จะถูกลงโทษปรับ หักเท่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับบุคคลธรรมดา

2. หากการกระทำความคิดนั้นเป็นการฝ่าฝืนเกี่ยวกับคำสั่งในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการรื้อถอนโดยคำพิพากษาของศาลที่กำหนดระยะเวลาการรื้อถอนไว้ ผู้ประกอบกิจการก่อสร้างเจ้าของบ้าน ผู้ครอบครอง จะถูกลงโทษปรับตั้งแต่ 3 ถึง 75 ยูโร ต่อวันที่ล่าช้า ซึ่งถือได้ว่าการลงโทษปรับในลักษณะนี้เป็นการลงโทษปรับต่อเนื่องจนกว่าจะปฏิบัติให้ถูกต้อง ซึ่งหากผู้กระทำความผิดยังไม่ปฏิบัติตามคำสั่งให้ถูกต้องภายในหนึ่งปีนับแต่มีคำสั่งของศาล พระราชบัญญัตินี้ให้อำนาจพนักงานอัยการจะขอเพิ่มโทษปรับโดยสูงเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดได้ แต่ในมุมกลับกัน หากผู้กระทำความผิดพิสูจน์ได้ว่า สาเหตุที่ไม่สามารถระทำการรื้อถอนได้ภายในกำหนด เพราะถูกขัดขวาง รวมทั้งเพราะเหตุสุดวิสัย ศาลก็มีอำนาจสั่งคืนเงินค่าปรับบางส่วนที่ชำระมาแล้วได้⁴⁶

กล่าวโดยสรุปได้ว่าประเทศฝรั่งเศสจะใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดูแลมาตรฐานความปลอดภัยในพื้นที่ก่อสร้างเมื่อพิจารณาถึงลักษณะของกฎหมายจะเห็นได้ว่ากฎหมายของประเทศฝรั่งเศสให้ความสำคัญกับการคุ้มครองดูแลความปลอดภัยเป็นหลัก โดยการนำโทษทางอาญาทั้งโทษจำคุกและโทษปรับมาใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมมาตรฐานความปลอดภัยของผู้ที่มีส่วนรับผิดชอบในการก่อสร้าง

⁴⁵ Article 121-2 Code pénal.

⁴⁶ L152-7 code de la construction et de l'habitation.

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับหลักกฎหมายในความรับผิดชอบทางอาญาของ ผู้ประกอบการก่อสร้างที่เป็นนิติบุคคล

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาถึงความเหมาะสมในการกำหนดให้การทำธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการรับเหมาก่อสร้างของผู้ประกอบการก่อสร้างที่เป็นนิติบุคคล ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของบุคคลที่เกี่ยวข้องและมาตรฐานการก่อสร้างสิ่งซึ่งเป็นปัจจัย4คือที่อยู่อาศัย โดยจะทำการศึกษาความเป็นไปได้ที่จะกำหนดให้ผู้ประกอบการก่อสร้างมีความรับผิดชอบทางอาญาในการกระทำต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยของชุมชน เพื่อให้ผู้ประกอบการก่อสร้างเกิดความเข็ดหลาบและยับยั้งมิให้กลับมาก่อทำความผิดซ้ำอีก โดยจะทำการศึกษาร่วมเปรียบเทียบกับกฎหมายของต่างประเทศที่มีแนวทางและมาตรฐานที่ได้รับการยอมรับ โดยศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และประเทศฝรั่งเศส โดยจะมุ่งเจาะประเด็นไปที่ความรับผิดชอบของผู้ประกอบการก่อสร้างที่เป็นนิติบุคคลซึ่งในบทที่ 2 ผู้เขียนได้ทำการศึกษาแนวทางเกี่ยวกับการกำหนดความรับผิดชอบของนิติบุคคลและการกำหนดมาตรการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมผู้ประกอบการก่อสร้างเพื่อทำการศึกษาวិเคราะห์และทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องที่มีอยู่ของทั้งในประเทศไทยและในทั้งประเทศรวมถึงแนวคิดทฤษฎีพื้นฐานที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์เกี่ยวกับความรับผิดชอบของผู้ประกอบการก่อสร้างที่เป็นนิติบุคคล ในธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ส่วนในบทที่ 3 ผู้เขียนได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในต่างประเทศที่ได้มีการบัญญัติไว้เป็นแนวทางและประสบความสำเร็จจากการกำหนดความรับผิดชอบของผู้ประกอบการก่อสร้างตลอดจนวิเคราะห์ข้อดีข้อเสียทั้งหลายที่เกิดขึ้นจากการนำแนวทางเหล่านั้นมาใช้บังคับ การศึกษาแนวทางดังกล่าวจะทำให้เป็นต้นแบบหรือแนวทางที่จะนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยวิเคราะห์และเปรียบเทียบกับแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ที่ได้มีบททบทวนวรรณกรรมไว้ในบทที่ 2 สำหรับบทที่ 4 นี้ผู้เขียนจะทำการศึกษาวิเคราะห์ความเหมาะสมในการกำหนดให้มีความรับผิดชอบในทางอาญาของผู้ประกอบการก่อสร้างขึ้น โดยเฉพาะโดยพิจารณาจากแนวคิดทฤษฎีและหลักการทางกฎหมายของประเทศไทยและต่างประเทศเพื่อนำมาสู่การกำหนดแนวทางที่เหมาะสมที่จะช่วยในการสร้างมาตรฐานในการก่อสร้างและในขณะเดียวกันไม่เป็นการขัดขวางต่อการดำเนินธุรกิจรับเหมาก่อสร้างจนเกินสมควร ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างมาตรฐานและ

ยกระดับมาตรฐานการประกอบธุรกิจก่อสร้างในประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นโดยปรากฏรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 วิเคราะห์มุมมองในการนำความรับผิดชอบทางอาญามาใช้ลงโทษนิติบุคคลที่เป็นผู้ประกอบการก่อสร้าง

เมื่อพิจารณาวัตถุประสงค์ของความรับผิดชอบทางอาญาจะให้ความสำคัญกับการลงโทษผู้กระทำความผิดที่ได้กระทำการฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายที่ได้มีการกำหนดไว้ให้เป็นความรับผิดชอบทางอาญาหากบุคคลใดได้มีการกระทำการฝ่าฝืนการกระทำที่ถูกกฎหมายบัญญัติไว้มีความรับผิดชอบทางอาญาถือว่าเป็นอาชญากรที่ก่ออาชญากรรมและผู้นั้นจะต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้สำหรับการกระทำความผิดนั้นซึ่งเมื่อพิจารณาบทบัญญัติเกี่ยวกับโทษตามกฎหมายของประเทศไทยได้มีการบัญญัติโทษไว้ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 18 ซึ่งมี 5 สถานคือ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับและริบทรัพย์สิน โดยความรับผิดชอบในทางอาญาแต่ละฐานจะมีวัตถุประสงค์ในการลงโทษที่แตกต่างกันและการนำโทษเหล่านี้มาใช้ในการลงแก่ผู้กระทำความผิดจะต้องผ่านการใช้ดุลพินิจของศาลที่เห็นว่าบุคคลใดควรจะต้องมีความรับผิดชอบในทางอาญาสถานใดโดยพิจารณาจากการกระทำทั้งหลายที่ผู้กระทำได้มีการกระทำความผิดและพฤติการณ์อื่นในคดีอย่างไรก็ตามในทางทฤษฎีอาจกล่าวได้ว่าวัตถุประสงค์ของการลงโทษอาจแบ่งออกได้เป็น 4 ประการดังนี้¹

(1) การลงโทษเพื่อแก้แค้นหรือทดแทนความผิด (Retribution) สำหรับการลงโทษเพื่อการแก้แค้นทดแทนนี้เป็นวัตถุประสงค์ของกฎหมายอาญาตามแนวทางที่มีความเก่าแก่ที่สุดภายใต้แนวคิดตาต่อตาฟันต่อฟันเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดในลักษณะทำนองเดียวกับที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำต่อบุคคลอื่นเพื่อเป็นการแก้แค้นทดแทนอย่างไรก็ตามแนวคิดดังกล่าวมีการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันเนื่องจากผู้กระทำความผิดควรได้รับโทษในการทดแทนความผิดโดยมีขอบเขตจำกัดทั้งนี้คำนึงตามประเภทการกระทำความผิดสถานะของบุคคลเจตนา รวมถึงพฤติการณ์แวดล้อมต่าง ๆ ดังนั้นจึงได้มีการกำหนดโทษขั้นต่ำ - ขั้นสูงไว้เพื่อให้โทษที่ศาลจะลงต่อผู้กระทำความผิดมีความยืดหยุ่นและศาลสามารถใช้ดุลพินิจกำหนดโทษให้เหมาะสมตามพฤติการณ์แห่งการกระทำความผิด

(2) การลงโทษเพื่อการข่มขู่หรือยับยั้ง (Deference) ซึ่งเป็นหนึ่งในวัตถุประสงค์ที่สำคัญของการลงโทษผู้กระทำความผิดทางอาญาไม่ให้มีการกระทำความผิดซ้ำอีกในอนาคตเมื่อผู้กระทำความผิดได้พ้นโทษไปแล้วรวมถึงเป็นการลงโทษเพื่อไม่ให้บุคคลอื่นในสังคมปฏิบัติตามเนื่องจาก

¹ เกียรติจักร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญาภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542), น. 574-576.

หากมีการกระทำความผิดเช่นเดียวกันบุคคลเหล่านั้นก็จะมีควมรับผิดชอบในทางอาญาเหมือนเช่นบุคคลที่กระทำความผิดอาญาได้รับโทษไปซึ่งถือเป็นแนวทางในการป้องกันอาชญากรรมในอีกแนวทางหนึ่ง

(3) การลงโทษเพื่อคุ้มครองสังคม (Incapacitation) ซึ่งเป็นหนึ่งในวัตถุประสงค์ของการลงโทษที่ต้องการแยกผู้กระทำความผิดออกจากสังคมเป็นการตัดผู้กระทำความผิดไม่ให้เข้ามายุ่งเกี่ยวและทำอันตรายกับบุคคลในสังคมเพื่อให้สังคมเกิดความสงบสุขซึ่งรูปแบบในการตัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคมนี้อาจจะอยู่ในรูปของโทษจำคุกหรือโทษกักขังหรือในบางประเทศหากมีโทษประหารชีวิตอาจจะเป็นการแยกออกจากสังคมโดยการประหารชีวิตผู้กระทำความผิดอันนี้เพื่อให้สังคมเกิดความปลอดภัย

(4) การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด (Reformation and Rehabilitation) ซึ่งเป็นอีกวัตถุประสงค์หนึ่งของการลงโทษที่ต้องการให้ผู้กระทำความผิดได้มีการแก้ไขฟื้นฟูการกระทำของตนเองที่ได้กระทำผิดพลาดไปเนื่องจากไม่มีบุคคลใดที่จะไม่เคยกระทำผิดพลาดและหากมีการกระทำความผิดพลาดขึ้นก็ควรได้รับโอกาสในการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้สามารถกลับสู่สังคมได้อย่างปกติสุข

ซึ่งเมื่อพิจารณาบริบทของการลงโทษที่เกิดขึ้นในความรับผิดชอบอันเกิดจากความไม่ปลอดภัยของงานก่อสร้างนั้น จะเห็นได้ว่าอาจมีการกำหนดให้ควมรับผิดชอบในทางอาญาถูกนำมาใช้กับการรับเหมาก่อสร้างต้องพิจารณารูปแบบในการลงโทษที่มีความพิเศษแตกต่างไปจากวัตถุประสงค์ในการลงโทษตามที่กล่าวมาข้างต้น เนื่องจากโดยลักษณะของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างผู้ที่เป็นผู้ประกอบการก่อสร้างและจะต้องรับผิดชอบในทางอาญามีทั้งบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล โดยเฉพาะนิติบุคคลซึ่งมีความแตกต่างจากบุคคลธรรมดาทั่วไป การที่จะลงโทษนิติบุคคลจึงต้องมีการกำหนดแนวทางในการลงโทษผู้กระทำความผิดที่เป็นนิติบุคคลให้มีความพิเศษแตกต่างไปจากควมรับผิดชอบของบุคคลธรรมดา

ผู้เขียนเห็นว่าเมื่อพิจารณาบทบัญญัติทั้งหลายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการก่อสร้างในเชิงอาชญาวิทยาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษแล้ว วัตถุประสงค์หลักของการลงโทษผู้ประกอบการก่อสร้างที่สำคัญคือ รัฐจะต้องมุ่งลงโทษทางอาญาเพื่อข่มขู่หรือยับยั้งมิให้นิติบุคคลใดหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับนิติบุคคลใดกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้างที่จะนำไปสู่ความเดือดร้อนเสียหายของประชาชนในสังคมไม่ว่าบุคคลเหล่านั้นจะเกี่ยวข้องโดยตรงในฐานะคู่สัญญาหรือในฐานะบุคคลทั่วไปที่เข้ามาใช้ประโยชน์ในสิ่งปลูกสร้าง การออกกฎหมายเพื่อการข่มขู่และยับยั้งไม่ให้มีการกระทำความผิดดังกล่าวจะเป็นการสร้างมาตรฐานของผู้ประกอบการก่อสร้างที่เป็นนิติบุคคลของประเทศไทยให้มีความเป็น

มาตรฐานเพิ่มสูงขึ้นและสอดคล้องกับการรับเหมาก่อสร้างตามแนวทางสากลซึ่งจะช่วยให้นักลงทุน ซึ่งเป็นผู้ว่าจ้างที่เป็นชาวไทยและชาวต่างประเทศซึ่งเข้ามาลงทุนในประเทศไทยเชื่อมั่นในการรับเหมาก่อสร้างของนิติบุคคลไทยซึ่งจะส่งผลดีต่อนิติบุคคลซึ่งเป็นผู้ประกอบธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในระยะยาวจากการที่สามารถสร้างมาตรฐานในการก่อสร้างจนเป็นที่ประจักษ์และจะนำไปสู่การยกระดับมาตรฐานการก่อสร้างในประเทศไทยให้เพิ่มสูงขึ้น

โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเปรียบเทียบกับประเทศฝรั่งเศสที่ได้ทำการศึกษามานั้น จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติที่มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศสมีความแตกต่างจากบทบัญญัติที่มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาของไทย กล่าวคือ ประมวลกฎหมายอาญาของไทยไม่มีการบัญญัติความรับผิดทางอาญาและโทษของนิติบุคคลแยกต่างหากจากความรับผิดทางอาญาและโทษของบุคคลธรรมดาอย่างชัดเจนเช่นเดียวกันกับประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส ในทางปฏิบัติบางครั้งจึงอาจทำให้เกิดปัญหาการตีความและการใช้กฎหมายว่า การกระทำผิดในความผิดฐานหนึ่ง ๆ จะให้หมายรวมถึงผู้กระทำความผิดที่เป็นนิติบุคคลด้วยหรือไม่ นิติบุคคลจะมีการกระทำความผิดในความผิดฐานดังกล่าวได้หรือไม่ นอกจากนี้โทษที่มีบัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายอาญาของไทย ปัจจุบันก็ไม่มี ความเหมาะสมที่จะใช้ลงแก่ผู้กระทำความผิดที่เป็นนิติบุคคลเนื่องจากมีอัตราโทษที่เท่าเทียมกันกับโทษที่ใช้ลงแก่บุคคลธรรมดา สำหรับกฎหมายอาญาของไทยไม่ได้มีการบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งเช่นเดียวกับกฎหมายอาญาของประเทศฝรั่งเศส มีเพียงการตีความลงโทษนิติบุคคลโดยถือว่านิติบุคคลสามารถกระทำความผิดอาญาได้โดยถือเอาการกระทำและเจตนาของผู้แทนนิติบุคคลเป็นการกระทำของนิติบุคคล และศาลไทยได้ถือตามแนวทางนี้ตลอดมา

อีกทั้งในส่วนของการก่อสร้างประเทศฝรั่งเศสมีการกำหนดความรับผิดทางอาญาของผู้ประกอบการก่อสร้างที่เป็นนิติบุคคลไว้อย่างชัดเจน โดยเชื่อมโยงกับประมวลกฎหมายอาญาในหมวดที่ลงโทษบุคคลอื่นนอกจากบุคคลธรรมดา นั่นก็คือนิติบุคคล ซึ่งมาตรการทางอาญาที่ใช้กับผู้ประกอบการที่เป็นนิติบุคคลก็คือ โทษปรับที่สูง กล่าวคือ จะถูกลงโทษปรับห้าเท่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับบุคคลธรรมดา จึงทำให้อุบัติเหตุหรือความเสียหายที่เกิดจากงานก่อสร้างของประเทศฝรั่งเศสมีน้อยมาก เนื่องจากโทษปรับที่สูงนั้นอาจส่งผลกระทบต่อทางด้านการเงินเศรษฐกิจของผู้ประกอบการก่อสร้างจนเกรงกลัวไม่กล้าที่จะทำความผิด

หรือหากเปรียบเทียบกับประเทศอเมริกาซึ่งใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์นั้น พบว่าได้นำความรับผิดเด็ดขาดมาใช้ในคดีที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากผู้ประกอบการก่อสร้างเป็นนิติบุคคล โดยมองว่านิติบุคคลนั้นถือได้ว่าไม่มีตัวตนทำให้ไม่สามารถรับโทษประหารชีวิตหรือโทษจำคุกได้ แต่ปัจจุบันการประกอบกิจการในรูปของนิติบุคคลมีเพิ่มมากขึ้นและบ่อยครั้งที่นิติบุคคลได้ก่อให้เกิดความเสียหายซึ่งเป็นความเสียหาย ที่มักจะกระทบต่อ

ความปลอดภัยของสาธารณะ โดยเฉพาะในเรื่องการก่อสร้างที่ผู้ประกอบการก่อสร้างส่วนใหญ่จะเป็นจะเป็นนิติบุคคล ดังนั้น นักกฎหมายส่วนใหญ่จึงเห็นว่ามีความจำเป็นที่จะต้องกำหนดความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลโดยศาลได้เริ่มจากการลงโทษนิติบุคคลในความผิดฐานละเว้นการกระทำ เช่น ความผิดที่นิติบุคคลละเลยไม่ซ่อมแซมถนนและสะพาน เป็นต้น ความผิดที่เกิดจากการกระทำผิดหน้าที่ เช่น ความผิดฐานกีดขวางทางหลวง เป็นต้น โดยความผิดทั้งสองมีลักษณะเป็นความรับผิดเด็ดขาด (Strict liability) โดยไม่ต้องมี mens rea เป็นองค์ประกอบความผิด

4.2 วิเคราะห์ความรับผิดในทางอาญาของผู้ประกอบการก่อสร้างที่มีอยู่ในปัจจุบัน

เมื่อพิจารณาถึงลักษณะของสัญญาจ้างเหมาก่อสร้างที่เกิดขึ้นภายใต้บริบทของกฎหมายไทยในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าสัญญาจ้างเหมาก่อสร้างจะเป็นสัญญาจ้างทำของโดยอยู่ภายใต้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการจ้างทำของซึ่งสาระสำคัญของสัญญาจะต้องพิจารณาข้อตกลงที่มีการกำหนดไว้ในสัญญาถึงสิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญาประกอบกับบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการจ้างทำของซึ่งเมื่อพิจารณาบริบทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และสัญญาจ้างทำของที่มีอยู่ในปัจจุบันสาระสำคัญหลักที่นำมาใช้จะเป็นเรื่องของการผูกพันตามสัญญาที่ได้ตกลงกันตามหลักการว่าด้วยนิติกรรมสัญญาซึ่งให้ความสำคัญกับหลักความเท่าเทียมกันของคู่สัญญาและลักษณะความสัมพันธ์เป็นแบบเอกชนกับเอกชนหากมีการทำผิดสัญญากันคู่สัญญาก็ชอบที่จะฟ้องร้องกัน โดยอาศัยอำนาจตามสัญญาและบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาเป็นแนวทางพื้นฐานในการฟ้องร้องเพื่อบังคับตามสิทธิที่เกิดขึ้นทำให้โดยลักษณะของการทำสัญญาระหว่างคู่สัญญาและมีการผิดสัญญาระหว่างกันในสัญญาจ้างเหมาก่อสร้างของประเทศไทยจะไม่ได้มีส่วนที่เกี่ยวพันกับความรับผิดในทางอาญาแต่เป็นเรื่องของการฟ้องร้องให้บังคับกันทางแพ่งเป็นสำคัญอย่างไรก็ตามการกำหนดให้สัญญาจ้างเหมาก่อสร้างอยู่ในลักษณะของการเป็นสัญญาทางแพ่งแต่เพียงอย่างเดียวทั้ง ๆ ที่การรับเหมาก่อสร้างจะเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของผู้อยู่อาศัยและบุคคลอื่นที่เข้ามาใช้ประโยชน์ในสิ่งก่อสร้างเหล่านั้นรวมถึงความปลอดภัยของลูกจ้างซึ่งทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการรับเหมาก่อสร้างอาจไม่เพียงพอในการที่จะบังคับและยกระดับมาตรฐานของการรับเหมาก่อสร้างในประเทศไทยให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับบทบัญญัติของกฎหมายในต่างประเทศจะให้ความสำคัญกับการรับเหมาก่อสร้างและมีการกำหนดหน้าที่บางประการที่จะกำหนดให้ผู้ประกอบการก่อสร้างจะต้องดำเนินการภายใต้กรอบของกฎหมายที่มีความชัดเจนและเป็นการกำหนดแนวทางในการก่อสร้างให้ได้มาตรฐานและหากมีการประพฤติดูหมิ่นที่ดังกล่าวจะส่งผลให้ผู้ประกอบการก่อสร้างจะต้องมีความรับผิดในทางอาญาและนำไปสู่การลงโทษแม้โทษในทางอาญาที่นำมาใช้จะไม่ใช่โทษที่เป็นลักษณะของ

การจำคุกหรือกักขังแต่เป็นโทษที่มุ่งเน้นเรื่องของการลงโทษปรับหรือลงโทษที่ส่งผลกระทบต่อ การประกอบธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในรูปแบบอื่นเช่นการระงับการก่อสร้างหรือระงับใบอนุญาต การใช้มาตรการเหล่านี้ในต่างประเทศจึงเป็นรูปแบบมาตรการที่ทำให้การรับเหมาก่อสร้างใน ต่างประเทศมีมาตรฐานเพิ่มมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ในขณะที่เมื่อพิจารณาตามกฎหมายของไทยการ ที่กำหนดให้สัญญาจ้างเหมาก่อสร้างเป็นเพียงสัญญาทางแพ่งหรือแม้จะมีกฎหมายอื่นเข้ามา เกี่ยวข้องในการควบคุมการออกแบบอาคารโดยมีรัฐเข้ามาควบคุม เช่นพระราชบัญญัติควบคุม อาคารยังเป็นกฎหมายซึ่งเป็นในลักษณะตั้งรับแต่ไม่ได้ให้อำนาจคู่สัญญาในการนำกฎหมายเหล่านี้ มาใช้เพื่อคุ้มครองสิทธิโดยเฉพาะในกรณีที่ผู้ประกอบการก่อสร้างเป็นนิติบุคคลซึ่งมีอำนาจต่อรอง เหนือกว่าคู่สัญญาในการเข้าทำธุรกรรมต่าง ๆ ดังนั้นในความเห็นของผู้เขียนการกำหนดให้ความรับ ผิดในทางอาญานำมาใช้ในการรับเหมาก่อสร้างจึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นแต่ประเด็นที่สำคัญคือ ความเหมาะสมและระดับรวมถึงกรณีใดบ้างที่จะกำหนดให้มีความรับผิดในทางอาญา

ในประเด็นดังกล่าวในมุมมองเชิงนโยบายทางอาญาและการกำหนดให้การกระทำใน สังคมเป็นความรับผิดทางอาญานั้นแต่เดิมแนวความคิดเกี่ยวกับการกำหนดให้การกระทำใดจะมี ความรับผิดในทางอาญาจะอิงอยู่กับลักษณะการกระทำที่ปรากฏชัดว่าเป็นการที่เป็นการฝ่าฝืน ศีลธรรมหรือผิดศีลธรรม (Moral Wrongness Approach) ลักษณะการกระทำในกรณีดังกล่าวจะ เกี่ยวข้องกับสิ่งที่เป็นการฝ่าฝืนต่อศีลธรรมขั้นพื้นฐานหรือเป็นการกระทบต่อบุคคลอื่นและเป็นการ ละเมิดสิทธิของบุคคลอื่นตามธรรมชาติเช่น ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา ความผิดฐานทำร้ายร่างกายความผิดฐานลักทรัพย์ เป็นต้นแนวคิดนี้เป็นแนวคิด ซึ่งมุ่งเน้นที่ความ รับผิดชอบชั่วดีที่บุคคลทุกคนจะต้องมีส่วนร่วมและมีความรับผิดชอบร่วมกันในการไม่ทำให้เกิด ความเดือดร้อนเสียหายต่อผู้อื่นในสังคมเพื่อทำให้สังคมมีความสุขแนวคิดดังกล่าวเป็นแนวทาง ที่สำคัญในการกำหนดความรับผิดทางอาญาในอดีตทั้งนี้เนื่องจากสังคมในอดีตเป็นสังคมที่ไม่ได้มี ความซับซ้อนทำให้การกำหนดความรับผิดทางอาญาจึงกับลักษณะทางศีลธรรมและความสงบ เรียบร้อยของสังคมเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตามแนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดความรับผิดทางอาญาใน อดีตนั้นมีข้อด้อยเกี่ยวกับการกำหนดว่าการกระทำใดที่จะถือว่าเป็นการฝ่าฝืนผลประโยชน์ร่วมกัน ของผู้คนในสังคมซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรมและไม่มีความชัดเจนเพียงพอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน กรณีที่มีลักษณะกำกวมไม่อาจจะระบุได้ชัดเจนว่าการกระทำดังกล่าวควรมีความรับผิดในทางอาญา หรือไม่นอกจากนี้การนำมาตรฐานทางศีลธรรมมาใช้ในการกำหนดว่ากรณีใดบ้างจะมีความรับผิด ในทางอาญามีลักษณะที่ไม่อาจหาบรรทัดฐานที่แน่นอนได้ เพราะการกำหนดแนวทางโดยอาศัย หลักการทางศีลธรรมในบางกรณีอาจมีความเกี่ยวข้องกับอารมณ์ความรู้สึกและประสบการณ์ที่

เกิดขึ้นของแต่ละบุคคลซึ่งอาจจะไม่ใช่เหตุผลที่แท้จริงทำให้แนวทางในการกำหนดความรับผิดชอบในทางอาญาโดยอาศัยศีลธรรมจึงมีข้อบกพร่องบางประการอยู่

ในเวลาต่อมาเมื่อแนวความคิดมนุษยนิยม (Humanitarianism) ซึ่งเป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพของประชาชนแต่ละบุคคล (Individual autonomy) ซึ่งสิทธินี้เป็นสิทธิที่บุคคลอื่นจะไม่อาจล่วงละเมิดได้แนวความคิดมนุษยนิยมดังกล่าวถูกนำมาใช้ในการกำหนดความรับผิดชอบในทางอาญามาขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาที่มีอยู่เดิมที่ใช้หลักความผิดตามธรรมชาติและศีลธรรมเข้ามาใช้ในการกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาแนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาดังกล่าวนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงของการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางอาญาโดยมีการเปลี่ยนแนวคิดว่าความรับผิดชอบทางอาญาจะต้องส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่นและเป็นสิ่งที่ส่งผลกระทบต่อบุคคลอื่น (Harms to other's Approach) ซึ่งแนวความคิดนี้ช่วยในการแก้ไขปัญหาความไม่แน่นอนจากการกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาที่อาศัยหลักเกณฑ์ทางด้านศีลธรรมเข้ามาเกี่ยวข้องทำให้การกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาโดยอาศัยความรู้สึกซึ่งเป็นปัญหาหลักในการกำหนดความรับผิดชอบในทางอาญาที่มีอยู่เดิมมีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนมากขึ้นอย่างไรก็ตามแนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาโดยอาศัยอันตรายที่มีต่อบุคคลอื่นเป็นเกณฑ์ก็ยังมีข้อบกพร่องบางประการเนื่องจากหากใช้เกณฑ์ความรับผิดชอบในทางอาญาโดยอาศัยอันตรายที่เกิดขึ้นแก่บุคคลอื่นเป็นเกณฑ์ในการกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาจะทำให้การกระทำบางประการซึ่งไม่เกิดอันตรายแก่บุคคลอื่นแต่เป็นอันตรายต่อผู้กระทำเองหรืออาจเป็นเพียงแค่การส่งผลกระทบต่อสังคมโดยทางอ้อมอาจไม่มีความรับผิดชอบทางอาญาหากใช้แนวคิดนี้ในการกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาส่งผลให้มีการพัฒนารูปแบบในการกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาโดยอาศัยเกณฑ์ความสงบเรียบร้อยของสังคมเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาว่าการกระทำใดจะมีความรับผิดชอบในทางอาญาหรือไม่อย่างไร (Community Welfare Approach)

สำหรับแนวความคิดที่เอาเกณฑ์การส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนมาใช้ในการกำหนดความรับผิดชอบในทางอาญานี้เป็นได้ความคิดที่ช่วยแก้ไขปัญหาจากการกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาที่อิงอยู่กับศีลธรรมที่ไม่มีความแน่นอนรวมถึงแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการนำแนวคิดมนุษยนิยมที่อาศัยเรื่องอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับมนุษย์เป็นเกณฑ์ทำให้การใช้เกณฑ์เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนในการกำหนดความผิดทางอาญาช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวและทำให้ระบบการกำหนดความรับผิดชอบทางอาญา มีความชัดเจนมากขึ้นสำหรับเกณฑ์ในการกำหนดความรับผิดชอบในทางอาญาโดยอาศัยความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนดังกล่าวจะพิจารณาว่าการกระทำใดซึ่งสังคมหนึ่งมองว่าส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนในสังคมนั้นจะมีความรับผิดชอบในทางอาญา

ต่างกันไปถึงช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงไปความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนในแต่ละยุคสมัยอาจมีการเปลี่ยนแปลงไปด้วยเช่นกันดังนั้นการกำหนดโดยอาศัยความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนอาจไม่ใช่แนวทางที่ช่วยแก้ไขปัญหาคความรับผิดชอบทางอาญาได้อย่างแท้จริง

ผลจากปัญหาในการกำหนดความรับผิดชอบในทางอาญาในอดีตดังกล่าวนำไปสู่แนวคิดในการกำหนดว่ากรณีใดบ้างที่จะมีความรับผิดชอบในทางอาญาโดยอาจแยกแนวทางในการกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาออกเป็น 2 ประการ คือ ประการแรกรัฐทำหน้าที่เป็นผู้กำหนดว่ากรณีใดบ้างที่เป็นการกระทำที่ผิดศีลธรรมและอาจกระทบต่อความรู้สึกของประชาชนเพราะฉะนั้นเราจะทำหน้าที่เป็นผู้ชี้ขาดว่าการกระทำใดเป็นการกระทำที่มีความรับผิดชอบทางอาญาหากรัฐไม่ได้มีการกำหนดว่าการกระทำใดเป็นความรับผิดชอบทางอาญาการกระทำนั้นก็จะไม่มีความรับผิดชอบทางอาญา แนวทางที่ 2 คือ ให้สังคมเป็นผู้กำหนดว่าการกระทำใดที่เป็นการกระทำซึ่งควรต้องมีความรับผิดชอบในทางอาญา โดยคำนึงถึงความเสียหายที่สังคมจะได้รับทั้งนี้กระบวนการในการออกกฎหมายจะถูกคัดผ่านกระบวนการนิติบัญญัติซึ่งทั้ง 2 แนวทางนั้นต่างก็มีข้อดีข้อเสียที่แตกต่างกันจึงต้องมีการคำนึงแนวทางที่จะนำมาใช้บังคับในแต่ละประเทศให้มีความรอบคอบและครอบคลุมบริบทของแต่ละสังคมเพื่อให้การออกกฎหมายมีความชอบธรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของกระบวนการออกกฎหมายอาญาซึ่งส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน

จะเห็นได้ว่าการออกกฎหมายให้การกระทำใดมีความรับผิดชอบในทางอาญามีสิ่งที่จะต้องคำนึงให้รอบคอบเนื่องจากมีปัจจัยที่สำคัญที่จะเข้ามาเป็นส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดทั้งนี้เนื่องจากการกำหนดโทษในทางอาญากระทบถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่มีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญปัจจัยต่าง ๆ ที่จะต้องนำมาคำนึงเพื่อการพิจารณาว่าการกระทำใดจะมีความรับผิดชอบในทางอาญาหรือไม่นั้นอาจต้องคำนึงถึงแนวนโยบายแห่งรัฐของแต่ละประเทศความร้ายแรงของปัญหาที่เกิดขึ้นความจำเป็นที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ผลดีผลเสียที่อาจเกิดขึ้นหากมีการบัญญัติให้การกระทำใดเป็นการกระทำที่มีความรับผิดชอบทางอาญาเป็นต้น นอกจากนี้การกำหนดให้การกระทำใดมีความรับผิดชอบทางอาญายังต้องคำนึงถึงความแตกต่างของสภาพบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลซึ่งโดยสภาพมีองค์ประกอบที่แตกต่างจากบุคคลธรรมดาการกำหนดโทษแก่นิติบุคคลและการกำหนดโทษต่อบุคคลธรรมดาจึงต้องเป็นประเด็นที่จะต้องพิจารณาเพิ่มเติมนอกเหนือจากการพิจารณาว่าการกระทำใดควรต้องมีความรับผิดชอบทางอาญาหรือไม่

ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดความรับผิดชอบในทางอาญานั้นศาสตราจารย์ Herbert L. Packer แห่งมหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ดเสนอหลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษอาญาซึ่งเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางไว้ดังนี้

(1) ประชาชนส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการกระทำนั้นส่งผลร้ายแรงและเป็นอันตรายต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นอาชญากรรมร้ายแรงที่มีผลกระทบต่อความปลอดภัยของบุคคลและสังคม

(2) หากมีการกำหนดให้มีความรับผิดชอบในทางอาญาจะส่งผลให้การกระทำซึ่งเป็นการฝ่าฝืนและส่งผลให้เกิดความเดือดร้อนแก่บุคคลอื่นลดลง

(3) การลงโทษทางอาญาต้องไม่ทำให้พฤติกรรมที่พึงประสงค์ของสังคมต้องลดน้อยลง

(4) แนวทางในการบังคับใช้กฎหมายเมื่อเป็นความรับผิดชอบในทางอาญาจะสามารถบังคับใช้กฎหมายอาญาได้อย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกันทั้งนี้ โดยต้องคำนึงถึงประสิทธิภาพในการสืบหาและจับกุมผู้กระทำความผิดเป็นสำคัญ

(5) การดำเนินกระบวนการยุติธรรมในทางอาญาเพื่อเอาผู้กระทำความผิดมาลงโทษต้องมีประสิทธิภาพในการพิสูจน์ความผิดและลงโทษผู้กระทำความผิดโดยไม่ก่อให้เกิดภาระแก่การดำเนินกระบวนการพิจารณาเกินขอบเขตทั้งทางด้านคุณภาพและปริมาณ

(6) เมื่อพิจารณาแนวทางอื่น ๆ แล้วไม่มีแนวทางอื่นใดที่เหมาะสมไปกว่ากันกำหนดให้การกระทำนั้นมีความรับผิดชอบทางอาญา

นอกจากนี้ยังมีนักกฎหมายและนักสังคมวิทยาอีกหลายท่านซึ่งได้วางแนวทางเกี่ยวกับข้อจำกัดของกฎหมายอาญาไว้หลายประการซึ่งมีความเห็นไปในลักษณะทำนองเดียวกัน โดยมีหลักในการจำกัดขอบเขตทางทฤษฎีดังต่อไปนี้

(1) การออกกฎหมายอาญามาใช้บังคับจะต้องไม่มีวัตถุประสงค์เพียงเพื่อให้เกิดหลักประกันว่าการฝ่าฝืนกฎหมายจะได้รับการลงโทษเพื่อแก้แค้นตอบแทนด้วยการลงโทษแต่เพียงอย่างเดียว

(2) รัฐไม่ควรใช้กฎหมายอาญาลงโทษความประพฤติที่ไม่ก่อให้เกิดอันตราย

(3) รัฐไม่ควรใช้กฎหมายอาญาเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งสามารถบรรลุได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยก่อให้เกิดความทุกข์ทรมานน้อยกว่า

(4) การออกกฎหมายอาญาของรัฐไม่ควรเป็นกฎหมายอาญาที่ผลร้ายซึ่งเกิดจากการลงโทษมีมากกว่าผลร้ายซึ่งเกิดจากการกระทำความผิด

(5) รัฐไม่ควรใช้กฎหมายอาญาโดยมีวัตถุประสงค์ในการบังคับให้บุคคลกระทำเพื่อประโยชน์แก่ตนเองเท่านั้น

(6) การออกกฎหมายให้การกระทำใดมีความรับผิดทางอาญาจะต้องได้รับการสนับสนุนจากสังคมที่มีความชัดเจน

(7) รัฐไม่ควรบัญญัติความผิดซึ่งบังคับใช้ไม่ได้ในกฎหมาย

จะเห็นได้ว่าหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นเป็นแนวทางที่นำมาใช้ในการกำหนดให้การกระทำใดควรมีความรับผิดในทางอาญาหรือไม่โดยคำนึงถึงปัจจัยทางด้านสังคมปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรมของแต่ละประเทศซึ่งแต่ละประเทศจะมีบริบททางสังคมที่อาจจะต้องคำนึงถึงแตกต่างกันในรายละเอียดซึ่งโดยปกติในประเทศที่มีการปกครองภายใต้ระบอบประชาธิปไตยจะมีนโยบายในการกำหนดความรับผิดในทางอาญาที่เห็นว่าการกำหนดความรับผิดทางอาญาจะเป็นการกำหนดหน้าที่ให้ประชาชนมีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามแต่อย่างไรก็ตามเนื่องจากความรับผิดทางอาญาจะส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนดังนั้นการใช้แนวทางการกำหนดให้การกระทำใดมีความผิดทางอาญาในประเทศที่ใช้ระบบประชาธิปไตยก่อนข้างมีความระมัดระวังในการออกกฎหมายให้การกระทำใดมีความรับผิดในทางอาญาหรือไม่เพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิพื้นฐานของประชาชนโดยเกินความจำเป็น ดังนั้นหากรัฐจะกำหนดให้การกระทำใดจะมีความรับผิดในทางอาญาจะต้องคำนึงถึงปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคมจนเป็นที่แน่ใจว่าไม่มีแนวทางอื่นใดที่จะทำให้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับสังคมสามารถบรรเทาเบาบางไปได้ นอกเหนือจากการกำหนดให้การกระทำนั้นควรเป็นการกระทำที่มีความรับผิดในทางอาญาและหากกำหนดให้การกระทำนั้นเป็นการกระทำที่มีความรับผิดทางอาญาจะต้องไม่เป็นการสร้างภาระเกินสมควรให้กับรัฐเนื่องจากความรับผิดทางอาญาจะก่อหน้าที่ให้กับรัฐในการที่จะต้องควบคุมความประพฤติหรือการกระทำทั้งหลายของประชาชนไม่ให้ฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติของกฎหมายที่ถูกสร้างขึ้น

จากเหตุผลทั้งหมดหลักการในทางทฤษฎีและแนวคิดของนักกฎหมายและนักสังคมวิทยาดังกล่าวข้างต้นเมื่อพิจารณาประกอบกับหลักการเกี่ยวกับความรับผิดในทางอาญาเกี่ยวกับการรับเหมาก่อสร้างจะเห็นได้ว่ามีประเด็นที่เป็นข้อถกเถียงว่าการรับเหมาก่อสร้างซึ่งเป็นสัญญาทางแพ่งที่ใช้หลักการการบังคับสิทธิตามสัญญาทางแพ่งเป็นสำคัญในการป้องกันหากมีการผิดสัญญาขึ้นระหว่างคู่สัญญาควรหรือไม่ที่จะมีการบัญญัติให้สัญญาที่เกี่ยวข้องกับการรับเหมาก่อสร้างควรมีความรับผิดทางอาญาโดยนำกลไกความรับผิดทางอาญาเข้ามาใช้บังคับระหว่างผู้ว่าจ้างและผู้รับจ้างนอกเหนือจากกลไกในทางแพ่งซึ่งเมื่อพิจารณาจากกฎหมายของประเทศไทยจะเห็นได้ว่าประเทศไทยได้มีการบัญญัติกฎหมายที่จะเอาผิดกับผู้ที่มีการกระทำที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้างที่เป็นการก่อสร้างไม่ถูกต้องตามแบบและไม่เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดโดยจะเห็นได้ชัดในพระราชบัญญัติควบคุมอาคารซึ่งมุ่งเน้นการควบคุมอาคารให้มีการก่อสร้างที่มีความ

ปลอดภัยและไม่ส่งผลกระทบต่อบุคคลอื่นจนเกินจำเป็นและมีการนำโทษในทางอาญามาใช้บังคับกับผู้ที่มีกรกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติของกฎหมายซึ่งการมีพระราชบัญญัติควบคุมอาคารดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการรับเหมาก่อสร้างและการควบคุมอาคารและมีการนำกฎหมายอาญามาใช้บังคับกับการก่อสร้างนอกเหนือจากการกำหนดให้เป็นแต่เพียงการทำสัญญาทางแพ่งโดยทั่วไปอย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาบริบทตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมอาคารและกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องจะพบว่าแนวทางในการบัญญัติกฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้างยังขาดประสิทธิภาพในการควบคุมไม่ให้มีการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิระหว่างคู่สัญญาเกี่ยวกับการก่อสร้างจนเกินสมควรและกฎหมายที่มีการบัญญัติไว้เป็นลักษณะกฎหมายที่รัฐออกมาเพื่อควบคุมรูปแบบในการก่อสร้างแต่ไม่ได้เป็นกฎหมายที่ให้อำนาจคู่สัญญาในการใช้สิทธิ์เพื่อป้องกันการกระทำทั้งหลายที่ส่งผลต่อคู่สัญญาอย่างร้ายแรงโดยเฉพาะในการก่อสร้าง โรงเรือน หรือที่อยู่อาศัยหรือสิ่งปลูกสร้างอย่างอื่นที่จะมีประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องและใช้สอยไม่จำกัดเฉพาะผู้ว่าจ้างเท่านั้น

นอกจากนี้เมื่อพิจารณากฎหมายของต่างประเทศทั้งในส่วนของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษและประเทศฝรั่งเศสกฎหมายของทั้งสามประเทศมีลักษณะเป็นไปในทำนองเดียวกันคือการกำหนดให้มีการกำหนดความรับผิดชอบในทางอาญากับสัญญาจ้างเหมาก่อสร้างให้มีความชัดเจนเพื่อให้คู่สัญญาในส่วนของผู้ว่าจ้างสามารถเอาผิดกับผู้รับจ้างได้หากมีการกระทำใดซึ่งบ่งชี้ให้เห็นว่าผู้รับจ้างกระทำการซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยหรือมาตรฐานทางด้าน การก่อสร้างโดยกฎหมายของทั้งสามประเทศมีการบัญญัติกฎหมายไว้โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบทางอาญาของผู้รับเหมาก่อสร้างซึ่งบ่งชี้ให้เห็นว่าทั้ง 3 ประเทศมองเห็นว่าการกระทำ ความผิดที่เกี่ยวข้องกับการรับเหมาก่อสร้างรัฐควรมีการกำหนดให้เป็นการกระทำที่ถือเป็นความรับผิดชอบทางอาญา

ดังนั้นผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า การกำหนดให้ความรับผิดชอบทางอาญาถูกนำมาใช้กับผู้ประกอบการก่อสร้างจึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็น การจะพิจารณาให้สัญญาจ้างเหมาก่อสร้างเป็นเพียงแค่สัญญาทางแพ่งที่ให้คู่สัญญาไปบังคับว่ากล่าวกันเองในทางแพ่งแต่เพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอกับสัญญาที่มีความสำคัญในลักษณะเช่นนี้สัญญาจ้างเหมาก่อสร้างเป็นสัญญาที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการอยู่อาศัยซึ่งเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่หากสัญญาในลักษณะทำนองเช่นนี้ไม่ได้รับการคุ้มครองให้มีมาตรฐานตามที่ควรจะเป็นจะทำให้การอยู่ในสังคมขาดความสงบเรียบร้อยและสังคมอาจได้รับอันตรายที่เกิดขึ้นและแบกรับความเสี่ยงจากการขาดความรับผิดชอบของผู้รับจ้างและที่ผ่านมาเมื่อพิจารณาสภาพการรับเหมาก่อสร้างของประเทศไทยจะเห็นได้ชัดว่ารูปแบบในการรับเหมาก่อสร้างและการก่อสร้างในพื้นที่ต่าง ๆ ก่อนข้างมีความหละหลวมและเป็นอันตรายต่อทั้งผู้

ทำงานในการรับเหมาก่อสร้างหรือผู้คนที่ใช้สถานที่ที่เกี่ยวข้องกับการรับเหมาก่อสร้าง นอกจากนี้ยังปรากฏอยู่บ่อยครั้งว่าผู้ว่าจ้างถูกเอารัดเอาเปรียบจากการก่อสร้างที่ไม่เป็นธรรมและจากผู้ประกอบการก่อสร้างที่ขาดความรับผิดชอบในการก่อสร้างจนนำมาซึ่งอันตรายทั้งชีวิตและความเสียหายในเชิงทรัพย์สินและมีการฟ้องร้องบังคับคดีกันก็ไม่สามารถบังคับเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นกับผู้เสียหายที่เป็นผู้ว่าจ้างได้

แม้ผู้เขียนจะเห็นว่าควรจะต้องมีความรับผิดชอบในทางอาญาเกี่ยวกับการรับเหมาก่อสร้าง แต่ประเด็นที่สำคัญที่จะต้องพัฒนาเพิ่มเติมคือความรับผิดชอบทางอาญาในสัญญาจ้างเหมาก่อสร้างควรมีความผิดฐานใดบ้างและมีขอบเขตและลักษณะการกระทำความผิดในรูปแบบใดบ้างที่จะนำมาใช้กับผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ประกอบการก่อสร้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ประกอบการก่อสร้างที่เป็นนิติบุคคลเนื่องจากแม้นิติบุคคลจะมีการกระทำความผิดแต่การจะลงโทษนิติบุคคลไม่สามารถที่จะลงโทษได้เช่นเดียวกับการลงโทษบุคคลธรรมดา นอกจากนี้การกำหนดให้มีความรับผิดชอบทางอาญานั้นจะต้องกำหนดลักษณะของฐานความผิดที่ต้องใช้ความระมัดระวังไม่เป็นการจำกัดสิทธิของนิติบุคคลซึ่งเป็นผู้รับเหมาก่อสร้างจนเกินสมควรและจะต้องไม่ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างอุตสาหกรรมรับเหมาก่อสร้างจนเกินสมควรจนนำไปสู่การล่มสลายของอุตสาหกรรมการรับเหมาก่อสร้างหรือนำไปสู่การล้มเลิกกิจการในทางธุรกิจให้กับผู้ว่าจ้างจนเกินสมควรดังนั้นการกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาที่มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพที่จะนำมาใช้ในธุรกิจรับเหมาก่อสร้างจึงเป็นสิ่งที่ต้องใช้ความระมัดระวังเป็นอย่างยิ่ง

4.3 วิเคราะห์มาตรการด้านกฎหมายในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522

จากที่เคยกล่าวมาแล้วในบทก่อนหน้าที่ว่าพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 มีลักษณะเป็นกฎหมายเทคนิค เนื่องจากการพัฒนาของสังคม ความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีเจริญก้าวหน้ามากขึ้น ทำให้เหตุผลทางศีลธรรม ไม่เพียงพอที่จะทำให้สังคมอยู่ปกติสุขได้ จึงทำให้เกิดกฎหมายเทคนิคขึ้นเพื่อควบคุม โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระราชบัญญัติควบคุมอาคารฯ นี้ หากปล่อยให้เอกชนก่อสร้างโดยไม่มีการควบคุม เอกชนก็จะก่อสร้างโดยไม่คำนึงถึงความปลอดภัย เช่น การใช้วัสดุที่ไม่ได้มาตรฐาน รัฐจึงต้องมีการบัญญัติกฎหมายขึ้นเพื่อมาควบคุมโดยให้ประชาชนในการขออนุญาตก่อนการก่อสร้างต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือให้อำนาจเจ้าพนักงานท้องถิ่นในการสั่งรื้อถอนหากพบว่าการก่อสร้างไปแล้วไม่ถูกต้องตามแบบแปลน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าโดยลักษณะของ

การบัญญัติกฎหมายเช่นนี้ เป็นกฎหมายเทคนิคโดยแท้ เพราะ การบัญญัติกฎหมายไม่ได้เริ่มจากการอ้างอิงจากเหตุผลทางศีลธรรมโดยตรง²

โดยที่พระราชบัญญัติควบคุมอาคารฯ เป็นกฎหมายปกครอง และเป็นสาขาหนึ่งของกฎหมายมหาชนที่มีสภาพบังคับ 2 อย่างคือ³

1) สภาพบังคับทางปกครอง กล่าวคือ มาตรการที่รัฐเข้าไปดำเนินการตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้ดำเนินการกับผู้ฝ่าฝืน ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายโดยไม่ต้องดำเนินการทางกระบวนการยุติธรรมเสียก่อน เช่น การที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีคำสั่งต่าง ๆ เกี่ยวกับการก่อสร้าง ดัดแปลง รื้อถอน หรือเคลื่อนย้าย อาคารที่ฝ่าฝืนกฎหมาย ตามมาตรา 40 โดยหากยังไม่มีการแก้ไขให้ถูกต้องกฎหมายยังให้อำนาจเจ้าพนักงานท้องถิ่นในการรื้อถอนอาคารนั้นได้โดยชอบ ตามมาตรา 43 บัญญัติว่า “ถ้าไม่มีการรื้อถอนอาคารตามคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่นตามมาตรา 42 ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจดังต่อไปนี้

(1) ยื่นคำขอฝ่ายเดียวโดยทำเป็นคำร้องต่อศาล นับแต่ระยะเวลาที่กำหนดไว้ตามมาตรา 42 ได้ล่วงพ้นไป ขอให้ศาลมีคำสั่งจับกุมและกักขังบุคคลซึ่งมิได้ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่นตามมาตรา 42 โดยให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม

(2) ดำเนินการหรือจัดให้มีการรื้อถอนอาคารดังกล่าวได้เองโดยจะต้องปิดประกาศกำหนดการรื้อถอนไว้ในบริเวณนั้นแล้วเป็นเวลาไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน และเจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคาร ผู้รับผิดชอบงานออกแบบอาคาร ผู้รับผิดชอบงานออกแบบและคำนวณอาคาร ผู้ควบคุมงานและผู้ดำเนินการ จะต้องร่วมกันเสียค่าใช้จ่ายในการนั้นเว้นแต่บุคคลดังกล่าวจะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้เป็นผู้กระทำหรือมีส่วนร่วมในการกระทำที่เป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย

ในการดำเนินการรื้อถอนอาคารตามวรรคหนึ่ง เมื่อเจ้าพนักงานท้องถิ่น หรือผู้ซึ่งดำเนินการแทนเจ้าพนักงานท้องถิ่น ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่พฤติการณ์แล้ว บุคคลตามวรรคหนึ่งจะเรียกค่าเสียหายจากเจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือผู้ซึ่งดำเนินการแทนเจ้าพนักงานท้องถิ่นไม่ได้

วัสดุก่อสร้างที่ถูกรื้อถอนและสิ่งของที่ขนออกจากอาคารส่วนที่มีการรื้อถอนให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจยึดและเก็บรักษาไว้หรือขายและถือเงินไว้แทนได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง และถ้าเจ้าของมิได้เรียกเอาทรัพย์สินหรือเงินนั้น

² แสวง บุญเฉลิมวิภาส, “ทฤษฎีสามชั่งมองในแง่กฎหมายอาญา,” ในหนังสือรวมบทความโอกาสครบรอบ 60 ปี ดร.ปรีดี เภษมทรัพย์ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), น. 141.

³ สนธิ สนั่นศิลป์, วิเคราะห์คดีควบคุมอาคาร, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุทรไพศาล, 2559), น. ก.

คืนภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มีการรื้อถอน ให้ทรัพย์สินหรือเงินนั้นตกเป็นของราชการ ส่วนท้องถิ่นนั้นเพื่อนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในการรื้อถอนอาคารตามพระราชบัญญัตินี้”

จากมาตราที่ยกมานี้แสดงให้เห็นว่าเป็นการให้อำนาจเจ้าพนักงานท้องถิ่นซึ่งถือว่าเป็น การดำเนินการทางปกครอง และนอกจากเจ้าพนักงานจะมีอำนาจในการออกคำสั่งแล้ว ผู้รับคำสั่ง ยังมีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งต่อคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์ ถ้าคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์ มีคำวินิจฉัยแล้วไม่เห็นด้วย ก็ต้องเสนอคดีต่อศาลปกครอง ซึ่ง“วิธีพิจารณาคดีปกครอง” แตกต่าง จากวิธีพิจารณาคดีในศาลยุติธรรม เนื่องจากศาลปกครองใช้ระบบไต่สวน ชั้นยื่นฟ้อง ทำให้การ มีขั้นตอนมากกว่าศาลยุติธรรม อีกทั้งการบังคับทางปกครองนั้น จะบังคับแก่ “บุคคล” ตามที่ กฎหมาย (มาตรานั้น ๆ) ระบุไว้⁴

2) สภาพบังคับทางอาญา กล่าวคือ เป็นการดำเนินการโดยหลัก “Command Control” ในลักษณะที่เป็น การดำเนินการตามกฎหมายที่รัฐบัญญัติไว้เพื่อเอาโทษแก่ผู้ฝ่าฝืนกฎหมาย โดยจะบังคับแก่ “ผู้กระทำความผิด” โดยพิจารณาว่าขณะกระทำนั้นมีบทบัญญัติของกฎหมายว่าการ กระทำอย่างนั้นเป็นความผิด และกำหนดโทษไว้สำหรับผู้กระทำความผิด ซึ่งอาจมีได้หลายคน แม้ จะโอนกรรมสิทธิ์ในอาคารไปให้ผู้อื่นแล้ว ผู้กระทำความผิดก็ยังคงไม่พ้นผิดทางอาญา ตาม ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 2 ซึ่งมีวิธีการ คือ หากผ่านขั้นตอนของมาตรการทางปกครองมาแล้ว ผู้กระทำความผิดยังคงกระทำความผิดอยู่ เจ้าพนักงานท้องถิ่นสามารถดำเนินการร้องทุกข์ต่อพนักงาน สอบสวนเพื่อให้มีการดำเนินคดีอาญาได้ ซึ่งจะมีบทกำหนดโทษอยู่ในหมวด 9 มาตรา 65 ถึงมาตรา 74 โดยที่จะมีทั้งโทษจำคุกและโทษปรับ เช่น มาตรา 65 บัญญัติว่า “ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม มาตรา 21 มาตรา 22 มาตรา 31 มาตรา 32 มาตรา 33 มาตรา 34 มาตรา 52 วรรคหก มาตรา 57 หรือ มาตรา 60 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

นอกจากต้องระวางโทษตามวรรคหนึ่งแล้ว ผู้ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 21 มาตรา 31 มาตรา 32 มาตรา 34 หรือมาตรา 57 ยังต้องระวางโทษปรับอีกวันละไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทตลอดเวลา ที่ยังฝ่าฝืนหรือจนกว่าจะได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง”

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า พระราชบัญญัติควบคุมอาคารนั้น มีมาตรการบังคับ ทั้งทางปกครองและทางอาญา ซึ่งอาจมีการร้องทุกข์กล่าวโทษในคดีอาญาไปพร้อม ๆ กับ การดำเนินคดีทางปกครองได้ เพราะการฝ่าฝืนนั้นถือได้ว่ามีโทษทางอาญาดูด้วยเช่นกัน แม้ต่อมาจะมี การดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้องและได้รับอนุญาต ก็ไม่ทำให้คดีอาญาระงับไป ในมุขกลับกันหาก การกระทำ หรือคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่นไม่ถูกต้องหรือไม่ชอบด้วยกฎหมายแล้วก็อาจจะ ส่งผลให้คดีอาญาที่ฟ้องร้องกันอยู่นั้นกลายเป็นฟ้องที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายโจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง

⁴ เพิ่งอ้าง, น. 274.

ก็เป็นได้ “จากคำพิพากษาฎีกาที่ 2577/2550 การที่เจ้าพนักงานท้องถิ่น ได้มีคำสั่งให้จำเลยระงับการก่อสร้างอาคารตึกชั้นเดียวและคำสั่งห้ามจำเลยหรือบุคคลใดใช้หรือเข้าไปในส่วนใด ๆ ของอาคารเมื่อจำเลยอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวต่อคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์ตาม พ.ร.บ.ควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 มาตรา 52 วรรคแรก และคณะกรรมการดังกล่าว ได้มีคำวินิจฉัยอุทธรณ์ว่า บริษัทสหกลก่อสร้าง จำกัด เป็นผู้ก่อสร้างอาคารมูลนิธิ และเป็นเจ้าของอาคารดังกล่าว เจ้าพนักงานท้องถิ่น ไม่มีอำนาจออกคำสั่งให้ผู้อุทธรณ์ (จำเลย) ซึ่งมีใช่เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารมูลนิธิให้ระงับการก่อสร้างอาคารตามมาตรา 40 (1) (แบบ ก.3) ห้ามใช้หรือเข้าไปในส่วนใด ๆ ของอาคารหรือบริเวณอาคารตาม มาตรา 40 (2) (แบบ ก.4) ฉะนั้น คำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่นดังกล่าวจึงเป็นคำสั่งที่ไม่ถูกต้อง ให้เพิกถอนคำสั่งดังกล่าว และให้ดำเนินการออกคำสั่งกับเจ้าของอาคารมูลนิธิให้ถูกต้องตามกฎหมายต่อไป ซึ่งมีผลให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นต้องปฏิบัติตาม ตามมาตรา 52 วรรคห้า จำเลยจึงไม่มีความผิดฐานฝ่าฝืนคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่น สำหรับข้อหาก่อสร้างผิดแปลงอาคารนั้น เมื่อคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์ได้มีคำวินิจฉัยดังกล่าวช่วยผูกพันให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นให้ต้องปฏิบัติตามคำวินิจฉัย การที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นไปร้องทุกข์กล่าวโทษจำเลย ต่อพนักงานสอบสวน และโจทก์ยื่นฟ้องจำเลยเป็นคดีนี้ก่อนที่จะมีคำสั่งวินิจฉัยของคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์ จึงเป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาข้ามขั้นตอนของกฎหมาย โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้อง”

4.4 วิเคราะห์การลงโทษปรับ ตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522

จากการที่กล่าวมาข้างต้นในบทก่อน ๆ หน้านี้ จะเห็นได้ว่า หากต้องการให้พระราชบัญญัติควบคุม พ.ศ. 2522 มีผลบังคับใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ เพื่อการข่มขู่ ยับยั้งที่แท้จริง จนกระทั่งผู้ประกอบการก่อสร้างที่ถือว่าเป็นผู้กระทำความผิดเกิดความกลัว และเข็ดหลาบไม่กล้าที่จะกระทำความผิดซ้ำขึ้นอีก ผู้เขียนเห็นว่า การเพิ่มโทษปรับโดยใช้หลักวิธีการทางนิติเศรษฐศาสตร์ เป็นทางเลือกที่ดีในทางหนึ่ง เนื่องจากหลักการคิดนี้เริ่มจากมุมมองของกฎหมายอาญาที่ว่า มนุษย์เราเป็นสัตว์ ที่มีความนึกคิด ฉะนั้นการประเมินหรือการตัดสินใจที่จะกระทำสิ่งต่าง ๆ จะตัดสินใจโดยการมองถึงผลประโยชน์ของตัวเองมาก่อน และก็จะหลีกเลี่ยงที่จะไม่กระทำในสิ่งที่ทำให้ตัวเองต้องลำบาก หรือความเจ็บปวด ดังนั้น เมื่อมีการชั่งน้ำหนักในความคุ้มค่างระหว่างผลประโยชน์ที่จะได้รับกับความเสียหายที่ผู้ประกอบการก่อสร้างจะได้รับเองแล้ว หากเมื่อประเมินแล้วเห็นว่าประโยชน์ที่ได้รับนั้นมีค่าสูงมากกว่า ผลเสีย ผู้กระทำความผิดก็จะเลือกตัดสินใจกระทำแบบนั้นยอมเสี่ยงที่จะฝ่าฝืนกฎหมาย แม้ว่าบางครั้งอาจจะพลาดถูกลงโทษก็ตาม

⁵ ปกป้อง ศรีสนิท, กฎหมายอาญาชั้นสูง, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2561).

การประเมินของผู้กระทำความผิดก่อนจะกระทำความผิดในครั้งหนึ่ง ๆ นั่นคือ เมื่อชั่งน้ำหนักถึงผลประโยชน์ที่ตนจะได้รับมากกว่าเมื่อเทียบกับโอกาสที่จะถูกลงโทษ แม้จะมีโอกาสที่จะไม่สามารถกระทำความผิดนั้น ๆ สำเร็จได้ก็ตาม ผู้กระทำความผิดก็จะยังคงเลือกกระทำความผิดอยู่ อาจกล่าวได้ว่าจะมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นเมื่อผลประโยชน์คาดคะเน (Expected Benefit) มากกว่า หรือ สูงกว่า ต้นทุนคาดคะเน (Expected Costs) ซึ่งในมุมมองกลับกันนั้น เมื่อไรที่การประเมินแสดงให้เห็นว่า โอกาสที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับโทษสูงกว่าผลประโยชน์คาดคะเน ผู้กระทำความผิดก็จะล้มเลิกความตั้งใจในการกระทำความผิดนั้น ๆ ฉะนั้นในการป้องกันอาชญากรรม เพื่อให้สอดคล้องกับแนวความคิดทฤษฎีในการลงโทษทางอาญา ในเรื่องการข่มขู่ยับยั้ง หลักนิติเศรษฐศาสตร์นี้จึงเสนอให้เพิ่มต้นทุนคาดคะเนให้สูงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลงโทษต่อผู้ประกอบการที่ประกอบธุรกิจ การเพิ่มต้นทุนคาดคะเนก็คือ โทษปรับที่สูงขึ้นเพื่อให้มีผลกระทบทางเศรษฐกิจ ซึ่งผู้ประกอบการก่อสร้างที่เป็นนิติบุคคลก็ด้วยเช่นกัน แม้ว่าจะมีความเห็นที่ว่า โทษปรับนั้นไม่ก่อให้เกิดผลในการลงโทษอย่างแท้จริง เพราะเนื่องจากโทษปรับบางฐานความผิดนั้นอยู่ในระดับที่ต่ำเกินไป และในทางตรงกันข้ามโทษปรับที่สูงเกินไปอาจส่งผลกระทบต่อบุคคลอื่น ๆ รอบข้าง หากผู้กระทำความผิดไม่มีทรัพย์สินเพียงพอที่จะชำระค่าปรับ จนทำให้บุคคลอื่นก็ต้องมาชำระค่าปรับแทน แต่ในมุมมองผู้เขียนมองว่า โทษปรับนั้น จะสามารถมีผลบังคับใช้ หรือ เกิดประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในการบังคับใช้กฎหมายมากกว่า หากกระบวนการยุติธรรมทางอาญามีหลักการในการลงโทษโดยการลงโทษให้เหมาะสมกับความผิดและฐานะของผู้กระทำความผิด กล่าวคือ ไม่น้อยเกินไปจนผู้กระทำความผิดรู้สึกว่ามีผลเป็นการข่มขู่ แต่ก็ต้องไม่มากเกินไปจนทำความผิดนั้นเสมือนกับการก่ออาชญากรรมร้ายแรง สรุปได้ว่า ต้องกำหนดโทษปรับในอัตราที่สูงพอที่ทำให้ผู้กระทำความผิดเกิดการเจ็ดหลาบและกลัวไม่กล้าที่จะกระทำความผิด เพียงเท่านั้นโทษปรับก็น่าจะมีประสิทธิภาพในการข่มขู่ ยับยั้งผู้กระทำความผิดได้

ฉะนั้นจึงสมควรนำหลักการที่กล่าวมาไปปรับใช้กับพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 เนื่องจาก เป็นความผิดที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อประชาชนเป็นจำนวนมาก อีกทั้งยังก่อให้เกิดความเสียหายต่อรัฐด้วย เมื่อเราทราบแล้วว่าบุคคลส่วนใหญ่จะตัดสินใจกระทำความผิดเมื่อประโยชน์คาดคะเนสูงกว่าต้นทุนคาดคะเน ฉะนั้นการข่มขู่ยับยั้งไม่ให้เกิดการกระทำความผิดอีกก็คือ การลดประโยชน์คาดคะเนลง เช่น สามารถจะกระทำได้โดยการเพิ่มโทษ หรือ การเพิ่มโอกาสที่จะถูกจับลงโทษมากขึ้น

จากการศึกษาพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 โดยนำมาเทียบกับหลักนิติเศรษฐศาสตร์ ทำให้เห็นว่าอัตราโทษ⁶นั้น อยู่ในอัตราที่ต่ำมาก เป็นการที่กำหนดแต่อัตราโทษขั้นสูงไว้ แต่ไม่มีการกำหนดอัตราโทษขั้นต่ำ จึงทำให้เกิดการใช้ดุลพินิจที่จะกำหนดโทษขั้นต่ำเท่าใดก็ได้ จนนำไปสู่ปัญหาไม่สามารถข่มขู่ยับยั้งผู้กระทำความผิดได้ โดยมีทั้งสิ้น 26 ฐานความผิด แม้จะมีการกำหนดโทษให้หนักขึ้นโดยการเพิ่มโทษไว้สองเท่าของความผิดในมาตรา 69 “หากเป็นการกระทำของผู้ดำเนินการ” และ 70 ในกรณีที่เป็น “อาคารเพื่อการพาณิชย์กรรม อุตสาหกรรม การศึกษา หรือการสาธารณสุข หรือเพื่อเป็นการกระทำในทางการค้าเพื่อให้เช่า ให้เช่าซื้อ ขาย หรือจำหน่าย โดยมีค่าตอบแทน” อุบัติเหตุจากงานก่อสร้างก็ยังคงเกิดขึ้นในปัจจุบัน อาคารที่ก่อสร้าง ก่อความเสียหายส่งผลกระทบต่อประชาชน โดยสาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุในครั้งหนึ่ง ๆ มักเกิดจากการบกพร่องของงานก่อสร้างที่เป็นการกระทำความผิดของผู้ประกอบการก่อสร้างอาคาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เป็นอาคารเพื่อการพาณิชย์กรรมเป็นส่วนใหญ่ เช่น สะพาน ตึกแถว ห้างสรรพสินค้า สถานบันเทิง ฯลฯ เพราะผู้ประกอบการก่อสร้างเหล่านั้นมักนึกถึงแต่ผลประโยชน์ ค่าตอบแทนทางการเงิน จากการก่อสร้างมากกว่า คำนึงความปลอดภัยของอาคารให้ได้มาตรฐาน จึงอาจมีการก่อสร้างที่คัดแปลงอาคาร โดยเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ที่ไม่ได้มาตรฐาน เพราะเนื่องจากพิจารณาแล้วว่า ตรายใดที่อาคารยังไม่ถล่ม หรือยังไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ใด ความรับผิดชอบก็ยังไม่เกิดขึ้น และไม่มีผู้ร้องเรียนต่อรัฐ อีกทั้งยากที่จะถูกตรวจสอบเนื่องจากเป็นงานที่ต้องใช้ความรู้เฉพาะด้าน หรือแม้จะมีโทษปรับรายวันสำหรับการกระทำความผิดต่อเนื่อง ก็เป็นจำนวนที่น้อยคือ วันละไม่เกิน 30,000 บาท ซึ่งหากนำไปเปรียบเทียบกับค่าจ้างที่ได้รับอาจมีมูลค่าน้อยมาก และในบางครั้งโทษปรับอาจจะไม่ถึง 30,000 บาท เพราะอาจจะใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษปรับได้ เนื่องจากกฎหมายใช้คำว่า “วันละไม่เกิน...” เป็นการให้อำนาจศาลในการกำหนดโทษปรับ ทำให้เห็นว่าบทกำหนดโทษดังกล่าวในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ไม่สอดคล้องกับเศรษฐกิจสภาพบ้านเมืองที่เปลี่ยนไป เนื่องจากไม่ได้รับการแก้ไขให้เหมาะสม ซึ่งอัตราโทษที่เหมาะสม ควรสอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ สังคม รายได้ และความเป็นอยู่ของประชากร แต่อย่างไรก็ตามในการแก้ไขอัตราโทษที่ผ่านมานั้น จะเป็นการกำหนดโทษในลักษณะที่ให้อำนาจศาลใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษไม่เกินที่กฎหมายกำหนด ซึ่งการกำหนดเช่นนี้ถือว่าอาจจะใช้ได้เพียงชั่วระยะเวลาใดเวลาหนึ่งเท่านั้น หากสภาพเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก อัตราโทษที่เหมาะสมในเวลานั้น ๆ อาจแปลเปลี่ยนเป็นไม่เหมาะสมได้ จนทำให้การบังคับใช้กฎหมายไม่เกิดประสิทธิภาพ การลงโทษไม่มีผลเป็นการข่มขู่ยับยั้ง ฉะนั้นการกำหนดโทษ

⁶ ภาคผนวก ก ตารางที่ 1 แสดงกำหนดโทษตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522.

ควรจำเป็นที่จะต้องสอดคล้องกับเศรษฐกิจ คือ ไม่ว่าเศรษฐกิจจะเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด อัตราโทษเช่นว่านั้นก็ยังคงมีประสิทธิภาพอยู่ ไม่ต้องมาแก้บทลงโทษอีกและต้องเป็นธรรมต่อประชาชนในทุกระดับชั้นของสังคมด้วยเช่นกัน

ตัวอย่างเช่น จากคำพิพากษาฎีกาที่ 779-780/2540 จำเลยทั้งสามก่อสร้างอาคารผิดแบบ แปลนที่ได้รับอนุญาต จำเลยทั้งสามมีความผิดตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 มาตรา 31, 60 วรรคหนึ่ง, 65 (ที่ถูกมาตรา 65 วรรคหนึ่งและวรรคสอง), 67 และ 69 ลงโทษในกระหัง ความผิดฐานก่อสร้างอาคารผิดไปจากแบบแปลนปรับจำเลยที่ 1 และที่ 2 คนละ 3,000 บาท ปรับจำเลยที่ 3 เป็นเงิน 6,000 บาทและปรับจำเลยที่ 1 และที่ 2 คนละอีกวันละ 500 บาท เป็นเวลา 336 วัน และปรับจำเลยที่ 3 อีกวันละ 1,000 บาท เป็นเวลา 343 วัน ในกระหังความผิดฐานฝ่าฝืนคำสั่งไม่ระงับการก่อสร้างอาคารปรับจำเลยที่ 1 และที่ 2 คนละวันละ 500 บาท เป็นเวลา 264 วัน และปรับจำเลยที่ 3 วันละ 1,000 บาทเป็นเวลา 270 วัน ไม่ชำระค่าปรับให้กักขังแทนตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 29 และมาตรา 30

คำพิพากษาฎีกาที่ 5003/2545 จำเลยกระทำความผิดฐานก่อสร้างอาคาร โดยไม่ได้รับอนุญาตตามมาตร 21 มาตรา 65 วรรคสอง พิพากษาลงโทษปรับจำเลยวันละ 40 บาท เป็นเวลา 188 วัน เป็นเงิน 7,520 บาท จำเลยให้การรับสารภาพ ลดโทษกึ่งหนึ่ง ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 78 คงปรับ 3,760 บาท

คำพิพากษาฎีกาที่ 2475/2562 จำเลยมีความผิดตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 มาตรา 31, 40 (1) (2), 65 วรรคหนึ่ง และวรรคสอง, 67 วรรคหนึ่ง และวรรคสอง, 70 การกระทำของจำเลยเป็นความผิดหลายกรรมต่างกัน ลงโทษทุกกรรมเป็นกระหังความผิดไปตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 91 ฐานก่อสร้างอาคารเพื่อพาณิชย์กรรมผิดไปจากแบบแปลนที่ได้รับอนุญาต จำคุก 3 เดือน และปรับ 30,000 บาท ฐานฝ่าฝืนคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่นที่ให้ระงับการก่อสร้างอาคารเพื่อพาณิชย์กรรม จำคุก 6 เดือน และปรับ 60,000 บาท ฐานฝ่าฝืนคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่นที่ห้ามใช้อาคารเพื่อพาณิชย์กรรม จำคุก 6 เดือน และปรับ 60,000 บาท และปรับจำเลยเป็นรายวัน วันละ 800 บาท สำหรับความผิดฐานฝ่าฝืนคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่นที่ให้ระงับการก่อสร้างอาคารเพื่อพาณิชย์กรรม รวม 1,136 วัน เป็นเงิน 906,800 บาท และฐานฝ่าฝืนคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่นที่ห้ามใช้อาคารเพื่อพาณิชย์กรรม รวม 1,136 วัน เป็นเงิน 906,800 บาท จำเลยให้การรับสารภาพเป็นประโยชน์แก่การพิจารณา มีเหตุบรรเทาโทษ ลดโทษให้กระหังละกึ่งหนึ่งตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 78 ฐานก่อสร้างอาคารเพื่อพาณิชย์กรรมผิดไปจากแบบแปลนที่ได้รับอนุญาต คงจำคุก 1 เดือน 15 วัน ปรับ 15,000 บาท ฐานฝ่าฝืนคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่นที่ให้ระงับการก่อสร้างอาคารเพื่อพาณิชย์กรรม คงจำคุก 3 เดือน และ

ปรับ 30,000 บาท ฐานฝ้าฝืนคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่นที่ห้ามใช้อาคารเพื่อพาณิชยกรรม คงจำคุก 3 เดือน และปรับ 30,000 บาท และโทษปรับรายวันฐานฝ้าฝืนคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่นที่ให้ระงับการก่อสร้างอาคารเพื่อพาณิชยกรรม คงปรับ 454,400 บาท ฐานฝ้าฝืนคำสั่งเจ้าพนักงานท้องถิ่นที่ห้ามใช้อาคารเพื่อพาณิชยกรรม ปรับ 454,000 บาท รวมจำคุก 7 เดือน 15 วัน และปรับ 983,800 บาท โทษจำคุกให้รอการลงโทษไว้มีกำหนด 1 ปี ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 (ที่แก้ไขใหม่) ไม่ชำระค่าปรับให้จัดการตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29, 30 (ที่แก้ไขใหม่) โดยให้กักขังแทนค่าปรับไม่เกิน 1 ปี

จากตัวอย่างคำพิพากษาฎีกา แสดงให้เห็นว่า การลงโทษปรับส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นเป็นอัตราโทษปรับที่อยู่ในขั้นต่ำ เนื่องจากคำพิพากษาส่วนใหญ่หากจำเลยให้การรับสารภาพก็จะได้รับการลดโทษกึ่งหนึ่ง จนกระทั่งก่อให้เกิดการขาดหลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิด เพราะเนื่องจากการกำหนดโทษที่ผ่านไม่ได้คำนึงถึงประโยชน์หรือรายได้ของผู้กระทำความผิดที่ได้รับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของอาคารก่อสร้างที่เป็นเชิงพาณิชยกรรม ซึ่งเป็นที่เห็นได้ว่าผลประโยชน์ที่ได้รับมากกว่าโทษปรับที่ต้องเสียไป รวมทั้งกฎหมายไม่ได้กำหนดอัตราโทษปรับขั้นต่ำไว้ มีแต่การกำหนดขั้นสูง จึงทำให้การลงโทษปรับสามารถปรับลดลงเท่าไรก็ได้ ฉะนั้นจึงสมควรที่จะปรับเปลี่ยนโทษปรับเสียใหม่ เพื่อทำให้เกิดการลงโทษที่เป็นการข่มขู่ยับยั้ง ป้องกันปราบปราม จนสามารถทำให้ผู้กระทำความผิดเข็ดหลาบ กล่าวคือ การลงโทษปรับนั้นต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการลงโทษปรับเอง คือ การลงโทษเพื่อให้เกิดผลกระทบทางการเงินและเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิด

หากเปรียบเทียบกับต่างประเทศที่ศึกษาในบทที่ 3 พบว่า กฎหมายด้านควบคุมอาคารของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และประเทศฝรั่งเศส ได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สาเหตุมาจากวิวัฒนาการต่าง ๆ เช่น การก่อสร้างมีการซับซ้อนมากขึ้น อาคารมีขนาดใหญ่ขึ้น มีวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ในงานก่อสร้างที่หลากหลายรูปแบบมากยิ่งขึ้น จึงทำให้กฎหมายต่าง ๆ เกิดการเปลี่ยนแปลงไปด้วย ซึ่งกฎหมายควบคุมอาคารของแต่ละประเทศจะเปรียบเสมือนมาตรฐานในการดำเนินทุกด้าน งานก่อสร้าง บำรุงรักษา การรื้อถอน เป็นต้น เพื่อสร้างการคุ้มครองดูแลในเรื่องความปลอดภัย กล่าวคือ โดยควบคุมการก่อสร้างของแต่ละประเทศจะมีลักษณะทั่วไปของกฎหมายเป็นการกำหนดรหัสก่อสร้าง หรือข้อบังคับพื้นฐานในการก่อสร้าง ที่เรียกว่า “Building Code” เป็นการกล่าวถึงมาตรฐานขั้นพื้นฐานหรือมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับควบคุมการออกแบบก่อสร้าง ซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการก่อสร้าง ผู้รับเหมาก่อสร้าง เจ้าของ ผู้ครอบครอง ผู้ออกแบบ และวิศวกร ต้องร่วมกันรับผิดชอบหากเกิดความเสียหายเกิดขึ้น ซึ่งเนื้อหาของรหัสก่อสร้างนี้จะครอบคลุมไปทุก ๆ ด้าน ตั้งแต่ในเรื่องของการออกแบบจนถึงการรื้อถอนอาคาร

หรือการขอใบอนุญาต โดยทุก ๆ งานก่อสร้างทุก ๆ ขั้นตอนจะมีพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าไปดูแล ซึ่งประเทศไทยในปัจจุบันนี้ยังไม่มีรหัสอาคาร หรือข้อบังคับอาคารบังคับใช้เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางเพื่อสร้างมาตรฐานขั้นต่ำในงานก่อสร้าง แม้จะมีพระราชบัญญัติควบคุมอาคารพ.ศ. 2522 บังคับใช้เกี่ยวกับงานก่อสร้าง แต่กฎหมายฉบับนี้มิได้มีผลบังคับใช้ควบคุมทุกพื้นที่ เนื่องจากจะมีผลบังคับใช้เฉพาะพื้นที่ ที่มีการตราเป็นพระราชกฤษฎีกาอีกครั้งหนึ่ง⁷ ซึ่งส่วนใหญ่ก็จะอยู่ในเขตเมืองที่เจริญแล้วเท่านั้น อีกทั้งไม่ครอบคลุมถึงงานก่อสร้างอาคารที่มีขนาดเล็ก เนื่องจากกฎหมายฉบับนี้ หากเป็นอาคารขนาดเล็กที่สูงไม่เกิน 4 ชั้น ที่ได้รับความนิยมนัดแปลง มาใช้ในเชิงพาณิชย์ ซึ่งอาจก่อให้เกิดอันตรายมากกว่าอาคารสูงก็ไม่ได้เนื่องจากไม่ปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักในงานก่อสร้าง กลับไม่ถูกควบคุมเพราะไม่ถูกจัดว่าเป็นอาคารควบคุมและที่ต้องตรวจสอบเช่นเดียวกับอาคารควบคุมการใช้⁸

สภาพบังคับของกฎหมายควบคุมอาคารแต่ละประเทศนี้ เริ่มต้นการกระทำความผิดจากหากมีการฝ่าฝืนรหัสก่อสร้าง ก็จะถือว่ากระทำความผิดทางอาญา โดยประเทศสหรัฐอเมริกา รัฐแคลิฟอร์เนีย เมื่อมีการฝ่าฝืนรหัสก่อสร้างจะถือว่าเป็นความผิดอาญาตามพระราชบัญญัติสุขภาพและความปลอดภัย เช่นเดียวกับ ประเทศอังกฤษ หากมีการฝ่าฝืนรหัสอาคาร จะถือว่าเป็นความผิดอาญาพระราชบัญญัติสุขภาพและความปลอดภัย ค.ศ. 1974 ซึ่งมีโทษทั้ง โทษจำคุกและโทษปรับ ซึ่งโทษปรับจะมีจำนวนที่สูง โดยกำหนดไว้ท้ายพระราชบัญญัติ ส่วนของประเทศฝรั่งเศสจะเน้นที่การลงโทษปรับเป็นหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากการก่อสร้างที่ฝ่าฝืนกฎหมายนั้นส่งผลกระทบต่อประชาชนจำนวนมากนอกจากจะรับโทษตามพระราชบัญญัติว่าด้วยเรื่องรหัสก่อสร้างแล้วยังต้องรับโทษทางประมวลกฎหมายอาญาเพิ่มขึ้นอีกด้วย และสิ่งที่น่าสนใจของประเทศฝรั่งเศสคือ หากเมื่อได้รับคำสั่งแล้วยังไม่แก้ไขภายใน 1 ปี กฎหมายให้อำนาจพนักงานอัยการสั่งปรับเพิ่มขึ้นมากกว่าที่กฎหมายกำหนดได้

ด้วยเหตุนี้เองเมื่อได้ศึกษาแล้วการลงโทษทางอาญาของต่างประเทศแล้วพบว่าการลงโทษในเรื่องการควบคุมงานก่อสร้างนั้นเป็นการลงโทษที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อการข่มขู่ยับยั้ง ซึ่งโทษปรับมีอัตราโทษที่สูงพอที่จะป้องกันและปราบปรามให้ผู้กระทำความผิดเกิดความเข็ดหลาบได้และไม่กล้าที่จะกระทำความผิดซ้ำอีก อาจกล่าวได้ว่าเป็นไปตามหลักนิติเศรษฐศาสตร์ที่ทำให้ต้นทุนคาดคะเนสูงกว่าประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับ อีกทั้ง

⁷ มาตรา 2 บัญญัติว่า พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา และจะใช้บังคับในท้องที่ใด มีบริเวณเพียงใด ให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา...

⁸ วรชัย แสนสิระ, “พ.ร.บ.ควบคุมอาคารฯ กฎหมายเสือกระดาษ...?” จุลนิติ, ฉบับที่ 2, ปีที่ 6, น. 97-106, (มีนาคม-เมษายน 2552).

มาตรการในเรื่องต่าง ๆ ของแต่ละประเทศจะอยู่ในพระราชบัญญัติเดียวกันทำให้ง่ายต่อการบังคับใช้ ดังนั้นผู้เขียนจึงเห็นว่า ควรปรับปรุงแก้ไขการลงโทษปรับในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ที่กำหนดไม่เหมาะสมกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะอาคารเชิงพาณิชย์ โดยยึดหลักการแก้ไขให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษปรับ กล่าวคือ เพื่อให้ผู้ประกอบการก่อสร้างได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจเกิดการเจ็ดหลาย

4.5 วิเคราะห์เหตุผลความจำเป็นในการปรับปรุงพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522

เนื่องจากในปัจจุบันสภาพสังคม เศรษฐกิจพัฒนาก้าวหน้าเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะงานทางด้านก่อสร้างที่มีวิวัฒนาการมากขึ้น เช่น จากก่อสร้างอาคารเล็ก ๆ มูลค่าน้อย พัฒนาเติบโตสู่การก่อสร้างอาคารขนาดใหญ่ ที่มีมูลค่าสูงขึ้น แต่มมกลับกัน จากการศึกษาพบว่า กฎหมายที่บังคับใช้อยู่นั้น ไม่ได้พัฒนาตามเศรษฐกิจไปด้วย เนื่องจากการแก้ไขในเรื่องอัตราโทษนั้นได้รับการแก้ไขเพียง 2 ครั้งเท่านั้น คือ พ.ศ. 2535 และ พ.ศ. 2543⁹ โดยหมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติอธิบายถึงการแก้ไขเมื่อปี พ.ศ. 2535 นั้นว่า เพื่อปรับปรุงบทกำหนดโทษ อัตราโทษ ให้เหมาะสมกับเศรษฐกิจและลักษณะของการกระทำความผิด และส่วนปีพ.ศ. 2543 นั้น จะเป็นการบัญญัติอัตราโทษเพื่อเติม ซึ่งจากการศึกษาพบว่าบางอัตราโทษนั้นยังไม่ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522 แสดงให้เห็นว่าอัตราโทษต่าง ๆ ที่อยู่ในพระราชบัญญัติควบคุมอาคารฯ นี้มีความล้าสมัย กล่าวคือ หากนำมาเปรียบเทียบกับประโยชน์ที่ผู้ประกอบการก่อสร้างได้รับจากค่าเงินในปัจจุบันนี้ อัตราโทษปรับสูงสุดก็ยังถือว่าต่ำกว่ารายได้หรือผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบการก่อสร้างได้รับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเป็นอาคารก่อสร้างในเชิงพาณิชย์ที่มีขนาดใหญ่ แสดงให้เห็นว่าการลงโทษปรับนั้นไม่มีผลต่อการยับยั้งผู้กระทำความผิดจึงไม่ส่งผลในการป้องปรามความผิดแต่อย่างใด

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมา ผู้เขียนจึงเห็นว่า รัฐสมควรปรับปรุงพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 77 วรรคแรก บัญญัติว่า “รัฐพึงจัดให้มีกฎหมายเพียงเท่าที่จำเป็น และยกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมายที่หมดความจำเป็นหรือไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ หรือที่เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตหรือการประกอบอาชีพ โดยไม่ชักช้าเพื่อไม่ให้เป็นการกระทบแก่ประชาชน และดำเนินการให้ประชาชนเข้าถึงตัวบทกฎหมายต่าง ๆ ได้โดยสะดวกและสามารถเข้าใจกฎหมายได้ง่ายเพื่อปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างถูกต้อง ” เนื่องจากความเสียหายจากงานก่อสร้างและความไม่ปลอดภัยจากงานก่อสร้างที่เกิดขึ้นในปัจจุบันนี้ ได้สร้างความเดือดร้อนต่อประชาชนส่งผลกระทบต่อสังคมมาก

⁹ ภาคผนวก ก ตารางที่ 2 แสดงการแก้ไขอัตราโทษตามพระราชบัญญัติตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522.

เพราะการลงโทษไม่สามารถยับยั้งผู้กระทำความผิดให้เกิดความเข็ดหลาบได้ ดังนั้นจึงเป็นที่ควรจะ
แก้ไขในส่วนของอัตราโทษเพื่อก่อให้เกิดการลงโทษที่เหมาะสมต่อผู้กระทำความผิดอย่างแท้จริง

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

สัญญาก่อสร้างเป็นสัญญาที่มีการทำธุรกรรมกันอย่างต่อเนื่องและแพร่หลายมาอย่างยาวนานและเป็นสัญญาที่มีมูลค่าในทางธุรกรรมที่ค่อนข้างสูงเมื่อเปรียบเทียบกับสัญญาทางแพ่งในรูปแบบอื่นแต่เมื่อพิจารณาลักษณะของสัญญาแล้วสัญญาจ้างเหมาก่อสร้างจะเป็นสัญญาทางแพ่งที่คู่สัญญาจะต้องบังคับสิทธิหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในสัญญาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในฐานะที่เป็นเอกชนด้วยกันเองที่มีนิติสัมพันธ์ในลักษณะเท่าเทียมกัน อย่างไรก็ตามโดยลักษณะของสัญญาจ้างเหมาก่อสร้างตามบริบทของประเทศไทยจะเป็นการทำนิติกรรมระหว่างผู้ว่าจ้างที่อาจเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้กับผู้รับจ้างซึ่งเป็นผู้ประกอบการก่อสร้างซึ่งโดยส่วนใหญ่จะเป็นนิติบุคคลและโดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นนิติบุคคลที่มีการจดทะเบียนในรูปของบริษัทเนื่องจากโดยลักษณะของบริษัทแล้วผู้ถือหุ้นจะไม่ต้องร่วมรับผิดชอบบริษัทในบรรดาหนี้ทั้งหลายที่เกิดขึ้นในขอบวัตถุประสงค์ของบริษัททำให้มีการจัดบริษัทเพื่อใช้บริษัทเป็นสิ่งกระจายความเสี่ยงในการทำธุรกิจรับเหมาก่อสร้างเพื่อป้องกันฟ้องร้องให้รับผิดชอบในคดีแพ่งในกรณีที่ผู้ประกอบการก่อสร้างมีการกระทำผิดตามสัญญาหรือไปก่อนนี้ใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับก่อสร้างหรือหนี้ที่เกิดจากมูลละเมิดซึ่งผลจากงานที่ก่อสร้างตามสัญญาจ้างเหมาก่อสร้างระหว่างผู้รับจ้างซึ่งเป็นนิติบุคคลกับผู้ว่าจ้างซึ่งมีการเกิดปัญหาข้อพิพาทกันอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน แต่โดยการบังคับใช้ในทางสิทธิเรียกร้องกลับเป็นการเรียกร้องโดยอาศัยกฎหมายแพ่งเป็นสำคัญ ในขณะที่เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับในต่างประเทศแล้วแม้สัญญาจ้างเหมาก่อสร้างจะเป็นสัญญาทางแพ่งแต่ในหลายประเทศไม่ว่าจะเป็นประเทศสหรัฐอเมริกาประเทศอังกฤษหรือประเทศฝรั่งเศสก็ให้ความสำคัญกับการดำเนินการก่อสร้างต่าง ๆ อย่างเข้มงวด เนื่องจากการก่อสร้างมีส่วนสำคัญตั้งแต่ขั้นตอนของการก่อสร้างที่จะต้องมีความปลอดภัยกับทั้งบุคคลทั่วไปที่มีการใช้ประโยชน์ในพื้นที่หรือการใช้ประโยชน์ในบริเวณใกล้เคียงกับการก่อสร้างที่บุคคลนั้นจะต้องได้รับความปลอดภัยและมีการปฏิบัติที่ชอบด้วยกฎหมายของผู้ประกอบการก่อสร้างที่จะเป็นเครื่องรับรองความปลอดภัยต่อบุคคลทั่วไปรวมถึงมีการกำหนดมาตรฐานเกี่ยวกับการดูแลลูกจ้างที่ทำหน้าที่ในการก่อสร้างเพื่อให้มีความปลอดภัยในส่วนของลูกจ้างที่ทำหน้าที่ในการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ด้วยผลจากการที่

นิติสัมพันธ์ในสัญญาจ้างเหมาก่อสร้างของประเทศไทยเป็นเพียงสัญญาทางแพ่งส่งผลให้ที่ผ่านมาผู้ว่าจ้างได้รับความเดือดร้อนเสียหายจากทั้งในส่วนของงานไม่สามารถป้องกันบังคับตามสัญญาได้ หรือแม้กระทั่งมีการชดเชยแต่ไม่สามารถบังคับคดีในทางแพ่งกับผู้ซึ่งเป็นผู้รับจ้างได้อย่างมากก็สามารถฟ้องได้แต่เพียงให้บริษัทซึ่งเป็นบริษัทรับเหมาก่อสร้างตกเป็นนิติบุคคลล้มละลายแต่ในขณะที่ผู้รับจ้างซึ่งเป็นผู้ถือหุ้นไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นมากนัก

จากช่องว่างของกฎหมายดังกล่าวทำให้ผู้ประกอบการก่อสร้างสามารถใช้ช่องว่างของกฎหมายนี้ในการกระทำความผิด เพราะเนื่องจากไม่มีบทลงโทษทางอาญาที่เข้มงวด จนนำไปสู่มาตรฐานในการก่อสร้างของประเทศไทยที่ยังพบเห็นสิ่งปลูกสร้างที่ไม่ได้มาตรฐานหรือกระบวนการในการก่อสร้างที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและผู้คนใกล้เคียงอยู่ตลอดเวลา แม้จะมีการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับงานก่อสร้าง หรือควบคุมอาคาร เช่น พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542 หรือพระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ. 2543 เป็นกฎหมายที่ควบคุมเกี่ยวกับผู้ที่มีวิชาชีพเท่านั้น ซึ่งบทลงโทษที่หนักสุด คือเพิกถอนใบอนุญาต หรือพักใช้ใบอนุญาต ไม่ได้มีมาตรการลงโทษทางอาญามาบังคับใช้โดยตรง ส่วนพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ที่ถือว่าเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการควบคุมการก่อสร้างอาคาร หากพิจารณาแล้วจะพบว่าโดยสภาพของพระราชบัญญัติควบคุมอาคารฯ นี้ จะมีบทลงโทษโดยการนำมาตรการบังคับทางอาญามาบังคับใช้ต่อผู้ประกอบการก่อสร้างไม่ว่าจะเป็นโทษจำคุก หรือโทษปรับก็ตาม แต่ก็ยังคงไม่สามารถใช้บังคับได้อย่างมีประสิทธิภาพได้ แสดงให้เห็นจากอุบัติเหตุที่มีเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง สาเหตุหลักก็มาจากบทลงโทษไม่สามารถยับยั้งผู้กระทำความผิดได้ เพราะหากบทโทษนั้นสามารถทำให้ผู้ประกอบการก่อสร้างเข็ดหลาบได้ การเกิดอุบัติเหตุต่าง ๆ หรือความเสียหายต่าง ๆ ที่เกิดจากงานก่อสร้างก็น่าจะลด โดยเฉพาะอย่างยิ่งโทษปรับนั้น มีอัตราโทษที่ต่ำกว่าเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบการก่อสร้างได้รับ จึงทำให้ผู้ประกอบการก่อสร้างยอมที่จะเสี่ยงกระทำความผิดกฎหมายหรือฝ่าฝืนกฎหมาย อีกทั้งโทษปรับตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคารฯ จะมีลักษณะที่เป็นการกำหนดโทษขั้นสูงไว้กล่าวคือ “การปรับไม่เกิน...” จึงทำให้เกิดการใช้ดุลพินิจในการลงโทษปรับขั้นต่ำเท่าไรก็ได้ เช่น หากคดีนั้นจำเลยรับสารภาพ และศาลลดโทษกึ่งหนึ่งก็จะส่งผลให้โทษปรับลดลง ดังนั้นหากต้องการให้อุตสาหกรรมการรับเหมาก่อสร้างมีมาตรฐานเพิ่มมากขึ้น การก่อสร้างมีความปลอดภัยมากยิ่งขึ้น การกำหนดให้การกระทำที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบทางอาญาของผู้ประกอบการก่อสร้างโดยให้มีบทลงโทษที่เหมาะสมต่อผู้กระทำความผิด เพื่อให้ผู้ประกอบการก่อสร้างที่กระทำความผิดได้รับผลกระทบจากการถูกลงโทษ เกิดการเข็ดหลาบที่จะกระทำความผิด โดยเฉพาะผู้ประกอบการก่อสร้างที่เป็นนิติบุคคลเป็นสิ่งที่จำเป็นในการที่รัฐจะต้องปรับปรุงกฎหมายเพื่อใช้บังคับให้สอดคล้องกับสถานการณ์เศรษฐกิจในปัจจุบัน เพื่อให้มี

ความชัดเจนในลักษณะที่เป็นการข่มขู่ในเชิงป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำความผิดในทางอาญาเกี่ยวกับการก่อสร้างให้มากที่สุด เพียงแต่ความรับผิดชอบในทางอาญาที่จะกำหนดให้ผู้ประกอบการก่อสร้างจะต้องรับผิดชอบจะต้องมีความชัดเจนและมีความเหมาะสม กล่าวคือ การลงโทษนั้นต้องเป็นการยับยั้ง หรือลดผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบการก่อสร้างคาดคะเนไว้ว่าจะได้รับ โดยการเพิ่มต้นทุนคาดคะเนแทน ตามหลักนิติเศรษฐศาสตร์ และจากโดยสภาพของการที่ผู้ประกอบการก่อสร้างโดยส่วนใหญ่จะมีสภาพเป็นนิติบุคคลโดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นนิติบุคคลที่อยู่ในรูปของบริษัทการลงโทษนิติบุคคลอาจจะต้องเป็นการลงโทษที่มีความเฉพาะเจาะจงตั้งแต่การลงโทษปรับที่มีประสิทธิภาพเพียงพอในแง่ของจำนวนเงินที่จะใช้ในการลงโทษผู้กระทำความผิดที่เป็นนิติบุคคลให้หลายจำและเป็นการข่มขู่ไม่ให้นิติบุคคลอื่น ๆ หรือผู้ประกอบการก่อสร้างอื่นกระทำความผิดซ้ำกับผู้ที่มีการกระทำความผิดอยู่ก่อนซึ่งหมายความว่าโทษที่จะลงกับนิติบุคคลที่จะกระทำได้แต่มีแค่เพียงโทษปรับและริบทรัพย์สินซึ่งทั้งโทษปรับระดับเสียงดังกล่าวดังกล่าวจะต้องมีความรุนแรงเพียงพอและมีศักยภาพเพียงพอในการลงโทษนิติบุคคล

และจากการศึกษาพบว่ากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมอาคารของประเทศต่าง ๆ ทั้งประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ หรือประเทศฝรั่งเศส แสดงให้เห็นว่ามีการบัญญัติความรับผิดชอบของผู้ประกอบการก่อสร้าง รวมทั้งบุคคลที่เกี่ยวข้องในงานก่อสร้างไม่ว่าจะเป็นสถาปนิก วิศวกร รวมไว้ในพระราชบัญญัติเดียวอย่างชัดเจน โดยกฎหมายนั้นมีความหลากหลายและมีการพัฒนามากกว่าพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ของประเทศไทยอยู่มาก โดยประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษ จะมีการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำเกี่ยวกับงานก่อสร้างนั้น ๆ ไว้เพื่อให้ทุกที่ทั่วประเทศใช้มาตรฐานเดียวกัน และหากมีการฝ่าฝืนมาตรฐานก็จะให้ถือว่าเป็นการกระทำความผิดทางอาญารับโทษทางอาญา ส่วนของประเทศฝรั่งเศสจะมีพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับข้อบังคับในการก่อสร้างซึ่งจะมีบทกำหนดโทษไว้อย่างชัดเจน โดยจะมุ่งเน้นไปที่โทษปรับในอัตราที่สูง และแม้ว่าผู้ประกอบการก่อสร้างนั้นจะเป็นนิติบุคคลก็มีกฎหมายบัญญัติไว้ชัดเจนว่าต้องรับโทษทางอาญาเช่นกัน จึงทำให้ประเทศฝรั่งเศสไม่มีอุบัติเหตุจากงานก่อสร้างเกิดขึ้นบ่อยครั้งเนื่องจากการบังคับใช้กฎหมายและมีบทลงโทษที่มีประสิทธิภาพ

อาจกล่าวได้ว่า การปรับปรุงพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ในส่วนบทลงโทษเพื่อให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน นั้นเป็นสิ่งที่รัฐควรแก้ไขเนื่องจากความเสียหายจากงานก่อสร้างและความไม่ปลอดภัยจากงานก่อสร้างที่เกิดขึ้นในปัจจุบันนี้ ได้สร้างความเดือดร้อนต่อประชาชนส่งผลกระทบต่อสังคมมาก เพราะการลงโทษไม่สามารถยับยั้งผู้กระทำความผิดให้เกิดความเข็ดหลาบได้ ดังนั้นจึงควรที่จะแก้ไขในส่วนของอัตราโทษเพื่อก่อให้เกิดการลงโทษที่เหมาะสมต่อผู้กระทำความผิดอย่างแท้จริง โดยเฉพาะในส่วนของการ

เพิ่มโทษปรับ เนื่องจากในปัจจุบันนี้ผู้ประกอบการก่อสร้างส่วนมากจะเป็นนิติบุคคลที่ไม่สามารถที่จะถูกลงโทษจำคุกได้ ซึ่งการที่จะต้องชำระค่าปรับในอัตราที่สูง ถึงขนาดส่งกระทบต่อทางด้านการเงินของผู้ประกอบการก่อสร้างตามวัตถุประสงค์ประสงค์ของการลงโทษปรับ ก็จะทำให้ผู้ประกอบการก่อสร้างเกิดการชั่งน้ำหนักว่าค้ำค่าที่จะกระทำความผิดต่อไปหรือไม่ เพราะหากถูกปรับในอัตราที่สูง กว่าผลประโยชน์ที่ตัวเองจะได้รับ ผู้กระทำความผิดก็จะไม่เลือกที่จะกระทำความผิด เนื่องจากไม่มีประโยชน์ที่จะต้องฝ่าฝืนกฎหมาย ที่เป็นไปตามหลักนิติเศรษฐศาสตร์ที่ว่ามนุษย์ทุกคนมีเหตุผลของตัวเอง การที่จะทำให้มนุษย์ไม่กระทำความผิดจะต้องกระทำโดยการเพิ่มต้นทุนและลดผลประโยชน์ไปพร้อม ๆ กัน

5.2 ข้อเสนอแนะ

เมื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับความรับผิดชอบในทางอาญากับผู้ประกอบการก่อสร้างผู้เขียนเห็นว่ามีความจำเป็นที่รัฐจะต้องมีการปรับปรุงกฎหมายเพื่อใช้ในการควบคุมผู้ประกอบการก่อสร้างโดยให้การกระทำทั้งหลายที่เกี่ยวกับการก่อสร้างให้มีความรับผิดชอบในทางอาญาอย่างชัดเจนโดยมุ่งเน้นการลงโทษปรับและริบทรัพย์สืบกับนิติบุคคลในเชิงลงโทษที่มีความร้ายแรงเพียงพอที่จะทำให้ผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นนิติบุคคลเพิ่มความระมัดระวังในการก่อสร้างให้มากขึ้น กล่าวคือ

1. เรื่องการกำหนดโทษตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522

1) จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่าอัตราโทษตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคารฯนี้ แสดงให้เห็นว่ายังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอให้การยับยั้งผู้กระทำความผิด เนื่องจากยังมีการฝ่าฝืนกฎหมายและทำให้เกิดความเสียหายขึ้นอยู่มากจากเหตุการณ์ต่าง ๆ สาเหตุหลักมาจากผู้กระทำความผิดเล็งเห็นแล้วว่าโทษของการฝ่าฝืนนั้นมีอัตราที่น้อยกว่า ผลประโยชน์ที่ได้รับ หรือเรียกได้ว่ามีความคุ้มค่าที่จะเสี่ยงกระทำความผิด ดังนั้นผู้เขียนจึงเห็นว่าควรแก้ไขในส่วนของโทษให้มีความเหมาะสม กล่าวคือ โดยเฉพาะการลงโทษปรับ เนื่องจากผู้ประกอบการก่อสร้างในปัจจุบันนี้มีสถานะเป็นนิติบุคคลเป็นส่วนใหญ่ โดยนำหลักนิติเศรษฐศาสตร์มาใช้เพื่อเป็นแนวทางในการเพิ่มต้นทุนในการกระทำความผิดและลดประโยชน์ที่จะได้รับ รวมทั้งประเมินรายได้หรือผลประโยชน์ของผู้กระทำความผิดที่ได้รับ เพื่อให้เกิดการลงโทษที่เหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิด ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าบทกำหนดโทษปรับในปัจจุบันมีลักษณะเป็นโทษปรับที่เป็นการกำหนดระวางโทษขั้นสูงไว้แต่ไม่มีการกำหนดอัตราโทษขั้นต่ำไว้จึงทำให้เกิดปัญหาการปรับลดโทษปรับลงได้ ส่งผลให้อัตราโทษปรับลดลง จากที่อัตราโทษปรับเริ่มต้นน้อยอยู่แล้ว ก็จะน้อยลงไปอีก เช่นกรณีจำเลยรับสารภาพ ก็สามารถลดโทษปรับได้ถึงหนึ่งเป็นต้น ฉะนั้นผู้เขียนจึงเห็นสมควรที่จะแก้ไขกฎหมาย

เป็นการปรับตามมูลค่าการก่อสร้าง เช่น ตามมาตรา 65 บัญญัติว่า “ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม มาตรา 21 มาตรา 22 มาตรา 31 มาตรา 32 มาตรา 33 มาตรา 34 มาตรา 52 วรรคหก มาตรา 57 หรือ มาตรา 60 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

นอกจากต้องระวางโทษตามวรรคหนึ่งแล้ว ผู้ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 21 มาตรา 31 มาตรา 32 มาตรา 34 หรือมาตรา 57 ยังต้องระวางโทษปรับอีกวันละไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนหรือจนกว่าจะได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง”

โดยการแก้ไขคำว่า ปรับไม่เกิน... เปลี่ยนเป็น ปรับตามมูลค่าการก่อสร้าง

2) จากการศึกษาพระราชบัญญัติฉบับนี้พบว่าไม่ได้มีการกำหนดโทษทางอาญาไว้สำหรับ นิติบุคคลอย่างชัดเจน ผู้เขียนจึงเห็นควรว่า ควรมีการกำหนดโทษในทางอาญาที่มีความ เฉพาะเจาะจงและมีประสิทธิภาพกับนิติบุคคลที่เป็นผู้ประกอบการก่อสร้างโดยรูปแบบในการ ลงโทษจะมุ่งเน้นการลงโทษปรับและริบทรัพย์สินเป็นสิ่งสำคัญและต้องเป็นการลงโทษที่มีน้ำหนัก มากเพียงพอในการที่จะส่งผลให้ผู้กระทำความผิดเกรงกลัวในการลงโทษปรับ ซึ่งโดยปกติย่อม จะต้องเป็นการลงโทษปรับที่มีความรุนแรงเพื่อให้กระทบถึงทางด้านเศรษฐกิจหรือการเงินของนิติ บุคคลนั้น ๆ ตามหลักวัตถุประสงค์ของการลงโทษปรับ โดยผู้เขียนนำเสนอให้มีการลงโทษปรับ โดยพิจารณาจากขนาดขององค์กรและรายรับรายจ่ายที่ผ่านมาของนิติบุคคล โดยมีการกำหนดระดับ ขึ้นของโทษปรับตามขนาดขององค์กรหากองค์กรใดมีขนาดใหญ่ที่มีธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับการ รับเหมาก่อสร้างจำนวนมากย่อมต้องมีโทษปรับที่มีอัตราสูงกว่าองค์กรขนาดเล็กแต่การพิจารณา ขนาดขององค์กรที่จะเกี่ยวพันกับอัตราปรับนั้นจะต้องพิจารณาจากบริบทโดยภาพรวมของ องค์กรนั้น โดยไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่จำนวนทุนจดทะเบียนของนิติบุคคลเนื่องจากในทางปฏิบัติ ผู้ประกอบการก่อสร้างมักมีการจดทะเบียนนิติบุคคลโดยกำหนดทุนจดทะเบียนค่อนข้างต่ำ ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง ดังนั้นการให้อำนาจดุลพินิจแก่ศาลในการพิจารณาว่าองค์กรใดควร ถูกลงโทษปรับมากน้อยเพียงใดจึงเป็นเรื่องที่สำคัญแต่จะต้องมีการกำหนดรายละเอียดให้มีความ ชัดเจนเพื่อไม่ให้เป็นการลงโทษโดยขาดบรรทัดฐานที่ชัดเจนนอกจากนี้อาจต้องหามาตรการอื่น ในการลงโทษนิติบุคคลเช่นการลงโทษเพื่อถอนใบอนุญาตการลงโทษ โดยการเผยแพร่เอกสารที่ เกี่ยวข้องกับการกระทำอันไม่ชอบด้วยกฎหมายของนิติบุคคลหรือการเผยแพร่เอกสารที่เป็นการ รับรองหรือให้รางวัลหรือให้หลักประกันคุณภาพกับนิติบุคคลซึ่งได้มีการก่อสร้างภายใต้มาตรฐาน ที่กฎหมายกำหนดโดยมีการตรวจสอบและมีกระบวนการในการกำหนดระดับมาตรฐานของบริษัท รับเหมาก่อสร้างที่มีความชัดเจนและมีการประกาศให้บุคคลทั่วไปสามารถเข้าถึงข้อมูลในการ ประเมินศักยภาพและความน่าเชื่อถือของนิติบุคคลเหล่านั้น

3) การกำหนดข้อกำหนดขั้นต่ำการก่อสร้างอาคาร (Building code) ตามต่างประเทศ ผู้เขียนเห็นว่า ควรมีการกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติควบคุมอาคารฯ เช่นกัน เพื่อที่จะได้มีการสร้างมาตรฐานในงานก่อสร้างให้มีมาตรฐานเดียวกันบังคับใช้เหมือนกันทั่วประเทศ และเพื่อความสะดวกในการบังคับใช้กฎหมาย

2. จากการศึกษาถึงสภาพปัญหาของความรับผิดชอบทางอาญาของผู้ประกอบการก่อสร้าง ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 227 พบว่า ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 227 มีประเด็นเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางอาญาของผู้ประกอบการก่อสร้าง เนื่องจากไม่มีมาตรการลงโทษทางอาญาที่จะนำมาบังคับใช้โดยตรง มีเพียงแต่บทลงโทษต่อผู้มีวิชาชีพเท่านั้น ซึ่งถือได้ว่าเป็นความรับผิดชอบเฉพาะตัว ทำให้บุคคลอื่นที่ไม่ได้เป็นผู้มีวิชาชีพ แต่มีลักษณะเป็นผู้ประกอบการก่อสร้างที่ร่วมกระทำความผิด หรือ เป็นผู้ใช้ให้กระทำความผิด จะถูกลงโทษ และให้รับผิดชอบแค่เพียงผู้สนับสนุนเท่านั้น รวมทั้งกฎหมายอาญายังไม่ครอบคลุมอย่างเพียงพอถึงผู้ประกอบการก่อสร้างที่มีสถานะเป็นนิติบุคคล ประกอบกับผู้ประกอบการก่อสร้างที่มีพฤติกรรมการทำงาน การทุจริตหรือฉ้อโกงในการก่อสร้าง การก่อสร้างล่าช้า และเมื่อก่อสร้างแล้วเสร็จทำให้ทรัพย์สินนั้น ๆ เกิดการชำรุดบกพร่อง หรือระหว่างการก่อสร้างจนน่าจะก่อให้เกิดอันตราย จนทำให้เกิดความเสียหายต่อประชาชน ที่เป็นบุคคลภายนอก ก็ไม่สามารถฟ้องร้องบังคับคดีต่อผู้ประกอบการให้รับผิดชอบทางอาญาในการร่วมกระทำความผิดในฐานะผู้กระทำความผิดได้โดยตรง เนื่องจากมาตรา 2 แห่งประมวลกฎหมายอาญา และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ตามมาตรา 29 กำหนดไว้ว่า บุคคลจะต้องได้รับโทษทางอาญา ก็ต่อเมื่อมีกฎหมายกำหนด ทำให้ไม่มีการยับยั้งการกระทำความผิดของผู้ประกอบการได้ ดังนั้นจึงเห็นควรแก้ไข ปรับปรุง เพิ่มเติม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 227 ดังนี้

1) ควรเพิ่มเติมมาตรา 227 ในส่วนของความรับผิดชอบทางอาญาของผู้ประกอบการก่อสร้าง เข้าไปด้วย ไม่ใช่มีเพียงมาตรการลงโทษทางอาญาเฉพาะตัวผู้มีวิชาชีพเท่านั้น เพื่อให้ผู้ประกอบการก่อสร้างใช้ความระมัดระวังใส่ใจในงานให้มากขึ้น เนื่องจากมาตรการลงโทษทางอาญาจะสามารถทำให้ผู้ประกอบการก่อสร้างเจ็ดหลาย มากกว่าแค่การจ่ายค่าชดเชย หรือค่าสินไหมทดแทนทางแพ่งฐานละเมิดเพียงไม่กี่บาท ซึ่งบางครั้งอาจจะน้อยกว่าผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบการก่อสร้างได้รับก็เป็นได้ การนำมาตรการลงโทษทางอาญามาบังคับใช้จึงเปรียบเสมือนการลดความอยากในการกระทำความผิดของผู้ประกอบการก่อสร้าง สุดท้ายแล้วก็จะลดความเสียหายที่จะเกิดขึ้นด้วย

โดยการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 227 เพื่อให้มีถ้อยคำที่กว้างขึ้น เหมือนกับประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ หรือ ประเทศฝรั่งเศส ที่นำมาตรการทางอาญา

มาบังคับใช้กับผู้ประกอบการก่อสร้าง หรือผู้รับจ้างด้วย หากก่อให้เกิดความเสียหาย แม้จะเป็นลักษณะของคดีแพ่งแต่ก็กำหนดให้มีโทษทางอาญาด้วย โดยการเพิ่มวรรค 2 ดังนั้นมาตรา 227 วรรค 2 บัญญัติว่า หากผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นผู้ประกอบการก่อสร้าง.....ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

การที่ผู้เขียนเปลี่ยนโทษปรับเป็นคำว่า “ปรับตามมูลค่าการก่อสร้าง....” แทนคำว่า “ปรับไม่เกิน...” ในวรรคนี้ เนื่องจาก จำนวนเงินการลงโทษปรับตามวรรคหนึ่งหากมองในมุมมองของผู้ประกอบการ ซึ่งเป็นผู้ประกอบการธุรกิจแล้วนั้น จะเห็นได้ว่า โทษปรับนั้นเป็นโทษที่เล็กน้อยเมื่อเทียบกับผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบการนั้นจะได้รับ ซึ่งอาจจะไม่มีผลเป็นการยับยั้งผู้กระทำความผิดได้

2) ควรกำหนดความผิดอาญา กรณีที่การกระทำความผิดใดตามบทบัญญัติกฎหมายที่ได้กระทำลงโดยผู้ประกอบการที่มีสถานะเป็นนิติบุคคลร่วมรับผิดชอบทางอาญาด้วย ดังเช่นของประเทศอังกฤษที่ศาลลงโทษนิติบุคคลทางอาญาด้วย ในความผิดฐานละเว้นการกระทำ การในการไม่ซ่อมแซมทางหลวงให้อยู่ในสภาพเรียบร้อยตามหน้าที่ที่ตนได้กระทำขึ้นตามสัญญาสัมปทานกับรัฐ รวมทั้งให้บุคคลซึ่งเป็นกรรมการ ผู้จัดการ หรือผู้ที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น ๆ ร่วมรับผิดชอบทางอาญาด้วย เช่นประเทศสหรัฐอเมริกา ที่ลงโทษผู้บริหารบริษัทในคดี United States V. Mitsubishi เพื่อเป็นการสร้างมาตรการป้องกันการกระทำความผิดของผู้ประกอบการก่อสร้างมากขึ้น โดยการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 227 โดยเห็นสมควรเพิ่ม วรรค 3 ดังนี้

มาตรา 227 วรรค 3 บัญญัติว่า ในกรณีที่ผู้ประกอบการก่อสร้างเป็นนิติบุคคลได้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง ให้ร่วมรับผิดชอบในการกระทำนั้นด้วย รวมทั้งถ้าการกระทำความผิดตามวรรคแรกนั้นเกิดจากกรรมการ หรือผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น ผู้นั้นต้องรับโทษตามที่วรรคสองได้กำหนดไว้

ปริญญา

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กรกช อ่อนน่วม และ ฌาน เรื่องธรรมสิงห์. “ปัญหาและอุปสรรคในการจัดซื้อจัดจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.” วารสารวิชาการ. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ น. 68-80 (2562).

กิตติกันต์ จอมดวง. “การวิเคราะห์และออกแบบเบื้องต้นระบบสารสนเทศสำหรับงานควบคุมอาคาร.” การค้นคว้าอิสระ คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2550.

กุลทิศา ยุวะหงษ์. “สภาพบังคับทางอาญาที่เหมาะสมสำหรับนิติบุคคล.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549.

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. กฎหมายอาญาภาคความผิด เล่ม 2. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ พลสยาม พรินต์ติ้งประเทศไทย, ม.ป.ป.

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: จีรัชการพิมพ์, ม.ป.ป.

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. คำอธิบายกฎหมายอาญาภาค 1. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ 6. ม.ป.ท: ม.ป.พ, 2542.

เกียรติพงษ์ อุดมธนะธีระ. “ปัจจัยในกระบวนการผลิต 4 ด้าน (4M in Production Process).” <https://www.iok2u.com/index.php/article/business-administrator/210-4m-in-production-process-4>, 16 กันยายน 2563.

คณะกรรมการวิชาการสาขาวิศวกรรมโยธา สมาคมวิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทย. รายงานการศึกษาอาคารโรงแรมรอยัลพลาซ่าวิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ เชนเนอรัล เอนจิเนียริ่ง, 2536.

คณิต ฌ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2561.

คณิต ฌ นคร. กฎหมายอาญาภาคทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2563.

คัมภีร์ แก้วเจริญ. “ละเมิดเนื่องจากความไม่ปลอดภัยในงานวิศวกรรม.” วารสารอัยการ. ฉบับที่ 8. ปีที่ 85. น.9 (มกราคม 2528).

จิตติ ดิงสภักดิ์. กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการประกันภัย. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530.

จิตติ ดิงศภัทย์. คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร:

สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2536.

จิตติ ดิงศภัทย์. หลักวิชาชีพนักกฎหมาย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ปรเกษพรีก, 2537.

จิตติ ดิงศภัทย์. หลักวิชาชีพนักกฎหมาย. คณะนิติศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542.

จิตติ ดิงศภัทย์. “ประมาทเลินเล่อ.” วารสารกฎหมาย. ฉบับที่ 1. ปีที่ 4. น.13

(มกราคม - เมษายน 2521).

เฉลิมชัย ชัยกิตติภรณ์. ปรัชญาและแนวคิดเกี่ยวกับความปลอดภัยในการทำงาน. กรุงเทพมหานคร:

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2540.

เจ็ดศักดิ์ สืบทรัพย์ และ ฌัญฐพันธ์ เขจรนันท์. “แนวทางการจัดการด้านความปลอดภัยในการทำงานเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของพนักงานในสถานประกอบการอุตสาหกรรมเครื่องทำความเย็นไทย.” วารสารสมาคมนักวิจัย. ฉบับที่ 2. ปีที่ 19. น. 68-80 (2557).

ชญาณี เลียบทวิ. “มาตรการกำหนดโทษทางอาญาตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522.”

วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555.

ชัยยุทธ ชวลิตนิธิกุล. แนวทางการปรับปรุงสภาพการทำงานในสถานประกอบการ.

กรุงเทพมหานคร: กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน, 2534.

ชุมพล นาวงษ์. “ปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ.2522.” การศึกษาอิสระ

มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2559.

ชูเลิศ จิตเจ็จจน บริษัท ที.เอ.เทค จำกัด. “ถอดบทเรียนปัญหาการวิบัติในงานวิศวกรรมโยธา.”

http://physdo.op.swu.ac.th/Portals/47/Case%20Building%20Failure%202019_1.pdf,

29 สิงหาคม 2563.

ไชยยศ วรรณทีศิริ. “ดุลพินิจในการลงโทษผู้กระทำความผิด.” ตุลพาห. เล่ม 5. ปีที่ 41. น.121

(กันยายน ตุลาคม 2537).

ณรงค์ ใจหาญ. กฎหมายอาคารว่าด้วยโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย. กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2543.

ฌัญฐพันธ์ เขจรนันท์. การจัดการทรัพยากรมนุษย์ Human Resource Management.

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ซีเอ็ดยูเคชั่น, 2545.

ทรงศักดิ์ ใจกล้า. ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานของเจ้าหน้าที่ความ

ปลอดภัยในการทำงานระดับวิชาชีพในนิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร จังหวัดชลบุรี.”

วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 2557.

- พระวิณ ธารประสิทธิ์. “การกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติวิชาชีพสำหรับสถาปนิกไทย: สู่แนวทางการตอบสนอง.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548.
- ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. สังคมกับกฎหมาย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2552.
- ชนะชัย มีผดุง. คำอธิบายหลักเกณฑ์การประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมตาม พระราชบัญญัติวิชาชีพวิศวกรรม พ.ศ. 2505, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พิมพ์ดี, 2537.
- ธานี วรภัทร์. มาตรการบังคับทางอาญา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2557.
- นครศ ศรีโท. “ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพงานก่อสร้างของเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2558.
- นพรัตน์ เท็งคำดี. “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการป้องกันอุบัติเหตุจากการทำงานของพนักงานเก็บขยะ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 2556.
- บัญญัติ สุชีวะ. “ความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคล.” บทบัญญัติ. เล่มที่ 33. ตอนที่ 1. (2519).
- บุญลือ ฉิมบ้านไร่. “ปัจจัยด้านการบริหารคน และสถานะแวดล้อมในสถานที่ทำงานที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงาน: เปรียบเทียบสถานประกอบการปัมโหละที่มีความถี่ของการบาดเจ็บสูงและต่ำ จังหวัดสมุทรปราการ.” รายงานผลการวิจัย สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์และอุตสาหกรรมและความปลอดภัย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2539.
- ปกป้อง จันวิทย์. “ความรู้เรื่องต้นว่าด้วยนิติเศรษฐศาสตร์.” ในเอกสารประกอบสัมมนาเรื่องการวิเคราะห์กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาด้านเศรษฐศาสตร์. จัดโดยสถาบันรพีพัฒนศักดิ์ สำนักงานศาลยุติธรรม มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.พ, ม.ป.ป.
- ปกป้อง ศรีสนิท. “การวิเคราะห์โทษทางอาญาด้านหลักเศรษฐศาสตร์.” วารสารนิติศาสตร์. ฉบับที่ 3. ปีที่ 39. น. 519-520 (กันยายน 2553).
- ปกป้อง ศรีสนิท. กฎหมายอาญาชั้นสูง. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2561.
- ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติบุคคลและความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคล. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2543.

- พนารัตน์ เถลิฆวุฒิสักดิ์. “ความรับผิดชอบทางแพ่งเนื่องจากการประกอบวิชาชีพของ สถาปนิกและวิศวกรในโครงการก่อสร้าง.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543.
- ภัทรวรรณ ทองใหญ่. อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2562.
- มัน ศรีเรือนทอง. “อาคารวิบัติในรอบทศวรรษที่ผ่านมา.” ใน การประชุมใหญ่ ทางวิชาการ ประจำปี 2539 โดย สมาคมวิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร, (2539): 15 - 18.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน, 2556.
- รุ่งรัตน์ ศรีสุริยเวสน์. “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงาน: เปรียบเทียบระหว่างสถานประกอบการปื้มโลหะที่มีอันตรายความถี่ของอุบัติเหตุสูงและต่ำ จังหวัดสมุทรปราการ.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาระบบบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล, 2537.
- วรชัย แสนสีระ. “พ.ร.บ.ควบคุมอาคารฯ กฎหมายเสือกระดาศ...?”. อุลนิตติ. ฉบับที่ 2. ปีที่ 6. น.97-106 (มีนาคม-เมษายน 2552).
- วิจิตร บุญยะโหดระ. วิทยาการระบาด และควบคุมอุบัติภัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2530.
- วิฑูรย์ สิมะโชคดี และวีรพงษ์ เถลิฆจระรัตน์. วิศวกรรมและการบริหารความปลอดภัยในโรงงาน. พิมพ์ครั้งที่ 17. กรุงเทพมหานคร: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น), 2547.
- วิโรจน์ แดงวิเชียร. “การศึกษาการบริหารงานก่อสร้างในประเทศไทย: ปัญหาและแนวทางการแก้ไข.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- วีระ ไกรกาบแก้ว. “แนวทางการขยายความรับผิดชอบของบริษัทภายใต้ศาลอาญาระหว่างประเทศ.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555.
- ศิริขวัญ ศรีสศักดิ์. “ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อด้านสุขภาพกับพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการทำงานของพนักงานโรงงานผลิตชิ้นส่วนรถยนต์ จังหวัดระยอง.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 2557.
- สถาบันความปลอดภัยในการทำงาน กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน. ความปลอดภัยในงานก่อสร้างสำหรับผู้คุมงาน(Manual of Construction Safety for Supervisor. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ร้อยสิบเอ็ดธุรกิจ จำกัด, 2543.

สถาปนิกสยามฯ. “กฎหมายสถาปนิก.”

<https://download.asa.or.th/03media/04law/aa/aa43-sum.pdf>, 8 เมษายน 2564.

สนิท สนั่นศิลป์. วิเคราะห์คดีควบคุมอาคาร. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุตราไพศาล, 2559.

สมบัติ ทีฆทรัพย์. “แนวทางอาชีพวิศวกรรมา.” วิศวกรรมสาร มก. ฉบับที่ 1. ปีที่ 1. น.154

(เมษายน 2530).

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. “การกำหนดโทษทางอาญากับประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย,” ในเอกสารประกอบการบรรยาย หลักสูตรผู้บริหารด้านกฎหมายภาครัฐ ระดับสูงรุ่นที่ 6. <http://web.krisdika.go.th/data/outsitedata/article77/file77/c07.pdf>, 16 กันยายน 2563.

สิทธิโชค ศรีเจริญ. “การประกันภัยความรับผิด.” วารสารกฎหมายสุโขทัยธรรมมาธิราช. ฉบับที่ 1. ปีที่ 1. น. 69 (กรกฎาคม 2532).

สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. “ความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคล: การศึกษาเปรียบเทียบ ทางนิติวิธี ในประเทศคอมมอนลอว์และซีวิลลอว์.” วารสารนิติศาสตร์. ปีที่ 25. ฉบับที่ 4. น. 691 (ธันวาคม 2538).

สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. “ความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคล.” วารสารนิติศาสตร์. ฉบับที่ 3. ปีที่ 23. น. 538-540 (กันยายน 2536).

สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. ความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคล. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาลัทธิธรรมศาสตร์, 2553.

สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. รายงานการวิจัยความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคล: ศึกษาเพื่อหาข้อเสนอทางนิติวิธีสำหรับประเทศไทยโดยเปรียบเทียบกับกฎหมายอังกฤษและฝรั่งเศส. กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551.

สุรสิทธิ์ อิงสถิตธนวันต์. “ความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคล.” ใน หลักสูตร ผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น รุ่นที่ 14. โดยสถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม. น. 6 (2558).

สุรีเอนทร์ ศรีสังข์. “ความรับผิดทางอาญาของนายจ้างตามพระราชบัญญัติความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. 2554.”

<https://lawforasean.krisdika.go.th/File/files/1531959057.23c19c9a86c126437c8a2dba3f5dd504.pdf>, 16 กันยายน 2563.

- สุวัฒน์ สมะตะ. “แนวทางการดำเนินงานการแก้ปัญหาค่าก่อสร้างอาคารราชการล่าช้า ในจังหวัด นครสวรรค์.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 2554.
- แสวง บุญเฉลิมवास. “ทฤษฎีสามชั้นมองในแง่กฎหมายอาญา.” ในหนังสือรวบรวบบทความโอกาส ครบรอบ 60 ปี ดร.ปรีดี เกษมทรัพย์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์, ม.ป.ป.
- หยุด แสงอุทัย. กฎหมายอาญา ภาค 1. พิมพ์ครั้งที่ 19. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์, 2547.
- อติศยา สุวรรณโณ. “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้แรงงานต่างด้าวของประกอบการ ธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในจังหวัดสงขลา.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่, 2558.
- อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ. “ร่างประมวลกฎหมายอาญาเปรียบเทียบกับด้วยโทษและทฤษฎีการลงโทษ.” วารสารกฎหมาย. เล่ม 1. ปีที่ 3. น.43 (มกราคม - เมษายน 2520).
- อังกริยา ชูตินันท์. อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ วิญญูชน, 2563.
- อินทร์ชัย สมมังคโล และพิลา กัดมัน. “สาเหตุล่าช้าที่ทำให้งานก่อสร้างล่าช้า.” วิทยานิพนธ์ มหาบัณฑิต คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี, 2539.
- อุททิส แสนโกสีก. “วัตถุประสงค์ของการลงโทษ.” บทบัญญัติ. เล่ม 2. ปีที่ 27. น. 271 (2513).
- เอกสารประกอบการบรรยาย หลักสูตรผู้บริหารด้านกฎหมายภาครัฐระดับสูงรุ่นที่ 6. “การกำหนด โทษทางอาญากับประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย.” <http://web.krisdika.go.th/data/outsitedata/article77/file77/c07.pdf>, 16 กันยายน 2563.

ภาษาต่างประเทศ

- “Allen. Flatt. Ballidis & Leslie.” California <https://www.hg.org/legal-articles/california-building-codes-what-are-the-consequences-of-violations-causing-personal-injury-25396>, 1 April 2021.
- A.Mitchell and Steven Shavell. Handbook of Law and Economic. Volume 1. Elsevier, 2007.
- AbdAlall. S. “Concurrent delay analysis in public works construction disputes: a cross-jurisdictional study of Egypt, Scotland and England.” Doctoral dissertation. University of Strathclyde, 2017.

- Abdel-Wahab. M. & Vogl. B. "Trends of productivity growth in the construction industry across Europe. US and Japan." Construction management and economics. 29(6). (2011): 635 - 644.
- Andrew Ashworth. Sentencing and Criminal Justice. Cambridge University Press. 6th ed., 2015.
- Ben Jacobson. "Corporate Crime: New investigation Horizon." Criminal and Civil investigation Handbook. ed. Joseph J. Grau. New York: Mc Grew Hill, 1981.
- Brawn. D. "Extensions of time and liquidated damages in construction contracts in England and Wales" International Journal of Law in the Built Environment, 2012.
- "California Legislative Information."
<https://leginfo.ca.gov/faces/codesTOCSelected.xhtml?tocCode=HSC&tocTitle=+Health+and+Safety+Code+-+HSC>, 5 April 2021.
- Cooke. B. & Walker. G. The Construction Industry in France. In European Construction. Palgrave. London, 1994.
- Davies. R. Crespin-Mazet. F. Linne, A. Pardo. C. Havenvid. M. I. Harty. C. & Salle. R. "BIM in Europe: Innovation networks in the construction sectors of Sweden. France and the UK." 2015.
- Gary Becker. "Criminal and Punishment: An Economic Approach."
<http://www.nber.org/chapters/c3625.pdf>, 1 April 2021.
- Glanville Williams Criminal Law: The General Part 2 ed. A Corporation was not indictable and could not commit a crime. London: Steven & Sons Limited, 1961.
- Gregory-Stevens. J. Frame. I. & Henjewe. C. "Mediation in construction disputes in England." International Journal of Law in the Built Environment, 2016.
- Jones. T. Shan. Y. & Goodrum. P. M. "An investigation of corporate approaches to sustainability in the US engineering and construction industry." Construction Management and Economics. 28(9). (2010): 971-983.
- L. H. Leigh. The Criminal Liability of Corporation in English Law. London: Lowe & Brydone, 1969.
- Legifrance. <https://www.legifrance.gouv.fr/codes/id/LEGITEXT000006074096/>, 5 April 2021.

- Malone, E. K. & Issa, R. R. "Work-life balance and organizational commitment of women in the US construction industry." Journal of Professional Issues in Engineering Education and Practice. 139(2). (2013): 87-98.
- Mark Findlay, Stephen Odgers and Stanley Yeo. Australian Criminal Justice. Oxford University Press Australia, 1998.
- National Research Council. Advancing the competitiveness and efficiency of the US construction industry. National Academies Press, 2009.
- Oesterreich, T. D. & Teuteberg, F. "Understanding the implications of digitisation and automation in the context of Industry 4.0: A triangulation approach and elements of a research agenda for the construction industry." Computers in industry. 83. (2016): 121-139.
- Pellegrini, C. Collective bargaining in the construction industry Wages, hours and vocational training in Belgium, the Federal Republic of Germany, France, Italy, Spain and the United Kingdom. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 1990.
- Promkuntong, Krit. Delays in Building Construction Projects in Thailand. [MSc Thesis]. Bangkok: Asian Institute of Technology, 1992. [in Thai]
<https://publications.parliament.uk/pa/ld200809/ldjudgmt/jd081210/chargo-1.htm>, 21 March 2021.
- Ringen, K. Seegal, J. & England, A. "Safety and health in the construction industry." Annual review of public health. 16(1). (1995): 165-188.
- Schedule 3a offences: MODE OF TRIAL AND MAXIMUM PENALTY.
[HTTPS://WWW.LEGISLATION.GOV.UK/UKPGA/1974/37#COMMENTARY-C19975251](https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1974/37#COMMENTARY-C19975251), 5 April 2021
- Steven D. Levitt and Thomas J. Mile. Empirical study of criminal punishment in A Mitchell Polinsky and Steven Shavell. (Handbook of Law and Economic, 2007). Volume 1. Elseveier.

The Legal500. http://www.fairwayavocats.com/wp-content/uploads/2018/05/France_-

Construction-2.pdf?fbclid=IwAR2D3meIRCRdiMv183z_

1lc8qcCMSSGZKMBECf7D11H_ODmmjB_A9kfaahU, April 5, 2021

Yashwant Rai Vyas. The Criminal Liability of Corporation in Malaysia Law. The Organizing

Copmmittee For the Seventh Law Asia Conference. Bangkok. 8. 12 August 1981.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ตารางที่ 1 แสดงกำหนดโทษตามพระราชบัญญัติตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522

มาตรา	ประเภทของการฝ่าฝืน	มาตรา	โทษสูงสุด
21	ทำการก่อสร้าง คัดแปลง เคลื่อนย้าย ใช้ หรือเปลี่ยนการใช้อาคาร โดยไม่ได้รับอนุญาต	65	จำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับและปรับอีกวันละไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทตลอดเวลาที่ยังมีการกระทำการฝ่าฝืน หรือจนกว่าจะได้ปฏิบัติถูกต้อง
22	รื้อถอนอาคาร โดยไม่ได้รับอนุญาต	65	จำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
30 วรรค แรก	ผู้รับใบอนุญาตไม่แจ้งการบอกเลิกตัวผู้ควบคุมงานที่ได้แจ้งต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่น	66	ปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท
30 วรรค สอง	ผู้รับใบอนุญาตไม่ระงับการดำเนินการตามที่ได้รับอนุญาตในระหว่างที่รื้อหนังสือแจ้งซื้อและหนังสือแสดงความยินยอมของผู้ควบคุมงานคนใหม่ให้แก่เจ้าพนักงานท้องถิ่น	67	จำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ และปรับอีกวันละไม่เกินสามหมื่นบาทตลอดเวลาที่ยังมีการกระทำการฝ่าฝืน หรือจนกว่าจะได้ปฏิบัติถูกต้อง
31	ทำการก่อสร้าง คัดแปลง รื้อถอน หรือเคลื่อนย้ายอาคารให้ผิดไปจากแบบแปลนแผนผังที่ได้รับอนุญาต	65	จำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ และปรับอีกวันละไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทตลอดเวลาที่ยังมีการกระทำการฝ่าฝืน หรือจนกว่าจะได้ปฏิบัติถูกต้อง

มาตรา	ประเภทของการฝ่าฝืน	มาตรา	โทษสูงสุด
32	ใช้ หรือ ยินยอมให้บุคคลใดใช้อาคารซึ่งเป็นอาคารประเภทควบคุมการใช้เพื่อประกอบกิจการเป็นอาคารที่ควบคุมการใช้โดยไม่ได้รับอนุญาต	65	จำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับและปรับอีกวันละไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทตลอดเวลาที่ยังมีการกระทำการฝ่าฝืน หรือจนกว่าจะได้ปฏิบัติถูกต้อง
32 ทวิ	เจ้าของอาคารสูง อาคารขนาดใหญ่พิเศษ อาคารชุมนุมคน ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ไม่จัดให้มีผู้ตรวจสอบด้านวิศวกรรมหรือสถาปัตยกรรมทำการตรวจสอบอาคารโครงสร้างของตัวอาคาร อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่กฎหมายกำหนดให้มีการตรวจสอบ	65 ทวิ	จำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับและปรับอีกวันละไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทตลอดเวลาที่ยังมีการกระทำการฝ่าฝืน หรือจนกว่าจะได้ปฏิบัติถูกต้อง
33 วรรค แรก	ใช้ หรือ ยินยอมให้บุคคลใดใช้อาคารซึ่งไม่เป็นอาคารประเภทควบคุมการใช้เพื่อประกอบกิจการเป็นอาคารที่ควบคุมการใช้โดยไม่ได้รับอนุญาต	65	จำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
34	เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารที่ต้องมีพื้นที่หรือสิ่งที่สร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นที่ยจอดรถ ที่กั๊บลัด และทางเข้าออกของรถตามกฎหมายคัดแปลง	65	จำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับและปรับอีกวันละไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทตลอดเวลาที่ยังมีการกระทำการฝ่าฝืน หรือจนกว่าจะได้ปฏิบัติถูกต้อง

มาตรา	ประเภทของการฝ่าฝืน	มาตรา	โทษสูงสุด
38 วรรค แรก	ระหว่างการก่อสร้าง คัดแปลง รีดถอน หรือย้ายอาคาร ผู้ได้รับ ใบอนุญาตไม่เก็บใบอนุญาต แผนผังบริเวณ แบบแปลน พร้อมที่จะให้นายช่างหรือนาย ตรวจดูได้	66	ปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท
38 วรรค สอง	ผู้ครอบครองอาคารประเภทควบคุม การใช้ ไม่แสดงหรือเปิดเผย ใบอนุญาตให้เห็นได้ง่าย ณ อาคารนั้น	66	ปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท
39	ผู้ได้รับใบอนุญาตไม่ยื่นขอรับ ใบแทนใบอนุญาต ในกรณีที่ สูญหาย ถูกทำลาย หรือชำรุด ในสาระสำคัญ	66	ปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท
39 เบญจ วรรค แรก	เจ้าของอาคารหรือผู้ครอบครอง ให้ความยินยอมผู้อื่นใช้อาคาร เป็นโรงแรมหรืสพ โดยมีได้รับอนุญาต	65 ตรี	จำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือ ปรับไม่เกินหกหมื่นบาทหรือ ทั้งจำทั้งปรับ และปรับอีกวันละ ไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทตลอดเวลา ที่ยังมีการกระทำการฝ่าฝืน หรือ จนกว่าจะได้ปฏิบัติถูกต้อง
40	ฝ่าฝืนคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่น ที่สั่งให้ระงับการกระทำนั้น ๆ รวมทั้งการเข้าไปในส่วนใด ๆ ของอาคารหรือบริเวณที่มีการ ก่อสร้าง คัดแปลง รีดถอน หรือ เคลื่อนย้ายผิดกฎหมาย	67	จำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือ ปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาทหรือ ทั้งจำทั้งปรับ และปรับอีกวันละ ไม่เกินสามหมื่นบาทตลอดเวลา ที่ยังมีการกระทำการฝ่าฝืน หรือ จนกว่าจะได้ปฏิบัติถูกต้อง

มาตรา	ประเภทของการฝ่าฝืน	มาตรา	โทษสูงสุด
42	ไม่ได้รื้อถอนอาคารตามคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่นโดยมิชอบด้วยกฎหมาย	66 ทวิ	จำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ และปรับอีกวันละไม่เกินสามหมื่นบาทตลอดเวลาที่ยังมีการกระทำการฝ่าฝืน หรือจนกว่าจะได้ปฏิบัติถูกต้อง
45	กรณีฝ่าฝืนคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่นที่สั่งให้ระงับการกระทำหรือการดำเนินการแก้ไขให้กลับคืนสู่สภาพเดิมของผู้ครอบครองอาคารเจ้าของ หรือผู้ครอบครองพื้นที่	67	จำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ และปรับอีกวันละไม่เกินสามหมื่นบาทตลอดเวลาที่ยังมีการกระทำการฝ่าฝืน หรือจนกว่าจะได้ปฏิบัติถูกต้อง
46 ทวิ	ฝ่าฝืนคำสั่งในการห้ามมิให้ใช้อุปกรณ์ประกอบต่าง ๆ ที่มีสภาพที่อาจเป็นอันตราย หรือไม่จัดให้มีเครื่องหมายการห้ามให้อุปกรณ์หรือฝ่าฝืนคำสั่งให้แก้อุปกรณ์ต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพปลอดภัย	65 จตวา	ปรับไม่เกินสามหมื่นบาท และปรับอีกวันละไม่เกิน ห้าพันบาทตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนหรือจนกว่าจะได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง
48	ขัดขวางการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานท้องถิ่น	68 (2)	จำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
51 (2)	ไม่ส่งเอกสารหรือหลักฐาน หรือให้ถ้อยคำตามคำสั่งคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์	68(1) (2)	จำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
52 วรรค 6	ในระหว่างอุทธรณ์ เจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือผู้อุทธรณ์ ฝ่าฝืนกระทำการใด ๆ ต่ออาคารที่เป็นมูลกรณี โดยไม่มีเหตุอันควร	65	จำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา	ประเภทของการฝ่าฝืน	มาตรา	โทษสูงสุด
53	ขัดขวางการปฏิบัติหน้าที่ของนายช่างหรือนายตรวจและไม่ยอมแสดงเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องในการทำงาน	68 (2)	จำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
54	ขัดขวางการปฏิบัติหน้าที่ของนายตรวจหรือนายช่างในการเข้าไปในอาคารต้องสงสัย อีกทั้งไม่ยอมแสดงหลักฐานและให้ถ้อยคำตามคำสั่ง	68 (2)	จำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
57	ก่อสร้าง คัดแปลง รื้อถอน หรือเคลื่อนย้ายอาคารในเขตเพลิงไหม้ โดยไม่ได้รับอนุญาต	65	จำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับและปรับอีกวันละไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทตลอดเวลาที่ยังมีการกระทำการฝ่าฝืน หรือจนกว่าจะได้ปฏิบัติถูกต้อง
60	ก่อสร้าง คัดแปลง รื้อถอน หรือเคลื่อนย้าย โดยฝ่าฝืนแผนผังปรับปรุงเขตเพลิงไหม้	65	จำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับและปรับอีกวันละไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทตลอดเวลาที่ยังมีการกระทำการฝ่าฝืน หรือจนกว่าจะได้ปฏิบัติถูกต้อง
63	ไม่ให้ความสะดวกหรือไม่ให้การช่วยเหลือแก่กรรมการพิจารณาอุทธรณ์ เจ้าพนักงานท้องถิ่น นายช่าง หรือนายตรวจ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย	68 (2)	จำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ภาคผนวก ข.

ตารางที่ 2 แสดงการแก้ไขอัตราโทษตามพระราชบัญญัติตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร

พ.ศ. 2522

มาตรา	ปีที่กำหนดโทษ	อัตราโทษเก่า	ปีที่แก้ไข	อัตราโทษปัจจุบัน
65	2522	ปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือกรณีความผิดต่อเนื่อง ให้ปรับวันละ ห้าร้อยบาท ตลอดระยะเวลาที่มีการฝ่าฝืนจนกว่าจะได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง หากเป็นความผิดตามมาตรา 34 ให้ปรับรายวัน วันละหนึ่งพันบาทตลอดระยะเวลาที่กระทำการฝ่าฝืนหรือจนกว่าจะได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง	2535	จำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับและปรับอีกวันละไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท ตลอดเวลาที่ยังมีการกระทำการฝ่าฝืน หรือจนกว่าจะได้ปฏิบัติถูกต้อง
65 ทวิ	2543	จำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับและปรับอีกวันละไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทตลอดเวลาที่ยังมีการกระทำการฝ่าฝืน หรือจนกว่าจะได้ปฏิบัติถูกต้อง	-	คงเดิม
65 ตริ	2543	จำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และปรับอีกวันละไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทตลอดเวลาที่ยังมีการ	-	คงเดิม

มาตรา	ปีที่กำหนด โทษ	อัตราโทษเก่า	ปีที่ แก้ไข	อัตราโทษปัจจุบัน
		กระทำการฝ่าฝืน หรือ จนกว่าจะได้ปฏิบัติถูกต้อง		
65 จัตวา	2543	ปรับไม่เกินสามหมื่นบาท และปรับอีกวันละไม่เกิน ห้าพันบาทตลอดเวลาที่ยัง ฝ่าฝืนหรือจนกว่าจะได้ ปฏิบัติให้ถูกต้อง	-	คงเดิม
66	2522	ปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท	2543	ปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท
66ทวิ	2535	จำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือ ปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และ ปรับอีกวันละไม่เกินสาม หมื่นบาทตลอดเวลาที่ยังมี การกระทำการฝ่าฝืน หรือ จนกว่าจะได้ปฏิบัติถูกต้อง	-	คงเดิม
67	2522	ปรับรายวัน วันละ 500 บาท ตลอดเวลาที่ฝ่าฝืน	2535	จำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือ ปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาทหรือ ทั้งจำทั้งปรับ และปรับอีกวัน ละไม่เกินสามหมื่นบาท ตลอดเวลาที่ยังมีการกระทำ การฝ่าฝืน หรือจนกว่าจะได้ ปฏิบัติถูกต้อง
68	2522	จำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือ ปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ	-	คงเดิม

มาตรา	ปีที่กำหนด โทษ	อัตราโทษเก่า	ปีที่ แก้ไข	อัตราโทษปัจจุบัน
69	2522	ถ้าการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้เป็นการกระทำของผู้ดำเนินการผู้กระทำความผิดระวางโทษเป็นสองเท่าของโทษที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ	-	คงเดิม
70	2522	การกระทำความผิดอันเกี่ยวกับอาคารเพื่อพาณิชย์กรรม อุตสาหกรรม การศึกษา หรือการสาธารณสุข หรือเป็นการกระทำในทางการค้าเพื่อให้เช่า ให้เช่าซื้อ ขายหรือจำหน่ายโดยมีค่าตอบแทนซึ่งอาคารใดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปีหรือปรับสิบเท่าของโทษที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ หรือทั้งจำและปรับ	2535	ถ้าการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ เป็นการกระทำอันเกี่ยวกับอาคารเพื่อพาณิชย์กรรม อุตสาหกรรม การศึกษา หรือการสาธารณสุขหรือเป็นการกระทำในทางการค้าเพื่อให้เช่า ให้เช่าซื้อ ขาย หรือจำหน่ายโดยมีค่าตอบแทนซึ่งอาคารใด ผู้กระทำความผิดระวางโทษเป็นสองเท่าของโทษที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ - นามสกุล
ประวัติการศึกษา

นางสาวชุตติกาญจน์ ตันติสุขสันต์
พ.ศ. 2559 นิติศาสตร์บัณฑิต เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
พ.ศ. 2560 เนติบัณฑิตไทย สมัยที่ 70
สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา
พ.ศ. 2560 หลักสูตรวิชาว่าความ รุ่นที่ 47
สำนักอบรมวิชาว่าความแห่งสภาทนายความ

